
Bir
Ben
Vardır
Bende
Benden
İçeri
Bütün Eserleri
Bilge Kültür Sanat
Emine Işınsu

BİR BEN VARDIR BENDE
BENDEN İÇERİ

YAYIN NO: 497

BİR BEN VARDIR BENDE BENDEN İÇERİ
Emine Işınsu

© Bilge Kültür Sanat Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika No: 16228

1. Basım, 2002
2. Basım, 2007
3. Basım, 2012, Bilge Kültür Sanat

ISBN: 978 - 605 - 5506 - 97 - 1

Yayın Yönetmeni: *Ahmet Nuri Yüksel*
Yayına Hazırlayan: *Osman Sevim*
Kapak: *Kenan Özcan*
Baskı: *Yaylacık Matbaası*
Litros Yolu Fatih San. Sit. No: 12/197-203 Topkapı
Tel: (0212) 612 58 60
Kapak Baskı: *Saner Matbaacılık*
Cilt: *Yedigün Mücellithanesi*

BİLGE KÜLTÜR SANAT
Nuruosmaniye Cad. Kardeşler Han No: 3 Kat: 1 34110 Cağaloğlu / İSTANBUL
Tel: (0212) 520 72 53 - 513 85 04 Fax: (0212) 511 47 74
bilge@bilgeyayincilik.com www.bilgeyayincilik.com

BİR BEN VARDIR BENDE BENDEN İÇERİ

EMİNE IŞINSU

BİLGE KÜLTÜR SANAT

Emine Işınsu
Töre, Hisar ve Türk Edebiyatı gibi dergilerde yayımlanan şiir ve hikâyelerine, ödüllü oyunlarına, Sabah, Yeni İstanbul gibi gazetelerde köşe yazarlığına ve 1971-1981 yılları arasında Türk entelektüel hayatının bir nirengi noktası olan Töre Dergisi'nin sahipliğine ve editörlüğüne rağmen Emine Işınsu en çok romanları ile tanınır.

Roman konuları arasında kadının tutsaklığı, Türklerin tutsaklığı (Bulgaristan, Kerkük, Batı Trakya), Türkiye'nin sancıları öne çıkar. Son dönem eserlerinde Türk tasavvufunun zirveleri Yunus Emre, Niyâzî Mısrî, Hacı Bayram Veli ve Hacı Bektaş Veli'nin hayatları ele alınmıştır.

Ödüller:
"Küçük Dünya" ile Turizm Bakanlığı Sanat Armağanı; "Ak Topraklar" ile Türk Edebiyatı Vakfı Roman Ödülü; "Bir Yürek Satıldı" oyunu ile Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Radyofonik Oyun Yarışması'nda dram dalı birinciliği; "Sancı" ile Türkiye Millî Kültür Vakfı Roman Ödülü; "Canbaz" ile Türkiye Yazarlar Birliği Roman Ödülü; Türk Ocakları Hamdullah Suphi Tanrıöver Armağanı; Karaman Türk Dili Ödülleri, "Türkçeyi Doğru ve Güzel Kullanan Yazar Ödülü"; İLESAM (Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği), "Şeref Ödülü"; Türkiye Yazarlar Birliği-İstanbul Şubesi, "Ömür Boyu Roman Ödülü"

Eserleri:
Romanları: Küçük Dünya (1966), Azap Toprakları (1970), Ak Topraklar (1971), Tutsak (1973), Sancı (1974), Çiçekler Büyür (1978), Canbaz (1982), Kaf Dağı'nın Ardında (1988), Alpaslan (1990), Atlı Karınca (1990), Cumhuriyet Türküsü (1993), Nisan Yağmuru (1997), Havva (1999), Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri (2002), Bukağı (2004), Hacı Bayram (2005), Hacı Bektaş Veli (2008)

Oyunları: Bir Yürek Satıldı (1967), oyun "Un coeur aux encheres" başlığıyla Fransızca da yayımlanmıştır (1991), Bir Milyon İğne (1967), Ne Mutlu Türk'üm Diyene (1969), Adsız Kahramanlar (1975)

Diğer Eserleri: İki Nokta (Şiir, 1965), Dost Diye Diye (deneme, 1995), Bir Gece Yıldızlarla (hikâyeler, 1991)

Işınsu, 1938'de Kars'ta doğdu. Şair ve yazar Halide Nusret Zorlutuna ile Tümgeneral Aziz Vecihi Zorlutuna'nın kızıdır. Prof. Dr. İskender Öksüz ile evli ve üç çocuk annesidir.

Sevgili Hocam Hasan Burkay'a,
ellerinden saygı ile öperek.

Bu romanı yazarken pek çok destek ve yardım gördüm. Önce Tanrı'nın izni ve yardımı şüphesiz...

Eserleri, sohbetleri ve tenkitleriyle bana rehberlik eden değerli bilim adamı Sayın Dr. Mustafa Tatçı'ya çok şey borçluyum.

Daha roman yazılırken okumaya başlayan ve heyecanlarıyla bana gayret veren yeğenim Çağrı'ya, gelinim Funda ve oğlum Yağmur'a, eşim İskender'e ve genç dostlarım Meral ve Melda'ya sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Romanda geçen Hz. Mevlâna'ya ait sözler, "Fîhi Mâ Fîh" (tercüme Ahmet Avni Konuk, yayına hazırlayan Dr. Selçuk Eraydın) ve Ahmet Eflâki'nin "Ariflerin Menkıbeleri"nden (Prof. Tahsin Yazıcı) alınmıştır.

I
BİR GARİP YUNUS VARDI ...

Alevler, birden parladı! Bir irkildi çocuk, yüreciği fena hâlde çırpınıyordu, “Hiç olmazsa,” diye düşündü, “etrafı görebileceğim, karanlık değil artık…” Oysa çevresi hâlâ karanlıktı… Yunus, gözlerini dikip alevlere, “İşte öldüm, tamudayım!.. Cehennemdeyim!” dedi ve dehşet içinde hatırladı: “Babaanne, aynı senin söylediğin gibi!”

Ne anlatırdı kadın: “Alevlerin içinden kara kara zebaniler çıkacak! Seni alıp o alevlere, ta diplere götürecekler... ha götürecekler... ha götürecekler... Sen daha kaç bakalım yanımdan, kaç da yaramazlık yap, günaha gir! Tamunun ateşinde yanacaksın... Yanacaksın, zebaniler gelip...” İşte o anda zebaniler göründü ateşin içinde, kara giysileri vardı ve çok çirkindiler, yüzleri buruş buruş, kara, kırmızı kıllarla kaplı, gözleri zehir yeşili miniminnacık. Ağızları, ki açmaktalar, çok kocaman ve mosmor... Sırtları kambur, bacakları, odunun en eğrisinden daha eğri, karga gibi sesleri... Bağrışıp zıplıyor, çocuğun üzerine üzerine geliyorlar. Yunus bîtap, Yunus çaresiz, Yunus çok korkuyor, dişleri birbirine vuruyor, sırılsıklam ter içinde kalmış: “Annem, annem kurtar beni, ama o kurtaramaz ki, daha ölmedi! Baba, baba sen neredesin? Baba yetiş, sen uçmaktasın, cennettesin, sen kurtar beni, baba bak vallahi yaramaz değilim ben, günahkâr değilim ben, baba vallahi, yetiş baba, günahkâr değilim, değilim, değilim!”

Kendi çığlığından uyandı Yunus, şaşkın şaşkın bakındı çevresine, "Peki sorgu melekleri neredeydi, Münker ile Nekir, o zorlu suallerini tamamlamadan, zebaniler görünür mü ki?" Yunus korku içinde, gömleği terden sırtına yapışmış, belli belirsiz bir nefes duydu yanı başında, sıçrayıp baktı; işte karısı hemen ötesinde, mışıl mışıl uyumakta, yüzünde belli belirsiz bir tebessüm... Yunus derin bir nefes aldı, gördüklerini kavramaya çalıştı... "Düştü, sadece bir düş, düştü canım!" Tam da seher vaktiydi. Gönlü hatırlattı; namaz kılmak gerek... Ama o kadar titriyor ki, abdest alabileceğinden bile emin değil. Yavaşça uzanıp, Zehra'nın kıvırcık kumral saçlarını okşadı, sesinin titremesine mâni olmaya çalışarak:

– Zehra'm, dedi.

– Zehra'm sabah namazı vakti, kalkabilecek misin?

Öyle yumuşak, öyle sevecendi ki sesi, Zehra işitmedi. "Kazan kaynattı, çamaşır yıkadı, hamur yoğurdu, getirdiğim odunları istif etti, yoruldu zavallım dün, kaldırmayayım."

Yunus, derin derin nefes alıp, titremesini geçirmeye, terlerini eliyle kurulamaya çalıştı: "Çocukluk düşlerimden biri daha! Bak görüyorsun kadın, hâlâ korkuyorum senin anlattıklarından... hâlâ!.. Babaannesine lânet okumak gelmiyordu içinden, daha doğrusu, aklı etse de lânet; gönlü bu işi engellerdi: "Ölmüş gitmiş kadın, ölünün arkasından beddua edilir mi!" Yunus, onu hiç sevmediğinin, aklına gelip de bir rahmet bile okumadığının farkındaydı. "Demek içimde duruyor ki etkisi… Belki de kendini hatırlatıp, bir Yasin istemekte... Eee, daha iyi bir şekilde hatırlatamaz mıydı? Ne mümkün! Kadının yüzünü düşündü, ne kadar da güzeldi, o yaşına rağmen. O güzel, pembe ağızdan dökülenlere bak! Tezatlar... tezatlar dünyası!.. Öyle mi?..

Yoksa içten içe kemiren bir derdi mi vardı babaannenin?.. Nasıl olmasın ki, arslan gibi bir oğul kaybetmiş, lâkin annem,

"Eskiden beri öyleydi, beni az mı korkuttu" der ama... "Mamafih, çok çekmiş, gençlik kahırları işte: Pek kıskandığı kuması ve bir türlü bitip tükenmeyen yollar." "Göçmenlik, onca uzak yerlere, dağ tepe, su aşmak, rezillik..." diye anlatırdı... Hiç sevmemişti Anadolu'yu... Asya'yı özlerdi, sevdiğinden ayırıp vermişler dedeme... Ondan birazcık hoşlanmazdı bile, "Yeri cehennemlik, doğru tamuya gidecek!" derdi... İşte daha çok o zamanlarda başlardı "tamu" tasvirleri; karanlığın içinden birden parlayan alevler, sorgu melekleri, ikisi de korkunç iskeletlerdi ve bütün o zebaniler falan... Zevk mi alırdı anlatırken, lâkin beni onca korkutması neden? Neden?.. Dine daha sıkı sarılacakmışım! Pöf!.. Kalsaydım ben Kasım Hoca'da, görürdün sen dine sarılışımı!!!.. Gönlü hatırlattı: "Vakit geçmekte."

Yunus'un titremesi durmuş gibiydi, yavaşça doğruldu, yerinden kalkıp dışarı çıktı, annesi uyanmış, namaza durmuş, oğlu yer yatağında uyumakta. Yunus, ona bakakaldı, öyle güzeldi ki çocuk, tıpkı Konya kilisesinde gördüğü melek resimleri gibiydi, içi ığıl ığıl aktı Mehmet Gökçe'ye, derken sıyrıldı yatağın yanından, bahçeye çıktı... Tan yerinin ağarmasına az kalmış, seher vakti!.. Yunus'un en sevdiği zaman parçası: Daha gün doğmamış fakat karanlık da değil, ay ışığı gibi, gümüşten yoğrulmuş bir aydınlık, çok küçükken, daha namaz dualarını öğrenememişken bile babaannesi, annesinin bütün itirazlarına rağmen, "Alışsın, alışması lâzım" diye zorla uyandırırdı onu bu vakitlerde; önce kızar, ağlamaklı olur Yunus, fakat sonra o gümüş ışığın içine düşer düşmez, nedense bir tatlı, sevecen özlem kavrar içini, onu buruk bir sevince boğardı. O zaman artık kızmaktan vazgeçerdi babaannesine... Bir de nedense, ta küçüklüğünden beri, seher vakti ona tanıdık gelirdi, gelirdi de, nereden olduğunu bulup çıkaramazdı.

Yunus, göğe baktı; o gümüş vaktin ürperen yaldızlanmaları içinde... tek bulut yok. Derken gönlü konuştu:

Acep bu benim cânım âzât ola mı yâ Rab?
Yoksa yedi tamuda yana kala mı yâ Rab?

Yunus kabre vardıkta, Münker-Nekir geldikte,
Bana sual sordukta, dilim döne mi yâ Rab?

Gönlünden geçenleri tam da kavrayamadan, ibriği alıp abdest tazeledi Yunus, sonra caminin yolunu tuttu… Böyle ansızın gönül konuşur; akıl gönüle tâbi olur, gönül akılla tekleşir, şiirler söylerdi..

* * *

İlk gençlik yıllarında, başlamıştı gönlün şiirler söylemesi, bulûğa erdikten sonra; o zamanlar daha on beş yaşındaydı, şairlik pek hoşuna gitti, içinde pembe umutlar pır pır uçuştu; "Acaba ozan mı olacağım, bir kopuz edinsem mi?" diye bir hayli düşündü... Derken köye gelen yaşlı gezici ozandan, bir cesaret istedi kopuzunu, çalmaya çalıştı. Gözlerinin içi gülen ihtiyar adam, onu önüne oturtup bir şeyler öğretmeye başladı, ertesi gün, daha ertesi ve sonraki günler tekrar tekrar denediler... Olmadı bir türlü, kopuzdan tek, küçücük bir nağme yerine bol bol tıngırtı döküldü, nihayet yaşlı ozan, ona bakıp tebessüm etti:

"Yok be delikanlı, senin becereceğin iş değil bu, azca yetenek sezseydim ellerinde, köyünüzde kalır sana öğretirdim, velâkin parmakların kütük gibi."

"Marangozluk bilirim, tasvirler çizerim, baktığım bir çiçekse çiçek olur yaptığım şey, ağaçsa ağaç, tahta oyma da becerebilirim."

"Öyleyse var git, bildiğin işleri yap, bana da müsaade et."

Derken Yunus, yüzü al al, itiraf etti:

"Şiir de söylerim!"

"Kopuzsuz şiir olmaz ki" dedi ozan, "Belki vardır öyle söyleyen birileri ama ben hiç görmedim."

"İşte beni gördün ya" demedi Yunus, adam ona emek sarf etmişti, gönlünü kırmak istemedi, baş eğdi. İçini çekti:

"Gideyim anama söyleyeyim yol azığı hazırlasın, köyden dışarı uğurlayayım seni, zahmetin için de Allah senden razı olsun..."

Sonra, azık torbası ile uğurladı onu, güzel bir sabah vaktiydi, arkasından uzun uzun baktı, şu birkaç gün içinde sevivermişti adamı, gittiğine üzüldü. Derken sıra, kendisine üzülmeye geldi, yaşlı ozanın karşısında, içinden dikilmişti ya, hani "İşte beni gördün!" diye, şimdi ne gezer o dikilme, sönüp kalmıştı, "Demek aldatmacaymış o şiirler, şiir de değillerdi belki… Saçma sapan sözlerdi."

Ancak akıl gönüle uymaya, gönül, akılla tekleşip; söylemeye devam etti...

Yunus on altısında, gidip pek sevdiği Sevgi Hoca'sına akıl danıştı... Sevgi Hoca'nın lâkabı idi bu "sevgi", asıl ismi; Arif'ti fakat dinin hep güzelliğini, temizliğini, ahlâkını anlattığı, insanî ilişkileri ön planda tuttuğu, gönül kırmadığı ve hep sevgiden bahsettiği ve Allah'ın insanı "sevgi"den yarattığını söylediği için, köy halkı onu "Sevgi Hoca" diye çağırmayı münasip görmüştü, çok yaşlıydı, bir zamanlar Konya'da Muhyiddin-i Arabî'den ders aldığı söylenirdi... Arapça ve Farsça bilir, zaman zaman kopuz çalar; konuları aşk, kahramanlık ve doğa olan Türkçe şiirler söylerdi. Bilginlerin ve şeyhlerin giydiği önü açık, yakasız, geniş kollu ince yünlüden ak bir ferace giyerdi, yüzü hep gülerdi. Arif Hoca, Konya'dan kalkıp, neden bu yoksul köye göçmüştü? Kendisi sadece "Gönderildim" demişti, ağzından başka bir söz alamamışlardı... Sonunda köylü onu, Sarıköy'ün yerlisi kabul etti.

Köydeki öbür genç hocanın lakabı ise Yobaz Hoca idi! Fakat bu lâkap açık açık söylenmez, arkadan konuşulurdu hakkında. Kendisine, Kasım Hoca deyip geçerlerdi, Kasım Hoca,

din adına pek çok şey uydururdu, onları korkutmak için de sık sık cehennemden bahsederdi, dini; bir kurallar, vazifeler ve cezalar, bilhassa cezalar hükmüne indirmişti. Camide imamlık yapardı, hâli vakti yerindeydi, çünkü köyün ahalisi, pek sevdikleri Arif Hoca'yı biraz gevşek buldukları için, sevmedikleri hâlde, çocukları, korkup disipline girsin, ileride dininden diyanetinden haberdar olsunlar diye ona gönderirler, her zaman para vermeseler bile, çoğu zaman et, süt, buğday, tavuk, yumurta ve ocağı için odun gibi ihtiyaçlarını gidermeye çalışırlardı.

O gün Arif Hoca, Yunus'u tebessümle karşıladı:

– A garip Yunus ne oldu sana, görünmezlere karıştın?!

Uzun boylu sohbet ettiler, Arif Hoca, Yunus'a yeni yetme delikanlı gibi değil, neredeyse yaşıtı bir dost gibi davranır, öyle konuşurdu onunla. Artık vedalaşma zamanı geldiğinde, Yunus ezilip büzülüp ona şiir yazdığını, fakat kopuz çalmayı beceremediğini söyledi, gerçi annesi "Olur" demişti ama… Bu mümkün müydü, hiç olabilir miydi böyle iş?.. Hoca ona kopuz çalmayan Arap ve Türkmen şairlerden bahsetti, Mevlâna'yı anlattı, çocuk Farsça bilmemesine rağmen, sırf ahenkten etkilensin diye Mesnevi'den birkaç beyit okudu ve Yunus'tan şiirlerini dinlemek istedi. Yunus okurken, o bağdaş kurduğu minder üstünde, gözleri kapalı, bir öne bir arkaya sallanıp duruyordu... Sonra, Yunus sustu, bir sessizlik oldu, sessizlik uzadı... derken Arif Hoca kalktı yerinden, gelip delikanlının alnından öptü, artık uzatmaya başladığı dalgalı kumral saçlarını okşadı:

– İyi, dedi, çok iyi... Gerçi hep ölüm üzerine ama ondan korkmamayı da öğreneceksin, korkmamayı da...

– Nasıl?

– Yaratıcı'na tam teslim olduğun vakit! (Ve tekrarladı her zamanki dileğini) Bu gönülle sen, daha büyük hocalara lâyıksın,

keşke Konya'ya gidip derslere devam etsen. Mevlâna'yı, Senaî'yi, Velî Ahmet Fakih'i tanısan, yeni göçenlerin oralara gidip Edebalı'yı tanısan.

– Keşke hocam, ben de çok istiyorum ama nasıl giderim, evin tek erkeği benim. Eğer gidersem, anam ne yapar bir başına, bilmem ki! Ben ona hem tarlada yardım ediyorum, hem de ormandan kışlık odunu kesip getiriyor, ufak tefek de marangozluk işleri yapıp, birazcık para kazanıyorum...

Arif Hoca başını salladı:

– Allah sana bir yol açacaktır garip Yunus, açacaktır, bunu kendim gibi biliyorum… Sen sen ol, namazından, orucundan vazgeçme. Namazını, anlamlarını bildiğin dualarla, anlayarak kıl, uyanık ol her zaman... Kendini geliştir, dünya değişiyor, çok çok öğren, bilgi o an lâzım olmasa bile, bir vakit gelir, gerekli olur. Bilgilen, yeniliğe açık ol, sakın yenidir diye ön yargılı olma; anla, dinle önce... Sana başka bir şey söyleyemem, yolu yordamı iyi bilirsin, yalnız sakın ha, sakın gönül kırma, hep söylemişimdir ya, yine de tekrar edeceğim; sevmeyi öğren... Sevgi öğrenilir Yunus, zaten bizim doğamızda var sevgi, Cenab-ı Hak, âlemleri ve tabii ki şu dünyayı ve üzerindekileri, aşk ile yarattı, bunu hiç unutma... Bir de şunu unutma; her şeyin sonunda bir şey vardır mutlaka, bunun hayra dönmesi de, şerre dönmesi de, kişinin kendi elindedir. Dahası elde edeceğin her hayır, mutlak doğru bir çaba sonucudur, unutma evlâdım.

– Unutmam hocam.

Yunus, hocasının iki elini öpüp oradan ayrıldı.

Ne bilecekti ki, bu onu son görüşü olacak! Arif Hoca'nın yanında yüreği kanatlanmıştı, kuş gibi uçarak ayrıldı oradan, artık kim ne derse desin, o, gönlüne kulak verecek, şiirlerini söyleyecek, hatta beğendiklerini yazacaktı.

Sevgi Hoca da ona "garip" demişti, isminin başına takılan "garip" sıfatından da gocunmuyordu Yunus. O, hem köyün fukarasından bir aileye mensup, hem de iki yaşında yetim kalmıştı... Çocukluğunda da doğrusu, öbür çocuklardan değişikti; tuhaf şeyler söyler, kimsenin akıl etmediği, düşünmediği ve cevaplarını bilmediği garip sualler sorardı; ölüm, cennet, cehennem, hayat ve bilhassa Allah üzerine...

Fakat şimdi artık on altısındayken hem de Sevgi Hoca'sı şiirlerini bu kadar beğendikten sonra, evine doğru kuş gibi uçarken, bu eskiden pek hoşlanmadığı "garip"in anlamını düşünüyor ve kendisini gerçekten garip hissediyordu, lâkin köylünün düşündüğü sebeplerden değil, şimdi aklına gelmeyen bir başka neden olmalıydı... Olmalıydı!..

Bir de şu Konya meselesini annesi ile tekrar konuşmaya çalışacaktı... Yüreğindeki ateşi körüklemişti hocası… Gitmek, uzaklara gitmek, köyler şehirler gezmek, yeni insanlar tanımak, yeni şeyler öğrenmek istiyordu. Zaman zaman annesine bahsederdi bu gönül arzusundan, o da güler; "Sana sancı çekerken, hep geziniyordum evin içinde, zaar bu yüzden sen gezgin ruhlu doğdun!" derdi. Yunus'un gezgin ruhlu olduğu, çokça gönlünün havasına kapılıp, alıp başını, şu köy senin, bu köy benim gezdiği doğruydu. Bir şeyler arıyordu ama ne aradığını maalesef bilemiyordu.

O akşam annesine, Arif Hoca ile konuştuklarını anlattı ve adamın, "Konya'ya gidip bilgin kişilerden ders görmesini" söylediğini...

– Hani biliyor musun, o zaman on yaşında mıydım, on bir mi ne, onunla derslerim bitip de ayrılırken: "Annen seni götürüp bir tekkeye kul etsin, talebe yazdırsın," demişti.

– Ya, öyle miydi!

– Anacığım, iki gözüm benim, hatırlamamış gibi yapma, sen bana söz vermiştin, hele büyü, kendi başına gidersin, demiştin.

– Yunus, beni dul başıma yalnız mı bırakmak istiyorsun?

– N'olur anam, n'olur... Bak, ille de Farsça öğrenmek isterim, Farsça kitaplar okumak isterim, şu İranlılar'la konuşmak isterim... Sonra ille de iyi tefsir öğrenmek isterim, sen istemez misin, Kitap'ımızın bütün derin manalarını öğrenip, sana anlatmamı... Hani ben Arif Hoca'da okurken, daha küçükken, sana duaların Türkçesini söylerdim de pek hoşuna giderdi, iyi ki verdim seni Arif Hoca'ya, derdin.

– Haklısın Yunus'um, haklısın da... İşte, babaannen öleli bir ikimiz kaldık, şimdi sen gidersen Konya'ya, dul başıma ne yaparım, ben kalırım kalmasına da, marangozluk hariç, senin gördüğün işlerin hepsini de yaparım. Ama konu komşu ne der; oğlunu gönderdi, tövbe, tövbe… Anlıyor musun, anlıyor musun Yunus, adımı kötüye çıkarırlar oğlum. Sen de istemezsin bunu, değil mi? Adımı kötüye çıkarırlar, kötüye... kötüye!..

– Doğru söylersin anacığım, doğru, ne yazık ki doğru, vah sana... vah bana!

Annesine cevap veremedi Yunus, başını önüne eğdi, ağlamaya başladı, sessiz, hıçkırıksız, öyle... İri damlalar düşüyordu yanaklarına...

Elif Kadın, bir süre bekledi gözyaşlarının dinmesini, fakat dineceği yoktu, içi yandı, oğulcuğunun ağlamasına hiç dayanamazdı, şimdiye kadar elinden geldiğince, onun gönül arzularını karşılamaya çalışmıştı... Sarıldı oğluna, saçlarını okşadı, yanaklarını kuruladı, alnından öptü...

– Peki, dedi, hazırlığımızı yapalım, önce Teke köye gideriz, beni kardeşlerimin yanına bırakırsın, sonra Konya'ya yollanırsın. Ben onlarla kalırım, bir şartım var lâkin, iki yıldan fazla kalmayacaksın, tam iki yıl, çok çalış, çok çok çalış, istediğin iki şeyi de öğren, gel... Bilirsin, kardeşlerime sığıntı olmayı hiç

istemedim ben. İki yıl sonra, gel beni al kardeşlerimin yanından, buraya dönelim… Artık evimiz viraneye döner ama...

– Dönsün anacığım dönsün, hiç zararı yok, ben sana eskisinden daha güzel yaparım, sana kerevetler, raflar yaparım. Üzerlerini allı morlu nakışlarım, yeşil yeşil yapraklar, kırmızı güller yaparım. İstersen Konya'dan sana kilim dokuma tezgâhı getiririm.

Annesi; "Şimdiye kadar neden yapmadın?" diye sormadı da, güldü:

– Oğlum, dedi, oraya okumaya gidiyorsun, çalışmaya değil, hangi para ile alacaksın tezgâhı? Sen bunları bırak, beni unut, derslerini belle, istediğin olsun. Senin kazancından ben biraz para biriktirmiştim, bir de altınım var, biliyorsun, onu da yanına veririm, git güzel güzel oku, öğren, beni düşünme, kendine harca.

Yunus, annesinin bir elini bırakıp, öbürünü öptü, ona sarıldı, güldü, konuştu gayrı... Ertesi gün gidip, Arif Hoca'ya haber vereceğini söyledi, hazırlığın ne kadar süreceğini sordu, sordu da sordu…

Ertesi sabah, o gece Arif Hoca'nın, uykusunda dünya değiştirdiğini öğrendiler.

Tabutunu taşıdı Yunus, içinden bir bir anlattı ona her şeyi... Katılmaya cesaret ettiği ilk cenazeydi bu, hocasının "cennetlik" olduğuna, sorgu suale pek uğramayacağına emindi ama yine de adam mezara indirilirken bakamadı, için için ağlayıp durdu.

* * *

Kâbuslu gecenin sabahı, Yunus camiden döndükten sonra, küçük aile; kaynana, gelin, yer sofrasına oturdular, Yunus oğlunu kucağına aldı, ona yedirmek hoşuna gidiyordu... Annesi yine un ezip, yoğurtla karıştırıp çorba yapmıştı, Yunus'un

aklından, "Anacığım şu unu pek kullanma, yakında belki ekmek yapacak unumuz kalmayacak." demek geçti, onu korkutmamak için söylemedi. Geçen bahar gibiydi bu bahar da, yağmursuz geçiyordu... Geçen yıl, işte toprakta kuruyup kalmıştı tohumluk buğday, tedariki olmayanlar epey zorluk çekmişlerdi, gerçi Yunus eli erdiğince, imkân nispetinde dağıtmıştı kendi buğdaylarından ama.. "Fakat.." sözünün sonunu getiremedi Yunus, yine akıl gönüle itaat etti, gönül akılla tekleşip konuştu:

Sen sanmadığın yerde nâgâh açılır perde,
Dermân erişe derde, Allah görelim neyler.

"Neden endişelenirim bilmem, elbet bir biçimde çaresi bulunacak, insanlar geçip gidiyor, ne geçmemiş ki... Endişe etmek, belki de Allah'a şirk koşmaktır... Olabilir..." diye düşündü Yunus. Zehra Gelin soruyordu:

– Bugün ne yapacaksın Yunus'um, ben derim ki git bir tarlaya bak, tohumlar baş vermiş mi?

Kaynanası cevap verdi ona:

– Hangi tohum sulanmadan baş verir, a kızım!

– Bugün yârenlerle suyun başında buluşacağız, şu işe bir çare var mı, düşünüp konuşacağız. Ne kadar su demek doğruysa artık, nehir bile öldüm, bittim demekte, çok cılız bir dereye döndü, dedi Yunus.

Annesi:

– O da giderse suyumuz kalmaz, n'apacağız, korkuyorum, dedi.

Yunus, cevap vermedi, oğlanın sarı bukleleriyle oynadı, umutsuzluk olmamalıydı, o da endişe gibiydi, yiyip bitirirdi insanın içini... Ve de şirk olabilirdi! Yunus, bu kadınlara umut vermek lâzım diye düşündü, "Allah'tan umut kesilmez ki anacığım" dedi ve demin gönlünün dillendirdiğini, onlara okudu.

– Ne de güzel söylüyorsun, dedi karısı... Yunus'un her yaptığına hayrandı, hele şiirler söylemesine... Onları ezberler, arkadaşlarına okurdu, açık açık övünürdü kocasıyla ve bundan hiç utanmazdı. Aslında köyde kadınlar, kocalarından bahsetmez, hele kayınvalidelerinin yanında kocalarına hitap bile edemezlerdi; Zehra'nın bu pervasızlığı, elbette ki, Türkistan'dan gelen genlerinde saklıydı. Ve kaynanası, bunu çok iyi seziyor, gelininin bu tavırlarından hoşlanıyordu.

Yunus, onlarla vedalaştı, nehrin yolunu tuttu, daha kestirmeden ulaşabilirdi oraya ama ille de mezarlıktan geçmeyi istiyordu, bunu hep yapıyordu... Çocukluğunun ve delikanlılığının ölüm korkusunu, aklınca böyle yenebileceğine hükmetmişti. Fakat o hâlâ ölümden korkuyordu, babaannesinin sözlerini atamıyordu bir türlü içinden. Ona sormuştu:

"Kışın bütün bitkiler ölüyor, toprak ölüyor, sonra ilkbaharda hepsi uyanıyor, yaşamaya başlıyorlar da, insanlar niye uyanıp, yaşamaya başlamıyorlar?"

Kadın bir şaşırmış, sonra hemen cevabı yapıştırmıştı:

"Çünkü insanlar çok günahkâr, namazı niyazı her bir şeyi unutup, dünya işlerine dalıyorlar, Allah'ı unutuyorlar. Allah da tabii ceza veriyor onlara."

Yunus, renkli nakışlarla süslü mezar taşlarını seyrede seyrede, ağır ağır yürüyordu. Geceki rüyasından ötürü babaannesine bir Fatiha, üç İhlas okudu, Yasin uzun gelmişti!... Sahipsiz kabirleri otlar bürüyordu, içinden bir sıkıntı geçti: "Bunları ayıklasam ya!" Eğilip yere oturdu, bir mezarın otlarını sökmeye başladı, bir taraftan da aklından, geçen yıl söylediği şiiri geçiyordu:

Yalancı dünyaya konup göçenler
Ne söylerler ne bir haber verirler
Üzerinde türlü otlar bitenler
Ne söylerler ne bir haber verirler

Toprağa gark olmuş nâzik tenleri
Söylemeden kalmış tatlı dilleri
Gelin, duadan unutman bunları
Ne söylerler ne bir haber verirler

Kendi şiirinden etkilendi, otlarını yolduğu mezarda yatana da bir Fatiha okudu. İşte tam o sırada gördü onu, gökten inmiş bir melekti, başkası değil! Böyle bembeyaz, soluk altın rengi sırmalarla işlenmiş giysiler içinde ve böyle sedeften dökülmüş, beyaz ışıklar saçan bir yüz! Yunus çarpıldı, ağzı açılakalmış, gözleri irileşmişti. "Bu nedir, kimdir, nasıl bir kızdır?" diye geçti aklından, hiçbir şey düşünemiyordu, düşünecek takati kalmamıştı, birden onun kara elmas gözlerinin pırıltılar saçarak kendi yüzünde gezindiğini fark etti, sonra bakışları, Yunus'un başı üzerinden uzaklara daldı, gitti... Genç adamın içinden acayip duygular geçiyordu, kalkıp kendini kızın ayakları altına atmak istiyordu, gidip kıza daha yakından bakmak, sonra bir melek olup olmadığını sormak istiyordu ve gönlüne o an düşen ateşten, alevler uzanıp uzanıp kıza doğru akıyordu... Fakat gönül, konuşmuyordu, sessizdi, belki o da Yunus'un şaşkınlığınca, şaşkındı. Kızın arkasında birkaç kadın daha vardı, Yunus'un önünden geçip, ileride al, yeşil boyalarla nakışlanmış, üzerinde güller açan bir mezarın önünde durdular, dua ediyorlardı. O zaman Yunus, kızın bembeyaz ellerini, ince uzun parmaklarını gördü, onlar da sedeftendi, hayır tıpkı yüzü gibi nurdandı! "Allah'ım, işte bu senin nurundur!" dedi içinden gönül.

Kadınlar, dualarını bitirip, ağır ağır uzaklaştılar... Yunus oturakalmıştı, başka bir şey yapmak geçmiyordu aklından, sadece yavaş yavaş uzaklaşan o hayali seyrediyordu... Galiba köye gidiyorlardı, seyretti, seyretti... Kalkıp arkalarından yürümeyi bile düşünemedi, içine öyle bir ateş düşmüştü ki!.. Kadınlar,

ağaçların ardında kayboldular... Hafiften bir titreme almıştı Yunus'u; bu nasıl bir kızdı, nasıl, nasıl, nasıl böyle bir kız olabilirdi şu köylük yerde? Melek değil elbet, fakat insan da değil! Belki bir düştü, belki bir hayaldi gördüğü... Gönlü yine bir oyun oynuyordu ona, fakat neden konuşmuyordu, neden?.. En güzel şiirler bu hayal için söylenmeli değil miydi?... Yunus, kendi cevapladı sorusunu, "İçine düşen ateşten konuşacak takati mi kaldı onun." Yunus bu ateşten daha büyük, daha kızıl, daha yakan bir ateş olabileceğini tahayyül bile edemiyordu... "Belki cehennemin ateşi?" Yine kendi cevaplandırdı sorusunu: "Tamunun ateşi korkunç ıstıraplar verir insana, bu ıstırap vermiyor ki... Ne veriyor?.." Gönlüne eğildi, buldu: "Bir büyük hayret ve tat!.. Birçok hoş tat, çözemediğim bir tat, lezzet ki, cennet meyvesi... Yüreğimde duyduğum... Yüreğimde duyduğum... Sanırım..." Ve karar verdi: "Hiç şüphesiz ki bu, tadın kavurucu ateşidir."

Ve gönül, zevkten sarhoş... Çılgın bir koşu tutturdu...

– Yunus yârenim, ne oturup duruyorsun orada?

Yunus şaşırdı, o ayağa kalktığını ve kızın ardından koştuğunu sanıyordu... Bu, Aziz'in sesi, bildik. Döndü ona:

– Buradan giden hatunları gördün mü?

Aziz gelip, Yunus'un yanına çöktü:

– Sıcaklar erken bastırdı. Ee, gördüm, ne var?

Demek hayal değilmiş!.. O sormadan Aziz konuştu:

– Şu bizim, büyük damın sahipleri, hani koruluğun ardındaki ev.

– Beyin evi!

– Hıı, çoktan beri gelmiyorlardı ya... Bu kez de kızı yollamışlar zati, birkaç hizmetkâr katıp yanına, çok hasta imiş, köyün içinde konuşuluyordu, hiç duymadın mı, sözde buranın havası iyi gelecekmiş.

Hasta imiş!.. Yunus'un yüreğinden sessiz bir inilti koptu... Ve birden hatırladı, Zehra bahsetmişti:

"Görsen kurumuş kalmış kızcağız, bir deri bir kemik, çirkinleşmiş, sararıp solmuş. Ben hiç öyle beyaz yüzlü insan görmedim, kara gözleri de bir parlıyor ki... Küçükken o burada, anne-dedesinin yanında kalırdı bazen, o zaman da hastalıklıydı canım, temiz hava alsın, diye buraya yollarlardı, bizimle oynardı bazı bazı, seksek oynardık, oturup konuşurduk. Beni tanıdı inanır mısın, yüzündeki gamzelerden tanıdım seni, dedi, o zaman da şirindin, şimdi de öylesin, dedi... De bakayım Yunus'um sahiden şirin miyim ben?"

Konuyu değiştirivermişti Zehra, Yunus'un umurunda bile olmamıştı, sahiden şirindi karısı, onu öpmüştü... "Şimdi, keşke daha konuştursaydım onu," diye düşünüyordu, "hiç olmazsa neymiş hastalığı onu öğrenirdim." Aziz'e sordu.

Aziz:

– Pek bilmiyorum, ateşi çıkıyormuş, çok öksürüyormuş, diye cevap verdi.

– Konya'daki hekimler derdine bir çare bulamamışlar mı, Sultan'ın Pervâne'si, koskoca Muînüddin Süleyman gibi babası var?

– Zaar bulamamışlar ki... Hani hatırlar mısın, Burak amca vardı, onun da böyle ateşi çıkar, öksürür, öksürürdü, galiba adına ince hastalık mı, ne demişlerdi... Çaresi yoktur, ölür kişi!

"Ölür kişi!.." Yunus titremeye başladı, "ölür kişi! Aman Allah'ım! Aman Allah'ım... O nurdan dökülme kız, ölecek, kara kara topraklara karışacak, yılan çıyan dolacak yüzüne gözüne... Münker Nekir gelecek, sorgu sual edecek... Hayır, o kız Yaradan'ın nurudur! Elbet o bilecek doğru cevaplar vermeyi, şüphesiz ki Allah, onu yanına çekecek, cenneti aydınlatacak o! Lâkin ölmesin, n'olur Tanrı'm, n'olur, n'olur..."

– Peki, sen ne sorup durursun, karılar gibi?

Yunus, şaşırdı, onu sormayacak da, ya kimi soracaktı!.. İtiraf etmek geçti içinden, derken vazgeçti, fakat sır vermeden, anlatmadan bu ateşe nasıl dayanacaktı?.. Aziz, çocukluktan beri en iyi arkadaşı, her gün görüşüp konuşurlar, üç gündür görmeyişi, Aziz'in o Tapduk Emre dedikleri, şeyhi ziyarete gidişi. Arada sırada yapar bunu Aziz... "Gönlüm yıkandı." deyip geri döner. Yunus, sözü değiştirmek istedi:

– Gördün mü Tapduk Emre'yi?

– He ya, içim yıkandı yine, neredeyse kalayım burada diyecektim ona. Öyle büyük bir zat ki, bir sefercik de sen gelsen yanımda Yunus, bir sefercik...

– Ben Arif Hoca'yı kaybetmişim, başkasına akar mı ki gönlüm?

– Akar, akar ya... Bu, Arif Hoca'dan büyük biri, bir eren!

Yunus, ne eren lafları dinlemek istiyordu, ne de Arif Hoca'yı... Tek gönül arzusu vardı; o da burada öyle oturup, Nur kızı düşünüp durmak, sabahtan akşama, akşamdan sabaha düşünüp durmak... Onun hayali gözünün önünden bir türlü gitmiyordu, zaten gitmesini isteyen kim, Yunus'un gönlü yalvarıyordu: "Dur gitme, gitme dur... dur, seni seyredeyim ömrüm boyu!"

– Bir garipsin bugün, dedi Aziz, sanki beni dinlemiyorsun!

– Evet, öyle mi... Bugün bir tuhaflığım var, var be yârenlik! Sen beni koy da git suyun yanına, millet gelmiştir şimdi.

– Senin tuhaf olduğunu ilk mi görüyorum sanki, haydi toparlan kalk, gidelim.

– İlk değildir elbet, belki... şiir söylediğim zamanlar falan, lâkin bu sefer ki başka, çok başka, bırak beni...

– Ha yoksa şu kadınlarla mı ilgili, ya ya onlarla ilgili! Amma da sorgu sual ettin bana, söyle garip Yunus, derdini açmayana çare yokmuş, anlat bakalım.

– Çare aradığım yok ki! Bu derdin benden gitmesini hiç istemem! İstemem, bu dert.. Aziz, bana zevk sefa oldu... Doğru söylüyorum, bir baksan eğilip gönlüme! Gönlüm aşk doldu, başka adı yok bu hâlin... Öyle bil.

– Vuruldun içlerinden birine!

Yunus'un ağzından bir inilti çıktı;

– He ya...

diyebildi. Eski dostuydu, can dostu idi Aziz, ona anlatabileceğine aklı yatmıştı.

– Kadınlar yaşlıydı be, sen... Sen hastalıklı kıza vuruldun! Aman be, aman be, döneğin biri, bizi Moğol'a satan İranlı'nın kızı, Pervâne'nin kızı!

– Babadan dolayı kızı ne sorumlu tutarsın be Aziz, sonra bana ne yahu, ister Türkmen olsun, ister İranlı, yahut Rum... Ne söyler bana, ben nurumu gördüm, nurumu, az önce ışıdı bana!

– Adını da nerden biliyorsun, ha?.. Bakıyorum; Nurefşan'ı da Nur yaptın!

– Bilmiyordum, sadece o nur olduğu için öyle söyledim... Nurefşan ne demek zaten, nur saçan demek, (Gözleri daldı Yunus'un, mırıldandı.) Doğru konmuş bir isim!

– Eee şimdi ne halt edeceksin?..

– Hiçbir şey, burada oturup, onun gelip gittiği yönlere bakacağım elbet.

– Onu sormuyorum, yani diyeceğim böyle bir vurulma aniden, yani senin karın var, tüyü bitmemiş oğlun var! Bu işin sonu hiç hoş değil, zaten ne karından ayrılırsın, ne de Pervâne kızını sana verir!

– Neler neler söylüyorsun sen, ne biçim, ne çirkin şeyler geçer aklından Aziz, tövbe de. O bir kız değildir, ancak elbet Tanrı'nın nurlarından biridir, ki bir hayal, bir rüya gibi inmiş yeryüzüne, hatta şuraya benim önüme... Bak Aziz, sanırım,

kaderimin bir parçasıdır bu karşılaşma, öyle hissederim... Haydi şimdi git artık.. Beni yalnız bırak.

– Bırakmam, dedi Aziz, nurmuş, hayalmiş, bilmem ne imiş, geç geç bu lafları, sen geçmezsen, ben geçirtirim!.. Hay Allah'ım, zaten ne kadarcık gördün ki onu? Sen... karına da böyle aniden vurulmuştun!

Yunus mahzun, gülümsedi:

– Bak işte, onunla evlenmek istemiştim, çünkü karşımda, bana hoş gelen bir kız vardı, kız!.. Anlıyor musun?... Nur'u bir kız gibi görmedim ben, nasıl desem, bilmiyorum... Galiba yine bu bir aşktır diyeceğim... çünkü ateşi içime düşmüştür... Hiç bilmediğim, bir ateştir velâkin.

Aziz, Yunus'un gönlünü, ona sadece şiirler yazdıran bir şey olarak düşünmüştü, şiirleri beğenmesine rağmen, gönlüne pek aldırdığı yoktu... Şimdi görüyordu ki, Yunus, baştan başa gerçek gönül olmuş tütmekte, "Hay bu şairlik hâli, ben seni ne yapayım" dedi içinden, onu yalnız bırakmaya karar verdi...

– Peki gideceğim, dedi, ancak sonra tarlaları dolaşacaktık, öyle sözleşmiştik, unutma, sen biraz burada eylen, sonra dön evine, oradan alırım seni, aklını başına topla ben gelinceye kadar.

– Sağol.

dedi. Yunus. Arkadaşının gidiyor olması içini ferahlatmıştı, yalnız olmaya ihtiyacı vardı... Bir o olmalıydı, bir de Nur'u!.. İsmi tekrarlamaya doyamıyordu; "Nur... Nur... Nur... Nur!.." Gönlüm aydınlandı, pırıl pırıl oldu, bir bakışınla, yüzüm yıkandı, parladı, biliyorum!.. Biliyorum ki artık ben de çok güzelim!.. Çünkü sana âşığım Nur.. Nasıl bir aşktır bu, bilemiyorum... Gönül susuyor, akıl zaten hepten uçtu gitti... Şiirim sustu... Belki ben de susmalıyım, düşünmemeliyim, sadece seni bilip... Sen Tanrı'nın ışığısın... ve benim gönlümü seçtin, sana minnettarım Nur..."

Kıza karşı duyduğu minnet, bir bıçak olmuş, yüreğini kesip doğruyordu, içi ığıl ığıl kan dolmuştu, Yunus farkındaydı ve o kanı seviyordu.. Biraz evvel otlarını yolduğu mezara baktı, içindekine hitap etti: "Sen ne güzel bir yiğitmişsin ki, otlarını bana gösterdin, yol... dedin, o otları yolmaya durmasaydım, Nur'u kaçıracaktım, şimdi suyun başında olacaktım, öyle üzgün, su derdine çare arayıp bulamayacaktım belki de.... Rahmet olsun sana, her kimsen, rahmet olsun. Rahmet olsun.!" Nesi var nesi yoksa ona vermek istiyordu, öyle cömertleşmişti... ama ancak rahmet okuyabiliyordu, bunu da az buluyordu.

Vakit geçti. Hava akşama döndü, sert serin bir rüzgâr esti geçti... Esti... Yunus kendine geldi. Yavaşça kalktı, evine doğru ağır ağır yürümeye başladı, onun geçtiği yollardan geçebildiği için, içi sevinçle doluyordu...

Evde karısı ve annesi onu heyecanla karşıladılar:

– N'oldu Yunus?.. Bir karara vardınız mı?

– Gidemedim anacığım. Yolda, mezarlıkta oturup kalmışım, dua ettim, bir kabrin otlarını yoldum falan, sonra... (Yunus, bazı şeyleri gizlemeyi bilirdi ama yalan söylemeyi hiç beceremezdi.) Sonra işte, işte eve döndüm... Biraz yatayım diyorum, Aziz gelinceye kadar bana dokunmayın.

Gelin kaynana bakıştılar, garip bir hâldi bu!

Annesi, dedi ki:

– Aziz geldi, seni bulamayınca ters yüzü geri döndü, bir söz de söylemedi.

– Yaa! O kadar geç mi oldu, Allah Allah!

Yine de Yunus'unun her yaptığında iyi bir anlam arayan Zehra:

– İyi yapmışsın Yunus'um, gel yatağı açayım da yat, dedi.

Karısının ardından yattıkları odaya geçen Yunus, kapının arkasında Zehra'ya sarıldı.

– Sen, sen çok iyi bir kızsın.
dedi ona, sonra kapıyı açıp, çıkması için yol verdi.

Kaynanası:

– N'oldu bu çocuğa böyle, diyordu, bir kabristan tutturmuş gider. Eskiden daha küçücükken benimle suya gelmek ister, fakat bir türlü geçmezdi mezarlık yolundan, korkardı, arkalardan dolaşıp, bana ulaşırdı... Sonra delikanlılıkta galiba utandı bu durumdan, su almaya gelmedi benimle birlikte. Ya kendi gitti, ya beni yolladı. Mesele yine mezarlıktı, bildim ama üstüne gitmedim, ama görüyorsun işte, şimdi büyüdükten sonra mezarlıktan çıkmaz oldu.

– Sen üzme kendini anacığım, dedi Zehra, vardır bir sebebi mutlak, Yunus kötü iş yapmaz... Bu da geçer...

– Babaannesinin doldurmaları, anlattım ya sana, çok katı, akıl almaz sert bir Müslüman'dı. Çocuğu cehennem korkusuyla doldurdu. Söylerdim, yapma derdim, lâkin hiç dinlemezdi beni. "Eğer korkmazsa, dine sarılmaz." derdi. Ee kayınvalidem, daha fazla bir şey söyleyemezdim. Bak, babası, babası sağ olsaydı... (İçini çekti kadın, gözleri uzaklara daldı gitti, neden sonra konuştu.) Sana anlatmış mıydım, onun şehitliğini nasıl öğrendiğimizi, sana anlatmış mıydım?.. Çok genç dul kaldım ben...

Doğrusu bu ya, ikisi de biliyorlardı, birkaç kez anlattığını. Zehra, "O ki yeniden anlatmak istiyor, anlatsın bari" diye düşündü. Gelin de kaynana da, olayla ilgili her zamanki kelimeleri kullanarak konuştular; biri anlattı, öbürü dinledi:

– Anlat, anacığım; bir daha dinlerim ben.

– Sonradan Kösedağ Savaşı dendi ya, o zaman bir ismi yoktu, neyse o puta tapan, çekik gözlü heriflere yetmedi şurayı burayı kırıp geçirmek, ne canım şehirlermiş, Bağdat, Belh, Şam, Niş... Niş...

– Nişabur.

– Sen nerden biliyorsun?

– Yunus anlatmıştı anne, yoksa nerden bileceğim ben.

– İşte daha başka Müslüman memleketlerini, yakıp yıkıp geçtiler, onca Müslüman'ın başını kesip, oncasını yakmışlar; neyse, şehitliktir! Anadolu'ya da sefer ettiler, Yunus'um üç yaşındaydı o zaman, sen söyleyiver kaç sene geçtiğini.

– İki yaşında olduğuna göre, on dokuz yıl olmuş.

– Öyle işte, bizim şehirleri Erzurum'u falan da yakıp yıkıp, Sıvas denilen yerin oralara gelmişler. Sultan ne yapsın, o da ordusunu topladı, Türkmenlere de haber salmış, gelip orduya katılsınlar diye... Babası, oralardan kaçan Arapların, İranlıların kervanlarını karşılayıp, sorgu sual ederdi. Bu yüzden işte, bu gâvurların ne yapıp ettiklerini biliyordu, onun için duramadı yerinde, ille gidip kâfirden Müslüman'ın öcünü alacağım diye tutturdu. Ben yalvardım ettim ama beni dinleyen kim? Anası da o akılda, "Gelirse gazi olur, kalırsa şehit olur gelin, ne söylenip duruyorsun sen," diye çıkıştı durdu bana. Neyse uzun etmeyim sözü; (İçini çekti, gözleri daldı yine) varıp gitti Konya'ya... Gidiş o gidiş... Bir daha görmedim yüzünü!.. Bilir misin, Yunus'un şimdiki hâline benzerdi; iri yarı, saçları sakalları kumral, hele gözleri gözleri, tıpkı Yunus'unki gibi, kahverengi, sarı, yeşil pırıl pırıl parlardı... Yani, söylemesi ayıp, pek yakışıklıydı!... Her neyse... Sen beni dinliyor musun gelincik, yüzüme hiç bakmıyorsun...

– Dinliyorum anacığım, anlattıklarına üzüldüm de ondan yüzüne bakamayışım.

– Sen bak bak yüzüme, sonra dinlemiyorsun sanıyorum... O, bizi ziyarete gelen gazi arkadaşının anlattığına göre; kâfirler, önden çıkan askerleri perişan edince, genç sultan da "Eyvah yenildik!" deyip, ordusunu bırakıp yanında bir iki kişiyle Konya'ya doğru kaçmış. Aslında ordumuz çok kuvvetliymiş ama... Neyse kader! Çekik gözler de bunların üzerine gelmişler,

tıpkı çekirge sürüsünün tarlaya inmesi gibi bulut bulut, dedi gazi. Öyle dağın yamacından inmişler bunlara doğru… Sonradan hep buralarda söylendi, Sultan'ımızın kaçması hikâye edildi. O kaçmasaymış yenilmezmişiz, çunkü dedim ya ordumuz güçlüymüş o zaman.

– Eski sultan o, Gıyaseddin Keyhüsrev, sonradan Kılıç Arslan sultan oldu ya, ama onun için de, aklı kıt diyorlar, her bir işi Muînüddin Pervâne idare edermiş.

– Neyse yavrum, sultan kaçınca, öbür komutanlar da şaşırıp kalmışlar, askere bir emir veren çıkmamış, onlar da dağıladurmuşlar; götürdükleri her bir şeyi, erzakı, kılıçları, hayvanları falan işte oralarda bırakarak, döküp saçarak... O gazi dedi ki: "Biz Hüseyin ve birkaç arkadaş, yolu tutturmuştuk, ama neyleyim, nasıl anlatayım, önden gözcü giden Hüseyin pusuya düştü, onun kafasını aldılar, saklandığım yerden gördüm..." Ağlıyordu gazi adam, bunları anlatırken, ağlıyordu. Hem de Ermenilermiş onlar, o kâfirin ordusunda çok Ermeni ve de Gürcü varmış zati... İşte böyle gelincik, ben de taze gelindim, yirmisinde olmalıydım.. Ehh zaman..

Gözünden süzülen bir iki damla yaşı eliyle sildi, örtüsünü çözüp bağladı:

– Haydi, dedi, kalk kalk gelinim, namazımızı kılalım...

– Anacığım, hiç kısmetin falan çıkmadı mı?

– Çıktı çıkmasına da, kaynanam, Yunus'u bırak, git evlen, dedi her bir seferinde... Hiç ben bırakabilir miydim Yunus'umu!.. Hayır bırakmam, Allah yazdıysa bozsun, ben de ne söylüyorum, sanki şimdiden sonra kısmetim çıkacakmış gibi, hadi kalk, kalk.

Zehra, abdest alırken, kaynanasının aslında genç olduğunu düşünüyordu; "Yunus yirmi yaşında olduğuna göre... Evet gençti, ne yazık şu yaşında nasıl da çökmüş görünüyordu, basbayağı yaşlı bir kadın gibi... Eee buralarda kocasız kadının

işi zor!... Şu Moğollar da, kaç kadını dul edip bıraktı?.. Kaç çocuk babasız, kaç ana oğulsuz kaldı?.. Yıkıp dümdüz ettikleri, yakıp kül ettikleri şehirler de cabası. Zaten o uğursuz Kösedağ Savaşı'ndan sonra, Pervâne'nin babasının sayesinde, çekik gözlü kâfirlere bağımlı olduk ya!.. Vergi ödüyoruz ya!.. Pervâne de o zaman Pervâne bile değildi, yine de gitmiş, babasının yanında gâvura yalvarmaya!.." Zehra, içinde öyle büyük bir nefret duydu ki Pervâne'ye ve babasına karşı, "Abdestimi zedeledi kâfirin itleri. Yunus da, bana ne anlatıp durur bunları!" deyip, yeniden abdest aldı.

Sonra, gelin kaynana, yan yana namaza durdular.

Yunus, Nurefşan'ı üç ay sonra köyün yolunda gördü. Yine kadınlar vardı ardında, yine beyazlar içindeydi Nurefşan, ak ipek şalvarın üstüne beyaz ipekle işlenmiş bir ak ipek "üç etek" giymişti. Eteklerinin ikisini de çok şık toplayıp inci süslü gümüş tokalı kemerinin iki yanına sıkıştırmıştı. Kömür karası saçlarını beyaz bir tül örtüyordu, ne hotoz vardı başında, ne külâh... Yunus, onu gördü, görmesiyle yolun ortasına çakılıp durması bir oldu, gözlerini alamıyordu kızın yüzünden. "Bu yüz... yüz Allah'ım, sedef ışıltısında yine..." Ve Yunus, yine kendi yüzünde, gözlerinde kara elmas pırıltılarının dolaştığını fark etti, şimdi bu ışıltıda bir hayret, yoksa soru mu vardı?

Nihayet Yunus akıl edebildi ve kenara çekilip kıza ve kadınlara yol verdi. Hemen yanından geçti Nur'u, beyaz gül kokuları saçarak... "Uçmak kokusu, işte cennet kokusu bu!" diye düşündü genç adam. Tam o anda, bulutlar nereden gelip toplandı bilinmez, yağmur serpiştirmeye başladı. Yunus bir sevindi, beyaz gül yaprakları yağdı gönlüne... "Bu rahmet, Nur'umun hayrı!" Gidenlerin arkasından sevinç dolu bir hüzünle baktı. İçine doğmuştu; bu son görüşü olacaktı kızı, o, buraya yalnız Yunus'un içine ateş salmak ve tarlalara rahmet

yağdırmak için gelmişti!.. Gerçi ekilen buğdaylar tarlalarda çürümüşlerdi ama...

Akşam Zehra, onu üzgün karşıladı;

– Biliyor musun, kim uğradı bugün kapıdan, Nurefşan!

Yunus'un içindeki ateşin alevleri, gökleri buldu:

– Yaa, neden?

– Maalesef hastalığı daha da kötüleşmiş, geri dönüyorlarmış, köyü kapı kapı dolaşıp veda etti. O, çocukken de işte böyle alçak gönüllüydü, demezdi ki ben bir Pervâne'nin kızıyım, şu köylülerle ne işim olacak!.. Haa, diye kayıtsızca davam etti Zehra: Seni yolda görmüş bugün.

Gökleri aşan alevler titredi, ağzı kuruyuverdi Yunus'un, sesi pek çıkmadı, zorlandı:

– Nereden tanıyormuş beni Nur?

– Nur değil, Nurefşan! Ayol herkesi bir bir tanıdı, kızı oğlanı ayırt etmeden, ne de dikkatliymiş, bu şehir kızları böyle oluyor zahir, ilk görüşümde söylemiştim seninle evlendiğimi. "Sarı garip Yunus'la ha," demişti, iyi çocuktur! Artık sarışınlığın da kalmadı ama tanımış işte...

"İyi çocuk!", "İyi çocuk!", "İyi çocuk!" Yunus, heyecan ve sevinçten bayılıp düşüvereceğini sandı.

Zehra devam ediyordu konuşmaya:

– İyi çocukluğun nedenmiş biliyor musun, bir gün bu, yolda bir çukura düşüp kalmış, sen elinden tutup yardım etmişsin çukurdan çıkmasına, hatırlıyor musun?

– Hayır, dedi Yunus, hayır hatırlamıyorum.

– Pervâne'nin kızı olduğunu bilmiyordun herhâlde, yoksa hatırlardın...

– Kim bilir, dedi Yunus, Nur'unun çocukluğunu hatırlamaya çalışarak...

– Bak, senin iyiliğini yalnız annenle ben bilmiyoruz, başkaları da biliyor.

– İyi olan sensin!
dedi Yunus, içindeki coşkuyla sarıldı karısına, ya kıskanıp söylemeseydi ona, kızın kendisi için "İyi çocuk!" dediğini... Fakat elbet kıskanamazdı, kim oluyordu ki Yunus, Pervâne'nin kızını aklından geçirecek!

Zehra, hayatta en sevdiği yer, Yunus'un kolları arasında gevşedi, rahatladı, mırıl mırıl konuştu:

– Dua istedi biliyor musun, benim için dua edin dedi... Senin duan kabul edilir Yunus'um, bilirim, n'olur sen de et olur mu, yazık biçare kızcağıza!...

Yunus, "Biçare olan benim" diye düşündü, karısının saçlarını okşadı:

– Ederim, dedi, hiç etmez olur muyum?

Gerçi yağmur, bir iki serpiştirmeyle geçip gitmişti ama Yunus hiç gocunmadı, "Olacak, olacaktır" deyip, kızın hayırla geldiğine inanmaya devam etti... Zaten "iyi çocuklukla" günlerini gün, gecelerini gece edip duruyordu. Kızın hayali her zaman önündeydi, konuşmuyorlardı karşılıklı, sadece Yunus ona aşkını anlatıyordu... İçinden türlü şiirler geçiyor fakat dudakları kıpırdamıyordu. Ve hiç düşünmedi, onu soyup çıplak hayal etmeyi, bir çıplaklığı olduğunun dahi farkında değildi. Bu yüzden belki, karısı ile coşkuyla sevişirken, gelmiyordu aklına Nurefşan... Oysa Zehra büyüyüp serpildiği zaman, onu her görüşünde nefsi ayaklanır, hayalinde soyup kızı yâr ederdi, fena hâlde istemişti karısıyla evlenmeyi; annesi de teklif edince Zehra'yı, pek memnun kalmıştı. Ve hâlâ ilk gecedeki gibi tutkuyla sevişiyordu Zehra'yla.

– Sen böyle her gece, her gece, diyordu karısı, çocuğumuz olabilir.

– Olsun be güzelim, ama kız olsun bu sefer, diye cevap veriyordu.

Oğlunu çok seviyordu, lâkin kız çocuk sevgisi bir başkaydı Yunus'un. Kızı olunca kendi bakacaktı, oğlana yaptığı gibi, çekip almayacaktı annesi kollarından, "Utanman yok mu senin, babalar bakmaz çocuklarına, analar bakar.." diyemeyecekti. Kızının ismi de hazırdı: Aygülü!... Bir de âdet diye Müslüman adı koyacaktı elbet, herhâlde annesininkini koyardı. Gülleri sevdiği gibi ayı da pek severdi Yunus çocukken; ayın, güneşin, yıldızların canlı olduklarına inanırdı, tıpkı bitkiler gibi. Ve Nurefşan'ın nurunda da, belli belirsiz ay ışığının varlığını sezmişti...

Aziz bir gün ona; "Bilir misin," demişti, "denizin üstüne ay ışığı düşünce bir güzel yaldızlanıyormuş ki sular, köpük köpük pırıl pırıl yaldız, düşleyebilir misin? Maviye benzer, yeşili andırır sonsuz bir su!"

Çok iyi hayal edebiliyordu Yunus amma, ille gidip, hiç olmazsa bir kez denizi görmeyi çok istiyordu. Gerçi anası ile içi rahat olarak bırakabilirdi oğlunu ve karısını ama Zehra'dan ayrılmayı canı istemiyordu, teni istemiyordu. Yoksa o sınırsız, mavi-yeşil diye anlattıkları suyu görmek, gönül arzularından biriydi... Başka şehirler görmek, "şardan şara gezmek" de bir başka gönül arzusuydu, hem de öyle kervanlara falan katılmadan, Musa gibi eline bir asa alıp, ağır ağır yürüyerek... Bu yüzden olmalı, o da babası gibi kervanları takip eder, onlar bir yere kondukları vakit yanlarına gider, sorgu sual eder, insanların görüp bildikleri her bir şeyi öğrenmek isterdi... İçindeki o acıtan arayışın bir yoluydu bilgi edinmek, her şeyi öğrenmek... Şu dünya, elbet Yüce Tanrı'nın bir mucizesiydi ve onu öğrenmek de kulların vazifesiydi, O, Kur'an'ında da tavsiye etmiyor muydu, gezin, görün, öğrenin demiyor muydu!

Kur'an öğrenmesi için babaannesi, pek tabii onu Kasım Hoca'ya vermişti, fakat Yunus altı yaşındaydı o zaman, hiç

sevmemişti adamı, hem, "sonucu ölümlü dünya"yı çok hatırlatıyor, cehennemden çok bahsediyor hem de kendisine öğrettiği Arapça duaların anlamlarını söylemiyor, diye. Hoca'dan her dönüşte tepine tepine ağlıyor ve bir daha o adama gitmeyeceğini, ne dediğini anlamadığı Kur'an'ı da öğrenmeyeceğini söylüyordu. Babaannesinin, "Öyle herkes Kur'an'ı anlamaz, derin hocalar anlar, bize de anlatılır." demelerine, "Hoca değil mi, ikisi de aynı ama Arif Hoca gevşekmiş diyorlar, şöyle bir korkutup ürkütmüyormuş çocukları" demelerine rağmen, gelin, kaynanasına itiraz etti, sıkı dayandı bu sefer, hiç açık vermedi ve oğulcuğunu Arif Hoca'ya götürdü.

Yunus, İslâm ve Kur'an adına ne öğrendiyse, önce ondan öğrendi. Hoca, Yunus'un istediği her cümleyi, hatta her kelimeyi açıklıyordu ona... Böylece Yunus, pek çok âyetin manasını biliyordu hatim indirirken; Allah sevgisi, Muhammed sevgisi öğrenmişti. Biraz tefsir ve bilhassa Arapçadan da anlar, konuşur olmuştu. Dört yıl sonra, hocası onu mezun edip uğurlarken,

"Yunus Emre," demişti, "bu benim öğrettiklerimle yetinme. Sen daha bilgin hocalara lâyıksın, ben bildiklerimi öğrettim, lâkin anan seni mutlaka Konya'ya götürsün, orada benden daha iyi hocalar vardır." Konya'ya gitme ihtimali pek sevindirmişti çocuğu, eve dönerken yolda bir ağacın üzerine çıkmış; "Konya Konya, sana geliyorum, sıkı dur." diye avazı çıktığı kadar bağırmıştı... İşitenler gülüp geçmişlerdi, alışıktılar; zaman zaman garip Yunus, dallara tırmanır, göğsünü yırtarcasına bağırıp bir şeyler söyler, bazen yeni öğrendiği duaları okurdu... Bir yerlere, uzak uzak bir yerlere gitmek, ulaşmak ister, sesini yollayabilirdi yalnız, köyün dört bir yanına... Sevinç ve özlem ifadesiydi belki de bu onun küçük yüreğinde...

Hâlbuki annesi:

– Daha çok küçüksün Yunus'um, şimdilik tarlada bana yardım et, daha sonra büyüyünce gidersin, gönderirim, kendi başına gidersin, diye karşı çıkmıştı Arif Hoca'ya. Babaannesi de annesini tasdik etmişti. Şu köylük yerde daha fazla öğrenecek de ne olacaktı. Erkek adam oluyordu artık, tarlada çalışması, odun kesmeyi öğrenmesi lâzım gelirdi, hatta belki babası gibi marangozluk da yapardı... Yunus hayatında ilk kez kalbinin büzülüp kaldığını hissetti, ses çıkaramayacak kadar üzülmüştü... Bahçeye çıktı, uzak bir köşede dalları yere kadar uzamış söğüt ağacının altına oturup sessizce ağladı.

Sonraları gerçekten de marangozluğa pek heves sardı. Çocuk, babasından kalma aletlerle, bıçak sapı, balta sapı, hatta sedir derken, bulûğ çağından sonra basbayağı köyün marangozu oldu, para da kazanıyordu...

Derken işte Arif Hoca'nın göçüp gittiği gece, gönlünü yine okuma, öğrenme hevesi sardı ve Yunus Konya'ya gitti...

* * *

Konya!.. İçinde türlü insanın, çeşit çeşit dinlerin yaşadığı, Selçukluların çinileri, söğütler ve çınarlarla örülüp işlenmiş mavi yeşil koskocaman bir şehir. Yunus, iç acıtan arayışına, sanki burada bir cevap bulabileceğinden emindi. Bir ucuz handa kalıyordu, ilk günler, deliler gibi pür heyecan şehri gezdi... Büyük bilginlerin medreselerini, erenlerin dergâhlarını, kalp çırpınmalarıyla uzaktan seyretti... Acep bir gün bu medreselere yahut dergâhlara da ayak atabilecek miydi?...

Öğrenmeyi ne kadar çok istiyordu; Allah'ı bilmeyi... İnsanları neden yarattığını, şu dünyada insana yüklediği amacı ve vazifeyi, insanın kendisini, O'nun insanları neden çeşit çeşit yarattığını, dinleri ve dilleri, doğayı, hayvanları... Her şeyi bilmek ve bilhassa arkalarında yatan sebepleri ve gerçek amaçlarını öğrenmek istiyordu. Bir babaannesinin anlattıkları vardı,

bir de Arif Hoca'nınkiler! Babaannesini hatırladığı zamanlar; içinden Tanrı ile tartışmaya girer, bazen isyana yeltenir, bazen de O'nun varlığından şüpheye düşerdi. Arif Hoca'yı düşündüğü zaman, dininin, sevgi ve merhamet simgesi engin yüzünü hayal eder, Hak âşığı olmanın nasıl bir şey olduğunu anlamaya çalışırdı. Ve en önemlisi, Arif Hoca'nın sık sık söylediği "hakikat" neydi?.. Bunu ona sormuştu ama hocası, "Ben de bunu aşk tekkelerinde öğrendim, şimdi sen daha küçüksün, hele büyü bakalım, aslında Mevlâna ile tanışıp onun müridi olsan yok mu yaa! inşallah, inşallah çocuğum!" diye cevap vermişti.

Bu gelişinde, Yunus, Mevlâna'yı uzaktan izlemişti, müritleri ile Alaaddin Tepesi'ne doğru yürüyordu... Yanına varıp elini öpmek istedi, cesaret edemedi. Yalnız bir ara pek yakınlaşmıştı ki, gözleri karşılaştı, dikkatlice baktı Mevlâna onun yüzüne, öyle güzeldi ki bu bakış ve o, öyle büyük, öyle yüceydi ki!..

Ancak Yunus, bir bilgin hocaya gidip, Farsça ve tefsir öğrendikten sonra onun yanına yaklaşmayı kendine hak görebilirdi. Öyle ya o, şiirlerini hep Farsça yazıyordu... Bu mesele biraz takılıyordu Yunus'un aklına; neden Farsça?.. Güzelim Türkçe dururken!.. Yunus kendini yokladı, acaba o da hani öğrenirse Farsçayı?.. Hayır, hayır! Türkçeden başka bir dille şiir yazmayacaktı. O, Farsça konuşan saraya ve memurlara değil, Türkçe konuşan halka hitap etmek, onlara bir şeyler vermek, duyurmak istiyordu. Arada sırada sırf ahenk olsun diye Arapça ve Farsça kelimeleri belki kullanabilirdi ama onlar da halkın bildiği kelimeler olacaktı! Sonra gönül dedi ki:

Mevlâna Hüdavendigâr bize nazar kılalı,
Onun görklü nazarı, gönlümüz aynasıdır.

Cami avlusunda tesadüfen tanıştığı yaşlı bir zata, bir bilge sordu, çünkü kaldığı handa bu sorusuna pek cevap verememişlerdi. Adam:

– Senin aradığın gibi bir bilge biliyorum, dedi, Farsça, Arapça, Yunanca, İbranice ve Kur'an tefsiriyle, mantık bilir, buralarda meşhurdur, Zembilli Sıtkı Hoca derler. Zembilli denmesinin sebebi, okuyup beğendiği bazı kitapları, hep yanında bir zembil içinde taşımasındandır... Arif bir hocadır, kendisine devam eden öğrencilerinden, hiçbir şey kabul etmez, ne para, ne hediye, çünkü ancak çok yetenekli ve zeki çocuklara ders verir. Kendisine gelen talebeyi şöyle bir iki yokladıktan sonra ne olduğunu anlar, ya ders vermeyi kabul eder ya da geri yollar. Dediğine göre; zeki çocukları yetiştirmeyi kendisine bir vazife biliyormuş. Velhasıl, hem bilgin, hem de kendine has, hoş bir adamdır.

Yunus, Sıtkı Hoca'yı iyice merak etmeye başladı... Ertesi gün sabah namazından sonra camide buluşmaya karar verdiler. Adam götürecekti onu Hoca'ya.

Gece pek uyku girmedi gözüne Yunus'un. Yatağın içinde döndü durdu. Acaba kendisini zeki ve yetenekli bulacak mıydı yoksa bir iki görüştükten sonra, kapının yolunu mu gösterecekti? Böyle bilgin bir hocaya kendini beğendirmek zordu doğrusu! Yunus, zeki olup olmadığını bilmiyordu, yeteneklerine gelince... Eh marangozluğu fena değil ama kafası ile çalışan bir adamın marangozluk nesine? Tarlada çalışmak ise her köylünün becerebildiği bir iş, ormandan odun kesmek de öyle, yaptığı tasvirler?.. Kim bilir, belki de günah, der, bir de üstüne üstlük kızardı Sıtkı Hoca... Şiirlerine gelince... Yunus, bir şekilde onları da küçümsemek istedi ama, gönlü itiraz etti: "İyi söylüyorum ben!" Lâkin ağlamaklıydı sesi, titriyordu.Yunus; "Bana rüyamda göster, bir işaret ver Tanrı'm.." diye dua etti... Neden sonra uyudu.

Seher vakti uyandı, ilk aklına gelen şey rüyasıydı, hayır; rüya görmemişti yahut da hatırlamıyordu bir şey, camiye gidip

gitmemekte tereddüt etti... Fakat o yaşlı adama söz vermişti! Mecburen kalkıp, caminin yolunu tuttu.

Sabah namazından sonra buluştular, adam, ki isminin Osman olduğunu söylemişti:

– Evine gideceğiz, dedi, aslında evine bir oda ilâve ettirip, kendisine yapmış, orada okur çalışır, ziyaretçileri kabul eder, kadın kısmı, çoluk çocuk bu odaya giremezler.

Yunus, Sıtkı Hoca'yı daha bir merak etti.

Ve kapıyı tıklatıp, Osman Efendi'nin bahsettiği odaya girdiler, selâm verdiler. Odanın loşluğunda Yunus'un gözleri dört açıldı, o vakte kadar, bunca kitabı bir arada görmemişti, Arif Hoca'da bile yoktu böyle kitap bolluğu! Köşe minderinde yaşlıca, asık suratlı bir zat oturuyor, önündeki rahlenin üzerine koyduğu, bazı sayfaları okuyordu... Başını kaldırıp onlara baktı, Osman Efendi'nin selâmına karşılık verdi, Yunus'un yüzüne bile bakmadı, arkadaşını karşısındaki mindere buyur ettikten sonra, konuştu:

– Hani bahsetmiştim ya, dedi, Yusuf Has Hacip'in çok kıymetli bir eseri varmış, onu arayıp duruyordum. Nihayet bir kervan yolcusundan bazı sayfalar ele geçirebildim. Müslüman bir Türk'ün elinden çıkan ilk eserlerden biri olduğu için pek, pek mühim.

Osman Efendi:

– Bahsetmiştiniz ya, bağışlayın, ismini unutmuşum, dedi.

– Kutadgu Bilig. Mesnevi tarzında, Karahanlı Hükümdarı Süleyman Arslan'a takdim için yazılmış, pek güzel, pek faydalı, bakınız bakınız, şu sözlerine bakınız: "Bu Türkçe sözü, yaban geyiği gibi gördüm. Onu yavaşça tuttum, kandırarak kendime çektim. Okşadım, ısındırdım. Bana çabuk gönül verdi. Yine de arada sırada ürküyor, korkuyordu. Ele geçirdiğimce bu söz geyiğinin peşinden koştum, onun miski bana güzel

kokular saçmaya başladı...” vs. vs. İşte böyle güzel Türkçemizle yazılmış mükemmel bir eser azizim. Hesapça, rahmetli Alparslan'ın Malazgirt Zaferi'nden bir yıl önce tamamlanmış. Demek, o zamanlarda ve daha önce de varmış ki dilimizde yabancı kelimeler, Yusuf Has Hacip, nazik ve pek hoş bir üslûpla, isyan etmiş. (Kır düşmüş kısa sakalını bir iki sıvazladı.) Türkçe konuşmalı, konuşmalı ki, dil bize, biz dile alışalım, dilimiz incelsin, güzelleşip zenginleşsin, değil mi efendim?

Yer gösterilmediği için hâlâ ayakta bekleyen Yunus, kendini tutamadı, konuştu:

– Ben de, ben de öyle düşünüyorum!

O zaman Sıtkı Hoca, kaşlarını çatıp ona baktı, “Nereden çıktı bu münasebetsiz?” der gibiydi, Osman Efendi söze karıştı:

– Bu delikanlıyı size getirdim efendim. Adı Yunus Emre'dir, cami avlusunda tanıştık, bir hayli konuştuk, Sarıköy diye bir yerden gelmiş, arif bir hoca arar imiş. Size getirmeyi münasip gördüm, lütfedip bir tartarsanız... Kendisi, kulağa hoş gelen şiirler de yazıyor.

Sıtkı Hoca'nın kaşları büsbütün çatıldı:

– Bu yeni zamanlarda, her elifba okuyan, şiir yazmaya kalkıyor, ne günlere kaldık, Sen bilirsin yâ Rabb'im! dedi.

Osman Efendi, üsteledi:

– Bu çocuk öbürleri gibi değil, eğer siz zahmet buyurup bir dinlerseniz, kulağa hoş geliyor, manalı da.

Sıtkı Hoca bir tereddüt etti, sonra:

– Osman Efendi kardeşim, size güvenim tamdır, amma!.. (İçini çekti.) Neyse, dedi, dinleyelim bakalım. (Yunus'a döndü, sertçe) Sence en güzel olanı oku bakayım, dedi.

Bu sefer tereddüt sırası Yunus'a gelmişti, hangi şiirini okusun da şu zata beğendirsin, diye düşündü kaldı.

Sıtkı Hoca, üsteledi:

– Haydi yaa!

Yunus içinden bir Allah'a sığındı, aklına gelivereni okumaya başladı, bir taraftan da, hocayı gözlüyordu... Birkaç mısra sonra adamın yüzünde bir yumuşama gördü, sonra tek ak düşmemiş kara kaşları yukarı kalktı, hayret ettiği belliydi. Çocuk susunca, Sıtkı Hoca:

– Devam et, başka şiirlerin varsa onları da oku, dedi.

Beğenildiğini anlayan Yunus, rahatladı, birkaç tane okudu, sonra haddi aşmamak için sustu, önüne baktı.

– Bunlar gerçekten senin mi?

Yunus'un akik gözleri iri iri baktı Sıtkı Hoca'ya:

– Öyle olmasa, niçin benim diyeyim ki hocam?.. Köyde kime isterseniz sorabilirsiniz, kopuz çalamam ama söylüyorum işte.

– Göreceğiz bakalım. (Sonra ilâve etti.) Sen şu tarafa otur, oraya, ha işte. Önce söyleyeyim, kopuzsuz da şiir söylenir, yazılır... Neyse... Yiğit bir delikanlıya benziyorsun, neden korkarsın ölümden bu kadar?"

Yunus, kızardı, önüne baktı, kelimeleri geveledi ağzında:

– Korkmak... değil de... hocam, yani...

Sıtkı Hoca, yumuşacık bir, "Sus" dedi ona, ilâve etti:

– Yiğitlik korkmamak değil, doğru olanı söylemektir, bu doğru ona zor gelse de…

O zaman Yunus, önüne bakarak anlattı; babaannesinden bahsetti, çocukken sorgucu melekler Münker Nekir'le karşılaşmamak, kabirlerden gelen iniltileri duymamak için mezarlıktan geçemediğinden, Arif Hoca'dan, onun kendisini yatıştırmaya çalıştığından bahsetti, sonunda bir zafer kazanmış gibi ilâve etti:

– Ancak Arif Hoca vefat ettiği zaman, çok olmadı daha, onun tabutunu taşıdım, gittim mezarlığa.

– İyi yapmışsın, dedi Sıtkı Hoca ve gördün ki, ortalıkta dolaşan ne sorgucu melekler var, ne de kabirlerden gelen iniltiler...

İnsan olan, arada sırada dolaşmalı mezarlıkları, bilemediği, daha önce hiç tatmadığı bir huzur verir kişiye... Ölümü hatırlatır ve o insanı kendine getirir, çünkü hayatın ne kadar kıymetli olduğunu, boşa zaman geçirmemesi lâzım geldiğini öğrenir. Hayırlar işlemesini, merhametli ve ince düşünceli olmayı öğrenir, bittabi düşünerek gezerse o insan. Değil mi, Osman Efendi kardeşim, sen ne buyurursun?

Osman Efendi, getirdiği delikanlının beğenilmesinden memnun, tebessüm etti:

– Pek doğru, pek güzel buyurdunuz efendim.

Sıtkı Hoca sordu:

– Peki, Mevlâna'nın görklü nazarı, ha!. Nerede gördün onu?

– Alaaddin Tepesi'nde, müritleri ile gezmeye çıkmıştı zahir, onları izledim... Konuşuyorlardı, ben de işiteyim diye yaklaştım, fazla yaklaşmışım demek ki, beni gördü, yüzüme baktı, bakışına hayran oldum!

"Hıı, hımm," başını salladı, sakalını sıvazladı Sıtkı Hoca:

– Mevlâna sevgisi, sormaya gerek yok, Arif Hoca'dan sana geçmiştir... Hımm, evet... Neyse, işte o da bir yol tutturmuş gider, ona sorarsan "aşk yolu"dur bu! Hıımm, evet, öyle söylerler. Zahir bu da bir iman!.. Çok durdun mu yanlarında?

– Hayır, beni gördüğü için utanıp kaçtım hemen.

– İyi yapmışsın, çünkü bizim işimiz, aşk yoluyla değil, biz ilim yaparız, sen de inşallah öyle yaparsın... Nerede yatıp kalkıyorsun?

Yunus kaldığı hanı söyledi. Hoca yüzünü buruşturdu:

– Ucuzdur diye it kopuk kalır öyle yerlerde. Ben seni yalnız öğrencilerin bulunduğu bir eve yerleştireyim, sahibi eski talebemdir, söylerim senden para almaz, bir öğün burada benimle yemek yersin. Ötesini ise kendin hallet. Halledebilir misin, nasıl?

Yunus da biraz önce Osman Efendi'nin söylediği gibi; "Efendim"le başladı, devam etti:

– Buraya gelirken zaten, hem çalışıp hem de okumayı düşünmüştüm, anama bir dokuma tezgâhı götürmek isterim... Belki bir marangozun yanında çıraklık bulurum, öyle düşünmüştüm. Köyde marangozluk da yapardım çünkü.

– Marangoz ha! Allah Allah! dedi Sıtkı Hoca, (Osman Efendi'ye bakıp) Mevlâ'm rast getiriyor bu çocuğun işlerini. Baksanıza, sizi görüyor cami avlusunda, konuşuyor, hoca soruyor, aklınıza ben geliyorum, derken şimdi de marangozluk çıkıyor!.. (Yunus'a dönüp) Benim oğlum marangoz, dedi, hem de marangozun iyisi, onun yanına yerleştiririm seni, var birkaç çırağı lâkin ziyanı yok, seni bir denesin, bilmediklerini öğretsin, fazla da vaktini almasın ki, derslerini ihmal etmeyesin. Oğluma nazım geçer, söylerim, birkaç kuruş da harçlık verir. Evet evet, iyi oldu bu marangozluk... Annene de tezgâh götüreceksin, ha, Allah Allah, iyi! Şimdi Yunus Emre, iş ki sen edebinle çalış, edebinle hareket et, meselâ büyükler konuşurken, lâfa girme, ancak sana sorulursa cevap ver.

Yunus, biraz önceki olayı hatırlayıp, kızardı, özür diledi. Sıtkı Hoca da gülümsedi ona.

Ve sonra hep gülümsedi... Ders verirken, çocuğu imtihan ederken... Yunus'un nasıl didinip çalıştığını bizzat izliyordu; çocuğun dil öğrenmeye yeteneği vardı, belleği de iyiydi ve çabuk kavrıyordu. Altı ay içinde birçok Farsça metni anlamaya, çözmeye başladı. Tefsirde biraz daha ağır ilerliyorlardı. Yunus çok soru soruyordu, hocasını sıkıştırdığı oluyordu. Sıtkı Hoca, Yunus'un bazı sualleri karşısında, bunalıyor, biraz da kızıyor: "Kitaplarda bunun cevaplarını bulamazsın," diyordu, bunlar gönül işi, sezgi işi, derler, öyle söylerler... Çünkü bu noktada akıl susar. Susması da gerektir.

– Akılla gönlü bir etmek mümkün değil midir efendim? Arif Hoca'nın sözüydü; "Akılla gönlü bir etmek!"

– Ettiklerini söylerler, bilmiyorum, bana aklım hâkimdir Yunus. Artık öğrendin çocuğum, ben her meseleyi akıl ve mantıkla çözmeye çalışırım. Başka türlüsünü, (Gülümsedi yine) aklım almaz!

– Bana şiirlerimi gönlüm yazdırıyor, aklım da arkasından gidiyor sanıyorum efendim.

Sıtkı Hoca, sakalını sıvazladı; hiç de canı istemeden:

– Bu besbelli Yunus, besbelli, dedi.

Bir yıl geçip gitti, 1256'ya ulaştılar.

Moğol Komutanı Baycu Noyan, savaşmaya öncü olarak gönderilen Türkmenleri, tıpkı Yunus'un babasının şehit olduğu Kösedağ Savaşı'ndaki gibi telef etti. Ertesi gün Selçuklular ile savaştı, onları da kırdı geçirdi, dağıttı ve daha ertesi gün, Moğol ordusu, Konya önlerine geldi. Pervâne'nin öncülüğünde, halk canını kurtarmak için elinde avucunda ne varsa topladı; yeni gelinlerin altınları, anaların yüzükleri, bilezikleri, genç kızların çeyizlikleri, erkeklerin paraları, ne varsa hep istendi. Dört katır yükü altın dinar ve sandık sandık mücevher birikti, tümü katırlara yüklendi ve Pervâne başta, bir heyet, Baycu'nun karargâhına ricacı gitti. Sultan II. Keykâvus, Antalya'ya doğru kaçtı ve derler ki; o gece Mevlâna, medresesinin damına çıkıp, sabaha kadar dua etmiştir...

Baycu Noyan armağanları kabul etti, pek de hoşlandı. Pervâne'ye işgal ve yağma olmayacağına, cana kıyılmayacağına dair söz verdi. Yine de şehrin bazı semtlerinde işgal ve yağma oldu, fakat halkın canına dokunmadılar... Baycu Noyan, Aksaray civarındaki Kılıç Arslan Hanı'nın yanındaki ovayı, ordusu için kışlak olarak seçti… Moğollar, IV. Kılıç Arslan'ı

hapisten çıkarıp tahta geçirdiler. II. Keykâvus Antalya'da idi, kendine taraftar topluyordu.

Olaylar, Yunus'un derslerini biraz aksattı, hocasına haber getirmek için şehre gidip geldi birkaç defa. Sıtkı Hoca, "Benim en kıymetli hazinem kitaplarım, onlar da cahil Tatar'ın işine yaramaz." deyip, karısının bileziklerini yolladı. Yunus'unsa, bu güzel şehir için verecek bir şeyi yoktu, canı sıkıldı bir hayli. İki gün dersleri bırakıp, hoca-öğrenci Moğolları konuştular; Yunus, düşmanı tanıdı. Onların harap ettikleri Müslüman şehirlerinin isimlerini, nasıl değerleri olduklarını öğrendi, Sıtkı Hoca bizzat birkaçında bulunmuş, Şam'da "ilim" tahsil etmişti ve Yunus'un canı oralara gitmek istedi. Hele, "Şam" ismi, pek hoş geldi kulağına.

Sonra Yunus'la, Budha'yı ve Kur'an'daki putberestliğe dair âyetleri konuştular. Sıtkı Hoca putperestliği kınıyor, fakat eline geçen Farsçaya tercüme edilmiş bir kitaptan, Budha'nın fikirlerini öğrendiğini ve beğendiğini söylüyordu.

– Bilir misin, şeyh uçmaz, mürit uçurur, derler, Budha da elbet bana tapının, dememiştir ama sonradan sonraya ona tapmaya başlamışlardır, insanoğlunun cahilliği!.. Oysa iyi bir öğretmenmiş, dinimize yakın fikirleri var... Kim bilebilir, belki de Kur'an'da adı geçmeyen fakat yüz yirmi dört bin olduğu tahmin edilen peygamberlerden biridir, çünkü Cenab-ı Hak, her insan topluluğuna bir peygamber göndermiştir. Meselâ benim aklıma, Eflatun'un da öyle olduğu gelir zaman zaman... Neyse Eflatun'u bırakalım, sen Yunus, diğer üç kitabı okuyabildin mi?

– Hayır efendim, yüzlerini bile görmedim.

– Hımm, bende nadir bulunan Farsça tercümeleri var. Onlara sonradan insan eli karışmış olmasına rağmen, okunması, bilinmesi gereken kitaplardandır. Hem Kur'an'ı daha iyi anlamana yardım ederler. Çünkü Yunus, belki işittiğin gibi, din birdir,

tektir!.. Fakat kitaplar, içinde bulunulan zamanın insanlarının akıl ve bilgi seviyesine göre inmiştir. Hatta Hazreti İbrahim'e de, bazı sayfalar indiği, iddialar arasındadır.

– Okumayı çok isterdim efendim.

– Öyleyse okuyalım, sen de dört kitabı tahsil etmiş ol. Yalnız dur bakayım, Tevrat'ta çok uzun betimlemeler falan vardır, bence gereksiz, onları atlamak lâzım. Evet yalnız başına okuyacağına, benimle oku; onları da bir şekilde tefsir edelim. Gitmene az kaldı ama Allah'ın izni ile bitiririz tahmin ediyorum.

Böylece sıra takip edip, önce Hazreti Davut'a inen Zebur'dan başladılar.

Sıtkı Hoca, hemen bütün zamanını Yunus'a ve diğer öğrencisi Kerim'e adamıştı. Kendi özel çalışmalarına hiç vakit ayıramıyordu fakat bundan şikâyetçi değildi.

Yunus, "Keşke birkaç yıl daha kalabilseydim burada, kim bilir daha neler öğrenirdim." diye hayıflanıyor, fakat annesine söz verdiği için; iki yıl sonunda dönmeyi planlıyordu. Zaten Elif Kadın'ı ve Aziz'i pek özlemişti... Köyünü ve köylülerini pek düşündüğü yoktu.

Yunus'un köye dönme zamanının yaklaştığı ayların birinde, Sıtkı Hoca, Yunus'a, Mevlâna'nın bir sohbetinde müritleri tarafından kaydedilip çoğaltılmış bir nüsha verdi. Kısacık bir yazıydı, onu hemen okuyup kendisine tercüme etmesini istedi.

Şöyle söylemişti Mevlâna: "Hazreti Ebû Bekir'in diğerlerine üstün olması, namaz, oruç ve sadakasının çokluğundan değil, belki ona inayet olması yüzündendir. Ve o inayet; onun kalbindeki sevgidir. Kıyamette, namazları, oruçları ve sadakati getirip ölçüye vururlar; velâkin sevgiyi getirirler, teraziye sığmaz!.. Aslolan sevgidir. Şimdi kendinde sevgi görüyor isen, onu artır."

Yunus hiç takılmadan çok güzel tercüme etti.

– Peki diye, sordu Sıtkı Hoca, buradaki anlama ne diyorsun?

– Çok doğru buyurmuş, efendim.

– Ben, hımm, doğrusunu istersen, doğruluğunu tartışırım. Sevgi, nasıl ibadetten daha üstün olur?.. Benim mantığıma sığmaz. Fakat aşk ehli bunu böyle söylerler. Bunu sana getirişimin sebebi, sebebi ee, yani sende de öyle bir sevgi olduğunu gördüğüm içindir.

Yunus, memnun gülümsedi, önüne baktı, cevap vermedi.

– O hâlde onu artırman gerekiyor Yunus. Bakma ben aşk ehlini anlamam, söylediklerini doğru da bulmam. Fakat Mevlâna hem bilgindir, hem de Hak âşığı! Onun için onun bazı fikirlerine katılırım. Şu kâğıt bana ulaştığında okudum ve aklıma sen geldin! Şimdi ne diyorsun bakalım?

– Ne söyleyeyim efendim, doğrudur diye düşünürüm.

– İbadetten nasıl üstün olabilir?

– İbadetimiz Allah'adır, O ise bizi sevgisinden yaratmıştır, yani bizim içimizde var O'nun sevgisi, o hâlde sevelim ister... Yani demek istiyorum ki; O'nun her yarattığını, Allah için sevelim, sevmeye çalışalım, çünkü aradan o kişi veya nesne çıkarsa, bir tek Allah kalmaz mı?.. İzninizle efendim, bana göre bu, yani sevgi, Tanrı'ya yaptığımız ibadetten daha üstün olabilir. Sevginin içinde Tanrı'nın kullarına yapılan çeşitli hizmetler vardır çünkü.

Sıtkı Hoca gözlerini kapatıp bir süre düşündü, gözlerini açtı, hâlâ düşünceliydi.

– Biliyor musun Yunus, sen Hak âşığı olabilirsin!.. Şu yaşında bunları diyebildiğine göre... Pek tabii Arif Hoca'nın sana etkisini de görüyorum bu sözlerinde, ancak inanarak söylüyorsun, bu mühim. Ben öğrencilerime ille de kendi fikrimi kabul ettirmek istemem, yobaz değilim!.. Onları mizacına, karakterine, bilhassa yaratılışlarına göre yönlendirmek isterim.

Bundan böyle vaktimiz olursa, Mevlâna'nın Mesnevi'sinden parçalar okuyup tercüme edeceğiz.

Hocasının bu bahislerden pek hoşlanmadığını iyi bilen Yunus, Mesnevi'yi okuyacağını işitince pek heyecanlandı, yutkunmayı bile unutarak yüksek sesle konuştu:

– Tabii efendim, tabii. Nasıl buyurursanız öyle olur efendim.

Hocası, biraz da alayla izledi onu, sonra içini çekti:

– Haydi bakalım, dedi, şu son yazdığın şiiri okumanın tam sırası.

– Efendim sanırım daha uzayacak ama buyuruyorsanız okurum.

"Buyuruyorum," dedi Sıtkı Hoca, biraz sertçe. Öğrencisini hâlâ heyecanlı görüyor, kendine itiraf etmese de, Mevlâna'yı biraz kıskanıyordu: "Dün, oğluma okumuşsun."

Yunus okudu:

Anmaz mısın sen şol günü, gözün nesne görmez ola
Düşe suretin toprağa, dilin haber vermez ola,

Çün Azrail'i ne tuta, assı kılmaz ana-ata
Kimse döymez o heybete, halktan meded ermez ola,

Gele sana can alıcı, dahi can alır kılıcı
Aklını baştan alıcı, bir dem amân vermez ola

– Peki Yunus, demin söylediğin fikirlerle, bu ölüm korkusunu nasıl bağdaştırabiliyorsun?

– Bağdaştıramıyorum efendim. İçimde yalnız ikilik yok, çokluk var, bazen birinin peşinden gidiyorum, bazen öbürünün.

– Hep doğruları söylemeni beğeniyorum Yunus, dedi hoca, belki içindeki sevgi o kadar artar ki, sana yolun birini seçtirir... Haydi bakalım şimdi, getir Kur'an-ı Kerim'i, bugün yalnız tefsir çalışacağız.

Yunus, Sıtkı Hoca'ya, annesinin yalnız iki yıl izin verdiğini söylediği zaman, o kızmıştı; "İki senede ne öğrenebilirsin ki, sen köye git, anandan birkaç yıl daha izin al." demişti. Sonra hoca, bu arzusunu tekrarlamadı, Yunus da bir şey demedi, yalnız derslerine daha çok çalışmaya başladı. Geceyi gündüzü birbirine katıyordu sanki, aynı evde yaşayan öğrenciler, ona takılıyorlardı: "Yunus, Sultan'a kâtip mi olacaksın, nedir bu çalışma, hele nefeslen biraz."

Marangozhanede de seviyorlardı Yunus'u, ustası ona pek çok şey öğretmekle beraber, fazla iş yüklemiyordu. Babası bu konuda oğluna sıkı sıkı tembih etmişti. Öbür çıraklar da, bu yeni gelmeyi kıskanıyor, fakat Yunus'un gidici olduğunu iyi biliyorlar, onu rahatsız etmiyorlardı.

Bir gün Yunus, yine hocasının isteği üzerine son yazdığı dörtlüğü okudu:

Gitti beyler mürveti,
Binmişler birer atı;
Yediği yoksul eti,
İçtiği kan olısar…

– Vay vay, dedi Sıtkı Hoca, beylere bu ne ateş püskürme? Var mıdır tanıdığın bir bey?

– Yoktur efendim, fakat onların yaptıklarını çok işittim… Geçen günlerin birinde de bir dilenci, "Vaktiyle bir bey idim diye" merhamet ve para dilenmeye çalışıyordu. Onun kulağına dedim ki, "Sakın bey olduğunu bir daha söyleme, yoksa kimseden zırnık alamazsın!" Sonra gönül konuştu, bu şiir çıktı işte. Fakir fukaranın çok hakkını yemişlerdir efendim, biz Türkmenleri de yalnız savaş zamanı hatırlar olmuşlardır, savaşta öne sürebilmek için… Şimdi yalnız Moğol'u suçlarız, ya bizim beylerin ettiği... Hem düşman da değil

onlar, Selçuklu'nun beyleri, Asya'dan bizden önce gelenler, kanımız dinimiz birdir!

– Eğer bir devlet çökme sürecine girmişse, baştakiler öyle bir korkuya kapılır ki; önce insanlara, kendi insanlarına zulüm yapmaya başlar... Bu da tarihin kuralı galiba. Her neyse, akıl verdiğin dilencinin geçmişini biliyor musun?

– Hayır efendim, nasıl bilebilirim ki..

– Belki de o iyi bir beydi, biliyorsun Moğol, iyisini kötüsünü ayırmadan, yıktı geçti.

– Evet efendim, haklısınız.

– O hâlde, birkaç kişinin yaptığı zulümden dolayı hepsini suçlamamanı tavsiye ederim sana, mantık bunu emreder. Sen o hikâyelerini dinlediğin kişilere kinlenip, bütün beyleri suçluyorsun, hak mıdır bu?

Yunus, bir düşündü, sonra zor da olsa itiraf etti:

– Hayır efendim hak değildir. Müsaade ederseniz şunu da söyleyeyim, ben hep kötü bey hikâyesi dinledim, iyisini hiç işitmedim… Sonra, ezilen hep Türkmen, Türkmen köyleri oldu, (Kararsızlıkla ilâve etti.) bunu duymuşsunuzdur…

– Evet Yunus duydum elbet… Benim takıldığım, içindeki bu kin ve birkaç kişinin yüzünden bütün bir beyler topluluğunu suçlaman, onlara kin duyman… Kin, demirdeki pas gibidir, önce sahibini oyar, çürütür. Bir kalpte kin yaşamamalı… Kin, belki şimdi gönlünü söyletti ama böyle giderse, o kin gönlünü çürütür, hiç söylemez eder onu. Yahut da, herkese, her şeye karşı sadece kin ve öfke kusar... Bunu istemezsin elbet... Sonra, işte birkaç kişinin suçundan, haydi diyelim beyler topluluğunun yarısının, o da olmadı, dörtte üçünün yüzünden olsun; hepsini suçlaman, kalan o küçük azınlığın hakkını yemendir.

Yunus kocaman gözlerini daha da irileştirerek saf saf baktı hocasına:

– Bazı beyler mi demeliydim?

Sıtkı Hoca güldü:

– Ah Yunus senin şu çok saf soruların yok mu!.. (Tekrar güldü.) Sana öğüdüm, dedi, bir kere başkalarının ağzından yazma; kendi bilip yaşadıklarını ya da bizzat gözlemlediklerini yaz… İşittiklerini, sıkı bir akıl ve mantık süzgecinden geçir. Sadece bu taraftan bakma, bir de karşı tarafa geç, öyle bak. Anlayabiliyor musun oğlum?.. Olayları tarafsız incelemek iyidir, seni daha çabuk götürür doğruya. Senin mizacın bu işe pek müsait değil ama sen yine benim söylediklerimi yaz, aklının bir köşesine.

– Peki efendim.

– Bir de şunu unutma, zulme karşı zulüm, karanlığa karşı, karanlığı artırmaktır, oysa karanlığa karşı aydınlık olmak gerekir, çünkü aydınlık karanlığı boğar, yok eder. İyiliğin, kötülüğü yok ettiği gibi! Haydi şimdi getir bakalım Mesnevi'yi.

Doğrusu Yunus, hiç de Mesnevi okuyacak havada değildi, biraz yalnız kalıp düşünmek, hocasının sözlerini tartmak istiyordu. Fakat neylesin ki çok çalışması lâzım geliyordu. Durup dinlenmeden çalışması!

Böylece Yunus, hemen hiç gezip dolaşmadan, arkadaşları ile şöyle uzun uzun sohbet edemeden, çok istediği hâlde bir iki eren ve bilginle tanışamadan, iki yıl boyunca çalıştı durdu. Farsçası, Arapçasından hayli üstün olmuştu. Pek konuşamıyordu, lâkin okuduklarını gayet iyi anlıyordu. Tefsir dersi hemen hemen bitmek üzereydi, diğer üç kitabın, Sıtkı Hoca'nın işaret ettiği bütün kısımlarını okuyup hazmetmişti... Annesine götüreceği kilim dokuma tezgâhını da, ustasının ve bir çırak arkadaşının yardımları ile kendi yapmıştı.

İş, Teke köyden veya yakınından geçecek bir kervan bulmaya kalmıştı.

Veda günü pek sinirliydi Sıtkı Hoca, “Seni istediğim gibi yetiştiremedim, ona yanarım.” diyordu... Yunus elini öptükten sonra, onun başını kendisine çekip alnından öptü:

– Sen benim kalbimi yumuşattın a çocuk, dedi, artık kimseyi böylesine sevmeyeceğimi sanıyordum, illâvelâkin seni sevdim, kendi oğlum gibi.

Yunus ona, “Ben de sizi çok sevdim.” diyemedi, edep etti. Ancak öyle bir baktı ki onun yüzüne, hoca anladı.

Yunus, annesini alıp, köye döndüğü zaman, on sekizinden aylar almıştı, yorgundu ve karmakarışık duygular içindeydi. Bir evlenmeyi çekiyordu canı, bir yeniden Konya’ya dönmeyi. Annesini de beraber götürmek istiyordu bu kez. Bir ev bulup Konya’da... Yine eskisi gibi Sıtkı Hoca’dan hem ders görür, hem de aklı anasında kalmazdı. Sonra bu sefer görmek istediği Mevlâna’yı ve başka bilginleri, erenleri de görebilir, bir kıyıdan sohbetlerini dinlerdi. Erenler sohbeti istiyordu canı, tıpkı evlenmek arzusu gibi... Gönlünde iki arzu çatışıyordu. Bazen köşeye çekilip, Konya’da edindiği ve Sıtkı Hoca’nın ona armağan ettiği kitapları tekrar okumak, bazen tarlada, ormanda çalışmak, bazen de marangozluk yapmak, bu arada uzaktan uzağa, hiç belli etmeden kızları gözetlemek istiyordu...

Yunus, eli erdiğince hepsine yetişmeye çalıştı, tarlada çalıştı, ormandan odun kesti, marangozluk yaptı, fakat pek az kitap okuyabildi... Konya gittikçe belirsizleşiyordu zihninde. Ancak şiir söylemeye devam ediyor, bazılarını yazıyor ve saklıyordu. Ve de mezarlık ziyaretlerine başlamıştı! Zor oldu, ancak Yunus diretti. Sıtkı Hoca ile ilk karşılaştıkları gün: “Mezarlıklar huzur verir insana, sonra ölümü hatırlattığı için, insan hem Allah rızasına uygun hareket etmeye başlar, hem de

hayata daha sıkı bağlanır." gibilerden bir şey söylemişti. Kelimeleri tam hatırlamasa bile, anlamı aklına çakılakalmıştı...

Ayrıca Yunus, eskiden pek de yapmadığı bir işi yapıyor, zaman zaman köylülerle ahbaplık ediyordu. Bir kere gönül kırmak istemiyordu, sonra eğer kaçıp konuşmasa; "Yunus'un burnu büyüdü, gitti. Konya'da tahsil edip bizleri hor görür oldu!" diyeceklerdi. Köylünün merak ettiği; o koskocaman şehirdi, bu şehrin insanlarıydı ve Yunus acaba hiç Sultan'ı görmüş müydü? Defalarca anlattı onlara Konya'yı, bildiği kadarı ile...

– Sen de tahsil edip pek bir şey görmemişsin, Kasım Hoca bir kez gitti Konya'ya, bir ay kaldı kalmadı, dönüp neler anlattı. O, Sultan'ı da görmüş al bir atın üstünde... Çekik gözlü kâfirlere, o Tatarlara da çok rastlamış.

Yunus gülüp geçiyordu... Aziz'in de bir sorusu vardı:

– Kuzum Yunus, dedi, yahu köyde bir lâf dolaştı, geçen kervandakilerden öğrenmişler; güya Mevlâna, Moğolların casusu imiş, onun için Pervâne ile pek içli dışlıymış, kimselere gitmez, onun evine gider, semâ ayinleri yaparmış. Bildiğimiz kadarı ile Pervâne, iki sultan Keykâvus ile kardeşi Kılıç Arslan'ın arasında dolaşıp duruyor, güya elçilik yapıyor, ama hep Moğollar yararına, tek önünde eğildiği, kanları kuruyasıca Tatarlar!.. Doğru mudur?

– Olmaz böyle şey, dedi Yunus cevaben, onun Pervâne'ye gidişi, Hazreti İsa'nın, vergi memurunun evine gidişi gibidir, çünkü herkesten çok, gönlü düzeltilecek olan Pervâne'dir!.. Fakat nedense bilmiyorum, Mevlâna hakkında çok dedikodu çıkarıyorlar! Belki de Konya'daki, erenlerin en makbulü olduğu için, meyvesi olan ağaç taşlanır, bilirsin. Fakat biliyor musun, bu Selçuklu'yu yiyip bitirecek olan, Moğollar olduğu kadar, iki kardeşin arasındaki saltanat mücadelesidir. Ben

böyle der, bunu da şuraya yazarım. Saltanat kavgası, hiç gönlümün almadığı bir şeydir, aklım da almaz doğrusu...

Aziz'i çok özlemişti ve onunla konuşmayı, vakit kaybı olarak görmüyordu. Yunus'un yokluğunda Aziz evlenmişti, karısı da ilk çocuğuna hamileydi.... Ona, Sıtkı Hoca'yı ve öğrendiklerini anlatıyordu Yunus, bildik bazı âyetleri tefsir ediyor, Aziz, şaşırakalıyordu...

– Sen bayağı hoca olmuşsun!.. diyordu, köyde hocalık etsene Arif Hoca'nın yerine, bak vallahi doğacak oğlumu Kasım'a vermem, sana veririm.

Yunus gülüyordu:

– İşim başımdan aşkın be Aziz, ben onların içinden nasıl çıkacağımı düşünüyorum... Zaten daha hoca olacak bilgim yok, hocalık etmek için daha çok şey öğrenmek gerek. Kendi öğrenimimi yarım bıraktım, yarım!"

Böyle söylüyor, içten içe üzülüyor ve karar veriyordu: "Yarın, hemen yarın, kitap okumaya başlayacağım." Fakat "o yarın"ın pek geleceği yoktu... Çok yarınlar geçti...

Yunus, kızlar arasında en fazla, sonra da sadece Zehra kızı gözlemeye başladı; bazen ardından gidiyor, kendini belli etmeden, bazen de önüne çıkıveriyordu. O zaman Zehra hafifçe tebessüm eder, selâm verirdi, fakat Yunus'un yanında durup eğlendiği hiç olmadı. Oysa Delikanlı, bir gece evvelinden ona söylemek için ne de güzel cümleler kuruyordu!..

Derken günün birinde annesi ona bir iş daha buldu:

– Oğul, dedi, sen şu bizim bir göz odamıza bir tane daha ilâve etsen ya... Baksana iyi de marangozluk öğrendiğini söylersin, güzel güzel raflar, sedirlerle süslersin, mutlaka nakışlı olmalı, yani güzel bir oda olmalı.

Hiçbir şey anlamamıştı Yunus:

– Sen diyorsan yaparım da, neden anacığım? Bu oda yeteri kadar büyük değil mi, yetmiyor mu ikimize?

– Eee Yunus'um, hep ikimiz kalacak değiliz a! Elbet, bir gelin kız gelecek.

Yunus kızarıverdi, sanki gönül arzusunu sezmişti annesi, fakat kendisine ne demeli, fazla odadan bahsaçtığı hâlde, anlamamıştı meseleyi!..

– Anacığım, dedi, eğer vakit geldi, diyorsan, evlenirim tabii... Münasip gördüğün biri var mı?"

– A oğlum, sen şehre gideli, konuşmayı unuttun, münasip biri var mı diye sorulmaz, kimi uygun görüyorsan, onu al, denir."

– Bağışla be anacığım, ama yine de söyle kimi uygun buldun?

Kadın gülüverdi:

– Gelinim olarak gönlümün aktığı kız, Ahmet Amca'nın torunu Zehra'dır! dedi.

Yunus, pek keyiflendi, annesi de onu söylediğine göre, demek gerçekten beğenilecek kızmış Zehra! Yoksa annesi anlamış mıydı bir şeyler. Haydi canım nereden anlasın!?..

– Rahmetli Hasan Amca'nın kızı mı, diye sordu.

– Evet, çok çalışkandır, eli iş bilir, evlerini o çekip çeviriyor, anasının bir şeye dokunduğu yok. Sonra güzel de, yanaklarındaki gamzeleri görsen, güldüğü zaman sanki güller açılmakta, belki sen baban gibi kara saçlılardan hoşlanırsın ama bu kız da kumralın güzeli. Sonra, tıpkı babaannenin anlattığı, eski memleketteki kızlara benziyor, yani anlayacağın, erkekten kaçar görünüp, yemeni ardından cilve yapmıyor, kız erkek ayırdığı yok, konuşmak gerekirse bir erkekle de konuşuyor...

– Epey tanıyorsun onu anacığım.

– Evet, çünkü senin için gözüme kestirdim, sonra dikkat etmeye başladım, onu izledim.

– Eh, o zaman git iste, dedi Yunus.

– Hiç olur mu, dedi annesi, gelinimin odasını bir güzel yap, süsle... Sonra.

– Ya vermezlerse?

– Yok verirler, ben anasının ağzını aradım.

– Hiç yapılır mı öyle şey, ya ben istemem, deseydim?

– Demezdin, demezdin, yaşın geldi, öyle ilgilendiğin bir başkası da yok.

Yunus, bu sefer utandı biraz.

– Sen bana da dikkat ettin, beni de izledin galiba! dedi.

– Anaların gözünden bir şey kaçmaz a oğulcuğum. Hem sonra, senden başka dikkat edeceğim başka biri var mı, biricik yavrumsun!

– Peki üzüm gözlü anacığım, yarın arkadaşlarla konuşurum, bir iki yardımcı bulur, yaparım istediğin odayı. Biraz sana sıkıntı olacak lâkin, toz toprak, falan işte.

Yunus, Aziz ve daha birkaç arkadaşı, bir güzel oda ilâve ettiler, o büyücek tek göze... Sonra sıra, Yunus'un marangozluğuna geldi. Gerçekten özendi. Hem kendi odalarına, hem de annesininkine raflar, içlerinde mum yakacakları nişler, sedirler, dolaplar ve sandıklar yaptı. Konya'da öğrendiği her şeyi, ince ince işledi bu odalara... Dolaplara, sandıklara, motifler ve kakmalar da yaptı... Annesi de, içine neşe kattığı, sevgisini kattığı mavili, sarılı, beyazlı bir kilim dokudu onlar için.

Böylece Yunus, on sekizini doldururken, on altı yaşındaki Zehra ile evlendi. Sonradan nikâhı ve bahçelerinde yaptıkları mütevazı küçük töreni pek hatırlamadı, fakat odalarına girip de işlemeli kırmızı elbisesiyle yatağın yanında ayakta duran Zehra'yı gördüğünü çok iyi hatırladı. Akşamki heyecanı doruğa ulaşmıştı, kızın yüzünü ince bir kırmızı duvak örtüyordu. Zehra'nın yüz görümlüğü altınını takıp kırmızı tülü kaldırırken elleri titriyordu. Titrek ellerle belindeki kırmızı kuşağı da

çözdü fakat bu arada anneannesinden kalma, Türkistan'dan gelme yeşim taşıyla süslü yüzüğü takmayı unutmuştu!...

Annesi komşuya gitmişti yatmaya... Yunus'la Zehra sabaha kadar seviştiler, konuştular, konuştular, doyamadılar birbirlerine; geceye, geceler katmak istediler...

Öyle de oldu... Birbirlerini okşamaya, birbirlerini sevmeye hep devam ettiler. Dokuz ay sonra Mehmet Gökçe geldi zaten...

Konya hayali iyice belirsizleşti, mezarlıklarda geçirmeye başladı boş zamanlarını. Artık Sıtkı Hoca'yı özlemiyordu, özlediği daha başka şeyler, daha başka kişiler vardı. Ne yazık, neler ve kimler olduklarını bilmiyordu... Arif Hoca öleli, köye erenlerin uğradığı da yoktu... Köyün göğünü, kara bulutlar gibi Kasım Hoca kaplamıştı, bütün çocuklar ondan ders görüyordu.

Derken son zamanlarda, Yunus'un göğsüne sık sık bir ağırlık düşmeye başladı. Bilemiyordu sebebini genç adam. Hesapça her şeyi tamdı ve daha fazlasında gözü yoktu asla. Zamanla bu ağırlığın bir çeşit boşluk olduğunu hissetti, eğer özlemini çektiği şeyleri bir bulabilse... Kimdir nedir öğrenebilse... Bazen namaza verdi kendini. Beş vakte, beş daha kattı. Bir cevap aradı, bulamadı. Daha sonra bedeninin çevresinde görünmez duvarlar keşfetti, bir daracık yerde hapis kalmış gibiydi. Ellerini hareket ettirse o görünmez şeffaf duvara çarpıyor, başını hareket ettirse o görünmez şeffaf tavana çarpıyordu. Göğsü daralıyor, çevresini yumruklamak, bir delik açmak, kurtulabilmek istiyordu... Aklına soruyor, bir cevap alamıyor, gönlüne soruyor; gönlü ona, bir hasretten bahsaçıyordu. Fakat kime, neye?.. Gönül, susuyordu. Nefsin tavsiyesi ise karısına daha fazla yaklaşmasıydı…

* * *

Ve sonra, Nur... Göründü!..

"Allah'ın nuru! Benim Nur'um!."

Kız, sorularına sanki cevap vermiş gibiydi. Demek birçok büyük, birçok derin ve onu sersem edecek, sarhoş edecek aşktı aradığı!.. Yunus, buna inandı. Fakat niçin böyle bir aşkı özlemiş olduğunu, bir türlü bulup çıkaramıyordu... Çünkü karısını seviyordu. Fakat bu aşk, karısına karşı duyduğu hislerden çok değişikti... farklıydı.

Derken, Nur'unun gittiğini işitti...

İşte o zaman Yunus'un gönlüne; çıkıp uzaklara gitmek, gezmek, yeni şeyler öğrenmek arzusu tekrar düştü. Kız Konya'da olduğu için, Konya'ya gitmek istemiyordu; Sıtkı Hoca'dan isimlerini, özelliklerini öğrendiği, o sanki taşı toprağı bilgi olan şehirlere gitmekti dileği... Bu Moğol zulmünden kaçıp gelenlerle konuşmak yetmiyordu artık ona. Kendisi, alıp başını gitmeliydi artık!.. Yolların tozunu bile özlüyor, rüyalarında, dağlar tepeler aşıyor; denize kavuşuyordu... Fakat bu arzusundan daha ne Zehra'ya, ne de annesine bahsetmişti... Cesareti yoktu söylemeye. Bazen Aziz'e açılıyor, o da:

– Haydi canım, gidip Nur'u görebilir miyim, diye Konya sokaklarında dolaşmak istiyorsan, boş ver sen bunları, diyordu.

Yunus:

– Konya'ya gitmeyeceğim, arzum onu görmek değil, benim gönlüm başka şehirlerde, sorularıma cevap verecek insanlar bulmakta... Kana kana su içmek gibi bir şey bu arzu, çünkü içim yanmakta... Senin anladığın gibi, Nur değil mesele, hiç değil.

Çünkü Yunus için Nur'unun Konya'da ya da burada olması hiç fark etmiyordu, hatta onu karşısında görmeyi bile dilemiyordu. O zaten kendisi için, gökteki yıldızlar kadar uzak bir nurdu ve onu hayalinde çok daha fazla yaklaştırmıştı kendisine. Karşısında salınıp geziniyor, gülümsüyor, Yunus aşkını anlattıkça, o güzelim kara elmas gözlerini iri iri açıp, hayretle ve soru dolu bakışlarla, pırıltılı pırıltılı gözlerine bakıyordu...

Belki şu kuraklık bir geçse, Tanrı, rahmetini yağdırsa, tarlalara saçılan buğdaylar, bostanlara ekilen sebzeler filizlense, bağlar yeşerse... meyve ağaçları öyle boyunlarını büküp, meyvesiz durup kalmasalar, annesi ile karısına açabilecekti gönül arzusunu.

Durum iyice ciddiye binmişti gayrı, bıçak kemiğe dayanmıştı. Köyün yollarından tozdan dumandan geçilmiyordu. Herkesin yüzü asık, sesi tatsızdı. Ne yiyecek, neyle karın doyuracaklardı? Gerçi inek, öküz, koyun vardı köyde ama onlar da, yazık, midelerine inecek bir tutam taze ot bulamıyor, zayıfladıkça zayıflıyor, bittabi süt veremiyorlardı... Hayvanları kesip yeseler, hazır ete ne dayanır, boğaz bu, en azından günde bir kez beslemek gerekir! Köylerine yakın olan nehir, inceden de ince bir çamurlu suya dönmüştü...

İşte o günlerde Aziz, yine Tapduk'un dergâhına gitmişti... Orada öğrenmiş gelmiş, köyün erkeklerini topladı:

– Yârenler, dedi, hani Sulucakarahöyük'ün orada yaşayan bir ulu şeyh vardır, Hacı Bektaş Veli derler, Hünkâr derler ismine, işte onun dergâhında, muhtaçlara buğday veriyorlarmış.

– Eee, dediler.

– E'si var mı bunun? Gidip isteyeceğiz.

– Hacı Bektaş veriyor da, senin sevdiğin Tapduk vermiyor mu?

– Hayır, dergâhta da kıtlık çekiyorlar, oradaki ihvanı, gelip geçen yolcuları ancak doyuruyorlar.

– Hacı Bektaş'a gideceğiz, çaresi yok, dedi Yunus.

İyi, lâkin köyün bütün erkekleri mi gitsindi, zaten kaç kişi kalmıştı burada, birçoğu buğdayla dönme umuduna bel bağlamış, uzak yakın şuraya buraya dağılmıştı. Yunus böyle bir şey ummadığı için gitmemişti, ailesine boş yere ümit vermek istemiyordu... Ahmet Amca;

– Bir iki kişi gitsin, yeter.
diye bağladı sözü, o zaman Yunus atıldı:

– Ben giderim, velâkin biliyorsunuz, öküzüm ve kağnım yok.

– Benimkileri al, dedi Aziz, ilâve etti; istersen ben de geleyim, yoldaş olayım.

– Hayır, dedi Yunus. (Bir heyecan sarmıştı içini, Nur'un hayali ile meşgul olduğu zamanlardaki gibi değil, daha başka bir heyecan, tanıdık değil, belki de yollara düşecek olmanın sevinci.) Hayır, dedi tekrar, ben yalnız giderim.

– O hâlde iş bitmiştir, diye noktayı koydu Ahmet Amca; Aziz, öküzle kağnıyı verecek, garip Yunus da gidecek.

– İyi ya, oldu bu iş, dediler çok da umutlanmadan, hayırlı yolculuklar dilediler ona: Eli boş dönme sakın, ne verirlerse al.
diye tembihleyip dağıldılar...

Aziz, Yunus'la yürüdü evine kadar, önce konuşmadılar bir şey, neden sonra Aziz:

– Aslında yalnız kalmak istiyorsun bu yolculukta!

– Evet, dedi Yunus, haklısın... Son zamanlarda hep gitmeyi düşlüyordum zaten. Biliyorsun, bazen hatta nereye, niçin gideceğimi bilmeden, ama eve (İçini çekti.) nasıl söyleyeceğimi, nasıl anlatacağımı bilemedim. Canım çekiyor demek, olmazdı! Sorumsuzluktur çünkü bu!

"O kız seni bu hâllere soktu.." demedi Aziz, aklından geçirdi ve başını iki yana salladı, Yunus anladı:

– Ben nerede olursam olayım Nur'um yanımdadır, bunun için yalnız kalmaya da ihtiyacım yok, bilirsin... Benim yalnızlık istediğim... Tam da bilemiyorum Aziz, kardeşim, bilemiyorum, bir başka heyecan sardı içimi...

– Şu kadar yıllık arkadaşımsın, hiç heyecansız hâlini görmedim senin, hepsi de "bir başkadır." Eh, bu da hayırlı olsun bakalım, dedi Aziz.

Sarılıp vedalaştılar.

– Sabah namazından sonra alırsın kağnı ile öküzleri...

– Olur, dedi Yunus.

Annesi hayırlar diledi, Zehra şaşırdı.

– Yol uzun, dedi. (Yüzü sararıvermişti.) Gider de dönmeyiverirsen, ya kalırsan orada tekkede, pek yüksek bir eren derler Hacı Bektaş için, ya gönlün akıverirse ona?

– Kız, dedi Yunus, ne biçim lâflar edersin, ben köye bir şeyler getirmek için gidiyorum, onca adam umut bağladı bana, selâmetledi. Bekliyorlar... Köyün sorumluluğu üzerimde.

– Ama Yunus'um, ben de bekleyeceğim seni, hiç sözümü etmezsin.

– Biliyorsun, en başta senin için döneceğim, gitmişken birkaç gün kalırım belki, o kadar.

– Ya yolda çekik gözlülere falan rastlayıverirsen!... Hiç tekin değilmiş yollar!

– Bu taraflarda pek görünmüyorlar artık, biliyorsun.

– Dedenin kılıcını yanına al.

– Kullanmayı bilmem ki, öğrenmek de istemem. Zehra, alnımıza ne yazılmışsa o olur, sen korkma, sakın korkma... (Karısının hafifçe büyümüş olan karnını okşadı.) Yoksa burada yatıp duran bebeciği üzersin. Göz açıp kapayıncaya kadar döneceğim ben, merak etme.

Sabah namazından sonra, seher vakti... Gün, allar, maviler içinde yüzünü göstermeden, Yunus aldı kağnıyı yedeğine, ağır ağır tutturdu yolu, bu su kıtlığında anası ile karısı, bir kova yerine, bir çanak dökmüşlerdi ardından... "Selâmetle git." Cami cemaati, dışarı çıkmış, akşamkinin aksine umutla ona bakıyorlar, gülümsüyorlardı: "Haydi git sağlıcakla, boş dönme, dolu dön sağlıcakla!"

Yunus, yürüyor; "Bu vakti tanıyorum ben..." diye düşünüyordu. "Akla karanın yan yana olduğu bu vakit, bildiktir benim için.." Gönlünde bir hüzün, bir ayrılışın hüznü! Kimden?.. Ve özlem... özlem. Kimedir, neyedir, bilemez genç adam...

Kağnıyı mezarlığa sürdü, hemen giriş yolunun orada bıraktı, bir zaman otlarını yolup da, karşısında Nurefşan'ı görüverdiği mezarın başına gitti, yatanın ruhuna bir Fatiha okudu ve Allah'a yalvardı:

– Rabb'im sana şükürler olsun. N'olursun yüzümü kara çıkarma, eli boş dönmeyeyim şu Sarıköy halkına.

Sonra kağnıyı, yine yedeğine, Nurefşan'ı yanına aldı, yürümeye başladı. Bir kızıllık vurdu, grimsi mavi göğe, bir yerlerde kuşlar ötüştü ve aklına geldi Yunus'un... Sakın bu vakit, "Evet Sen Rabb'imizsin." diye kavilleştiğimiz Elest Bezmi'nin vakti olmasın? Ruhlar saf saf dizilmişlerken öylece, O sormadı mı, "Ben Rabb'iniz değil miyim?" diye. Bizler de "Evet." dedik, kabul ettik... Sonra, üzerinden adımızın anılmaya değmeyeceği bir zaman geçtikten sonra, belki Arif Hoca'nın dediği gibi taş, bitki, hayvan olarak tamamlandı bu vakit ve Âdem gözlerini dünyada açtı!.. Hüzün, O'ndan ayrılışın hüznü, özlem ise O'nadır... Öyle mi?.. Belki... Belki?

Fakat gerçekten mi, hatırlayabilir mi Yunus o vakti? Zihnini yakarcasına zorladı, kâr etmedi... Fakat, düşündüğü gibi kabul etti, çünkü bunu kimsenin bilmesine imkân yoktu, sorup öğrenebileceği bir şey değildi, ancak sezilebilirdi... Yunus da öyle seziyordu işte, diyordu ki kendi kendine: "Rabb'im günde iki kez, o kısacık vakti gözlerimizin önüne getiriyor, kavlimizi hatırlatıyor da, biz gafiller, bir şeyin farkında değiliz!.."

Ve anlattı Nur'una sezdiklerini, aklına gelenleri, hissettiklerini, yol boyunca anlattı...

Öğle zamanı, güneş büsbütün yakmaya başladı. Yunus zaten baştan ayağa toz içinde kalmıştı, gölgesinde dinleneceği

bir ağaç arandı, uyku çöküvermişti üstüne... Ta uzaklarda bir ulu meşe, kurtarıcı gibi göründü genç adama, boş kağnıyı o tarafa sürdü, öküzler de yorulmuş olmalıydılar.

Meşenin altında otlar bitmişti, bir ince su geçiyordu az öteden... Öküzleri suladı, otlansınlar diye boyunduruklarını çözdü. Onlar önce suyun içine çöküp bir güzel serinlediler... Yunus da. İçti sudan kana kana, yanındaki deri suluğu doldurdu, sonra abdest aldı.. Namazdan sonra oturup, azık torbasını açtı. İşte elde kalan iki avuç undan bazlama yapmıştı annesi, demek gece kalkıp yapmış. Yunus iştahla yerken, Zehra'ya da yapmıştır herhâlde, diye düşünüyordu, bebek aç kalmamalı beslenmeliydi. İki avuç kadar kuru üzümle, kuru kayısı da vardı... Zehra gelinin özenle kuruttuklarından. Yunus, onları yerken o kadar duygulanmıştı ki, sevgisinin yoğunluğundan iki damla gözyaşı yanaklarına düştü.. Ne kadar çok seviyordu karısını, çocuğunu, anasını. Düşündükçe yüreği büyüyüp göğsüne sığmaz oluyordu... Mehmet Gökçe ile vedalaşmadığı geldi aklına. O döndüğü zaman uyuyakalmıştı çocuk ve sabahleyin daha uyanmamıştı. Dehşetli özledi onu... Nur'una gülümseyerek baktı:

"Bilir misin Nur'um, ben sevmeyi seviyorum galiba, bunu da yeni keşfettim. Senin yüzünden, çünkü seni görüp bildikten sonra, evet sonra, her insana, her şeye sevgi gözü ile bakar oldum; zaten sevdiklerimi, daha fazla sever oldum... Kalbim hep yumuşaktı, fakat şimdi eriyip yok oldu âdeta. Doğru."

"Doğru bu, doğrusu bu..." diye diye uyuyakaldı.

Rüyasında yine yollardaydı, lâkin Hacı Bektaş'ın yolunda değil, on altı yaşındaki Konya gezisinde. O meczubu, Deli Rıza'yı yeniden gördü, her kırığı ayrı maviden çalan, bir avuç cam kırığı mavi gözleriyle... Yunus'la bakıştılar.

Yunus, on altısında Konya'ya tahsile gittiği zaman, bir gün, Farsça dersini beraberce okudukları arkadaşı Kerim'le şehrin

sokaklarında yürürken, birden hızla gelip önlerinde duran ve onları durduran bir meczupla karşılaştılar. Adam kirli paçavralar içindeydi, sol elinde boyunu aşan kalın bir değnek tutuyordu, saçı sakalı birbirine karışmıştı, yüzü buruş buruş, çirkin ve yaşlıydı ancak bu hâline yakışmayan, acayip parıltılı iri mavi gözleri vardı. Yunus'a dik dik baktı. Yunus, bir avuç mavi cam kırığına benzetti bu gözleri, kendisine bakmasından rahatsız olmuştu. Adam birden eğildi, Yunus'un sağ elini kaptı, kaldırıp öptü, alnına koydu, bıraktı. Kerim, kahkahalar içinde kaldı, bir taraftan da; "Seni pek güzel, pek parlak buldu, sana âşık oldu!" diye söyleniyordu. Yunus fena hâlde utanmıştı, kıpkırmızı oldu ve dehşetle meczuba baktı. Meczup, bu kez Kerim'e döndürmüştü bakışlarını, ağır ağır ağzını açıp, içindeki derin karanlığın ve kırık dişlerinin arasından tıslar gibi fakat yüksek sesle konuştu:

"Ben onun elini öpmedim, gelecekteki Yunus'un elini öptüm, çünkü ömrüm yetmeyecek gelecekteki Yunus'a."

Geldiği gibi acele acele döndü, hızla yürüdü, yan sokakların birinde kayboldu... Sonradan sorup soruşturdular o adamı, Deli Rıza diye çağırırlarmış onu, şundan bundan yiyeceğini temin eder, pek az konuşurmuş, ama söyledikleri genellikle doğru çıkarmış. Güya Anadolu'nun çekik gözlüler istilâsına uğrayacağını da çok evvelden söylemiş... Olay, evde kalan arkadaşları arasında yayıldı. Onlardan her biri, Yunus'un sırtına vurup, gülücükler içinde, "Sarıköylü Yunus, sen gelecekte sultan olacaksın" diye takıldılar... Yunus, pek durmadı olayın üzerinde. "Deli saçması" deyip geçti, belki Kerim alaya almasaydı onu, düşünebilirdi ama Kerim'in alaylarından sonra unutmayı tercih etti. O zaman bu zaman adamı hatırladığı oldu, ama cam kırığı mavi gözleriyle, o gözleri hatırladı, içinde çok garip bir ürperti duyarak.

Yunus, rüyasını düşündü, hayra yordu. Demek Hacı Bektaş'tan bir şeyler alabilecekti!.. Öyle ya adam pek güzel görünmüştü gözüne; o yüzü buruş buruş, çirkin ihtiyar değişmiş, ak yüzlü bir pirifâni olmuştu, gülümsüyordu... Ya cam kırığı mavi gözler, onlar yine her maviden ışıldıyorlardı.

Derken aklına geldi, kendi kendine söylendi:

"Bir şeyler istemeye gidiyorum ama bir ufak armağan bile götürmüyorum koskoca Hünkâr'a, ben akıl edemedim, kimse de akıl etmedi."

Canı sıkılmıştı. Çaresizlikle çevresine bakındı, uzakta, dağlara doğru alıç ağaçları ilişti gözüne. Öküzleri kontrol ettikten sonra, heybesini alıp dağlara yürüdü. Büyücek heybenin bir gözünden kendi azık torbasını çıkarmıştı. Yunus, her iki göze de tıka basa alıç doldurdu. Döndü, öküzleri koştu, yine çıktı yola. Hesapça, sabaha doğru varacaktı tekkeye, hemen Hacı Bektaş'ı görmek olmaz bittabi. Bir yerlere kıvrılıp belki biraz uyur, sabah namazında ise görürdü onu.

Kağnı ağır ağır gidiyordu, Yunus bu kez yedeğine almamış, binmişti üzerine. İçinden, öküzlerden özür diledi: "Kusura bakmayın, size kendi yükümü de yükledim ama mecburdum, katı toprağın üstünde yatmaktan oram buram tutulmuş, bir süre sonra açılırım elbet." Kendi kendine gülümsedi, sanki öküzler onu anlarlar mıydı!.. "Benim içimden geldiğine göre, kim bilebilir, belki de." diye karar verdi...

Uzaklardaki köyü yakın etti, birkaç kişiyle selâmlaştılar, nereden nereye gittiği soruldu. Hacı Bektaş ismi, insanlarda büyük bir saygı uyandırıyordu. Evet doğru imiş, kapısına dayanan fakirleri, boş göndermiyormuş!.. Genç bir adam, onu evine çorba içmeye davet etti; Yunus biraz çekindi ama kabul etti. Sevimli bir gençti Bekir, onun da babası Kösedağ Savaşı'nda şehit olmuş.

– Bu Selçuklu, diyordu, gelen Türkmenlere yer gösterdi, Allah razı olsun, fakat biliyorsun, Türkmen'i sadece savaşta hatırlıyor, öne sürüyor... Şehirlerde pek yüz vermiyorlar, kaba saba buluyorlar bizi zahir, eh sarayda ve memurlar arasında hep kırılıp dökülmeyi marifet sayan İranlı var! Gerçi Müslüman onlar da, lâkin ne biçim Müslüman'sa, Allah'la kul arasına güya kutsal insanlar sokarlar... Hristiyanlar gibi.. Hiç olur mu böyle şey? Hayır olmaz!

– Konya'ya gittin mi, diye sordu Yunus.

– Hayır, amcamın oğlu orada tahsil etti, o anlatırdı. Konya'da yaşamak için, doğrusu Farsça öğrenmen de gerek, çünkü onlara özenen halk da Farsça konuşmaya başlamış daha ziyade. İstemem!

– Bir dil, bir insan demek Bekir kardeşim, ben öğrendim, Farsça kitap okuyabiliyorum meselâ.

Yunus, biraz da övünmek mi istemişti ne... Başı yüksekler-de, burnu pek havalardaydı o an. Bekir hiç ilgi göstermedi:

– Benim kitapla işim yok, diye kestirip attı. Kitaplar karın doyurmaz!

Yunus, "Cahil kişi, kitaptan ne anlar." diye düşündü. Belki içten içe biraz daha övünecekti, ama akıl konuştu: "Ya Yunus, sen okur musun kitap? Bir yıl geçti, iki yıla erişti neredeyse, eline birkaç sayfadan başkasını almadın!"

Yunus'un içi buz gibi soğuyuverdi. Ne kadar haklıydı bu akıl!.. Bekir'in evine gidinceye kadar bir şey konuşmadı genç adam... Bekir gevezelik etti; kuraklık onları da vurmuş, tüccara mal satamamışlar... Kendilerine bırakmışlar elde avuçtakini. Kaç kez yağmur duasına çıkmışlar, fayda etmemiş. İşte gök, masmavi tek bulut yok... ve hep öyle. Yunus, başını salladı, onlar da çıkmışlardı yağmur duasına, amma işte...

Bekir'in evinde kadın yok gibiydi. Küçük bir kız onlara hizmet etti; soğan ekmeğe, çorbayı katık ettiler. Biraz daha oturdu

Yunus, sonra kalktı, küçük kıza dair de bir şey sormamıştı Bekir'e, hemen hiçbir şey sormamıştı yemek boyu. Karısını kendisine çıkarmayışından, Bekir'in biraz köydeki Kasım Hoca'nın aklından olduğuna hükmetmişti... "Biz Türkmenlerde böyle kaç göç yoktur hâlbuki" diye düşündü.

Yunus, "Kesene, evine bereket, Hak razı olsun." deyip teşekkür etti, kucaklaşıp ayrıldılar...

Genç adam, yine yedeğine aldı kağnıyı, ağır ağır yürüdü, vakit akşama doğru idi, güneşin etkisi nispeten azalmıştı, köyün mezarlığının oradan geçerken, Yunus, bütün yatanlar için Fatiha okudu, üç de İhlas ilâve etti. Yine ölümü, orada serilip yatanları düşündü, yaptığı hataları, işlediğini sandığı günahları düşündü... Ve yüreğini buzdan bir el gibi kavrayan korkudan, Allah'a sığındı.

Ulu ulu günâhlarım yüz komadı bana Çalap
Hiç kimse çâre kılmadı, döndüm yine sana Çalap.

Âlimlere sordum nedir dermân, günâhlı derdime.
Onlar dahi ayıttılar, derman ona; yine Çalap!

Va'de yetip öleceğiz, ol sinleye varacağız,
Zebâniler geliceğiz, sen inâyet eyle Çalap

"Daha uzar bu şiir!" diye düşündü genç adam, Allah'a yakarma hiç bitmezdi ki... Hele ölüme dair olunca. Gönlünü dinledi ama o artık susmuştu. Yol hiç bitmeyecekmiş gibi göründü gözüne, yanında yürüyen Nur'a rağmen, yine çevresinde o görünmez duvarları hissediyordu. Göğsüne bir ağırlık çökmüştü, eliyle itmek istiyordu onları. "Ne boşa bir çaba!.. İçimdeki Nur aşkının bu hâle son verdiğini sanıyordum... Oysa bak şimdi yine geldi." diye düşündü, sordu kendi kendine: "Peki nedir bu?.. 'Demek bir büyük, alev alev tutuşan, sarhoş edici, gönlüme zevk-sefa verici bir aşktı aradığım.' diye karar vermiştim,

yanılmışım. Kötü yanılmışım!.. Belki bir hastalık bu," diye düşündü bu kez, köyde, hastaların ihtiyacına göre, otlar toplayıp içiren Nefise Ana geldi aklına. Küçükken, onun ot toplamasına çook yardım etmişti, babaannesi ile geçinemezdi ama Yunus'u pek severdi. "Ona bir danışsam mı, var mı içime ferahlık verecek bir ot, beni şu hapisaneden kurtaracak?" Belki de! Köye dönünce ilk iş, Nefise Ana'yı görmeye karar verdi.

Neden sonra aklına geldi, acaba mezara girme konusunu, pek çok mu dert edinmişti kendine? Doğru ya, kafasındaki kabir düşüncesiydi, onun çevresine böyle duvarlar ören!.. Hâlbuki artık çocuk değildi, çok da fazla korkmuyordu! Ne demişti Arif Hoca, Allah'a tam teslim olduğun zaman, geçer bu korku!.. "Teslimiyet!" diye düşündü, kendini yokladı, beğenmedi, çünkü hâlâ tam teslimiyete ulaşamadığını görmüştü... Nasıl olacaktı ki, bu tam teslimiyet? Namazsa kılıyor, oruçsa tutuyor, zekâtsa veriyordu, hacca gitmemişti ama zaten fakirlere farz değildi hac... Sonra Sıtkı Hoca'dan pek çok bilgi edinmişti İslâmiyet hakkında.. Kitap'a, eh hâkim sayılırdı.. Diğer üç kitabı da okumuştu, bütün bunlar yeterli olmaz mıydı teslimiyete?.. Demek olmuyormuş!.. Yoksa, Arif Hoca'nın söylediği gibi, akıl-gönül tekleşmesi mi gerekiyordu? "O tekleşme bana şiirler yazdırıyor da, tam teslimiyete niçin ulaştırmıyor? Eksik olan ne?" diye düşündü... Eksiğini bilemedi.. "Belki aşk!" dedi, Mevlâna'nın bahsettiği aşk!... "Sen bu gönülle Hak âşığı olabilirsin." dememiş miydi Sıtkı Hoca? Belki aynen bu kelimelerle değil ama teslimiyet için mi aşk gerekiyor, aşk için mi teslimiyet? Bu sorunun cevabını verebilmek için epey çalıştı, uzun uzun yolları yürüdü, sonra vazgeçti... Aşk konusu ise büsbütün sırdı! Kafasında her şey karmakarışık olmuştu. Düşünmekten de vazgeçti. Bu kez, bu korkunun nasıl, ne zaman başladığını takmıştı aklına. Eskilere gitti,

babaannesinin yüzünü gördü, sanki canlı gibi ve hatırladı; kadının, onu ilk dehşete düşürüşü, kıymetli civcivi öldüğü zaman başlamıştı: Yunus iki gözü iki çeşme ağlıyordu; babaanne, bahçenin bir köşesinde, civcive mezar kazıyordu... Yunus, beş yaşındaydı o zaman, derslere başlamamıştı daha, babaannesine yalvarıyordu:

– Koyma, koyma civcivimi o çukura koyma.

– Bu çukur değil, mezar!.. Ölüler mezara konur, bak sen de öleceksin, sen de mezara konacaksın, insanlara ölünce neler olduğunu hiç anlatmadım mı sana?

– Sen de öleceksin öyleyse...

dedi Yunus, öfkesini kelimelere döküp. O anda kadının yere düşüp ölüvermesini o kadar istedi ki. Fakat kadının cevabı hazırdı:

– Ben uçmaka gideceğim lâkin!

– Civcivim de gidecek.

– Hayvanlar cennete giremez!

– Neden?

– Çünkü onlar hayvan!.. Sen sersem civcivini düşüneceğine, kendini düşün, sen n'apacaksın bakalım o kabrin içinde?

Buzdan bir avucun içine düşüvermişti Yunus... Buzdan parmaklar onu sımsıkı sıkıyordu.

– Ben çıkarım kabirden, dedi.

– Çıkamazsın, seni kefene sarıp sarmalayacaklar, üstüne toprak yığacaklar! Zaten ölüler kımıldayamaz bile, ne konuşurlar, ne bir haber verirler, ne de işitirler zaten."

– Ben çıkarım, ben çıkarım.

Çocuk tepinmeye başladı, hıçkırıklardan katılacak hâle gelmişti, annesi işitti gürültüyü, bahçeye koştu. Kaynanası, tam o sırada civcivi, kazdığı çukura koyuyordu, anladı bir şeyler. Yunus'u kaptığı gibi kucağına aldı, koşa koşa eve döndü, bir taraftan çocuğu yatıştırmaya çalışıyordu. "Sana yeni bir

civciv bulurum, bulurum sana en güzel civcivi bulurum, ağlama sen." diyordu.

Yunus hıçkırıklar arasında konuştu:

– Ben sıçrayıp çıkarım mezardan, değil mi anne?

– Tabii, tabii yavrum.

Çocuğa biraz sulu pekmez içirdi, bağrına bastı, uyutur gibi kollarında salladı.

– Sus yavru kuşum, diyordu, sen hiç ölmeyeceksin!

– Ben hiç ölmeyeceğim!

Yunus, birkaç kez tekrarladı, sonra uyuyakaldı annesinin kollarında.

Sonradan Elif Kadın anlatmıştı oğulcuğuna: Aslında yaptığının doğru olmadığını biliyordu, kötü yalan söylemişti genç kadın, lâkin çocuğu başka türlü avutabilmesine imkân yoktu ve kendisi de hiç ama hiç hoşlanmıyordu babaannenin anlattığı ölüm gerçeğinden... Sanki bir hoşlanan varmış gibi! Ama kaynanası, ama kaynanası!.. O hoşlanır gibi miydi? "Yok yok olamaz, diye düşünürdüm, ancak korkutmayı seviyordu. Sanki korku yüzünden bağlanılan dinden bir hayır gelecekmiş gibi!.. Bunları ona söylemek isterdim, yüzüne karşı, bağırıp çağırıp, diklenip!.. Fakat baban, anasının huyunu bildiği için olsa gerek, giderken benden söz almıştı; kaynanama iyi bakacağıma, onu hoş tutacağıma dair. Şehit kocama verdiğim bu söz!.. Bu söz!.. O gün seni kerevetin üstüne yatırırken, çaresizliğimden, hırsımdan ağlıyordum..."

"Kaç defa anne, kaç defa ben uyurken, ağladığını hissettim, hiç bilir misin?"

Yunus hüzün içindeydi... "Böyle şeyleri aklıma getirmemem gerek Nur'um" diye düşündü. Ayın batışını izlemişti. Şimdi, gökyüzünde yıldızlar ışıyordu. Genç adam, kafasındaki kötü hatıraları silmek için, yere uzanıp bir uzun süre onlara baktı, küçüklüğünde yıldızların canlı olduklarını zannettiğini

hatırladı, gülümsedi kendi kendine; nasıl canlı olmazlardı, a yâren, böyle her gece pır pır parlayan, yol gösteren, şiirler yazdıran, âşıklara yoldaşlık eden, hiç cansız olabilir miydi!

Genç adam kendine geldi, epeydir dalmış, Nur'unu ihmal etmişti!.. Ona anlatmaya başladı:

"Annemle aramda hep bir garip bağ olmuştur, bilir misin, hiç konuşmadan, ses etmeden birbirimizin duygularını anlayıveririz. Onun gönlünden benim gönlüme, benimkinden onunkine bir şeyler akıp durur, birbirimizi ne çok severiz. Ama senden bahsedemedim ona, gerçi Aziz'den çok daha iyi anlayabilirdi ama... hayır, sezebilirdi. Yapamadım, bahsedemedim, sezse bile, bunu bana belli etmeyecek, Zehra'nın hakkını yediğimi söyleyecekti. Oysa ikimiz de bilecektik bunun böyle olmadığını, her neyse... Seni gördüğüm o ilk gün, eve geç dönmüştüm ya, o gece değil ama daha sonra aklım çıktı, anlayacak bir şeyler diye. Epey ağzımı aradı çünkü... Ona yalan söylemedim, şu ölüm korkumu yenmek için mezarlıklarda dolaştığımı anlattım, anlattım, yeni şiirimi okudum, yatıştı biraz. Biliyor musun, bana kopuzsuz da şiir söylenebileceğini, ilk annem demişti, ben yine de gidip bir Sevgi Hoca'ya danışmayı istemiştim. O gidişim de pek iyi olmuştu ama hem onu son bir kez gördüm, konuştum, hem Konya izni çıktı. Artık pek kitap okuyamıyorum, lâkin Nur'um, o tahsile gittiğime memnunum ben. Bir kere kafam gelişti, dünyaya bir başka türlü bakmaya başladım. O tefsir dersleri yok mu, o tefsir dersleri... Allah'ı da daha iyi tanıdığımı söyleyebilirim, gerçi O'nu tanımanın sonu yoktur ama... Neyse Nur'um... "

Nurefşan'a anlata anlata, vaktin nasıl geçtiğini bilemedi, bir baktı ki, Sulucakarahöyük'e gelmiş, buralarda derelerin konuştuğunu işitmişti bir vakitler, kulak verdi; hiç su sesi duyulmuyordu. "Kuraklık her yerde.." diye düşündü. Hemen

tekkeye mi varsın, yoksa kağnıyı bir tarafa çekip, içinde uyusun mu karar veremedi. Derken tekkenin yanına kadar gidip, orada uygun bir yer aramaya karar verdi. Öyle de yaptı.

Bir saat anca uyudu ve sabah ezanı sesiyle uyandı. Bir kere daha mı görmüştü, mavi gözleri rüyasında? Yunus, hatırlayamadı; yalnız öyle bir his vardı içinde, yine hayra yordu; buradan kağnısı dolu dönecekti! Seher vaktinin gümüş ışığında, çevresine bir göz gezdirdi, epey büyücek bir kerpiç bina, ona yakın mescit ve ileride taştan yapılmış, kubbeli bir hamam, ta karşıda bir kerpiç bina daha. Onun kapısından, kollarını sıvamış çıkanlar vardı. "Demek dergâh halkı, belki misafirler de burada kalıyorlar!" Arkada ise kurumuş çiçeklerin, meyve vermemiş meyve ağaçlarının ve kocaman bir çınarın doldurduğu bahçe içinde, küçük bir ev vardı. "Hacı Bektaş'ın evi!" Böyle düşündükten sonra Yunus, sıçrayıp atladı kağnıdan. Evden çıkanlar gibi, ibriklerin sıralandığı duvar dibine gitti, abdest aldı; birilerinin arkasına takılıp mescide yürüdü, içeride arka safta bir yerde durdu.

Namazdan sonra, sakalı kırlaşmaya durmuş, orta yaşlı bir zat yaklaştı ona, gülümsedi, selâm verdi:

– Hoş geldin, safalar getirdin yolcu, nerden gelip nereye gidersin?

– Adıma Yunus Emre derler. Sarıköy'den gelirim, işittim ki burada aç kalanlara buğday verilirmiş, Hünkâr'ımla görüşmeye geldim, onu görmek dilerim...

Yunus, kağnıya kadar gidip, topladığı alıçları koyduğu heybeyi, adama: "Çam sakızı çoban armağanı!" diyerek uzattı.

Adam, heybenin gözlerindeki alıçları gördü, tekrar gülümsedi, aldı:

– Sağ ve var olasın Yunus oğlum, dedi, benim adım Hüseyin'dir, bu dergâhta kalırım. Görevim, gelip giden konuklarla meşgul olmaktır... Gel şimdi bakalım, arkama takıl.

Ağır ağır, Yunus'un Hacı Bektaş'ın evi diye düşündüğü, bahçe içindeki küçük eve yürüdüler.

Kapıda, Hüseyin:

– Sen hele eğlen biraz burada, dedi, bizimle beraber çıkmadı namaza, belki meşguldür, bakalım destur verir mi?!

Yunus, hemen eşiğin kenarına çömelip bekledi, biraz sonra Hüseyin, kapıdan başını uzatıp, eliyle "gel" işareti yaptı. Yunus, heyecan içindeydi, eh ünü yayılmış bir büyük erenle konuşacaktı, kolay değil!

Üzerine koyun postu serilmiş bir kerevetin üstünde bağdaş kurmuş, oturuyordu Hacı Bektaş. Gül yüzünde inanılmaz derecede güzel bir tebessüm vardı.

– Hele gel bakalım Yunus Emre, dedi, anlat bakayım iyi misin, hoş musun, nereden gelip nereye gidersin?

Yunus birden, göğsünü basan sıkıntıdan bahsaçmak istedi, derken pek abes kaçacağını akıl edip, kendini tuttu. Ve Arif Hoca'ya gidip gelen dervişlerden işittiği gibi konuşmaya çalıştı:

– Eyvallah efendim, dedi, himmetinizle iyiyim. Yalnız; tabii ki şikâyet değil, malûmunuz bu kuraklık köyümüzü de kırdı geçirdi, tarlalarımızdan mahsul alamadık, köylü aç kaldı ve işittik ki siz burada, böyle yoksullara buğday verirmişsiniz... Lütfedip bizlere de verirseniz, aşkınıza karın doyururuz.

– Hele otur bakayım, şöyle karşıya.

Yunus yere serilmiş allı morlu çiçek desenli kilimin üzerine, kapı yanına oturdu:

– Bütün köyü doyuracak buğdayımız yoktur, dedi Hacı Bektaş; anca sana verebiliriz biraz.

Yunus, boyun büktü:

– Şeyhim, dedi, ben buraya sadece çoluk çocuğumun karnını doyurmak için gelmedim, bütün köylü ardımda, onlar namına isterim.

– İyi ya, ne yapalım, dedi şeyh, yalnız sana yetecek kadar buğdayımız var!

– Öyleyse efendim, içini çekti; müsaade edin ben izin alayım, bağışlayın beni, fakat kendim için alamam buğday, köylüm açken, ben nasıl ocak tüttürürüm evimde, gönlüm dayanmaz buna.

Hacı Bektaş, sanki içini okumak istermiş gibi, ak düşmüş kalınca kaşlarını kaldırıp, uzun uzun Yunus'a baktı. Pek kuvvetli, pek tesirliydi bakışları. Genç adam, gözlerini indirmek zorunda kaldı, içinden: "Artık müsaade etse de ben gitsem." diye düşünüyordu. Ne söyleyecek, ne anlatacaktı köylüye? Utanç ve sıkıntı hissediyordu, hayal kırıklığına uğramıştı...

Hacı Bektaş, Yunus'a hiç bitip tükenmeyecekmiş gibi gelen bir süre sustu, sonra Hüseyin'e dönüp,

– Yunus Emre zahmet etmiş, bu alıçları toplayıp getirmiş, çocuklara ver, paylaşıp yesinler, sonra o kağnıyı da buğday çuvalları ile doldurup, taşırın!.. dedi, Yunus'a baktı:

O, irileşmiş gözlerini, onun yüzüne dikmişti; "Demek bir sınavmış deminki sözleri." diye düşünüyordu.

Hacı Bektaş:

– Sen, dedi, biraz daha kal yanımda.

Hüseyin çıktıktan sonra:

– Ne iş yaparsın, diye sordu.

İçindeki neşeyle Yunus, şakıdı:

– Tarlada çalışırım, bir de marangozluk yaparım.

Yunus duraladı, bahsetse miydi şairliğinden, bahse değer miydi?.. Nihayet karar verdi söylemeye:

– Şiir de söylerim, dedi.

– Sarıköy'de şiir söyleyen bir Yunus Emre işitmiştim, yoksa o sen misin?

Koskoca Hünkâr Hazretleri, demek duymuş şiirlerini!.. O kadar şaşırdı ki Yunus, ağzı açık kaldı, neden sonra:

– Ben olmalıyım, çünkü köyümüzde başka Yunus Emre yok, dedi...

Hacı Bektaş, gülümsedi:

– "Ne söylerler, ne bir haber verirler." dedi, öyle mi sanıyorsun Yunus?

Şu ulu Hünkâr, kendi şiirinden bir dize söylemekte!.. Yunus'un yüreği çırpıntıdan duracak sanki, coşkun bir sevinç hissetmekte... Kekeler gibi konuştu:

– Gö-gönlüm... öy-öyle sanıyordu e-efendim, dedi, yoksa değil mi, verirler mi haber?

– Belki de... dedi Hacı Bektaş, şimdi bunu bırakalım, söyle bana, eğer tercih edersen o buğdayların yerine, sana nefes veririm, ister misin?

Yunus, yine şaşırakodu, sesi çıkmadı önce, sonra:

– Buğday isterim efendim, dedi, açlıktan kırılmaya başlayacağız nerdeyse, evlerde çoluk çocuk var. Bizler köylüyüz, işimiz ağır.

– Bak Yunus Emre, iyi düşün; getirdiğin alıcın her bir tanesi için iki nefes veririm.

Yunus boyun büktü, gözünün önüne kendisini uğurlayan köylüler geldi, "Boş gelme dolu gel" deyişleri, deyişleri... Küçücük çıktı sesi:

– Bağışlayın Hünkârım, buğday isterim!

– Peki, dedi Hacı Bektaş. Hazır etmişlerdir senin yol azığını, haydi bakalım, buğdayını al da git.

– Allah sizden razı olsun.

Genç adam kalktı, bağır bastı, geri geri çıktı odadan.

Yunus, taşlı topraklı yolda hızlı hızlı ilerlerken, Hacı Bektaş'la konuşmasını düşünüyordu. Kağnı dolusu buğday çuvallarına rağmen, içi tatsız, ağzı kuruydu. Gönül susuyordu... Epey gittikten sonra akıl:

"Ne budala adamsın," dedi, "sana nefes veren Hünkâr, elbet köylünün buğdayını da verecekti, birinci sınavı geçtin ama ikincisini geçemedin!"

O an aklı başına geldi Yunus'un, içinde kalbi burkulur gibi oldu, kalakaldı. "Ne büyük hata ettim ben, ne yaptım ben! Nasip sundu, kabul etmedim. Nasip senin neyine ay koca aptal! Ama o, beni lâyık gördü ki... Hay Allah'ım ne ettim ben. Bir yol açacaktı önüme nurdan... Hani Allah aşkını merak ederdin sen, yol boyunca düşün düşün, bir cevap bulama, gel buraya, sana tam açılacaktı cevaplar yolu!.. Hani Sıtkı Hoca, sen Hak âşığı olacaksın galiba, derdi, derdi de... Ucu Allah'a varan bir yol tam açılacakken... Hay Yunus, sana ne yapayım!.. Hani onca cevaplanmamış sualin, hani onca merak ettiğin şey vardı... Ölümün sırrı, hayatın sırrı... Sırrın tam kendisi Bizzat O!... Ve Hünkâr Hazretleri, sana, senin gibi garibe, hiçbir kıymeti olmayan, cahil Yunus'a nur yolunu açacaktı ki.. Hay koca kafalı Yunus Emre, şu kağnıyı çeken öküzden farkın kaldı mı şimdi... Öküzler de buğday götürüyor, ben de buğday götürüyorum yârenler, bir farkımız yok artık. O fark, tam olacaktı ki!..." Kendini fena hâlde suçluyordu. Kağnıyı ters yüz geri çevirdi... Geldiği kısacık yol, dönüşte tükenmeyecek gibiydi, sabırsızdı... Kendinden utanıyordu, heyecan içindeydi, ne desin, nasıl anlatsındı?.. Bağışlanma dileyecekti ama kelimeler bir türlü aklına gelmiyordu, gönlü susmuş, dili tutulmuştu âdeta. Dergâhın önüne erişebildi nihayet, Hüseyin duruyordu kapıda, sanki onu bekler gibiydi. Yunus koştu, adamı kolundan yakaladı:

– Derviş kardeşim, dedi, ben ne ettim, nasıl bir kabahat işledim, halt ettim!.. N'olur götür beni Hünkâr'ın yanına, bağışlanma dileyeyim; buğdayı getirdim, himmet edilen nasibimi almayı istiyorum!

Hüseyin, hep o güler yüzüyle konuştu.

– Hünkâr'ın misafirleri var, dedi. Yanına çıkamazsın şimdi.

– Beklerim.

dedi Yunus. Olduğu yere çöktü, başını dizlerinin arasına soktu, için için ağladı.

Saatler geçti, vakit öğleyi buldu. Güneşte gölgede, şurada burada ya bir işle ya da dersleri ile meşgul olan dervişler, öğle namazı için toplandılar. Yunus kalktı, onlarla namaz kıldı. Aslında, Hacı Bektaş'ın namaza çıkacağını ummuştu, koşup kendini ayaklarının altına atacaktı, fakat çıkmadı!.. Yunus'u lokmaya çağırdılar, gitmedi. Canı hiçbir şey yemek istemiyordu, karnı acıkmamıştı ki...

"Belki de Nur'um," diye içinden onunla konuşmaya başladı Yunus; "belki de sen, o nasibin bir belirtisi, bir nişanı idin bana. Bilemedim, ah bilemedim... Ama bak seni bildim, O'nun nurudur bu kız, dedim de... Bir de müjdeci olduğunu... Ah aklıma getiremedim!.. Şimdi sen de gider misin, beni yalnız başıma, şu kötü başıma bırakır gider misin? Ah korkuyorum, beni bırakmandan korkuyorum.. Hacı Bektaş'la karşılaşmaktan korkuyorum." Nur'un gözleri kara elmas pırıltısında, sakin, durgun; sanki bekle, der gibi. Ya da o, Yunus'la bekleyecek hep, öyle bir vaat. Evet vaat dolu, "Korkacak ne var, beklesene" der gibi... Güneş tam alnının ortasına düşüyor, genç adamı terletiyordu, fakat Yunus yer değiştirmeyi, az öteye geçivermeyi akıl etmedi... Bekledi öyle.

Vakit geçti, ikindi ezanı okundu... Sabah vaktinden sonra, Yunus'un en çok tat aldığı namaz, bu kez o tada hüzün karışmıştı... Sonra, "Vah ki bana, balım acıdı Nur'um" dedi içinden... Sert toprağın üstünde oturmaya alışıktı ama bu toprak daha mı sertti ne, orası burası ağrımaya, acımaya başladı. "Cezanı çekeceksin elbet." diye düşündü Yunus, dayanamayacağı bel, baş ağrıları tahayyül etti; "Meheldir sana garip Yunus."

dedi içinden. Güneş iyice kızarmış, dağların arkasına, göğün yüzüne kan akıtıyordu. Daha ilerlerde bu kan morlaşıyor, morlaşıyor, lâciverte dönüyordu. Bu renk karmaşasında, Yunus kendini yapayalnız hissetti, bir o vardı, bir de bu koyu koyu renkler... Gönlü kanıyordu aslında.

Ve gün dönüp, akşama ulaştı. Akşam namazı kıldılar. Lokmaya çağırdılar, Yunus gitmedi. Karnı acıkmamıştı ki... "Belki yatsıya çıkar." diye umut ediyordu. Ya çıkmazsa? Yunus, bekleyecekti!... "Yatsıdan sonra mutlak sohbet yapılırmış burada, gelen geçen, misafir çok olurmuş; Yunus, acep beni çağırırlar mı?" diye düşündü, bir umut, derken nefsin suali:

"Ya ben, herkesin önünde, ayaklarına kapanır, bağışlanma dileyebilir miyim?"

Bu hınzır bir sualdi nefsin hatırlattığı. Gönül boyun büktü içinde, lâkin genç adamın kafası beklemekten yorgun düşmüş, karışıktı ve gönlü kanamayı kesmiş, kan içinde kurumuş, sertleşmişti. "Haydi derviş kardeşler neyse ne, fakat o yabancı misafirler? Onların önünde!.." İçinden bir isyan nefesi, dalgalanıp boğazına kadar çıktı...

"Bu kadar da bekledin!" dedi nefis.

"Sus, dedi gönül, sus, debelendikçe batmaktasın."

Yunus, kendine geldi, Allah'a yakardı, "Çağırsınlar Rabb'im, tek çağırsınlar da..."

Misafirler, birer ikişer geçtiler önünden, kimse dönüp bakmadı ona.

Derken... ne sohbete, ne de zikre çağırdılar!

Uzak uzak duydu, "Allah... Allah" seslerini Yunus. Onun da dili tekrarlamaya başladı; Allah... Allah... İçinde kuruyup sertleşen kan yumuşadı, tekrar ığıl ığıl akmaya başladı, damarlarında dolaştı... Yunus'u iyice hüzün bastı, dokunsalar ağlayacak!..

Ancak zikirden sonra, neredeyse seher vaktine yakın, Hüseyin geldi yanına:

– Hünkâr haber yolladı, dedi, senin kilidini Tapduk Emre'ye vermiş, varıp onu bulacak, nasibini ondan alacakmışsın.

– Başüstüne..

dedi Yunus. Zorla kalktı, kolları, bacakları uyuşmuştu, hemen adım atamadı, neyse sarılıp vedalaştılar Hüseyin'le.

– Ona söyler misin, dedi, lütfetsin, beni bağışlasın. Ellerinden öperim.

– Seni bağışlamış ki, dedi Hüseyin, kilidini fırlatıp atmamış, Tapduk Emre'ye vermiş.

– Hak, ondan razı olsun, dedi Yunus.

"Bağışlanma" haberini almıştı, lâkin içi buruktu yine de. "Tapduk Emre," diye düşünüyordu, "Aziz o kadar dedi, gel benimle dedi de gitmedim. Varmış bir vakti demek!"

Bu sefer ne yıldızları gördü, ne ay ışığını, Nur'una anlattı derdini. "Bak," dedi, "Tapduk Emre'ye vermiş kilidimi ama ne zaman açılır, onu söylememiş. Ne zaman Nur'um, ne zaman Hünkâr'ın nefesi yerine gelir?.. Sen söyle bana."

Nur, ilk kez cevap verdi ona: "Hâlâ daha sabırsız mısın?!.. Oysa bir sabır sınavından geçtin ve kazandın Tapduk Emre'yi, fakat şimdi, bu ne telâş?"

– Nur!... Nur'um sen konuştun benimle!.. Öyle mi? Nur'um sen! Cevap verdin bana!

Yunus, şaşkınlıktan yüksek sesle konuşuyordu:

– Söyle Nur'um, anlat bana.

Bekledi... bekledi, ses çıkmadı. Sonra, iç geçirdi Yunus; "Gönlümü, sen sandım Nur'um, sen sandım" diye her zamanki gibi, içinden ona hitap etti. Kız, gülümsedi:

"Gönlün kim, ben kimim?" diye sordu.

"Yoksa sen gönlüm müsün?.. Evet, gönlümsün, bunu zaten söyledim Aziz'e..." Yunus, düşünekaldı... İçinden konuştu yine: "Evet gönlümsün!.. Ancak... Ben bu tekliği bilmedim,

bilemedim... Sana âşık oldum, günlerim, gecelerim oldun, yediğim ekmek, içtiğim su oldun... Her bir şeye sevgi gözü ile bakar oldum, her nesneye bir başka yansımıştın çünkü... Bana aksettin, beni de güzelleştirdin... Kalbim öyle yumuşadı, yumuşadı ki... Hoş görmeye başladım elin her garibini, ben de garip oldum bir daha, onları anladım... Dünyam sendin Nur!.."

Seher vakti, akla karanın yan yana durduğu, bir nefeslik zaman... Işıkla karanlığın, tekleştiği an! Yunus ağır ağır yürüyor. "Ta o zaman bezm-i ezelde, yanı başımda mı duruyordun Nur'um?.. Yoo yoo, nereye dönsem seni görüyor olmalıydım!.. Ta ki, O, soruncaya... 'Rabb'iniz değil miyim?' deyinceye… Öyle mi Nur'um?.. Fakat biliyorum cevap verip; 'kâlu belâ' dediğimizde yan yanaydık!

Ama ben... Böyle olacağını, gönlümle senin, ikinizin tekleştiğini bilemedim yalnız... Belki de hep sendin bu gönül, belki de bütün o şiirleri sen yazdırdın bana, şiir aşkı düşmüştü içime, o sendin!.. Öğrenme aşkı düşmüştü içime, o sendin şüphesiz! Anamı, karımı, oğlumu çok sevdim; hepsi sendin!..."

"Ben... sendim!.. Sen bendin, Nur'um!"

Gözyaşları, Yunus'un yanaklarından süzülüyordu.. içi ağırlıklardan, sıkıntıdan, karanlıklardan arınmış, bir hoş olmuştu, tertemizdi, güzelleşmişti, yumuşacıktı... "Böyle bir gönülle gidiyorum Tapduk'a" diye düşündü.

"Bunda bir hayır var!"

Ve döndürdü kağnıyı... Tapduk'un yoluna doğru...

* * *

Dergâh, köyden uzakta, ormanlarla kaplı dağın yamacına kurulmuştu. Binalar kârgirdi, "Eh olması da lâzım," diye düşündü Yunus, "baksana her taraf ağaç, ne güzel yahu!" Çınar, ladin, göknar, çam ağaçlarının arasında büyücek bir bina, derken mescit ve hamam.. Tapduk'un evini, dervişlerin yatıp

kalktıkları binayı arandı gözleri, bulamadı. Asıl dergâh binası epey büyük olduğuna göre, "Belki Tapduk'un evi de bunun içindedir," diye düşündü, "ya dervişler?.. Onların yeri daha uzaktadır." diye karar verdi. Aziz, Tapduk'un evli olduğunu ve bir kızı bulunduğunu söylemişti.

Vakit öğleni bulmuştu, Yunus bütün gece uyumamıştı. Benzi solmuş, gözleri azca kanlanıp süzülmüştü. Derin bir nefes aldı, ciğerleri çam kokusu ile doldu, canlandı; etrafına bakındı, kimseler yoktu. Derken, ta uzaktaki çamın altına uzanmış bir adam gördü, adam mı, çocuk mu?.. Ona doğru yürüdü, bir kambur çocuk-adam uyuyordu, Yunus, onu uyandırıp uyandırmamakta tereddüt etti... Ve ters yüz geri döndü, o sırada bir ses işitti:

– Heey hemşehrim, Yunus musun sen?

Hayretle döndü genç adam:

– İsmim Yunus'tur, lâkin senin tanıdığın değil, kusura bakma uyandırdım galiba.

Yunus yürümeye devam etti, adam tekrar seslendi:

– Emre'si de var mı?

Yunus durdu, döndü arkasına, ona baktı:

– Evet... ama...

– Seni bekliyordum!

– Anlamadım?

Adam toparlandı, kalktı geldi Yunus'un yanına:

– Efendim söyledi, dedi, gelince seni alıp onun yanına götürmemi… Dergâhta herkesin bir görevi vardır, benim görevim buraya gelip gidenlerle ilgilenmektir, yani şimdi ben, senin hizmetinde oluyorum!

Beraber yürümeye başladılar...

– Hazret geleceğimi biliyor muydu?

– Biliyordu ki...

Bir manevi anlaşma mıydı bu, yoksa Hacı Bektaş, atlı bir ulak mı salmıştı onun önünden?.. "Hem ne biliyordu köyden önce buraya uğrayacağımı?.."

– Hacı Bektaş ulak mı saldı, benden önce?

– Ne ulağı be adam?.. Vay vay, eğer Şah'ım seni kabul edersе dervişliğe, işi zor olacak, zor!

– Neden o?

– Nedeni var mı be derviş adayı, ey talip adam! Sen daha meselenin Elif'ini anlamamışsın!

Yunus, uykusuzdu, heyecanlıydı:

– Anlamadım, dedi, bir zahmet anlatır mısın?

Adam, pek kısa boylu, tombulcaydı; sevimli, yusyuvarlak bir yüzü vardı, gürültülü bir tarzda içini çekti:

– Nesini anlatayım, anlamazsın ki, dedi, sen daha iki şeyhin birbiriyle görüşmeleri için, birbirlerine ulak salacaklarını sanıyorsun!

Yunus birden öfkelendi, bu adam da kim oluyordu ki!.. İçinden, "O Hünkâr, benim şiirlerimi ezbere okuyor lâkin!" diye övünmek geçtiyse de, yapmadı... Bak geceden beri ilk kez hatırladı, o olayı. Demek yeri geldi de... Adamın boyu, Yunus'un beline anca yetişiyordu. "Şöyle bir tutup yere çalsam?! Ne de yaraşır bana!" Bu sefer gülmek geldi içinden, güldü, güldü... Kahkahalarını bitirip nihayet:

– Bak yiğidim, dedi, sana da beni beklemek görevi verilmiş, sense kapıdan uzakta, yatmış uyuyordun.

– Söylediğin lafa bak!.. Seni, beni bilmez, seni!.. Ben uyanıkken uyur, uyurken uyanığım!.. Gelişini, çuval dolu kağnıyı bırakıp, bahçe kapısından içeri girişini, ağaçlara bakışını, sonra beni fark ettiğini, ta yanı başıma kadar gelip geri döndüğünü... hep gördüm, lâkin sende, bunu sezecek gönül gücü yoktur!.. Sen anca benimle eğlenirsin, di mi, (Üzerine bastı kelimenin.) "yiğitlikle" bir alâkam mı var benim!

Kısacık adam içini çekti, uzun ve gürültülü:

– Neyse, önemli olan dış değil içtir, bunu da bilmezsin elbet. Evet... Ne sayıyordum, evet ya da öfkelenirsin, daha? Acelecisin, için karmakarışık, denizlerin dalgaları gibi kabarıp durmakta, daha sayayım mı? Bu sebeplerden sabırsız olduğunu da söyleyeyim mi, sen derviş olamazsın diyeyim mi?

Yunus'un canı sıkılıverdi; "cüce zevzek" diye geçti aklından.

– Neden uğraşıyorsun benimle, diye sordu.

Adam, saf saf ona baktı:

– Ya kiminle uğraşacağım, burada senden başka birisi mi var?

– Yani ille biriyle uğraşır mısın?

– İşim budur!

Yunus, öfkelenmekten vazgeçip, eğlenmek istedi:

– Peki, dedi, öyle olsun. Sen benim ismimi biliyorsun, seninkini de bana bağışlar mısın?

– Sen derviş olamazsın!.. Daha ismimi bilemedin!.. Bodur Musa, derler bana.

– Peki Musa...

– Bodur'unu unutma ki, eksik söylemiş olmayasın.

– Peki, unutmam.

– Ne getirdin o çuvallarda, bizlere hediye mi?

– Bak, asıl sen derviş olamazsın, çuvallarda ne olduğunu bilemedin, bir, kime götürdüğümü bilemedin, iki!

– Ha bak eyvallah, iyi, çabuk öğreniyorsun konuşmayı!

Yunus, güldü. Büyücek, uzunca binanın kapısına gelmişlerdi. Bodur Musa; "Sen bekle." deyip, içeri girdi. Biraz sonra çıktı. "Haydi gel." dedi.

Bodur Musa önde, Yunus arkada girdiler.

Tekkenin içi o kadar loştu ki, Yunus bir an hiçbir şey göremedi, durdu. O anda, kalın, tınlamasıyla karşısındakini egemenliği altına alan, ahenkli bir ses duydu:

– Buraya gel.

Yunus, sesin geldiği tarafa yürüdü, derken onu gördü; iri yarıydı gerçekten Aziz'in söylediği gibi, bir de ne demişti Aziz: "O kadar heybetli ki!" Yunus'un ağzı açık kaldı, bu ihtişam karşısında eriyip küçüldüğünü ve hatta yok olduğunu hissetti. "Gerçek bir görkem" diye düşündü, "Işık saçmaktadır, Tanrı'm! İşte nur budur, bu nur, adı güzel, kendi güzel Muhammed'in nurudur!..." Tapduk'un, kır düşmemiş kömür karası saçları uzunca, aynı renk sakalı ise kısa idi. Büyük, yeşil bir yer minderinin üzerine oturmuştu. O kalın, ahenkli ses, tekrarlandı:

– Yaklaş, yaklaş!

Yunus yaklaştı, yaklaştı, onu yakından gördü, gözlerini gördü: İri kara elmas gözler parıl parıl yanmakta!.. Yüreği ağzına geldi, bayılacak gibi oldu: "Hay Tanrı'm! Sen ne büyüksün! Kaç kez bana haber ulaştırdın da..." O anda, Tapduk'un arkasında ama uzakta, çok uzakta Nurefşan'ı seçer gibi oldu. Kız hafifçe gülümseyip, arkasını döndü, yürüdü gitti... Büsbütün uzaklaştı, kayboldu.

– Tanrı selâmını sakınır mısın oğul?

Yunus kendine gelmeye çalıştı, bağır basıp, selâm verdi. Selâmına karşılık, o ve birkaç kişi cevap verdi. Yunus etrafına bakındı, Tapduk'un sol tarafındaki minderlerde oturan, dört beş genç vardı, onları yeni görüyordu. Ve onların varlığı, Yunus'u biraz daha kendine getirdi:

– Efendim, dedi, Hacı Bektaş Hünkâr'ın selâmlarını getirdim. Kilidin anahtarını size vermiş, ben aslında...

Tapduk Emre, Yunus'un sözünü kesti:

– Veren de, getiren de sağ olsun, var olsun!

dedi, yanındaki gençlere dönüp, sözüne kaldığı yerden devam etti:

– Cenab-ı Hak, sizi güzel, eksiksiz, kusursuz var etti; O'na benzemeniz için. O, size yol gösterdi, hayrı gösterdi, O'nun gibi vermeniz için. O sizi sevdi, seviyor, O'nun gibi sevmeniz

için... Çünkü sevgi ile yapılmayacak iş, varılmayacak yol, çıkılmayacak yücelik yoktur... Sevgi her kapının anahtarıdır. Sevgi, her işin ve o işi yapan her gönlün gıdasıdır. En güzel sözü söylediğinizde ya da en hayırlı işi yaptığınızda, gönlünüze dönüp bakınız. Biliniz ki çok seviyorsunuz o zaman. Şimdi bir de sizler söyleyin bakalım; sevgi, niçin güzeldir?

Cevaplar peş peşe geldi:

– Sevgide yaratma kudreti vardır, o kişiyi hep yeniler, bu yüzden güzeldir.

– Sevgi benim gönlümü ışıtıyor, aydınlatıyor, onun için güzel.

– Sevgi güzeldir, çünkü içinde özveriyi taşır.

– Sevgide vericilik vardır, vermeyi öğretir.

– Sevgi öğrenilebilir, çalıştırır gönlü, sevgi onun için güzeldir.

Tapduk, öğrencilerini dinlerken, gözlerini kapatmıştı. Sözler bitince, açtı gözlerini, Yunus'a siyahın en güzeliyle baktı:

– Bir de sen de bakalım Yunus, sevgi niçin güzeldir?

Yunus, bir yutkundu ve Arif Hoca'nın yüreğine ve beynine kazıdığı anlamı, tereddüt etmeden söyledi:

– Sevgi güzeldir, çünkü Tanrı bizi sevgisinden yarattı.

Uzun bir "Yaaa!" çekti Tapduk Emre, sordu:

– Bu sözü bir kimseden mi öğrendin Yunus, yoksa şimdi mi aklına geldi?

– Köyümde, böyle söylediği için, Sevgi Hoca diye çağrılan Arif Hoca vardı, o söylerdi, ben ilk ondan okudum. Bu sözü yüreğime işlemiş, hiç unutmadım.

– Yüreğine işlemiş ha!.. (Tekrar öğrencilerine döndü.) Gönlünüze dönün, içinizdeki içe dönün, Yunus'un "Yüreğime işlemiş" derken, aslında kastettiği budur, ama bunun kendisi farkında değil daha… Evet dönün, içinizdeki içe dönün, orada neler, neler göreceksiniz. Bir kimse söylemiş olsun, yahut gönlünüz... Bunlar, aklınızla bildiklerinizden daha değişik

olabilirler ve tabii doğru da, bütün sorularınızın cevabını, içinizdeki içte bulabilirsiniz. O hâlde, kendinizi şimdiden ele alın, tanımaya çalışın, aklınızla gerçek sevgiye, sevginizle de hakiki inanca varın.

Yunus, yine kendini tutamadı:

– Ben, dedi.

Tapduk onun sözünü tamamlamasına fırsat vermedi, dedi ki:

– Sen böyle inanmadığını söyleyeceksin galiba Yunus, sen önce gönlünle inandığını söyleyeceksin! Fakat bak oğul, gerçekten bir yola girmek, gerçekten girmek için, "inandım" demek yetmez !.. Hepinize söylüyorum; siz bilmediğiniz yerde, bilmediğiniz zaman öylesine sınanırsınız ve haberiniz bile olmaz... Onun için, her şeye dikkat ediniz, yolda mutlak uyanık olmak gerektir... Sen, ne iş yaparsın Yunus?

Yunus, önce Hacı Bektaş'ın, sonra da Tapduk'un ilgisinden şımarmış gibiydi. Nefsi adamakıllı kabarmıştı ve aklında şairliği vardı, Hünkâr bildiğine göre, şairliğini elbet Tapduk da bilecekti! Burnu havada, kendinden pek emin, hafifçe tebessüm etti;

– Şiir söylerim efendim, dedi.

Aynı kalın ses, bu sefer sabırsız:

– Sana ne iş yaptığını sordum!.. dedi.

Yunus hızla, makine gibi konuştu:

– Tarlamızda çalışırım, marangozluk yaparım efendim.

– Burada ve elbet her yerde, nasip almak için, emek vermek gerektir. Marangoz olduğuna göre; odundan, yaşından kurusundan anlarsın!

– Anlarım efendim.

– O hâlde, arka dağdan, dergâha lâzım olan odunu kesip getireceksin, işin senin, bu olacak! Ki maddi emektir, manevisini ise elbet gönlünü ve aklını çalıştırarak öğreneceksin. İbadet edeceksin, bilgi edineceksin, merhametli, iyi ve dosdoğru

bir yüreğe sahip olacaksın, karşılıksız vermeyi, dolayısıyla sevgiyi öğreneceksin. Dervişte benlik iddiası yoktur, bilmelisin ki davası olanın, manası olmaz! Nefsinin kötü huylarından kurtulmaya bakacaksın. Yağmur Ali, sen devam et, nefsin kötü huyları nelerdir, bir say bakayım.

Yağmur Ali, Yunus gibi uzun ve kumral, fakat pek ince yapılı, güzel kahverengi gözleri hafif yukarı doğru, elmacık kemikleri belirli, yaşça Yunus'tan biraz daha büyük, bir Türkmen delikanlısıydı. Hafifçe kızardı, bir an sessizlikten sonra konuşmaya başladı:

– Nefis, ben merkezlidir, büyüksenir, gururlu, hatta kibirlidir, hep bana hep bana, der. Bunların sonucu, karşısındakini küçümseyebilir, yalan söyleyebilir, haksızlık edebilir, gıybet yapar. Kin tutar, öfkeli ve hiddetlidir. Kıskançtır. Sabırsızdır... Tanrı korkusu pek azdır, Tanrı sevgisi yoktur. Fakat dini, gösteriş olsun yahut kendine bir fayda sağlamak için kullanabilir, yani dindarlığı da yalandır.

Tapduk:

– Derslerini bellemişsin Yağmur Ali, dedi, fakat bunları böyle bir bir saymak yetmez, nefsin kötü huylarından kurtulmak için çalışacaksın, çaba göstereceksin, sık sık içine; içinin de içine döneceksin, ne var ne yok görüp anlayacaksın. Farkında olmadan o kötü yönde bir hata yaptığın zaman, derhâl yakalayacaksın kendini, yani bu saydıklarımı yaşayacaksın oğlum, hayatın bu düzen üzre olacak... "Kişi kendini bilmek gibi irfan olmaz" derler, kendini bilmeden derviş de olunmaz, insan da... Nefsin kötü huylardan tasfiyesi demek, gönül arıtmaktır. Burada gönlümüzü arıtmak ve onu yükseltmek için bulunuyoruz; çünkü yolumuz; yalnız O'na doğrudur. Yaradan'ımıza lâyık olmamız gerek. Yolunuz, gönlünüz ve zihninizle hemhâl olmalı.. Şunu da asla unutmayınız: Cenab-ı Allah; aşırılıktan hoşlanmaz,

bize "orta yol" tavsiye eder, fakat iki şey hariç, bu iki şeyin sınırı yoktur. Nedir bu iki şey?

Cevap, hep bir ağızdan verildi:

– Sevgi ve bilgi!..

Yunus, dikkatle dinlediğini sanıyordu ama pek kulak verdiği yoktu Tapduk'a, çünkü onun şiir söylemesini önemsemeyişine, "işten" saymamasına şaşırmış, gönlü yara almıştı, kendisiyle meşguldü. Oysa Hacı Bektaş-ı Veli, ezbere okumuştu onun mısraını... Nasibini ondan alamadığı için şiddetli, derin bir üzüntü hissetti Yunus... Zaten burada konuşulanlar da birtakım ahlâkî kurallardı. Elbet bilirdi Yunus bunların hepsini. Ah Hacı Bektaş'ın nasibine talip oluverseydi... Ve aynı anda Tapduk'un öfkeli sesini duydu:

– Bizi dinlemedin Yunus, diyordu, hâlbuki daha ziyade senin için konuşmuştum, bu gençler bunları bilirler hep... Bizi dinlemedin, çünkü Yunus, ziyadesiyle ham nefsinin etkisindesin!.. Demek şairlikmiş, ha!.. Bunca önemli senin için, öyle mi!.. Kişi insan olmadıktan sonra, şair olmuş, ne fark eder. Burada önce insan olmayı öğreneceksin Yunus, nasip alacağın kapıda, insan olmayı, hani Yüce Yaradan'ın, yarattıkları arasında, en şerefli kıldığı insan olmayı. Ve de bunu öğrenirken, arka dağdan odun getireceksin tekkeye, nasip alacağın kapıda işin budur! Şairlik yok sana burada... Anladın mı?

Yunus, kıpkırmızı kesilmişti, önüne bakıyordu, küçücük çıktı sesi:

– Anladım efendim... Getiririm efendim, dedi.

– O hâlde şimdi git köyüne, buğdayını hayırla dağıt, vakit dolunca ben seni çağırtırım.

– Arkadaşım Aziz, buraya sık sık gelir, eğer onunla haber yollarsanız..

Tapduk'un sert sesi gürledi:

– Aziz de kimmiş!

Yunus, bağır bastı, selâm verdi, arka arka ve kaçar gibi hızla çıktı dergâhtan, kağnısına doğru yürümeye başladı, arkasından Bodur Musa'nın sesini işitti:

– Heey Yunus, diye bağırıyordu.

Döndü Yunus, tatsızdı, öfkeliydi, bir de onunla uğraşacak takati kalmamıştı. Bodur Musa yetişti, Yunus'un hemen önünde durdu, onu taklit etti:

– Arkadaşım Aziz, buraya sık sık gelir, eğer onunla haber yollarsanız!.. Be hey kafasız Yunus, koskoca şeyhe sen mi akıl öğreteceksin! Ama öğretirsin tabii, çünkü sen şairsin, di mi!

– Eyvallah Bodur Musa, dedi, eğer buraya dönersem, ki pek sanmıyorum, görüşürüz.

– Sen derviş olamazsın, demedim mi ben!

– Sen de! dedi Yunus, dönüp hızlı hızlı yürüdü, arkasında Bodur Musa'nın güldüğünü, işitiyordu.

"Olanları görüp işittin mi Nur'um? Ben ne yaptım ki, himmet edilen nasibi almaya geldim, boyun büktüm. Sözlerini pek dinlemedim diye, yapılır mı bu bana? Bana, insan değilsin, demeye getirdi, insanlık öğrenecekmişiz orada!.. Ne Arif, ne de Sıtkı Hocalarım bana böyle bir söz söylemediler... Eh, büyüktür, Eren'dir, Efendi'dir. Lâkin böyle sert davranması mı gerek? Nefsimin tesirinde kaldığımı söyledi, ee kendisi de kalmadı mı, beni azarlarken? Şiir söylerim, dedim, işimi sordu!.. Marangozum dedim, bana odunculuk görevi verdi... Aziz, dedim, o da kim, dedi. Ben ne yaptım ona, ha Nur'um ne yaptım? Ee tabii içim acıdı, hani Bektaş'ın sınavını geçemedim diye, ondan alamadım nasibimi diye... Sesi nasıl sertti, işittin mi, senin o nazik kulakların rahatsız olmuştur belki, o kadar sertti!"

Kağnıyı yedeğine almış yürürken, Nur'una, kendisini pek masum gösterdiğini fark etti, suçu hep Tapduk'a atmıştı. Bu hak mıydı? Nefsi pek kabarmamış mıydı onun yanında, burnu

havalarda değil miydi? Söylediklerini "ahlâkî kurallar" diye, sanki bir nebze küçümsememiş miydi? Yine de, "Dönmem ben Tapduk'a, dönemem gayrı" diye düşündü. Sanki, Efendi, onun iki yanağını aynı anda tokatlamış gibi bir duygu içindeydi.

Ve öfkeyle hüzün öyle karmakarışık olmuştu ki içinde, göğsüne düşüverdi ağırlık yine, şeffaf duvarlar üstüne üstüne geldi... Öyle kara, koyu bir sıkıntı ki, sıkıntılara benzemez!.. O zaman konuştu gönül:

Dervişlik der ki bana,
Sen derviş olamazsın!
Gel ne deyeyim sana,
Sen derviş olamazsın!

Derviş bağrı taş gerek,
Gözü dolu yaş gerek,
Koyundan yavaş gerek,
Sen derviş olamazsın!

Döğene elsiz gerek,
Söğene dilsiz gerek,
Derviş gönülsüz gerek,
Sen derviş olamazsın!

Dilin ile şakırsın,
Çok maniler okursun,
Vara yoğa kakırsın,
Sen derviş olamazsın!

Gönlünün söylediğini dili tekrarlamıyordu ama, Yunus durmadı üzerinde... Nur'una hitap etmiş, ona anlatmıştı ama Nur yoktu yanında. "Yunus, durmadı üzerinde.

"Ama Yunus," dedi kendi kendine, "sen karının, Aziz'in, Arif Hoca'nın, hatta doğrusu bu, Sıtkı Hoca'nın bile seni övmesine o

kadar alıştın ki, her gördüğünden aynı şeyi bekliyorsun. Köylülerin bile, artık ne anlıyorlarsa, 'Yaşa be Yunus, ne de güzel anlatıyorsun!' demiyorlar mı? Sen de sevinip övünmüyor musun için için, burnun büyümüyor mu? Fakat bu hâl yaraşır mıydı bir derviş adayına? Bir talibe?

Bir süre utanç duydu kendi kendinden, nefis yetişti imdadına:

"Sen söylüyorsun bütün o güzel şeyleri, kendi derdini anlatırken, herkesin derdine tercüman oluyorsun. Ee, bir övgü beklemek, elbet hakkındır! Vara yoğa kakındığın da yok. Yeri geliyor ki öfkeleniyorsun, ne yani, seni hem sağ hem de sol yanağından tokatlamış gibi oldu, kakımayacak mısın şimdi Tapduk'a!.."

Nefis, devam etti:

"Bütün o güzel şeyleri söylemek az bir şey mi? Marangozluğundan üstün değil mi şairliğin, zaten marangozluğunu da önemsemedi ya, sana odunculuk görevi verdi! Adam yerine koymadı, yalan mı? Oysa sen çok güzel şiirler söylüyorsun, doğrudan insanların kalbine giriyorsun."

Yunus, rahatlar gibi oldu:

"Ben, doğru ya, ben söylüyorum! Gerçi gönülden geliyor, o söylüyor ama, bu gönül de benim değil mi!.. 'Şairlik yok burada,' dedi... Şairlik yoksa, ben de yokum!"

Yunus'un egosu, gökteki yıldızlar kadar yüksek ve onlardan daha parlaktı bir an!

Gönül, o kadar usul usul konuştu ki, Yunus bile zor işitti:

Doğruya varmayınca
Mürşide yetmeyince
Hak nasip etmeyince
Sen derviş olamazsın!

Fakat nefis hemen, dedi ki:

"Derviş de olmayıver canım, herkes derviş mi!"

Gönül, cevap verdi:

"Fakat nasibim varmış! Allah, öyle istemiş".

"Sen ne biliyorsun nasibin olduğunu, Hacı Bektaş öyle söylediği için mi? Doğru mu söyledi bakalım! Belki, böyle bir şairi müritlerim arasına katayım, dedi. Yunus Emre, hani şu şair, benim müridimdir, diye övünecektir herkese!"

Gönül dedi ki:

"Erenlere, dervişlere, övünme yakışmaz, övünen kişi ne derviş olur, ne de eren! İnsanların önünde eşiktir onlar!"

Nefis, burun büktü, cevabı yapıştırdı:

"Kapının alt eşiği değil, üst eşiği!"

Gönül ısrar etti:

"Üst eşiktirler, doğru! Fakat kâfirlerin, dinsizlerin, yahut samimi olmayan, gösteriş yahut başka bir şey için dindarlık taslayanların karşısında… Yoksa bir eren, bir derviş, gerçek mümin önünde bir eşik bir köprü olabilir; çünkü o, mümin kulu, arkasındaki sonu Tanrı'ya ulaşan görkemli, ince, doğru yola ulaştıracaktır.

"Sonra o görkemli ince yolun sonuna ulaşanlar da birer eşik olacak, öyle mi!.. İstemem, uzak olsun öyle yol!.."

Gönül, tekrarladı:

Doğruya varmayınca
Mürşide yetmeyince
Hak nasip etmeyince
Sen derviş olamazsın!

Ve ilâve etti:

"Nasibin olan rehberi buldun da, şimdi ondan kaçıyorsun!.."

Akıl, girdi araya, dedi ki:

"Eğer Allah'a, kıyamet gününe inanıyor ve temiz işler yapıyorsan, zaten cennete gidersin, bu kadarı bile yeterli uçmaka gitmek için, Kur'an öyle yazar, bunu da bilirsin, hele bir de ibadet ediyorsan, şartları yerine getiriyorsan, senden âlâsı yok!..."

"Yetmiyor, yetmiyor ki! Ben, daha derinini, en derinini istiyorum. Merak içindeyim, öğrenmek, bilmek istiyorum. Kendimi bilmek, benden içeri beni bilmek... Allah'ı bilmek, O'nun ince düzeninin ta içini, nasılını, nedenini bilmek istiyorum."

Nefis, alay etti:

"Sen bir garip köylüsün, daha nene gerek senin, nasılı, nedeni? Gülerim ben buna! Şu dünyaya gelmişsin, iyi kötü yaşayıp gidiyorsun işte... Sevdiğin bir karın, tüyü bitmedik oğlun var, kızın da yolda, daha fazla ne istenir artık! "

Yunus, yolun üstünde duruverdi, başını göğe kaldırdı. O, yıldızlarla yıkanıyordu, genç adam fark etmedi bile:

"Ya Rabb'im, nedir bu benim aklımdan, nefsimden, hatta gönlümden çektiğim, bir barış, bir teklik lütfet şunlara, ben üçünden de usandım!" dedi. Gözleri Nur'unu aradı... Kız yoktu! Hatırladı; Tapduk'tan çıktıktan sonra, Nur'una şikâyetlenirken de görememişti onu. İçini bir korku sardı; nerede Nurefşan'ın hayali, nerede? Onu en son, Tapduk'un yanında ve uzaklaşırken görmüştü! Uzaklaşıp da kayboluvermişti! Sanki "Seninle işim bitti." der gibi. Zaten aynı anda Yunus'un gözleri, Tapduk'un kara elmas gözleri ile, birleşip tekleşmişti... Evet, evet ve galiba Nur'u, onu, Tapduk'a bırakıp gitmişti!

Öyle bir yalnızlık duygusu sardı ki içini, tir tir titremeye başladı Yunus. Nasıl bırakır kız onu, Tapduk'a? Nur'una duyduğu aşk ile, Tapduk'a karşı? Ne yani? Yunus hayretle, yüreğinde ona karşı saygı ve kırık dökük bir sevginin sanki var olduğunu, fark etti. "Hemen seviverdim mi onu, bunca şikâyetime rağmen?"

Yunus, yere çöktü, oturdu. Ne Nurefşan, ne karısı, ne Mehmet Gökçe... Annesi bile yok. Yunus, yalnız... tek başına!.. Öyle mi? Ya sevecenlikle ya da sert sert bakan bir çift kara elmas göz yok mu hemen karşısında!.. O zaman aklı başına geldi, bir anlamda demin gönlün söylediğini kabul ve istemeden itiraf etti: "Galiba benim kader mürşidim; yol göstericim, aydınlatanım, olgunlaştıranım; Hacı Bektaş değil, Tapduk'muş... Hacı Bektaş bir vesile imiş, vesselâm!"

Yunus, yüzükoyun uzanıverdi, burnuna sert, çorak toprağın kokusu geliyordu. Garip... yalnız, terk edilmiş... "Nur'um," diye fısıldadı, "sen de bir vesile olamazsın... Nur'um sen benim her şeyimsin; sen, bensin Nur'um, nasıl terk edersin benliğini... Ah nasıl, nasıl!" Nur'un ateşi, yakarak paraladı yüreğini. Çorak toprağa gözyaşları aktı, aktı. O bir çift kara elmas göze rağmen, onun, "İçinizin de içine dönünüz, orada neler neler göreceksiniz." demelerine rağmen kendini çok yalnız hissediyordu. Kendini yarımlaşmış, küçülmüş hissediyordu ve korkuyordu, çok korkuyordu...

Nur'un gidişi... Tapduk'un, siyahın en koyusu, parlağın en parlağı kara elmas gözleri bir yandan, bir yandan iç çatışması, onca dökülen gözyaşı, iki gündür çektiği uykusuzluk, yorgunluk ve yaşadığı heyecan, Yunus'u bîtap düşürmüştü... Neden sonra kalktı, sarsak sarsak yürüyüp, biraz ilerideki yüksekçe çalılık kümesinin arkasına çekti götürdü kağnıyı, altına girip yattı. Başını, sert toprağa koymasıyla, uyuması bir oldu.

Rüyasında, doğumunu beklediği, ille de kız olacağını umduğu Aygülü'nü gördü. Büyümüş, gelin oluyor... Öyle de güzel ki!.. Güya istemediği birine veriyorlarmış, için için ağlıyor kız. "Babam, beni bırakma, beni bırakma." diye yalvarıyor... Yunus ne etsin, ille de göndermesi, damat evine göndermesi gerekiyormuş onu. Çünkü Yunus da bir yerlere, bilinmez uzak uzak bir yerlere gidecekmiş... Acelesi varmış, çok acelesi…

İçini acıta acıta, kızının kollarına yapışan parmaklarını, tek tek söküp, kurtarıyor kendini. Yüreği inliyor, çok inliyor ama Yunus kurtarıyor kendini.

Alışık olduğu gibi, seher vakti uyandı. Hemen kağnının altından kayıp ayağa kalkan Yunus, rüyasının etkisinde, "N'oluyor yahu, n'oluyor? Yoksa Zehra düşürdü mü bebeği?" diye sordu kendi kendine... Derken, her şey birden geldi aklına; Hacı Bektaş'tan, buğday çuvallarına, Tapduk'tan, akşamki iç çatışmasına kadar... Ve ille de Nur'un yok oluşu, gidişi, terk edişi!.. Karmakarışık duygularla doluydu... Gönlü tatsız, ağzının içi kuruyup kalmıştı... İç çeker gibi nefesler aldı; belki bir pınar ya da ince bir dere bulur, hem su içer, hem abdest alır diye çevresine bakındı. Göz alabildiğine uzanan kurumuş topraklar... Rüzgârın önüne takılmış sürüklenen mor diken demetleri, sararmış, yitmiş otlardan başkasını göremedi. Geliş yolunda bir incecik dereye rastlamış, kendi de sevinmiş, öküzler de sevinmişti... "Yola çıkıp o dereye ulaşmalı." diye düşündü, orada yeşil otlar da vardı, ne güzel yemişti hayvanlar. Onları boyunduruktan kurtarıp serbest bıraktı, artık ne bulurlarsa, idare etsinler! Kendisi de, deri su tulumuyla idare etmeliydi; önce abdest aldı, sonra tulumun içinde kalan son suyu içip bitirdi. Kurumuş toprağı seccade edip, sabah namazını kıldı ve ellerini açıp yukarı, Allah'a yalvardı:

– Ya Allah, ey âlemlerin Rabb'i, işte sana sığındım. Hakkımda ve ailemin hakkında ve Tapduk'un hakkında, ne hayırlı ise onu yap. Biliyorsun, kafam çok karışık, gönlüm yorgun ve Nur'umun özlemiyle yanmakta. Sen hepsini biliyorsun Tanrı'm... Doğru bir karar verememekten korkuyorum. Önüme düş, beni yönlendir... Sen ne istiyorsan, o olsun!

İçinden ta içinden gelen sözleri üzerinde düşündü bir an. İşte bu sözler teslimiyet, değil miydi?.. Hacı Bektaş'a giderken bulamadığı teslimiyeti, şimdi mi buluyordu acaba? Anh bu

"acabalar", ah bu "belkiler"!.. İçini çekti, öküzlere baktı; otlanacak bir şeyler bulamıyordu hayvanlar. Aklına geldi; yola çıkarken Aziz, bir küçük torba küspe vermiş, aman çok gerekirse ver hayvanlara, yoksa geri getir, demişti. Acaba neredeydi o torba, yoksa buğdayların altında mı kalmıştı? Arandı... Neyse çuvalları koyanlar, onu bir tarafa ayırmışlar, çabuk buldu. Torbadakileri, öküzlerin önüne döktü...

Yarı aç, yarı tok hayvanları koştu, kağnıyı yedeğine alıp yürümeye başladı, fazla yolu kalmamıştı... Gidişte uyumadığı için tez ulaşmış, dönüşte, işte dayanamamış uyumuştu...

Önündeki yol toz toprak içinde. Tozu dumana katıp yürümeye başladı Yunus. Geçirdiği o çalkantılı geceyi düşünüyordu... Ve seziyordu ki, Nur'u onu terk etmemiş, bilâkis daha çok yakınlaşmıştı... Gerçi hayali, karşısında salınmıyordu ama Nur'u, bağrının tam içindeydi. Bir şekilde farkındaydı Yunus bu hâlin, dün geceki gibi yalnız hissetmiyordu kendini, içi rahattı... "Nasıl oldu bu iş?" diye sordu kendi kendine, epey bir düşündü. Sonra birden aklına geldi: Kendisi zaten yolda, Nur'unu "gönlü" olarak kabul etmemiş miydi ki, etmişti!.. "Belki de hep sendin bu gönül... Şiir aşkı düşmüştü içime, o sendin! Öğrenme aşkı düşmüştü içime, o sendin!.. Anamı, karımı, oğlumu sevdim, hepsi sendin." dememiş miydi?.. Şiirlerini bile onun yazdırdığına inanıyordu... Evet, Nur'u arkasını dönüp giderken ve yok olurken, aslında gönlünde yok olmuş ve böylece buğday tanesince gönlü, "tam bir gönül" olmuştu artık, eksiksizdi... Çünkü nurlanmıştı, çünkü bir zamandır zaten, her nesneye sevgi gözü ile bakar olmuştu. Tapduk'u, her şeye rağmen sevmişti!.. Ya Bodur Musa'yı? Hatırlayınca gülümsedi, "Bir şekilde onu da sevdim yahu" dedi... Dün gece kendisini tek başına, terk edilmiş hissediyordu... Sevdiği hiç kimse yoktu yanında, Tapduk'un gözlerinden başka!.. Ve o dergâhta, "için de içinden" bahsetmişti. İşte şu gönül değil

miydi, kendinden içeri olan, şu nurlanmış gönül, şu sevmeyi, hayır, âşık olmayı öğrenmiş gönül... Güneş yükselmeye başlamıştı; Yunus, saçlarından ayak parmaklarına kadar neşe içindeydi... Genç adam, "Aşkın neşesidir bu. Önce neşesi geldi." diye karar verdi...

Ya gidecek miydi Tapduk'a?.. Zorlu bir soruydu bu!.. Gitmek demek, her şeyi bırakmak demek. Karısını, çocuğunu, anasını, köyünü, köylüsünü... Gözleri yaşardı Yunus'un, oğlanın sarı bukleleri geldi aklına, anasının süzülmüş yüzü ve karısının öpmeye doyamadığı gamzeleri... Ya bir de öbür tarafı vardı meselenin, karısının yatağını öyle kolay bırakıverecek miydi? Eğer derviş olacaksa, çok istiyorsa olmayı... Eh, her nimetin bir külfeti, zor tarafı yok muydu? Arif Hoca, "Allah'ın düzeninde israf olmadığı gibi bedava da yoktur, her tecrübenin bir bedeli vardır ki, kişi bu bedelleri ödeye ödeye olgunlaşır." derdi... Demek dervişliğin bedeli de, bu ayrılıktı işte!.. Boşuna demeyişler: "Yol zahmetlidir, çektirir, oradan oraya savurur... Kişi hâlden hâle girer, ki her beden, her gönül buna dayanamaz." Bunun için "nasiptir" zaten ismi... "Nasipler meydanında, her kul bunu hak edemez!" Yunus, farkında olmadan öküzün boynunu okşamaya başladı, hayvanın tüylü teni ılık ve yumuşaktı... "Ve de bunlar," diye düşündü, ilk bedeller, sonra geleceklerden çok daha kolay olmalı." Başarabilecek miydi? Bir nefis tasfiyesinden, gönül arınmasından bahsetmişti Tapduk. Lâkin Yunus, hatırlayamıyordu neler söylediğini... Zaten bu yüzden azarlanmamış mıydı? Belki bu azarlanmada, Bodur Musa'ya karşı takındığı tavrın da bir payı vardı. Yunus artık "Biz bahçedeydik, o içerde. Nereden işitecek ki?" diye düşünemiyordu... Oturduğu yerden Hacı Bektaş'la konuşup anlaşabilen kimse, elbet bahçede olanlardan da haberdardı!

Böyle şeylere Yunus'un aklı pek ermiyordu fakat ne tam kabul edebiliyor, ne de tam reddedebiliyordu... Sırlar... sırlar! Zaten dervişlik yolu, o zahmetli yol da, bir anlamda sırlar yolu idi. Derviş hak ettikçe, bu sırlar tek tek açılıyordu ona... "Nereye kadar?.. Yolun sonu?" Gönül cevap verdi:

"Git, gidebildiğin kadar... Sona öyle çabuk ulaşılmaz!.."

Akıl dedi ki:

"Fakat daha tam karar veremedim, biliyorsun ödeyeceğim bedel çok ağır..."

Gönlün fısıltısında, bülbüller şakıdı:

"Seni sürükleyip götüreceğimi çok da iyi biliyorsun ya!"

Akıl sustu. Yunus, yüksek sesle:

– Allah, görelim neyler!.. dedi.

Akıl, gönül konuşması, ona bir gece evvelini hatırlatmıştı. "Nefsime şeytan karışmıştı dün gece!" dedi kendi kendine. "Basbayağı yanımdaydı şeytan, a canım! Ha bire, kibir yükledi yüreğime, vesvese verdi, beni de şeytan etti! Akıl pek karışamadı ama gönül de iyi dayandı doğrusu!" Böyle dedi, böyle düşündü ya Yunus, aslında, hâlâ daha, Tapduk'un yanına dönüp dönmeme konusunda kararsızdı... Hem kızı da doğacaktı a canım, onu görmesin miydi!?

Bir süre yürüdükten sonra, gelirken suyunu içtiği, o cılız cılız akan ırmak kenarına ulaştı. Yunus öküzleri çözdü hemen, yayılsınlar diye bıraktı... Kendi de su içip, uzandı toprağa, gözlerini bulutsuz masmavi gökyüzüne dikti... "Nasip" takılmıştı kafasına, aslında çoktan beri içi titreye titreye istediği ve ne olduğunu hiç bilemediği, bu dervişlik miydi acaba? Bu nasip, bu dervişlik neydi? Anladığı; bir tekkeye kapanıp, mürşidinin yol göstericiliğiyle, bütün manevi sorularına ve daha başkalarına cevap bulmak ve sonunda O'nunla bir olmaktı. Dergâh âdâbını, bu işin nasıl olacağını ise hiç bilmiyordu... Bu işi kaç yılda başarabileceğini ise tahmin dahi edemiyordu.

Arif Hoca'nın bu konuda söylediklerini hatırlamaya çalıştı: "Nasip, o insana Allah'ın bir lütfudur, ki O, seni kendine doğru çeker, cazibesine kapılır gidersin... Ve derviş kendisine açılan yolda yürümeye başlar." "Tanrı'nın düzeninde biliyorsun, sınavlar vardır fakat derviş adayına ve dervişe, bu sınavlar daha zorludur, çünkü talip olduğun şey, herhangi bir insanın istediğinden çok daha büyüktür.." "Tanrı yolunda ilerlerken, hayrı şerden seçer olursun. Aradığını ve bütün sorularının cevaplarını bulursun, eğer ilerleyebilirsen, Hak'tan gayri bir şey düşünemezsen Hak bilgileri elde edersin. Hak âşığı olursun, üstün insan olursun ve O'na ulaşırsın." Yani böyle şeyler söylerdi ve Yunus, pek de anlamazdı o zamanlar, on dört, on beş var mıydı?!

"Neyse kaç yaşında idiysem fark etmez, biraz bilgi edinmişim işte, Allah rahmet eylesin Arif Hoca'ya..." İçini çekti. "Ne yani," dedi kendi kendine, "Tapduk Emre çağırınca yani, gidecek miyim ben?"

İçinden, ta içinden gönül:

"Aslında korktuğun," dedi; "Tapduk'tan hiçbir haber alamamaktır..."

Yunus, uzandığı yerden kalkıp oturdu. Konuşan, sanki o bildik gönül değildi, onun da içinde!.. Ne?.. Nur!.. Hayır, Nur, gönüldür! Fakat sanki gönül var, gönülden içeri!.. Bir şeyler... Ki, Yunus, tam "Anladım, çözdüm." diyecekken, kafasından uçup gidiyor bütün çözümler… "Tuttum" derken, bir bakıyor elleri bomboş!

Ayağa kalktı; uzun uzun gerindi, derin bir nefes aldı. Aslında, "gönülden içeri gönül" sözü ona yabancı değil, kullanmıştı yolda gelirken. Zaten, "içinizin de içine bakın" demişti Tapduk. Fakat bu sefer, bu sefer... İçinin de içini gönlünde, beyninde, bedeninin tümünde hissetti, yaşadı.

"Nur'um," dedi, "benim içimde seninle tekleşen gönül var, nefis onun bir parçası ve kafamda akıl var, değil mi? Başka neler var, bilemem. Ancak gönül içre gönül de ne demek, ki beni benden daha iyi tanır?"

Yunus, tekrar uzandı yere, yüzünü toprağa yasladı, düşünekaldı. Neden sonra, tekrar Nur'a sordu:

"Bizi yaratırken Allah'ın içimize üflediği nefes olmasın sakın o?.. Ruh, diyoruz, doğrusu; ruh, gönlün bir başka ismidir. Demek o nefes, ruhun da derininde, bir... Yani, ruhun özü olmasın? Öz ruh! Tabii, n'olacak yani, mademki Tanrı üflemiştir. Doğrusu bu meseleyi Tapduk'la konuşmak isterdim. Acaba doğru mu düşünüyorum?"

Gönülden bir cevap gelmedi, akıl zaten hepten susmuştu artık!

Yunus, otlayan hayvanları seyretti uzun bir süre, onların iştahı ve sükûneti, genç adama bir gevşeklik, rahatlık vermişti, azık torbasını açıp bir şeyler yemeye bile üşeniyordu...

Neden sonra, birkaç saat evvel içinden geçer gibi olan şiiri düşündü, hayır hiçbir şey hatırlamıyordu! Gönlüne sordu, o sustu. Aklına sordu, o cevap vermedi... Yunus, hatırladı: Sanki Hacı Bektaş'ın dergâhından ayrılalı beri, söylediği şiirler, gönülde kalıyor, diline ulaşmıyordu, telâşlandı bu kez; "Bu da ne demek oluyor?" Korktu... O zamandan bu zamana, şu üç gün içinde şiirler düşünmüş söylemişti ama hiçbiri gelmiyor aklına... Ne gönül, ne de akıl yardım ediyordu ona. Kilitlenmiş gibiydi, sanki mahpustu kendi kendinin içinde.

"N'ola benim hâlim?.. Şiir söylemezse, Yunus Emre, Yunus Emre olamaz ki!" Büyük bir acıyla, kendi kendinin gözünden düştü, hiçbir kıymeti kalmadı, yerlerde süründü! Ne Nur'a âşık olmaya, ne de Zehra'yı sevmeye, hele oğlunun babası olmaya hiç hak görmedi kendinde! Şiiriydi kendisini insan yapan, o olmazsa, insan bile değildi Yunus!

Gönül, şen şakrak:

"Şiirine, şairliğine fazla güveniyorsun, O'ndan yardım almadan tek başına söyleyebileceğini düşünüyorsun." dedi.

Yunus, düşündü... Belki de doğru söylemekte gönül, derler ki; Yaradan'ın izni olmadan, tek yaprak bile yere düşmez!.. Ben bu konuyu hiç akıl etmedim!.. Kendi başıma şiir söylüyorum zannettim, beni bir söyleten vardır, demedim! Öyle midir? İçini çekti, Nur'una sızlandı:

"Kuzum sen deyiver, şiirim, Yunus Emre'nin kendisidir, değil mi ama Nur'um?"

"Kimdir Yunus Emre?"

"Şairdir!"

"Hayır, kendisi hatırlamasa ve bilmese bile, ta Arif Hoca'nın dizi dibinde büyürken, onu ve onu ziyaret eden dervişleri dinleye dinleye, dervişliğe talip bir insandır!"

"Fakat beni ben yapan şiirimdir."

"Aman ne çok ben dedin!"

"Peki ya en yakın dostumdur, desem?"

Gönül:

"Bir insana en yakın dost, yegâne dost, Allah'tır!.." dedi, "sen şiirini sadece dost da etmedin, bir şekilde onu kendine yâr ederken, tanrılaştırdın!."

"Yok yok, bir de şirke bulaştığımı söyleme, bak öbür dediklerini, dil ile bilirim de, lâkin..."

"Lâkin gönülden akla yani, akıldan inanca, inançtan davranışlara indirmek pek zor, değil mi?"

"Öyledir!.. Ancak şiir söylerken, sanıyorum o ikisi tekleşmekte…"

"Bunun için mi övündün Tapduk'un yanında?"

"Övünmedim!"

"Artık sen, düşüncelerinden de sorumlusun Yunus Emre!.. Tapduk gibi bir velînin yanında olursun da, o senin gönlünü, o senin düşüncelerini tartmaz mı ola?"

"Bilemedim."

Akıl karıştı araya:

"Bundan sonra bilirsin artık!.. Haydi şimdi kalk, hayvanlarını toparla, akşamdan önce köye dönmeye gayret et; anan, karın, oğlun seni beklemektedirler, gözleri yoldadır. Eğer düşünmek istersen, bak, ne güzel bir hüküm verdin bir saat önce, "Gönül var, gönülden içeri" dedin. Gönül ruhtur, o hâlde en içerdeki gönül, O'nun bize üflediği nefes, ruhun özüdür, dedin... Bu gönül bilgisi üzerine düşün, bak bakalım doğru olabilir mi?.."

"Neden oyalanıp, gecikirim farkında değil misin, onlara nasıl anlatacağımın korkusu bastı içimi. Biliyorsun biraz yollara düşmek, yeni insanlar, yeni köyler ve şehirler görmek diliyordum. Ne karıma ne anama söyleyebildim... Onlara, sizi bırakacağım, Tapduk'un tekkesine kapanıp, terk-i dünya edeceğim, nasıl derim?.."

"Belki onlar, senin sandığından daha güçlüdürler!"

Yunus, kalktı, öküzlerini koştu tekrar kağnıya, yürümeye başladı. "Onlar, daha güçlüdürler, deyip, kendimi mi kandırayım, içimi rahat mı ettireyim?" diye düşündü, artık gönlüne sormadı. Şimdi onunla sohbettense, biraz evvel konuştuklarını düşünmek, içine sindirmek istiyordu. Bir taraftan böyle... Bir taraftan da, Tapduk'a gitmekten büsbütün vazgeçiyordu. İçini hüzün basmıştı, o ağırlık gibi, çok sıkıntılı, çok koyu, çok karanlık bir şeyler damlıyordu göğsünden içeri... "Tapduk'a gitmekten vazgeçiyorum, tamam." diye söylüyor, ağırlık artıyor... Gönül arzusunu söylese, "Gideceğim!" dese, sevdiklerinin üzüntüsü sarıyordu ruhunu... Öğle ve ikindi namazında ettiği duayı tekrarladı:

"Tanrı'm, Rahman ve Rahim Allah'ım, Tek Allah'ım, Vedud Allah'ım, bana yardım et! Bak sana sığındım, doğru yol göster bana, beni yönlendir. Sen de biliyorsun, Senin rızanı kazanmak, Senin doğru yolunda olmak, en çok istediğimdir, bana yardım et."

Göğe doğru uzanan ellerinde yanma hissetti önce, alevlerin içine girmiş gibiydi elleri. Avuçlarını birkaç kez kapatıp açmak zorunda kaldı. Ellerinden kalbine doğru yürüdü sıcaklık, Yunus'un gönlü yanmaya başladı ve dedi ki:

N'etti bu Yunus n'etti, bir doğru yola gitti,
Pirler eteğin tuttu, Allah görelim neyler?

Yunus dedi ki:

"İyi bari sen söylemeye devam ediyorsun gönül, yoksa ne dilim söyler ne de aklım, her şiir beynimden uçup kaybolmakta..."

Bir anda soğudu elleri ve gönlü, fakat sesi o kadar hüzünlüydü ki, gönül dayanamadı, umut vermek istedi:

"Biliyorsun kilidin anahtarı Tapduk Emre'de, o seni koyuverecek ki..."

"Çok kilit vardı gönül, sende, kafamda, Yaradan'ıma olan duygularımda, hatta Nur'a olan aşkımda... Tuhaf bir aşktı yani, hani başka insanlarınkini görünce, hiçbirine benzemiyordu. Aldım, kabullendim, böyle bir aşk pek doğal geldi bana, doğal gelmesi de; bir kilitti belki!.. Neyse o kilit açıldı sayılır, çünkü Nur, seninle birleşti, yadırgamadım hiç, sevindim. Fakat işte diğerleri... Biliyorsun tümünü. Çok kilit var... Bunca kilit var iken, neden şu rahat söylediğim şiir de kilitlendi, neden?

Gönül düşünceliydi:

"Bazen, biliyorsun ben de merak ettim bunu, birini açıklayabildim şükür, öylesi bir aşka ihtiyacım vardı demek, dedim,

öylesi bir aşk... Yani demek isterim ki, sanki Tanrı'ya duyulan aşk gibi."

Gönül sustu, Yunus duraladı; "Tanrı'ya duyulan aşk gibi!..." Kafasında bu cümleyi birçok defa tekrarladı Yunus. Yüzüne, batmakta olan güneşin al ışıkları düştü, gözleri akik akik parladı. Doğrudan Yaradan'ına sordu:

"Yoksa Allah'ım, yoksa Senin yolunun, Senin aşkının bir gereği miydi o hâl?.. Senin ateşin düşmeden önce, gönlümde yanan bir kıvılcım mıydı Nur'um?.. Tıpkı Mecnun gibi, gönlümün dayanıklılığını ölçüp, öyle mi nasip verdin bana? Nasipler meydanında hak mı ettim, Senin aşkını?

Gönül cevap verdi:

"Tamam, buldun! Dönüyoruz Tapduk'a!"

"Ya çağırmazsa?"

"Allah, sana nasip vermişse, çağırmamak onun elinde değildir!"

"Evet," dedi Yunus, "dönüyoruz Tapduk'a!.."

Kararının verdiği neşe ile hızlandı, hızlandı... Yürüdü, uçtu... Gün batışından az sonra, akla karanın yan yana durup tekleştiği o kısacık anda vardı köye.

– Amanın Garip Yunus gelmiş!..

– Garip Yunus dönmüş, buğday getirmiş!..

– Koşun koşun, Yunus Emre buğdayla dönmüş!..

Kağnının çevresini, bir anda bir sürü insan sardı. Yunus gülümsüyordu, aklı karısındaydı. Bir yaşlı adam:

– A Yunus, nasıl pay edeceksin köylüye bu çuvalları, diye sordu.

– Ben pay etmeyeceğim, dedi Yunus, bize Hacı Bektaş'ın haberini Aziz verdi, ya o pay eder ya da Ahmet Amca.

Aziz gelmiş, kağnının yanına yaklaşmıştı, Yunus'la kucaklaştılar, genç adam, arkadaşının kulağına eğildi:

– Sana çok haberim var, dedi.

O sırada, kalabalığı yara yara Kasım Hoca yanaştı, yüksek sesle;

– Bana düşer bu buğdayı bölüştürmek, dedi, kaç çuval getirdin? Bir bakalım.

Bu kez Aziz, Yunus'un kulağına eğildi:

– Hoca, hacca gitmeye hazırlanıyor, bugünlerde bir kervana katılacak, bak kendisine ne kadar ayırır şimdi...

Zaten Kasım Hoca da söze başlamıştı:

– Ben Şam'dan dolanıp hacca gitmekteyim, yanımda erzak lâzım. Evde çoluk çocuk var, onlara da elbet lâzım erzak, bu yüzden biraz daha fazla almak isterim.

Bazıları gülüştüler, bir kısım köylü, "Haklıdır." anlamına baş salladı, birkaç da itiraz sesi yükseldi, biri:

– Kasım Hoca, Kasım Hoca, dedi, sen hacca gidecek kadar zenginsen, ki öylesin, şu buğdaydan ne sana ne de ailene düşer, var git evine, ambara sakladığın buğday çuvallarına bak!

Yunus onları işitmedi bile. Uzaktan Mehmet'ini kucağına almış karısı ile annesinin yaklaşmakta olduklarını görmüştü. Kalabalığı yarıp, onlara doğru yürüdü... Zehra'nın gamzeleri bütün yüzünü kaplamış gibiydi. Yunus onu, şu üç gün içinde ne kadar özlemiş olduğunu düşündü. Anasının elini öptü, Mehmet Gökçe'yi karısının kucağından aldı, gülümsedi ona, özlemini anlatabilmek için, sırtını okşadı... Karı kocanın böyle herkesin içinde sarılmaları doğru kaçmazdı, ayıplarlardı.

Öte yanda Aziz, fırlayıp kağnının üzerine çıkmıştı;

– Sen hoca, zaten hazırladın azığını, köylü de yardım etti, o yardımları al kabul et, Allah'a da şükret. Yunus, sana bana buğday getirmek için gitmedi o kadar yola. Yunus hepimize getirdi, bölüşelim ister... (Gözleriyle çuvalları saydı.) Yirmi çuval var burada, herkes evinden torbasını, çuvalını getirsin, Ahmet Amca sen de gel buraya, buğdayın fazlasını, hanesi kalabalık

olanlar alacaktır, adam başına dağıtılacak buğday... Her haneden bir kişi gelsin yeter. Şurada biliyoruz birbirimizi.

Kalabalıktan bir rahat nefes yükseldi. Kasım Hoca fena bozulmuştu;

– Ben.. diye bağırdı, köylüm için gidiyorum hacca, sizler için dua edeceğim, evde çoluk çocuğum var, yolum uzun. Sizlere kaç yıldır hocalık, caminizde imamlık ediyorum, ölünüze, hastanıza okuyorum. Bu muamele mi yapılacak bana?

– Kasım Hoca, bilmez misin kimsenin günahını da, sevabını da bir başkası taşımaz. Sen kendin için gidiyorsun hacca. Eğer köylüye dua edeceksen, beni de eksik tut. Sende bir hanım, üç çocuk var, pay ederken buğdayı, dört kişilik alacaksın, çünkü zaten sen, yükünü tuttun gidiyorsun... Söyledikleri gibi evde saklı buğday çuvalların varsa ve sen yine buradan pay alacaksan, ayıptır, günahtır!

Kasım Hoca homurdandı, boğaz meselesiydi bu, kimse ondan yana çıkmadı, demin baş sallayanlar bile, susup önlerine baktılar.

Kasım Hoca, Aziz'e yumruk salladı uzaktan:

– Baş kâfir sensin bu köyde, diye bağırdı, ey cemaat, işte söylüyorum, Aziz'in elinden alırsanız buğdayınızı, bereketsiz çıkacaktır. Ben okuya üfleye dağıtırım, bereketli olur.

Kimseden ses çıkmadı. Kasım Hoca homurdana homurdana;

– Bir kâfire uydunuz, siz de kâfir oldunuz, dedi, hiçbir şeye yanmam, size verdiğim emeklere yanarım. Ama Allah yukarda, görüyor sizleri, tümünüzü biliyor, ahiretinizi sattınız, yarın cehenneme düşünce, sakın benden şefaat beklemeyin!..

– Uzun etme Kasım Hoca, dedi yaşlıca biri; öbür tarafta şefaati bir gül yüzlü Muhammed yapar, o da yüce Allah'ın izniyle… Sana şefaat mefaat düşmez. Var git sen şimdi evine. Oğlanı da gönder bir çuvalla, hakkınıza düşeni alırsınız.

– O buğdaylar, zehir zıkkım olacak, karnınızda şişecek kâfirler. Demedi, demeyin!.. diye söylenerek uzaklaştı.

Köylü alışıktı onun bu tür çıkışmalarına, çok yapardı, çoğunluk etkilenmedi sözlerinden... Yalnız iki üç kişi de onun arkasından seğirtti.

Yunus'un küçük ailesi eve dönmüştü. Ana, sevinç içinde eline bir çuval aldı:

– Sizler oturun çocuklar, dedi, Ahmet Amca'nın verdiği bulguru pilav yaptım. Yunus'un bugün geleceği içime doğmuştu, ben gidip hakkımıza düşen buğdayı alıp geleyim, yemeği beraberce yeriz...

Yunus, daha indirmemişti oğlanı kucağından. Çocuk özlemiş babasını ki, başını onun boynuna dayamış, kendi dilince konuşup duruyordu. Bir buçuk yaşındaydı ve epey kelimesi vardı, cümleler kuruyordu. Babası onu indirmeden, karısının şişkin karnını okşadı, "Kız olacak bu, kız!" dedi, sonra birden hatırladı:

– Sana yoldaş olur, arkadaşlık eder, sen de ona öğretirsin, okuma yazmayı da öğret ona, benim sana anlattıklarımın hepsini öğret, e mi Zehra?

– Kızı senin için doğuruyorum a Yunus, elbet sen öğreteceksin her bir şeyi ona, ben kadınlığı öğretirim o kadar.

Yunus'un neşeden pır pır çarpan kalbine bir sızı düşer gibi oldu, içini çekti, karısının saçlarını okşadı usul usul, tekrar içini çekti ve nihayet söyledi:

– Ben gidiyorum Zehra'm..

Zehra, sapsarı kesildi, bu yolculuğa uğurlarken onu, hep Hacı Bektaş'ın tekkesinde kalacağını düşünmüştü nedense, içine doğmuştu kara kara hüzünlü bir şeyler, hatta Yunus'a da söylemişti. Sordu:

– Hacı Bektaş'a dönüyorsun, öyle mi?

– Hayır Tapduk Emre'ye.

– O da nereden çıktı şimdi?

Ve Yunus, Zehra'nın saçlarını okşamaya devam ederek, başından geçen bütün olayları, konuşmaları ona, yavaş yavaş anlattı. Şiirinin kilitlendiğini de söyledi.

Zehra, oğlunu alıp, yere kilimin üstüne bıraktı. Sonra Yunus'un kucağına atıldı, başını göğsüne dayayıp, ağlamaya başladı. "Gitme Yunus'um, n'olursun gitme..." diye söyleniyordu ve onun gideceğini o kadar iyi biliyordu ki... Yunus, aklına koyduğu şeyi yapardı mutlak. Fakat Aygülü n'olacaktı?... Yunus'un kaç aydır beklediği o sarı kızı?.. Nihayet sormaya cesaret etti;

– Aygülü doğuncaya kadar gidip gelirsin di mi, ha Yunus'um? Di mi?

– Bilmiyorum, Allah, görelim neyler?

Zehra başını kaldırıp Yunus'un göğsünden, gözlerini iri iri açtı, kocasının gözlerine baktı, öfkelenmişti:

– Bu işte Allah'ı engel etme bana, etme! Karıştırma O'nu. Sen karar vermişsin işte, sen gitmek istiyorsun!.. Karım n'olacak, oğlum kızım n'olacak diye bir düşündüğün yok!

– Ama nasibi verip, mürşidi ve yolu gösteren Tanrı'dır.

O sırada kapı açıldı, sırtındaki buğday çuvalının ağırlığıyla iki büklüm kaynanası girdi içeri. Zehra hâlâ daha Yunus'un kucağındaydı, yüzü gözü yaş içindeydi; Yunus, üzgün duruyordu. Çuvalı indiren kadın, soran gözlerle ikisine baktı. Zehra kalktı, yerde oynayan Mehmet Gökçe'yi aldı kucağına, sıkı sıkı bastırdı göğsüne, kaynanasına dönüp, "Yunus anlatsın!" der gibi baktı, içeri odaya geçip, kapıyı kapattı...

Yunus kalktı, buğday çuvalını alıp annesinin sırtından yere koydu:

– Hele bir soluklan ana, dedi..

Kadın sessizdi, şaşkındı... Oğluyla gelininin cilveleştiklerini çok görmüştü ama kavgalarını, hayır hiç görmemiş, işitmemişti... Konuşamıyordu, yer minderine çöküp, oğulcuğuna baktı. Yunus, hikâyeyi bir de ona anlattı. Zehra'ya yaptığı gibi Nur'undan hiç bahsetmeden... Sonunda:

– Eee sen ne diyorsun anacığım, dedi Yunus.

– Eğer nasibin varsa, gideceksin oğlum, aksi düşünülmez. Aslında gidip gitmemek senin elindedir ama böyle bir nasip de tepilmez. Ama karın da, ben de, oğlun da çok üzülürüz buna, kalırız bir kuru başımıza. Zehra o kadar genç ki daha. Ben bile yirmisinde dul kaldım, o daha on dokuzuna yeni bastı.

– Dul kalmayacak ki, ölmeye gitmiyorum, savaşa gitmiyorum anacığım.

Kadın, gözlerini dikip oğlunun gözlerine, uzun uzun baktı, sitem doluydu bakışları, sonra gözlerini yere, önüne çevirdi, sesinde bir yara açıldı:

– Bu daha beter be Yunus, dedi, öldü dersin, dul kalırsın, ümidini kesersin her bir şeyden... Bu çocuk, biliyorum ki senin yolunu gözleyecek, günün birinde döneceğini sanarak ağlayacak, yıpranacak, kocayacak... Eh işte... Daha fazla konuşmak istemiyorum Yunus. Yap bildiğin gibi, hakkında hayırlı olsun. Haydi artık bulguru getireyim de, yemek yiyelim, sen sofrayı aç...

Sofra bezini yere serip, hamur açtıkları tahtayı üzerine koymak, Yunus'un göreviydi her zaman... Kalktı Yunus, önce yan odaya geçip karısını çağırmak istedi. Kapıyı açtı, Zehra gelin, oğlunu yanına almış uyuyordu. Bu yalancı uykuydu, Yunus bildi ama daha fazla gitmek istemedi onun üzerine. Doğrusu Zehra Gelin'in bu hâli, yüreğini kötü acıtmıştı, fakat yapabileceği fazla bir şey yoktu, mutlak gidecekti!

Ana oğul, bulgur pilavlarını yerken, hemen hiç konuşmadılar. Yunus kafasında, nefsi ile mücadele ediyordu.

"Bak," demişti nefsi, "şunca güzel, yumuşak, sevecen bir kadının var, oğlun var, belki kızın doğacak... Onları bırakıp gitmek yakışık alır mı? Zehra Gelin'le, nasıl cilveleşip sevişti-ğinizi hatırlıyor musun?.. Hatırlasana Yunus!"

"Kes be nefis, kes!.. Kaderimdir gideceğim... Canım arzular Hakk'a ulaşmayı, o kadar fazla arzular ki, Zehra Gelin'in şusu-nu busunu aklımdan geçirmek bile istemem... Tanrı beni ça-ğırmakta... Farkında değil misin? O'nun sesine cevap ver-memek mümkün değildir... O beni çeker çünkü... Ve de çocuk-luğumdan beri çekmekte... Aklım ermez, kendim cahil bir yeni yetme iken, Arif Hoca'nın dizinin dibinde az mutlu olmadım ben. Bana hep işaretler gönderdi Tanrı, ben anlayamadım ve senin yüzünden anlayamadım nefis."

"Nur'unun benimle bir ilgisi yoktu!"

"Gayet tabii yoktu, çünkü o da, Tanrı'nın bir işareti idi ba-na..."

Yemeğin sonuna doğru annesi:

– Kusura bakma Yunus oğulcuğum, dedi, aslında bir nasip alman, çok ama çok büyük bir şey... Hep beraber şükretmemiz lâzım. Çocukluğundan beri sende bir değişiklik olduğunu his-sederdim de, ne olduğunu bulup çıkaramazdım, şairliğine ve-rirdim en çok. Senin ruhun yüksek bir ruh, gönlünün sanki çok duyarlı bir... bir ana gibi yumuşak ve iyi olması, babaan-neni bile şaşırtırdı... "Benim oğlum" derdi, babanı anlatarak, "altı yaşında kılıç oyununda yenerdi öbür çocukları, seninki miskin, korkak!.. Oysa ölüm dışında hiçbir şeyden korkmaz-dın sen, miskin değildin hiç, çok çalışkandın..."

– Bilir misin anacığım âşıklar dilinde miskin; "Allah'ta yok olmuş olan" yani, "fenafillah" mertebesine ulaşmış olan de-mektir... Tam anlamıyla, benlik terkidir.

Gönlü dedi ki: *"Âşık kişi miskin gerek, yol içinde teslim gerek / Kim n'iderse boyun bura, çâre yok gönül yıkmaya."* Fakat Yunus'un dilinden dökülmedi bu beyit. Elif Kadın:

– Yaa, bilmiyordum, dedi... Biz tembellik diye biliriz. Sen bunları Konya'da mı öğrendin?

– Hayır, Arif Hoca'yı ziyarete dervişler gelirdi bilirsin. Ben daha büyüdükten sonra da hep gider onların sohbetlerini dinlerdim, bazı şeyleri orada öğrendim.

– Yaa, dedi kadın, Allah'ın bir seçilmiş kulu olman, beni tarifsiz sevindirdi oğulcuğum ya, işte biliyorsun Zehra Gelin'imin üzüntüsüne dayanamıyorum, o bana özden de çok bir kız evlâttır.

– Hep öyle kalacak anacığım.

dedi Yunus, kalktı, annesine "Allah rahatlık versin." deyip, yatak odasına geçti.

Genç adam, macerayı hiç eksiksiz, bir tek Aziz'e anlattı. Aziz, çok duygulanmıştı, gözleri yaşardı:

– Ben derdim sana Yunus; Tapduk Emre, çok büyük bir erendir, üstün insandır, diye. O kadar istedim benimle gelmeni, demek bu da bir nasip meselesiymiş, vakti saati varmış… Sana "Aziz de kimdir?" diye soruşuna bakma, üzülme sakın... O, seni azarlamak için öyle söylemiştir, yoksa nasipsiz olduğum hâlde, beni sever, iyi bilirim.

– Nasipsiz olduğunu da nereden çıkardın?

– Bilirim ben, çünkü öyle nefis arıtmasına dayanamam be Yunus, bu bir. İkincisi, nefsim yüzünden olmalı yine, terk-i dünya yaşayamam... Bana arada sırada gidip, o sohbetleri dinlemek yeter; içim yıkanır, az çok eğrimi doğrumu görürüm, yeter. Daha fazlasına dayanamam.. Bak, bu da Tanrı'nın bir lütfu ki, seninle ikimizi ayırmadı, oraya her gidişimde, seni göreceğim...

– Çok şükür, dedi Yunus.

İkisi de aynı anda; birbirlerini ne kadar çok sevdiklerini düşündüler, gülümsediler.

Aziz, dikkatle Yunus'un yüzünü inceledi bir kısa süre, sonra yutkundu ve konuştu:

– Yunus be, yârenliğim, sana bir şey diyeceğim amma... (Durdu, düşündü, biraz sonra) Yani bilemiyorum, seni ne kadar etkiler, desem mi demesem mi?

– Böyle yarım bırakma, merak ederim, söyle söyleyeceğini.

Aziz müteredditti:

– Hani şey var ya, demem odur ki...

– Yahu yârenlik yapma bunu, dolaştırma lafı, bak karar vermişim, Allah'ın izni ile gideceğim Tapduk Emre'ye!

– Onunla alâkası yok, dedi Aziz.. Demem odur ki... (Ve hızla konuştu.) Nurefşan ölmüş!

Yunus, bir duraladı, gözlerinin önüne; Nur'unun, kendisini, Tapduk'a bırakıp, yürüyüp gidişi, kayboluşu geldi. Keskin bir acı duydu yüreğinde. "Malûm olmuş bana." diye düşündü... Fakat gönül yetişti imdada, konuşturdu Yunus'u:

"Vah canım... Vah canım! Zavallı çocuk... Ne de güzeldi, vah Nurefşan vah!.." dedi, bir süre sustu, sonra ağır ağır dedi ki:

– Lâkin Nur'um gönlümdedir benim, konuşur... Anlattım sana, Nur'um iki defa konuştu benimle, onca yakınız birbirimize... Aslında biriz! (Duyduğu acının yoğunluğundan, iki damla göz yaşı yuvarlandı yanaklarına.) Gençlerin ölmelerine dayanamam, bilirsin be Aziz, çok gençti... Çok güzeldi... Bir bahar dalı kırılmış gibi... Çiçekleri solacak, meyveye duramayacak...

Aziz'in aklına, Yunus'un daha önce söylediği bir şiir geldi, onu okudu:

Bu dünyada bir tek şeye
Yanar gönlüm göynür özüm,
Yiğit iken ölenlere
Gök ekini biçmiş gibi.

Ve ilâve etti:

– Hem de nişanlı imiş meğer, İranlı yüksek memurlardan biriymiş adam.

Yunus, onu işitmemiş gibi, ayağa kalktı, Aziz'e:

– Bana müsaade, dedi, mezarına gidip de, orada okumam lâzım.

Aziz ona hayretle baktı:

– Ta Konya'ya mı gideceksin?

– Hayır ne Konya'sı, aslında, onun ziyaret ettiği kabre, dedesininkine, mademki o ziyaret etmiştir... Oraya gidip okuyacağım.

– Pekâlâ.

Aziz, yere uzandı, gözlerini mavi göğe dikti... Arkadaşının tuhaflıklarına, ta çocukluğundan beri alışık olduğu için, garipsemedi dedenin mezarına gidişini... Fakat umduğu kadar tepki göstermemişti Yunus... "Zaar," dedi içinden, "bu da böyle bir aşkmış, hiç kafam almadı ya, hiç! Kişi arzu etmediği kıza âşık olur muymuş!.. Âşık olduğu kız ölünce, bağrımda yaşıyor, der miymiş!.." Yunus'un yalan söyleyebileceği, kendi önünde soğukkanlı durup da, mezarda saçını başını yolacağı hiç aklına gelmiyordu, hiçbir şüphesi yoktu; onun doğruluğundan, içtenliğinden. Sadece hep "tuhaf yahut garip" bulmuştu onu, bu kadar!..

Belki Yunus değişik olmasaydı, böylesi bir dostluk kurulamazdı aralarında. Gerçi müşterek tarafları çoktu; ikisi de çok dürüsttü, birbirlerine karşı laflarını, küçük alaylarını sakınmazlardı,

çünkü birbirlerine kırılıp küsmeyeceklerini bilirlerdi, ikisi de karşıdakinin iyi niyetinden emindi. İkisi de Kasım Hoca'dan okumayı reddetmişlerdi... Oğlan çocuklarının oynadıkları vurdulu kırdılı, tahta kılıçlı oyunları ikisi de oynamazdı. Ayrıca merhametliydiler, balık tutmaz, hayvanlara eziyet etmezlerdi... Bir gün Arif Hoca, "Balık tutmak da bir aldatmadır, yemi gösterir kandırırsın ve onu yem yaparsın, hoş değil." demişti. Arif Hoca'da Yunus tahsilini tamamlarken, Aziz, hatim indirip bırakmıştı okumayı... O'nun Yunus gibi soruları yoktu, ne Allah hakkında, ne O'nun yarattıkları, ne ölüm, ne de hayat üzerinde düşünürdü. Gezgin ruhlu değildi, dünyayı, diğer insanları, şehirleri merak etmezdi, köyünün sınırları içindeydi Aziz. Yine de Yunus'la beraber gülüp ağladıkları birçok olay geçmişti başlarından. Aslında Aziz'i, Yunus'un "tuhaf huyları", daha doğrusu, "garip sualleri" çekmişti hep. Onun gibi düşünmek istemiş, beceremmemiş, bir şekilde Yunus'a tâbi olmuştu... Daha ilk gençlik yıllarında, bir gün Yunus, Aziz'e sormuştu:

"Acaba Allah bizleri niçin yarattı?"

Aziz cevap vermişti:

"Bu sorunun cevabını kimse bilmez, belki derin hocalar bilir ama bize de söylemezler."

"Demem odur ki Aziz, madem sonunda öldürecekti, niçin bize bu hayatı yaşatıyor, bir anlamı olması gerek."

"Sen delisin," diye cevap vermişti Aziz, "ne garip sorular soruyorsun, delisin!"

Fakat Yunus şiir söylemeye başlayınca, büyümüştü arkadaşının gözünde. Aziz, onu kıskanmazdı, Yunus'un kendisinden değişik olduğunu bilir, onu öylece kabul ederdi. Kendisinden de memnundu Aziz, arada sırada Tapduk'un dergâhına uğrayıp, sohbet dinlemese, değişmeyi de hiç düşünmeyecekti. Değişmesi, sadece dininin kurallarına daha sıkı bir şekilde

bağlanmasıydı. Artık namazlarını kaçırmıyor, ramazan geldiği zaman, gün boyu aç kalacak diye sıkılmıyordu... Hak aşkını anlamıyor, üzerinde düşünmüyordu bile...

Mezarlıkta Yunus; dedenin mezarı yanına çökmüş, gözlerini yummuş, önce Yasin, sonra bir Fatiha, üç İhlas okudu. Sevabını, Hazreti Peygamber ve ailesinin, Nurefşan'ın ve dedenin ruhlarına yolladı; evde, kız için bir hatim indirmeye karar verdi... Uzun uzun oturdu mezarın başında, hüzünlüydü, buruktu... Gözlerinin önünde hep, Nur'un gidişi, terk edişi vardı. Yok oluşu vardı, o anda gözleri, Tapduk'un gözleri ile tekleşmişti... "Eğer hâlâ daha düşünüyor olsaydım, tekkeye dönüp dönmemeyi; Nurefşan'ın ölümü üzerine, mutlak gitmeye karar verirdim, çünkü o, beni Tapduk'a ısmarladı, yolumu gösterdi, gitti." diye düşündü.. Düşündü ki, eğer Nur'una aşkı olmasaydı, onun kavurucu tadı olmasaydı, kendisine verilen nasibi alamadığı için pek pişman olmaz, Hacı Bektaş'a geri dönmezdi belki de... Acaba mı?.. Bu sorunun cevabını bilemedi, ancak; "Öylesi bir aşkın tadını ben Nur'umdan öğrendim, o güzel kız benim hem sınavım, hem de alıştırıcım oldu." diye karar verdi. Birden gönül konuşmaya başladı:

Elleridir kınalı, hem karavaşları tapulu
Kargı gibi uzun boylu, gül yüzlü hatunlar yatar

El bağlamıştır kamusu, Hak Çalap'tandır umusu
Nökerli kızdır kimisi, alınmadık çoklar yatar.

Yunus şaştı şu gönüle. O ateşe, o aşka bir şiir söylememişti de, Nurefşan ölünce, bülbül kesilmişti! Birden kendi kendini yakaladı Yunus, kara toprakta yatana "Nurefşan" diyor, gönlündekine ise; "Nur'um!".. Boşuna değildi, üzüntüsünün, sadece herhangi bir genç kadın için olması. Kırılan bir bahar

dalı içindi. Nur'unu Nurefşan'dan belki de çoktan ayırmıştı o da, farkında değildi.

Sonra kalkıp Yunus, Nurefşan'ı ilk gördüğü an, oturup otlarını yolmakta olduğu sahipsiz mezarın başına gitti, ona da okudu. Gezindi mezarlar arasında... Nurefşan için duyduğu, kabirdeki ilk gece korkusunu yatıştırmak istiyordu. Epey düşündü, sonra karar verdi: Bir insana çok büyük bir iyilik etmek için gönderilen kız, o iyiliği yaptıktan sonra, elbet sorgu suale uğramayacaktı!.. Yunus, her insanın, yeryüzüne bir görevle gönderildiğine, ruhun orada bu görevi alıp kabul ettiğine, o görev yerine gelince, Azrail'in gelip canını alacağına inanırdı... Nurefşan'ın görevi de, elbet Yunus'a öylesi bir aşkı tattırmaktı.. Tabii bu gaflet dünyasında, o da, her insan gibi yukarıda verdiği sözü unutmuştu ama...

Böyle şeyler düşünüp, mezarlar arasında gezip dolaştı. "Ölüm korkusu" sarmıştı yine içini, Nurefşan kurtulmuştu ama ya kendisi?.. Ve yine gönlü akılla tekleşip fısıldadı:

Hey benim ömrüm kuşu, kande varasın bir gün
Ecel avlayı yorur, ele giresin bir gün.

Gele göğsüne kona, tenin tutuşa yana,
Bir kadeh şerbet suna, içe kanasın bir gün

Görmeye gelenleri, hâl hatır soranları
Sevgili yârenleri görmez olasın bir gün

Evde:

– Oğulcuğum, nerelerde kaldın, diye sordu annesi, şu buğdayı değirmene götürmeyecek misin?

Buğdayı tümden unutmuştu Yunus. Aziz'le buluşup konuştuklarını söyledi, gözleri Zehra'yı arıyordu. Kendi odalarının kapısı kapalıydı... Yunus'un bakışını fark eden annesi:

– Çocuk uyuyor, dedi.

– Çok erken değil mi, daha yüzünü bile göremedim doğru dürüst.

Anne ses çıkarmadı. Nihayet Yunus:

– Zehra nerede, diye sordu.

– Ha Zehra mı, Sadık'ın Ayşe'sinin doğum sancısı tutmuş da, oraya yardıma gitti.

Yunus, "Sadık'ın Ayşe'si, hiç de arkadaşı değildir Zehra'nın, hatta onu hiç sevmez." demedi.

– Yemeğe bekleyecek miyiz, diye sordu.

Annesi bir düşündü:

– Doğum bu, belli olmaz, dedi, en iyisi dünden kalma bulgur pilavımız var, soğana katık edip onu yiyelim biz, sen sofra bezini seriver.

Yunus ses çıkarmadı, sofra bezini aldı eline, o sırada kapı açıldı:

– Kızımız oldu, diyerek Zehra girdi içeri, pür neşe.

Yunus durakaldı. Zehra onu gördü:

– A Yunus, dedi, sana zahmet olmasın! (Kocasının elinden alıverdi bezi.) Sen otur keyfine bak!

Bezi serdi. Tahtayı, kaşıkları, içtikleri kupaları, testiyi getirdi; özenle dizdi hepsini. Yunus hâlâ ayakta onu seyrediyordu ve seyrederken, "Aramıza dağlar, denizler girmiş gibi... Aşılmamış yollar, ayak basmamış ovalar girmiş gibi!" diye düşünüyordu. Sanki bir yabancıydı bu genç kadın, terbiyeli, nazik, neşeli; fakat uzak. Sanki o, ev sahibidir, Yunus'sa özen gösterilecek bir misafir. Misafir, o kadar!..

"Gerçekten de misafirim, şurada kaç günüm, yahut kaç ayım var, ben dahi bilmiyorum." diye düşündü ve anladı Yunus; karısını bir şekilde kaybettiğini!.. Oysa buğdaydan döndüğü vakit, onu görünce, genç adamın nefsi kabarmıştı; daha fazla beraber olacaklarını ummuştu. O çok sevdiği Zehra'sını,

tam anlamıyla tanıyamadığını, bilemediğini düşündü. Zaten kim, kimi tam bilebilirdi ki... Zehra da herhâlde Yunus'un kendisini terk edeceğini, hiç aklına getirmemişti. "Bu terk etmek değil elbet." diye düşündü, elbet gün gelecek, sülûkünü tamamlayacak, icazet alacak ve... Ve dönecekti karısına, evine!.. Fakat ne zaman?

Yunus, bilemiyordu.. Bilemiyordu. "Ne zaman Allah nasip ederse... Ne zaman? Ne zaman?.." Ah, bilemiyordu Yunus.

Annesi, çorba tenceresiyle geldi, ona baktı; oğulcuğu sanki süzülmüş, zayıflamış gibi göründü gözüne, sararmıştı da!.. "Şunlar birbirlerini üzmeseler." diye düşündü üzüntü ile. Bir gece evvel uykusu kaçmış, uzun uzun tartıp biçmiş ve aralarına girmemeye karar vermişti; susacaktı kadın, hep susacaktı. İki genç, kendi aralarında hâlledeceklerdi meselelerini. Aslında onun da işi zordu, bir taraftan ileride belki Yunus'un da bir eren, Tanrı sevgilisi olacağını düşünürken pek seviniyor, oğlu ile iftihar ediyor, bir taraftan gelin kızının gözlerine oturakoyan acıyı gördükçe, yüreğine bıçaklar saplanır gibi oluyordu. Zehra'nın o güzelim bal rengi gözleri; kara kara bakmıştı bütün gün. Bir ara kadın, meseleyi açacak gibi olmuş, fakat Zehra hıçkırıklar içinde onun dizlerine kapanmış, bacaklarına sarılmış sık sıkı:

– Anacığım, anacığım, demişti, senin oğlundur, bir şey söyleyemem, ben de anayım anlarım, Mehmet Gökçe'ye de bir gün Allah yolu açılırsa, ben de sevinirim... Ama anacığım beni düşün, karnımdakini düşün, ah beni düşün, Yunus'un hasretine nasıl dayanırım, nasıl?.. Sen söyle anacığım nasıl dayanırım?

Kadın kendisini tam bir ana gibi hissediyordu o an. Kendi kocasının gidişini, yirmisinde dul kalışını hiç aklına getirmeden, sadece Zehra'yı düşünerek, onu yavaşça yerden kaldırmış,

kerevetin üzerine yatırıp, üstünü örtmüştü, pekmezle suyu karıştırıp içirmişti. Tatlı iyi gelirdi korkmuşlara, ağlayıp inleyenlere; yatıştırırdı... Fakat kızının hıçkırıkları hiç susmamış, zaman zaman hafiflemiş, zaman zaman yükselmişti... Ta akşamüstü komşuları uğrayıncaya kadar. Komşu kadın haber vermişti, Ayşe'nin doğum sancısı çektiğini. "Zehra biraz rahatsız da" derken Elif Kadın, onun yerinden yavaş yavaş kalktığını görmüştü, gözleri şişmiş, yüzü al al olmuştu, üstünü örten yorganı katlayıp koymuş bir kenara. "Ben gideyim," demişti, "orada bir işe yararsam, açılırım belki."

İşte neşeli döndü...

Ve sonra... Bir daha hiç ağlamadı, ne kayınvalidesi, ne de Yunus'la bu konuyu hiç konuşmadı. Zehri içmiş, hazmetmişti belki. Belki her an kusabilirdi, kayınvalidesi bilemiyordu. Gördüğü ancak, onun gözlerindeki acının gitgide katmerleşip karardığıydı.

Zamanla Yunus da bütün içtenliğinden geçmiş, karısına bir yabancı gibi nazik ve uzak davranmaya başlamıştı. Mehmet Gökçe, Zehra'nın kucağındaydı hep, Yunus sevemiyordu onu gönlünce. Ortada çırpınıp duran, kahrolup süzülen anasıydı. "Keşke haber gelse de, bir an evvel gitse oğulcuğum." diye düşünmeye başlamıştı. Bu yeni Yunus'u, o da tanımıyordu çünkü.

Yeni Yunus, yeni Yunus değildi aslında, o bildik Yunus'tu. Ancak karısına duyduğu saygıdan, üzerine gitmek istememiş, o da acısını kalbine gömmüştü... Birkaç kere ciddi ciddi düşündü vazgeçip gitmemeyi Tapduk'a, fakat bu kararları aldığı zaman gönlünün sızısına dayanamadı, Zehra'nınkine dayanabiliyor fakat gönlüne... Hayır, mümkün değil!.. Tahammül edemiyordu... Tapduk'un ateşi şimdiden sarmıştı içini.

Köylü, önceleri farkında değildi Yunus'un gidici olduğunun. Bir gün Aziz, birisine söyledi. Derken, bir anda bütün köy işitti...

Yunus'a hayırlı olsuna geldiler fakat merak ettikleri çoluk çocuğunu ne yapacağı idi. "Annem daha kocamadı," diyordu Yunus, "gelinin ve torunlarının başında kaya gibi durur, onları korur, gözetir. Ben de zaten icazetimi alınca köye döneceğim."

Sonra çeşitli sorular, fikirler, Yunus, kendinden ummadığı bir sabırla cevap veriyordu onlara.

– Ya Yunus, sen dayanabilecek misin onca eziyete?

– Nasibi veren Allah, dayanma gücü de verir.

– Keşke, Tapduk Emre olmasaydı da, bize buğday veren Hacı Bektaş olsaydı hocan, çünkü eğer gelecek yıl da böyle kurak giderse, bize buğday yetiştirirdin yine.

– Yaradan'ın benim için seçtiği nasip; Tapduk Emre'dir.

– Yine şiirler yazacak mısın Garip Yunus?

– Tapduk Emre, izin verirse...

– Vay canına, bir mürşit, müridine bunca karışır mı?

– Evet.

– Yani canını ona mı satıyorsun?

– Canım benim değil, Tanrı'nındır, kime isterse ona ısmarlar beni.

– E peki, diyorlardı, Garip Yunus sen de namaz kılıp oruç tutarsın, hepimiz yaparız bunu, illâvelâkin sana nasip verilmiş. Bizlerden fazla ne yaptın ki, Allah böyle seçti seni?

– Bunu, ben bilemem ki Ahmet.

– Farkımız ne be?

– Garip Yunus, sen biliyorsundur, söyle bize, ne yaptın bizden gizli?

– Yaptığım her şeyi bilirsiniz sizler, gizli saklı bir şey yapmadım.

– Şiir yazıyorsun ama, ben de Konyalara falan gidip okusaydım, bak ne şiirler yazardım!

– Herhâlde yazardın Sadık.

Böyle, bu anlamda pek çok soru, aynı cevaplar... Aslında Yunus, sıkılıyordu bütün bu konuşmalardan. Sükûnet istiyordu, kendince bir yere saklanıp düşünmek istiyordu. Çocukken anasının kucağında büzülüp oturduğu, onun kolları arasında uyuyup kaldığı günleri özlüyordu... Ama yine de kimseleri terslemiyor, pek kaçmıyordu onlardan, bilhassa Nur'dan sonra bir hoşgörü yerleşmişti gönlüne. Elbet bu hoşgörünün de sınırları vardı, pek sıkıldığı zaman Yunus, yalnız başına uzun uzun gezilere çıkıyordu.

Haberi, Kasım Hoca da işitmişti. Onun söylediklerini, olduğu gibi gelip Yunus'a yetiştirdiler:

"Kasım Hoca diyor ki; zaten kâfirdi, şimdi daha beter olmuş... O gideceği yerde Allah aşkından bahsederler, güya bunlar O'na âşıkmışlar! Tövbe tövbe! Günah ki, nasıl bir günah, neuzübillah, neuzübillah!"

"Dedi ki, cehennemin odunları işte bunlar için hazırlanıyor, hoca söylemedi demeyin, nah şuraya yazıyorum; bunlara ne ben, ne de Hazreti Muhammed şefaat ederiz!"

"Sonra dedi ki; hiç insan dediğin, Allah'a âşık olur muymuş, sen komşu kızı mı sandın Cenab-ı Hakk'ı be, seni utanmaz arlanmaz, köpek herif! Dinimizin âlimlerine göre; bu insanlarla bütün ilişkiyi kesmek gerektir, hatta aileleri ile de kesmek gerektir, çünkü bunların çirkefi, onlara da bulaşmıştır!"

Yunus, güldü geçtiyse de, aklına takıldı acaba köylü, ailesi ile keser miydi bütün ilişkiyi, onları alıp Teke köye götürse miydi?.. Aziz teselli etti onu:

– Sen deli misin, dedi, kaç kişi gider onun sözlerinin ardından, beş, bilemedin on kişi... Yahu farz et ki, kestiler alâkayı, ben ne güne dururum, bizimki ne güne durur? Zaten sana söylemek istiyordum, yeri gelmedi, yokluğunda elbet kol kanat gereceğim senin ailene, anan anamdır, karın bacımdır

bilmez misin?.. Bakma lafı sana taşıdıklarına, senden de bir söz beklerler ki, gidip ona yetiştirsinler, onlara da eğlence çıksın, tanımaz bilmez misin sen köylünü.

– Haklısın, dedi Yunus...

O zaman gönül, Yunus'un zaman zaman hocanın yüzüne karşı söylemek isteyip de, vazgeçtiği sözleri, kendi dilince tekrarladı:

İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir,
Sen kendini bilmezsin, ya nice okumaktır?

Dört kitabın mânâsı bellidir bir Elif'te,
Sen, elif dersin hoca mânâsı ne demektir?

Yunus Emre der hoca, gerekse var bin hacca,
Hepisinden iyice, bir gönüle girmektir.

Yunus, "Keşke dilim açık olsaydı da, bunu Aziz'e okusaydım, mutlak ezberler, gidip herkese okurdu." diye düşündü...

Zehra, gittikçe ağırlaşıyordu... Çocuğun kız olup olmaması artık ilgilendirmiyordu Yunus'u, hele bir sağlıklı doğsun da... Hastalıklı bir çocuk olursa, ne yapardı iki kadın!.. Mehmet Gökçe'yi istediği kadar sevip okşamıyor diye de üzülmüyordu, çocuğun babasına fazla alışmasını istemiyordu, hatta belki Zehra'nın oğlunu sakınması da bu yüzdendi. Böyle düşününce, karısına hak veriyordu.

Velhasıl Yunus gitmeye hazırdı. Ancak daha bir haber çıkmıyordu Tapduk'tan. Aziz iki kere gitti dergâha, onun dönüşünü sabırsızlıkla bekledi, bir haber çıkmadı. Sanki Aziz'in köyünde bir bekleyen Yunus olduğunun farkında değildi Efendi!

"Beni sabra alıştırıyor." diye düşünüyordu Yunus, ama zaman zaman gerçekten sabırsızdı, çünkü ümit kestiği anlar oluyordu. O vakitler kendisi de, hayat da, ilgilendiği her şey, hatta şiir kilidinin açılması bile, bütün anlamını kaybediyor, sadece kabir korkusu, eskisinden de beter sarıyordu içini. O eski bildik ağırlık göğsüne oturuyor, şeffaf duvarlar onu hapsediyordu. Umutsuz anlarında Yunus, mezarlığa da gidemez oluyor. Korkak, aciz, evinde yabancı, köyünde yabancı gibi hissediyordu kendi kendini. Böyle zamanlarda, gönül dayanamıyor, akılla tekleşip, ona kendi hâlini anlatan şiirler fısıldamaya devam ediyordu:

Bir korku düştü canıma, acep n'ola benim hâlim?
Derman olmaz ise bana, acep n'ola benim hâlim?

Canım tenimden üzüle, gitmek yararı düzüle,
Bu suret nakşı bozula, acep n'ola benim hâlim?

Dünya donların soyıcak, yuyucu tenim yuyıcak
İletip kabre koyıcak, acep n'ola benim hâlim?

Eller gidip, ben kalıcak, sinde yalnız olıcak
Münkir'le Nekir gelicek, acep n'ola benim hâlim?

Ne ayak tuta, ne elim, ne aklım kala, ne bilim
Cevap vermez ise dilim, acep n'ola benim hâlim?

Mezarda duru gelicek, Hak terazi kurulacak,
Amelimiz görülicek, acep n'ola benim hâlim?

Miskin Yunus eydür sözü, kan yaş ile dolu gözü
Dergâhına tutar yüzü, acep n'ola benim hâlim?

Bir dergâhtan haber gelse... Bir gelse!.. O zaman sanıyordu ki Yunus, her şey birden anlam kazanacak ve korkular, endişeler yok olup gidecekti içinden.

Bir akşamüstü Yunus, bahçede evinin duvarına dayanmış, yarı uykulu yarı uyanık otururken, göğsündeki ağırlığı düşünüyordu... Yolda karar verdiği gibi gitmemişti Nefise Ana'ya, bu ağırlığın daha ziyade manevi olduğunu düşünüyordu artık, çünkü Nur'unun ilk zamanlarında tamamen geçmiş, yok olmuştu. Sonra yavaş yavaş tekrar başlamıştı. Nefise Ana'nın otları derman olamazdı bu içine oturakoyan sıkıntıya, bu çevresini saran duvarlara... "Belki Tapduk'tur ilâcı." diye düşünüyordu. Karşısındaki küçük sarı tepenin ardından bir çıkıverse Aziz, ona müjde getirse... Bir çıkıverse...

Gözlerini dikip bakıp dururken tepeye, Zehra, sırtında ormandan topladığı çalı çırpı -şiş karnına rağmen- yükünün altında iki büklüm olmuş, çıkıverdi tepenin ardından. "Odun kalmamış evde ki..." Yunus böyle düşünüp fırladı yerinden, koştu, yükü aldı karısının sırtından. Zehra doğrulup nefeslendi, kenarları sarı çiçek oyalı siyah yemenisiyle, al al olmuş yüzünün terlerini kuruladı:

– Sağ ol Yunus, dedi, yorulmuştum (Sonra şikâyetine mazeret arar gibi, bir bir sıraladı.) Çalı çırpı yükü ağır değil, her zaman yaptığım iş. Kız büyüyor da ondan, eh hava da sıcak, nasıl sonbaharsa! Sıcak. Pek sıcak işte, o yüzden, yoksa yorulmazdım...

– Sen gitmemeliydin Zehra, bu hâlde ormana gidilmez, bana söylemeliydin.

Zehra, "Eski günlerde kendin bakardın, odunların bitmesine yakın, kendin giderdin a Yunus'um." demedi, gözlerine oturan acının karası ile baktı Yunus'un akik gözlerine, gülüverdi.

– Şurada kaç günlük misafirliğin var a Yunus, hiç seni rahatsız etmek ister miyim?

Zehra yürüdü gitti eve doğru.

Yunus, kollarında kocaman çalı çırpı demeti ile kalakaldı... Neden sonra akıl etti, yükünü bırakmayı... Akıl diyordu ki:

"Haklı kız, belki birkaç gün, belki birkaç ay sonra çekip gideceksin."

"Zehra'cık da," diye düşündü Yunus, "kim bilir kaç yıl, ormandan çalı çırpı toplamaya çalışacak, belki eline baltayı alıp, beceriksiz beceriksiz kuru ağaçları, dalları kesmeye çalışacak!.." Zehra'nın acısını ta gönlünün içinde duydu Yunus ve ağzı acılaştı ve dudakları kurudu ve "çaresizliği" tam anlamıyla yaşadı.

Nefis dedi ki:

"Kendi ruhunun yükselmesi için, karına haksızlık ediyorsun, hani sen haksızlık yapmazdın, n'oldu? Bırak şu hayali, vazgeç, otur evinde, evinin erkeği ol, sana bu yakışır!"

Nefsine pek kulak vermedi, ancak ilk defa ciddi ciddi, karısını boşamayı düşündü, serbest bırakmalıydı onu. Zehra'nın hakkını, belki yalnız böyle ödeyebilirdi!.. Gençti, güzeldi, tatlıydı Zehra, çıkardı bir talibi şüphesiz....

"Ya çocuklar?"

"Benim anam bakar onlara."

"Zehra çocuklarına sahip çıkar!"

"O zaman da talibi çıkmaz! İki çocuklu kadını kimse istemez!"

"Belki yaşlı biri, hani kendine baktırmak için."

"Yaşlı biri mi, yazık değil mi Zehra'ya!"

"Sen onu terk ettikten sonra, çok mu tasan, onun ne olacağı!"

Böyle bir sürü şey düşündü Yunus; nefisle mi, akılla mı, gönülle mi konuştuğunu bilemeden. Ve vazgeçti onu boşamaktan.

Sonra, yağmur birden başladı, gök kapkara oluvermişti... Yunus şaşkın, belki iç yangınına çare olur diye, başını göğe kaldırıp, ağzını açtı damlalara... Suyun, sanki göğsüne doğru indiğini hissetti... Yürümeye başladı, yürüdü, yürüdü, köyü bir baştan başa katetti... Köyün dışına çıktı, tarlaların oraya gitti... Bu geç bir yağmurdu, çok geç, fakat devam ederse, ah

bir etse... Gelecek yıl mahsul alırlardı. Sırılsıklam olmuştu, öylece oturdu yere, "Bu rahmet bana bir işaret mi?" diye düşündü... Nefsine kızdı sonra; "Hemen her şeyde, kendine bir pay çıkarıveriyorsun, Allah'ın işi mi yok da, bu Garip Yunus'a bir işaret göndermek için rahmet yağdırsın! Hem yağmadı, yağmadı da iki yıl, şimdi benim gönlümü rahatlatmak için mi yağıyor! Yunus yine havalarda geziyorsun!"

Oysa Arif Hoca demişti ki ona:

"Allah'ın bir işinden, bir nasibinden, yetmiş iki milletin insanları, doğa, her şey kendi şartlarına ve tabiatına göre pay alır ve paylaşır… O'nun düzeni içinde, bütün yaratıklar, öyle sıkı bağlarla bağlıyız ki birbirimize. Yaa çocuğum, akıl almaz bir iletişim içindeyiz birbirimizle, farkına varsak da varmasak da, böyle işte. İşin güzeli, bu iletişimden yeni doğuşlar, yeni olgular gerçekleşir, daima yeniye doğru. Çünkü O'nun düzeni bu."

Fakat Yunus hatırlamadı, bu sözleri.

Geç vakit sırılsıklam döndü eve. Anasını, karısını telâşa verdi. Hemen Nefise Ana'nın otlarından karıştırıp içirdiler. Fayda vermedi, ateşlenmişti, saçma sapan sayıklıyordu. Sirke ile ovdular bütün vücudunu, o da kâr etmedi

Ertesi sabah erkenden Nefise Ana'yı çağırdılar, Yunus kendini bilmeden yatıyordu. Kadın bu sefer yanında getirdiği başka otları, bir çeşit lapa yapıp, kollarına, bacaklarına, alnına, kulak arkalarına sürdü. Velhasıl üç gün gidip geldi Nefise Ana, kâh kulağını Yunus'un ağzına dayayıp onun sayıklamalarını dinliyor, "Anlamıyorum" diye başını iki yanına sallıyor, kâh yeniden lapa yapıp sürüyor ve ha bire ot kaynatıp, zorla içirmeye çalışıyordu.

Anası perişandı, fakat Zehra delirecek gibi olmuştu, Tanrı'ya yakarıyordu ikide bir, "Allah'ım" diyordu, "benim güzel Allah'ım, n'olursun Yunus'u bağışla bana, canını bağışla tek, gitsin

yıllarca dönmesin, razıyım benim güzel Çalap'ım, razıyım ben!.. Gitsin, isterse hiç görünmesin razıyım, tek canını alma."

Üç gün sonra ateşi düştü, iri yarı yapısına rağmen, Yunus kilolu değildi ama bu ateş onu iyice zayıf düşürmüştü. Gözlerini açtı, karısını gördü, ona gülümsedi. Zehra da kocasına gülümsedi, Allah dualarını kabul etmişti. Genç kadın; "Artık gidecek.." diye düşündü, yüreği taşlaşıverdi birden, yine buruklaştı.

Ertesi gün Yunus, "Derman, iyileşecek hastanın ayağına gelirmiş, Nefise Ana, hazır buraya gelip dururken, şu iç sıkıntımı bir açayım ona." diye karar verdi.

– Etrafımı duvarlar çeviriyor gibi oluyor, mapushaneye düşmüşüm gibi, dedi, gönlümü bir ağırlık basıyor ki, ne basma... Hep bir yerlere ulaşıp, o duvarlardan kaçıp kurtulmak istiyorum. Var mıdır bunun bir çaresi, var mıdır ferahlık verecek bir otun.

– Vardır, dedi Nefise Ana, böyle hâllerde, gelincik şurubu bire birdir. Seninle de toplardık gelincik, hatırlar mısın Yunus oğlum.

– Hatırlamaz olur muyum Nefise Ana, elbet hatırlarım, bana birçok otun şifasını da öğretmiştin, lâkin unuttum.

– Vakti gelirse eğer hatırlayıverirsin Yunus, yarın sana gelincik şurubu getireceğim.

Kadın, büyücek bir toprak kap içinde gelincik şurubunu getirdi.

Onun tarif ettiği gibi, her gün üç defa içti Yunus şuruptan, bir hafta, on gün, on beş gün... Fakat hiçbir faydası dokunmadı, o da içmekten vazgeçti.

Bir gece, geç vakit sancıları tuttu Zehra'nın, hamileliğinin yedinci ayındaydı, erkendi. Elif Kadın, hemen mumları yaktı, komşunun oğlunu uyandırdı, onu ebe kadına ve Zehra'nın annesine saldı, ocakta hazır bekleyen odunları tutuşturdu...

Yunus anca ayılmış, pek kendine gelememişti, heyecan ve korkuyla annesini sıkıştırıp duruyordu:

– Erken bu doğum ana, hesapça daha iki ayı vardı, anne ölürler mi, çocuk da anası da ölürler mi yoksa? Anacığım bir şey söyle..

– Ağzından yel alsın Yunus. Benim başımda dolaşma, git karına yardım et.

– Nasıl, ne yapacağım?

– Sakındığın sevgini göster, umut ver ona.

– Tabii, doğru ya, tabii!

Yunus yatak odasına geçti, Zehra yer yatağında kıvranıyordu, inliyordu... Onun yanına oturdu, sırtını okşadı, terleyen alnını sildi, ona sevgi sözcükleri mırıldandı. Ağrının ara verdiği bir on dakika içinde, Zehra, kollarını kocasının boynuna doluyor; başını göğsüne dayayıp, inliyor, konuşuyordu:

– Şimdi doğmayacaktı Yunus'um bu kız, şimdi doğmayacaktı... Erken, erken, ah erken! Yunus'um sana kötü ettim, kötü davrandım, Allah cezamı veriyor, Allah cezamı veriyor! Ah çok ağrıyor!

Yunus'u bırakıp, ayağa fırlıyor, sancı boyunca bağıra bağıra geziniyor, sonra yavaşlıyor, yere Yunus'un yanına oturup, onun elini öpüyor.

– Beni bağışla, diyordu..

– Hayır yavrum, hayır Allah sana ceza vermiyor, bir hamile, bir zavallı kadına niçin ceza versin O? Bağışlanacak bir şeyin yok, hiçbir şey yapmadın sen bana, hiçbir şey!.. Sadece doğaldın bir tanem, tabii davrandın bana, ben kadın olsam, ben de kızardım Zehra'm, ben de kızardım...

– Bir şey yapmamakla ben, sana ceza verdim, Tanrı'nın sevgili kuluna ben ceza verdim, ne haddime!.. Ay Yunus, geliyor işte... Sancı geliyor, geliyor!

Zehra, ayağa fırlayıp, çığlık çığlığa bağırıyor:

– Yunus, yardım et bana... Yardım yardım... Git dua et, git git..

O sırada, ebe kadınla kaynanası girdiler içeri, ellerinde mumlar... Ebe kadın, Yunus'u azarladı:

– Sana git, diyor, duymuyor musun, ne arıyorsun kadının yanında, çık bakayım odadan!

Böyle bir zamanda ebe, elbette hükümdardı!.. Yunus baş eğdi çıktı odadan. Ay ışığı ile yıkanan bahçeye attı kendini. Toprağa secde etti, Allah'a yalvardı. Karısının, çocuğunun, anasının başına gelecek her türlü acıyı, sıkıntıyı, ölümü kendisine vermesini diledi. Eğer bunun için bir fedakârlık yapması gerekiyorsa, dergâha gitmekten vazgeçebilirdi, tek ölmesinlerdi ana ve bebek, tek ölmesinlerdi!

Zehra'nın doğum sancısı çektiği haberi, nasıl dolaştıysa köyü, Aziz işitmiş, çıkmış gelmiş. Yunus'u secdede buldu, usulca dokundu omzuna:

– Yunus kardeşim, ben geldim yanındayım.

İçeriden Zehra Gelin'in çığlıkları geliyordu, Yunus, yavaş yavaş doğruldu, yaşlı gözlerle baktı arkadaşına:

– Aziz, dedi, sen de dua et n'olursun, ölmesinler...

Aziz'in niyeti; bir an önce onu çığlıklardan uzaklaştırmaktı.

– Kalk, dedi, kalk camiye gidelim, dua ederiz, az sonra sabah ezanı okunacak zaten...

Yolda Aziz:

– Hatice'nin de biliyorsun zor oldu doğumu, ben de korkmuştum doğrusu, sen beni nasıl teselli ettin, unuttun mu? Haydi topla kendini, sil gözyaşlarını, cami cemaati geliyor bak, birer ikişer...

Yunus, toparlanmaya çalıştı, pek beceremedi, gözyaşlarına hâkim olamıyordu, ne kadar silerse silsin...

– Gitmeyelim camiye, dedi, gel şöyle açılalım suya doğru, toprağa secde edelim.

– İyi ya, nasıl istersen, dedi Aziz.

Nehre doğru yürüdüler. Yöreye on gün hiç durmadan yağan yağmurdan o da nasibini almış, toparlanmıştı hayli.

Namazdan sonra Yunus:

– Hatırladığıma göre, dedi, Hatice Gelin doğumdan sonra da hastalanmış, acı çekmişti.

– Nefise Ana'nın otları sayesinde iyileşti doğrusu, iyileşti. Merak etme sen, bak seni de iyileştirdi kadın, şu ihtiyar yaşına rağmen. Neyse ki, torununu kendi gibi yetiştiriyor da, kadın göçtükten sonra, biz sıkıntı çekmeyeceğiz.

Aziz, durmadan şuradan buradan konuşup, Yunus'u oyalamak istiyordu:

– Hatırlıyor musun yârenlik, dedi, bu suda nasıl yüzerdik amma...

– Yaa, başka çocuklar balık tutar, biz balık gibi yüzerdik.

– Babam kızardı bana, bir gün de evin ekmeğini sen kazan, balık tut, başka çocuklar gibi, diye söylenirdi ya, ben sana özenirdim o zaman; "Yunus tutmuyor balık, ben de tutmam." derdim ona.

– Haydi kalk, dedi Yunus, kalk bir evi dolaşalım..

– Yahu, o kadar yol teptik, şuraya geldik, biraz otursak.

– Hayır, dedi Yunus, kalk gidiyoruz!

Öğlene doğru Yunus'un kızı doğdu. Ebe kadın dâhil herkes bitkindi, en çok da Zehra ile Yunus… Zehra'nın annesi bir mindere çöküvermiş, ağlayıp duruyordu. Ebe kadın dedi ki:

– Ben her sefer böyle bir doğum yaptırsam, ebelikten vazgeçerim! Mehmet Gökçe'm, ne de güzel uslu uslu doğmuştu, ne anasını bağırttı, ne bizleri yordu! Bu kız, edepsiz olacak, doğuşundan belli!

Zehra, o bitkinliğine rağmen düşünmeden edemedi; "O zaman Yunus'umun gitmesi yoktu... Ne ben zehir içmiştim,

ne de oğlum. Kızımsa hep gönlümde saklı tuttuğum gözyaşlarını içti, zehri içti."

Yunus girdi odaya, yorgun yüzünde bir budala tebessüm, kızına bakmadı bile, Zehra'nın yatağının başucuna yığıldı, tutup elini öptü:

– Çok şükür Allah'ıma yaşıyorsunuz. İyisin değil mi Zehra?

– İyiyim Yunus'um, dedi Zehra, bak istediğin gibi kız oldu, ama sarışın değil, kara bir kız, baksana ona, baksana...

Anası getirip bebeği, uzattı oğluna:

– İyi olmuş, kara olmuş, bu da bana benzedi işte, dedi.

Yedi ayına rağmen fazla zayıf bir bebek değildi bu kız, hatta kara kara saçları hafifçe uzamış, yanakları pembe pembe olmuştu... Yunus, bakmaya doyamadı, çekinerek sordu karısına:

– Şey... Aziz dışarda, bunu gösterebilir miyim ona?

– Tabii, dedi Zehra, koş göster, koş...

Bebek kucağında, ona dikkatinden ayağa kalkmayı beceremedi Yunus, hepsi güldüler, minik kız, kara gözlerini açıp baktı...

Ertesi sabah, namazdan sonra Yunus, ezanla birlikte, kızın ismini kulağına okudu; Elif Aygülü!

Elif Kadın, pek memnun oldu bu isme, hemen sevdi... Mutluluk Zehra ile Yunus'un gözlerinden pırıl pırıl akıyordu, yalnız evde biri vardı ki, hayatından hiç memnun değildi, Mehmet Gökçe!.. Ha bire çekiştirip duruyordu annesinin yanında yatan kızı. Yunus kahkahalarla gülüyor, Mehmet'i alıp bağrına bastırıyordu...

Üç gün geçtikten sonra, Zehra Gelin bir hayli toparlanmıştı, köylü kadınlar onu ziyarete gelip duruyorlardı. O sabah Yunus, karısına:

– Kimse gelmeden, seninle konuşmak istiyorum, dedi.

– Buyur Yunus'um?

– Bilmiyorsun... Ben... Şey... (Yunus'un sesinde, bir şeyler kırılıp dökülüyordu, hüzünlüydü basbayağı.) Zehra'm, sen sancı çekerken, ben dışarda Allah'a yakardım, dedim ki, onları bana bağışla Tanrı'm, ben de gitmem Tapduk Emre'ye. Böyle dedim. Yani, demem odur ki; ben gitmiyorum artık!

Zehra birden ağlamaya başladı, hıçkırıklarla ağlıyordu, Yunus şaşırdı:

– Sevinirsin diye söyledim Zehra'm!

– Demek beni seviyorsun ha Yunus'um, seviyorsun hâlâ! (Hıçkırıklar arasında, gülmeye başladı Zehra.) Yunus, beni seviyorsun sen!

– Gayet tabii, sevgimden şüphe mi ettin yoksa? Seni çok seviyorum Zehra'm.

– Bağışla beni Yunus, öyle sandım!.. Bak her şeye dayanırım da, beni sevmemene dayanamam bilmez misin?

Yunus, ona sevgisini tekrarladı.

O sırada Elif Kadın girdi içeri, haber verdi; konuklar gelmiş... Yunus, gülümsedi karısına, kalktı, çıktı dışarı...

Konuklar gittikten sonra, Zehra kaynanasını çağırdı yanına, Yunus'un söylediklerini nakletti ve ilâve etti:

– Bunları söylerken, görsen anacığım, tıpkı bir çocuk gibiydi, saf ama mahzun bir çocuk. Öyle içim yandı ki ağlamaya başladım, beni sevdiğini de anlamıştım ya, büsbütün hıçkırmaya başladım. Bu sefer şaşırdı, yine çocuk gibi, o iri yarı Yunus, hiç gözünün önüne getirebiliyor musun?

– Ah evlâdım, dedi Elif, ben zaten hep çocuk gibi görürüm onu!.. (Demek tercihini yaptı Yunus, gitmeyecek, diye düşünüyordu bir taraftan, sevinsin mi, üzülsün mü bilemedi, gelinden kuvvet almak için sordu.) Sen memnun musun bari yavrum?

Zehra bir süre sustu, süre uzun geldi Elif Kadın'a, sorusunu tekrarladı. Zehra gelin içini çekti, iki damla yaş süzüldü yanaklarına:

– Hayır anacığım, dedi, memnun değilim!

– A neden yavrum?

– Anacığım sevdiğim bir insanı, çok sevdiğim bir insanı yolundan nasıl alıkoyabilirim ben? Bakma sen çok fena oldum, doğrudur, acısı yüreğimden hiç çıkmayacak doğrudur... Amma velâkin, asıl sancı aman verdikçe düşündüm bütün bunları, ölüm de çok yakınımdaydı ya... Yaa öyle... Ölüm de yanı başımdaydı, düşündüm de, bu hayatta en çok onu sevdim ben. Böyle diyorum da, bu sevdiğimin, çok sevdiği bir işi yapmasına engel olmaya çalışıyorum!.. Hiç olacak şey mi anacığım?! Yalnız kendime yandım, sana, çocuklara yandım. Onun da Allah hasretinden yanabileceğini hiç düşünmedim. Biraz da şeyden galiba, o duyguların bana yabancı oluşu yüzünden... Neyse, Yunus'un gidişine üzülürken, Yunus'u unutmuşum ben... Sancılar ara verdikçe... (İçini çekti, ateş gibi çıktı ağzından nefesi) böyle şeyler düşündüm işte, yani... Gitmesini isteyeceğim. Onun mutlu olduğunu işitirsem, işitirsem ki kilidi açılmış, yine şiire başlamış, ben de mutlu olurum elbet.

Elif Kadın'ın ağzı açık kalıvermişti, gelinini pek severdi ya, bu olgunluğu ondan hiç ummamıştı doğrusu...

– Allah seni konuşturuyor yavrum, dedi, ilâve etti: Peki ama söz vermiş Rabb'e, diyorsun, sanki tövbe, bir çeşit pazarlık yapmış Allah'la!

– Yaa değil mi, hiç Allah'la pazarlık yapılır mı! Görüyorsun, iş baştan yanlış. Ama o direnecektir, bilirim huyunu. Ben ne yapayım da onu, gitmesi için razı edeyim, sana asıl bunu sormak istiyordum... Var mıdır dinimizde yeri?

– Bilmiyorum, bu bana kurbanlık koyunları hatırlattı, evet kurban vardır ama kişinin kendini kurban etmesi yoktur sanırım.

Bilemiyorum Zehra, acaba bir kurban mı kessek, hem şükür de olur Elif Aygülü için, şu yeni gelen göçmenlere veririz etleri, sevap kazanırız. Bana kalırsa Zehra, demin anlattığın gibi, Yunus'a da içtenlikle anlat her şeyi. Doğruyu söylemek gerek. Artık gerisini ona bırak, kendisi düşünsün.

– Haklısın, dedi Zehra, kızı daha yeni besledim, şimdi biraz uyuyayım ana...

Her zamanki gibi erken geldi Yunus, annesi onun durgun, hüzünlü yüzünü fark etti ama gelin konuşsun diye bir şey söylemedi.

Yunus, karısının odasına girdi, Zehra bebeği emziriyordu. Oturdu, onları seyretti, bebek doyduktan sonra, Zehra onu Yunus'a uzattı:

– Kızı ver de anama, altına bir baksın, sen dön gel, bir şey konuşacağım.

Zehra pek ciddiydi, Yunus merak etti... Döndükten sonra, Zehra karşısına oturmasını istedi, iki eliyle Yunus'un kocaman ellerini tuttu ve kaynanasına anlattığı gibi, her şeyi anlattı ona, bir taraftan da yüzünü, gözlerini izliyordu... Zehra konuştukça, Yunus'un gözlerinde ışıklar parlamaya başladı. Bu ışıklar, hüzünlü bir sevinç saldı genç kadının yüreğine, doğru yolda olduğunu hissediyordu. Sözleri bitince Yunus, ona hayran, bir süre konuşamadı, sonra alıp elini öptü:

– Senin bu anlattıkların gerçek sevgi be Zehra'm, dedi, gerçek sevgi!.. Sen de beni gerçekten seviyorsun!..

Zehra azca sitemli:

– Senden başkaları da gerçek sevgiyi bilebilirler Yunus'um, dedi, sonra gülümsedi; gitmeni istiyorum Yunus'um, dedi, sana olan bütün hakkımı helâl ediyorum. Sana gönül hoşluğu ile müsaade ediyorum, Rahman da, belki benim bu iznimi beklemeni istemişti, ne zaman çağırılırsan, git... Arkana bakma,

kendini yoluna ada... Bizi merak etme. (Yunus'un bir şiirinden söyledi.) *Allah, görelim neyler!* Belki bir gün kavuşuruz, diye ilâve etti içinden.

Hüzün, Yunus'un yüzünden uçup gitmişti sanki, sesinde endişe vardı:

– Allah'a söz verdim lâkin.

– Benden iyi bilirsin ki; Allah'la pazarlık yapılmaz, ama o acı içinde söyledin, O seni bağışlamıştır... İstersen Yunus'um, bunu annem hatırlattı; bir kurban keselim, paran vardır biraz belki diye düşündüm, keselim de Allah rızası için, şu yeni göçenlere verelim.

– Kurban, evet bir kurban benim yerime, niçin olmasın?

– Bir şekilde zaten sen de O'na kurban olmayacak mısın?

– Hayır... Eğer isterse, bir şekilde O'nunla "bir" olacağım.

– Anladım, dedi Zehra, bana, "Ben Hakk'ım" diyen, Hallac-ı Mansur'un hikâyesini anlatmıştın, ama onun başını almışlardı...

– Siyasî sebepler de vardı o olayda. Ve o vaktin Bağdat'ı, bu vaktin Anadolu'su, arada çok fark var. Zaman çok değişti Zehra'm! Ve benim de başımı alsalar ne olur, âşıklar ölmez, derler.

Zehra ses çıkarmadı bir süre, sonra:

– Sen söylüyorsan, doğrudur, dedi.

Yunus; içinden, "Şu dilimle ifade ettiğim sözü, tam anlamıyla hissetmemi nasip eyle Tanrı'm" diye yakardı...

Doğumun sekizinci günü, kurban kesip, göçmen aileye verdiler; Zehra da ayağa kalktı. Sağlığı epey yerine gelmiş, ancak süzülmüştü. Kaynanası ona, bol bol yemesini, pekmez içmesini tavsiye ediyordu. Kendisi iyi beslenmeliydi ki, kızı da beslensin... Sütü pek iyi değildi Zehra'nın, Elif Kadın, bunun üzüntüden olduğunu düşünüyor, Yunus'la Zehra'ya bir şey

söylemiyordu. Korkusu; oğlu gittikten sonra, sütün büsbütün çekilmesiydi.

O gün, akşama doğru kapı çalındı, Yunus gidip baktı; gördüğüne inanamadı, karşısında Bodur Musa duruyordu!.. Ne diyeceğini bilemedi, akik gözlerinde sevinç ışıkları, öyle duruverdi ve Musa'nın gözlerindeki sevinç ışıklarını fark etti, tek bir söz etmeden anlaşmışlardı. Fakat elbet Musa konuşacaktı:

– Sen hâlâ buralarda mısın koca Yunus, dedi, dergâhın odunu bitti, Hazret'im, "Nerede bu Garip Yunus." diye sormakta, tez gelip, işe başlaman gerektir.

Yunus ardındaki kapıyı kapattı, eğilip Bodur Musa'ya sarıldı. Müjdeyi almıştı gayrı, birkaç dakika da olsa, keyfini çıkarmak istedi, dedi ki:

– Bodur Musa, hiç de sana yakışmayan çok güzel bir haber verdin, bana umut kapısı açtın, nasıl oldu? Hiç yakışmadı!

– Sen hele, dedi Musa, zevzeklenmeyi bırak, odunlar sırtını kanatıp, kollarında derman kalmayınca sorarım sana umut kapısını.

– O zaman, sanma ki cevabını veremeyeceğim, hem ben eski oduncuyum, bilmez miydin!

– "Geriye dönersem, ki sanmıyorum, görüşürüz" Ha? Yunus? Böyle dememiş miydin bana?

– Doğrudur, ben sana gelmedim ki, sen bana geldin!

– Dev cüsseni görmeye meraklı değildim de, işte odun tükendi.

– Efendim hemen mi ister beni, yoksa bir gece misafirim ol, lokma edelim, bizde yat.

– Eyvallah koca Yunus, ben de ne zaman altıma bir minder verecek diye düşünüp duruyordum. Yorgunluktan benzim sarardı, açlıktan midem belime yapıştı, öldüm bittim mahvoldum. Bu mu köyünüzün misafirperverliği!.. Eşeğimi de, nah oraya bağladım.

– Hele biraz şöyle yürüyelim eşeğe doğru Bodur Musa. dedi Yunus, evden ağır ağır uzaklaştılar, merkebin başına gelince, "Hele çök biraz." dedi Musa'ya ve daha yeni bir kızı olduğunu, karısının müsaade etmesine rağmen, çok üzüldüğü için, şu gün meseleyi ona açmaktan çekindiğini, kafasını biraz toplaması için bir iki gün ona müsaade etmesi lâzım geldiğini anlattı.

– Yedisi dolmuş, iş bitmiştir, sağlıkları ve neşeleri yerindedir, dedi Bodur Musa, fakat nerede senin erkekliğin be Yunus, şundan korkarsın, bundan çekinirsin!

– Bu korku değil Musa, sadece karşımdakinin duygularına dikkat ve de saygı!

– Burada etmişsin gönlünü derviş, oraya gelmene hiç gerek yoktur!

– Hem sen ne biliyorsun yedisinin dolduğunu?

– Şah'ım söyledi.

– Vay!.. dedi Yunus (Düşündü biraz, ciddileşti.) Haydi öyleyse kalk, dönelim eve...

Yunus, eşeği çözüp, yedeğine aldı, Musa önde, onlar arkada yürürlerken genç adamın aklına takıldı, acaba kızın yedi aylık doğması da, Tapduk'un işi miydi, kendi zamanı dolmuşsa yani?! İlle de göstermek mi istedi kızı, babasına? Bunu, Bodur Musa'ya sordu, o çok sinirlendi;

– Sen Tanrı'nın işleri ile Tapduk'un işlerini birbirine karıştırırsın Koca Yunus, dedi, yahut da Sultan'ımızı büyücü falan mı sanırsın?!.. Yazık, şu cüssene göre, aklın pek bodur!

Yunus, eşeği bağlayıp, önüne saman attıktan sonra, kapıyı açıp "Destur," diye bağırdı, "Tanrı misafiri getiriyorum." Âdeti, eve bir erkek gireceği zaman, kadınların toparlanması için, "Müsaade" diye bağırılıp haber verilirdi. Bu kez Yunus önde, Musa arkada girdiler içeri. Zehra yoktu büyük odada, annesi sedirde oturuyordu, onları görünce kalktı.

– Hoş gelmişsin evlâdım, dedi Bodur Musa'ya, buyur, geç otur (Sonra dikkatlice baktı ona, farkında olmadan eli kalbine gitti, Yunus'a sordu.) Tanrı misafiri yoksa Bodur Musa mıdır?

– Bakıyorum ünümüz buralara kadar gelmiş anacığım, dedi Bodur Musa, bu zevzek oğlun mu anlattı beni sana?

– Başka nasıl tanıyacağım seni, a Bodur Musa?

İçeride kapıyı dinleyen Zehra gelin konuşmaları işitmişti. Kalbi yerinden fırlayıp uçmuş gibi oldu, sonra küt küt çarpmaya başladı, genç kadın, duvara dayanıp birkaç dakika nefeslendi. "Bir şey yok, diyordu kendi kendine, bir şey yok. Sen gönül hoşluğu ile müsaade ettin, bu ne telâş şimdi." "Çok şükür ki, kızını gördü, çok şükür ki kızını gördü." Birkaç kez tekrarladı, sonra bebeği kucağına aldı, minderin üstünde uyuyakalmış Mehmet Gökçe'ye bir göz atıp, yavaşça açtı kapıyı, pek de bakmadan Bodur Musa'nın yüzüne, "Hoş gelmişsin." dedi. Kızı babasının kucağına verip, ocağı yakmaya çalışan kaynanasının yanına gitti. İki kadın beraberce tutuşturdular ateşi. Uzak yerden gelen kim olursa olsun, Tanrı misafiridir ve çorbası derhâl pişirilip önüne konur. Yunus:

– Anacığım, dedi müsaaden varsa, Aziz'i çağırıp geleyim, o da tanır Bodur Musa'yı.

Annesinin cevap vermesini beklemeden, çekti gitti.

– Yalnız başına benimle baş edemez, kendine destek almaya gitti ana, dedi Bodur Musa, güldü. "Ne çenesi düşük bir adamdır bu!" diye düşündü Zehra Gelin. Kimselere değil fakat Bodur Musa'ya çok kızıyordu için için... Öfkeden boğulur gibiydi.

Sonra Aziz geldi... Hep beraber yer sofrasına oturdular, çorbalarını içtiler. Pek konuşulmadı. Zehra, Tapduk'un nasıl bir kişi olduğunu, tekkenin neye benzediğini pek merak ediyordu ama sormaya utandı. Elif Kadın'ın ise hiç aklına gelmedi öyle şeyleri sormak, yalnız Bodur Musa'ya:

– Sen mert bir kişiye benzersin evlâdım, dedi, ilk günlerde Yunus'um alışıncaya kadar ona yardımcı ol, bırakma kendi başına, onu sana ısmarlıyorum.

– O, dedi, Allah'a ısmarlanmış be ana, ben acize ısmarlama bir de...

Sonra sustular, hayrettir Mehmet Gökçe de, kız da huzursuzdular. Biri ağlayıp durdu, öbürü babasının kucağından inmek bilmedi, huysuzlandı.

Derken kadınlar, sofrayı toplayıp bulaşıkları yıkadılar; "Allah rahatlık versin." dediler, çocukları alıp, içeri odaya geçtiler.

Yunus da, yüklüğü açıp üç yatak, üç yastık, üç de yorgan çıkardı... Yan yana serdi yatakları, yastıkları, yorganları üzerlerine koydu:

– Yârenler, dedi, yatsıyı kılalım da, yatalım, sabah namazdan sonra bol bol konuşuruz.

Bodur Musa, yatar yatmaz uyudu. Aziz'le Yunus bir süre fısır fısır konuştular, Yunus'un gönlü de aklı da karmakarışıktı. Bir yanda sevinç, öbür yanda hüzün, Tapduk'la karşılaşacak olmanın verdiği heyecan, önüne açılıveren yoldan bir çekinme, "Başarabilecek miyim?" sorusu... Elbet bir zaman sonra, şiir kilidinin açılacağı umudu... Anası, karısı hatta babaannesi ile ilgili hatıralar... Nefis, beyninin içini oyuyordu, "Bu gece son karar gecendir, hâlâ vazgeçebilirsin."

Bir süre sonra Aziz de uyuyakaldı. Yunus uyuyamadı, sağa sola dönüp durdu. Bir ara içerden Aygülü'nün ağlaması duyuldu. Köyün köpekleri havladı. Mehmet, hep yaptığı gibi uykusunda konuştu...

İçeride, aynı yatağa uzanmış iki kadın, birbirlerine sırtlarını dönmüş, birbirlerine belli etmemeye çalışarak, için için ağlıyorlardı.

Üçü de, sabahı buldu.

Kadınlar, erkeklerin camiye gitmesini bekledikten sonra çıktılar odadan. Elif Kadın yol azıkları için bazlama yapmaya koyuldu. Zehra Gelin, çocuklarını besledikten sonra, ev temizliğine başladı, süpürdü, sildi, yatakları silkeledi, kaynanasının, "Yorma kendini be kızım, daha yeni kalktın." demelerine hiç aldırmadı. Canı tek laf etmeyi bile istemiyordu...

Yunus, onlarla vedalaşmak için eve döndüğü zaman, çalı süpürge ile bahçeyi süpürmeye başlamıştı. Kocasını gülerek karşıladı, elini tutup onu kendi odalarına sürükledi, sıkı sıkı sarıldı:

– Güle güle git, dedi, her iki yolun da hayırlı olsun, bizi düşünme demiştim ama doğru değil, arada sırada da olsa hepimizi hatırla... Ve bizim için mutlak dua et.

– Hiç sizleri hatırlamaz olur muyum, hiç sizlere dua etmez olur muyum Zehra'm.

Vedalaşmaları uzun sürmedi, annesinin elini öptü, o da onun alnından öptü, hayırlar diledi, onları merak etmemesini söyledi. Zehra ile tekrar kucaklaştılar, ikisinin de sesi çıkmaz olmuştu sanki, sustular... Yunus, çocukları okşadı, sevdi. Azık torbasını alıp yola koyuldu. Köşeye gelmişti ki, arkasına döndü baktı, iki kadın da kapıda durmuş öyle, onu seyrediyorlar. Yunus el salladı, döndü yürüdü.

Bodur Musa eşeğine binmiş, Yunus'la Aziz, yayan bir süre gittiler konuşmadan. Bir ara Bodur Musa:

– Şiir yazacağına türkü söyleseydin, şimdi bir işe yarardın! diye laf attı, Yunus gülümseyip baş salladı, içini dinlemekteydi çünkü, gönül diyordu ki:

Hakk'ı bulmak isteyenler, eylesin nefsini derviş,
Çalap bize mürşit vermiş, derviş olabilsem derviş.

Nefs yolundan geçemezsin, aşk şarabın içemezsin,
Gönlün kara açamazsın, derviş olabilsem derviş.

Hakk'a yakın olam mı ki, rahmetine dalam mı ki,
Eremeden ölem mi ki, derviş olabilsem derviş.

Bir acâip sevda düştü, gönlüm karar kılmaz benim,
Bildim işim cümle hata, derviş olabilsem derviş.

"Belki daha söylerim ama, şimdi yoruldum," diye bitirdi gönül sözlerini.

Nasıl bitirmesin ki... Yunus, hâlâ, boynuna dolanan karısının sıcaklığını hissetmekte bedeninde. Utandı gönlünden. Nefsini kınadı. Doğrusu, nefsin sözlerine hiç aldırmadığı, onu dinlemediği çok olmuştu ama "kınama" ilk defa geliyordu başına!.. Bunu algıladığı zaman ise sevindi. Tasavvufta nefsin kademeleri vardı çünkü, hayvansal benlik "emmâre"den sonra, kınayan nefis; "levvâme"ye geçilirdi. Yunus, bu ikisini hatırlıyordu yalnız, Arif Hoca'ya gelen bazı misafirler konuşurlarken işitmişti, tanıdıklarından bahsederken, onların nefis kademelerini tartıştıkları olmuştu. Şimdi Yunus, "ikinci kademeye geçtim galiba!" diye sevinivermişti işte.

Yol ayrımında Aziz, durdu. Yunus'la bakıştılar, sarıldılar birbirlerine, ikisinin de gözleri yaşarmıştı. "Eh artık ben daha sık geleceğim dergâha." dedi Aziz. Yunus, "Ailem, evvel Allah'a, sonra sana emanettir." dedi. Ayrıldılar, biri sağa gitti, öbürü sola döndü köye doğru...

Eşeğin üstüne keyifle kurulan Bodur Musa; onları beklememiş, ilerlemişti, Yunus hızlandı, ona yetişti:

– Neden beklemedin a Bodur Musa, dedi, Aziz'e de bir eyvallah demedin?

– Ben öyle sulusepken vedalardan hoşlanmam, dedi, sanki ölmeye gidersin, ne o öyle, yakışır mı er kişiye!

– Nefsimi öldürmeye gidiyorum ya…

– Nefsin ölecek diye ağlaşıyorsanız, daha da kötü!

Yunus, verecek cevap bulamadı ve Bodur Musa ona ikinci dervişlik dersini verdi:

– Nefis öldürmek, laf gelişi, aslında maksat; nefsi kötü huylarından kurtarmaktır yani gönül arıtılmasıdır, anladın mı şimdi! Sultan'ımın karşısına çıktığın o ilk gün, bunlardan bahsetmişti ama senin aklın şairliğinde olduğu için dinlemedin… Ee koca Yunus, n'aber, yeni şiirler var mı?

Yunus yine kızdı ona, yüksek sesle:

– Alayı kes be adam!.. dedi.

– Sen de öfkelenmeyi kes, diye cevap verdi, ilâve etti; neden bilmem, bazı insanlar, yüzlerine söylenen doğrulardan hoşlanmazlar, hemen kızarlar!.. Neden acaba, acaba emmâre nefiste oldukları için mi?

Yunus, bir duraladı, yoksa bu Bodur Musa da mı iç okuyordu? İhtimal vermedi, bir tesadüf olmuştu.

– Herhâlde, dedi.

– İster misin sana nefsin bütün kademelerini anlatayım?

– Hayır, dedi Yunus, öğrenecek çok zaman var önümde.

– Tadın yok bugün. Yoksa hâlâ öfkeli misin bana?

– Değilim, kafam karışık, gönlüm karışık…

– Sen zaten karmakarışık bir adamsın, neden "garip" derler sana?

– Bu gariplik içinde birçok anlam gizler, bendekinde galiba üç dört tane var. Biri; iki iki buçuk yaşında babam şehit olduğu için yetim kalmışım. Köyün de fukarasındandık. Bu, bana acımalarından taktıkları isim. Bir de beni tuhaf buldukları için öyle söylerler. Ee altı yaşında, Kur'an öğreten hocayı beğenmeyip değiştirdim. Aziz'den başka hiç arkadaşım yoktu. İnsanların yanında pek konuşmazdım, konuşsam da ölüm,

Allah, hayat üzerine sorular sorardım. Milletin hiç düşünmediği şeyler oysa, onlar sonuçlarla, ben başlangıçlarla ilgiliydim çünkü. Bu durum zaten hep devam etti. Böyle şeyler anlayacağın... Haa, bir de sevindiğim zamanlar yahut yeni bir ayet ezberlediğim zamanlar coşar, ağaçların üstüne çıkar, neşemi bütün köye haykırırdım. Bir önemli sebepse sanırım, şiir yazmam, hem de ölüm üzerine!.. Neyse, ben aldım kabul ettim garipliği. (Güldü.) Baksana şu anda bile garibim, sen eşek üstüne kuruluyorsun, ben yürüyorum!.. (Tekrar güldü, sonra ciddileşti) Lâkin garipliği benim alıp kabul etmemin bir sebebi vardır, sen o sebebi bilirsin elbet… Arif Hoca; "Asıl vatan, ezel vaktidir" derdi, derdi ki, "Biz, burada garibiz."

Yunus'un güldüğüne gülmedi Bodur Musa, baş salladı ciddi ciddi, sonra omuzlarını silkti:

– Eyvallah bilirim, aslında bütün insanlar garip, ama garipliklerini bilmezler, dedi, sen biliyorsun! Garip Yunus, ben şuna dikkat ettim, herkesin bir kaderi; bu kadere göre, bir de doğuşta ya da sonradan takılmış ismi var, belki de isimlerimizin gösterdiği yolda yürümek lâzım!.. Adım Musa olmasaydı, kim bilir ben Tapduk Sultan'ın eteğini tutmazdım. Yani isme göre kader yahut kadere göre isim; bodurluk nereden geliyor, malûm… Neyse demem odur ki, isimle kader arasında mutlak bir bağ olmalı. (Gülümsedi.) Belki şiir yazmak da, ağacın üstüne çıkıp haykırmanın bir başka parçası olmalı, (Yine düşünceli düşünceli baş salladı.) İçindekileri açığa çıkarmak istiyorsun!..

– Evet, paylaşmak arzusu, bilir misin, meselâ sevdiğimi söylemezsem, sevmek derdi de beni boğar.

– Neden dert diyorsun sevgiye?

– Eee, her sevgi, kişiye bir sorumluluk, bir bakıma acı, bir bakıma sevinç yüklemez mi?

– Tanrı aşkı öyledir...

– İnan başka sevgiler, aşklar da öyle; bir hayvanı sevsem bile, bırak üzerime yığdığı sorumluluğu, ona sanki insan gibiymişçesine davranırım, gönlünü kırmaktan korkarım ya, bana garip demesinler de ne desinler!.. Çiçekleri çok sevdiğim için onları koparamam, hay canım bende gariplik mi ararsın, çok var!

– Hayvanların da, çiçeklerin de, her şeyin hakkı vardır üzerimizde...

– Eyvallah, dedi Yunus, birbirimizle, her şeyle alış verişimiz var, tek taraflı değil bu iş!

– Yıldızlarla, güneşle de öyle, velhasıl Tanrı'nın düzeninde, yaratılmışlar arasında bir alış veriştir hayat... Tek almadan veren, Allah'tır. Her neyse koca Yunus, keselim laflamayı şimdi, bak şu karşıda iki üç ağaç var, orada oturalım. Sen de azık torbanı aç bakalım, anacığımız neler hazırlamış bize. Güzel bir yuvan vardı Koca Yunus; sıcaktı, samimiydi.

Yolu, iki günlük ettiler, akşam olunca Bodur Musa, "Tekkede çok uykusuz kalacağız nasıl olsa, bari şimdi uyuyalım." diye ısrar etti. Oysa Yunus, bir an evvel varıp yeni hayatına başlamak istiyordu, Musa'nın itirazlarına dayanamadı, kendi heyecanını içinde sakladı.

Yunus, rüyasında, önündeki dergâh hayatı hakkında bir işaret bulacağını sanıyordu ama rüya göremedi, buna da pek yandı!

Yol boyu pek konuşmadılar, ikisi de kendi düşüncelerine dalmış gibiydi. Konuştukları zaman da Bodur Musa, sualler sordu, Yunus cevap verdi. Bir zaman sonra, Yunus bir de baktı ki, Bodur Musa kendi hakkında ne var ne yok öğrenmiş. Fakat Yunus, ona dair hiçbir şey bilmiyor, o hiç sır vermemiş. Bunu söylediği zaman Bodur Musa:

– Yıllar yıllar var önümüzde, dedi, elbet sen de beni öğreneceksin.

Dergâha yaklaştıkça Yunus'un hem heyecanı, hem çekingenliği artıyordu. Bir ara ayakları geri gider gibi oldu, dönüp kaçmak istedi. O zaman gönlün diretmesine dayanamadı. Tapduk'un azarı vardı aklında, belki de nefis takmıştı bunu aklına... "Belki deyip şüphe gösteririm, tabii ki nefisten gelmekte, oysa ben Allah rızası için, şeyhimin her yaptığına, her dediğine rıza göstermek için çıktım bu yola. Eğer geri dönersem, önce kendi kendime karşı çıkmış olurum." diye düşündü, sonra dayanamadı, Bodur Musa'ya sordu:

– Tapduk Sultan, o gün, beni niye çok azarladı biliyor musun?

– Ay şu kadarcık şeyi anlamadın mı daha, o azar sana değil, nefsine idi... Nefis arınmasından bahsetti uzun uzun, hatırlamıyor musun? Zaten bilmez misin, bilmezsin tabii! Çok ders alman gerek daha, çook! Neyse Şeyh'in azarı, Celâl ile terbiyedir, yani Allah'ın Celâl'i ile, ki dervişe erken yol aldırır, hatta şöyle bir tabir vardır aramızda; "Kime azar, ona nazar…"

Yunus bir durdu, düşündü, sordu:

– Herkese yapar mı bunu?

– İhtiyacı olana! Fakat şu bizim dergâha, ihtiyacı olmayan da hiç gelmez! Lâkin ilk günden mi, diye sorarsan; hayır, derim. Senin garipliğinden olsa gerek ilk günden aldın payını, yahut da Şah'ım sende bir şeyler gördü, bir umut ışığı falan, şu nefsini şimdiden halletmeye çalış da, öyle gel dergâha demek istedi. Kim bilir? Yoksa hâlâ dert mi edersin kendine?

– Evet, diye fısıldadı Yunus.

– Böyle şeyleri dert etmeyeceksin kendine, ancak üzerinde düşüneceksin; mürşit, ne demek istedi, hangi yanımı ele aldı da düzeltecek diye... Onun yardımı olmazsa, insan kendi kendine başaramaz nefis tasfiyesini.

– Hiç başaran olmaz mı?

– Ne bileyim, en azından şu vakitte olmaz, belki ilerde, Allah isterse... Tanrı'nın düzeni, bir değişimler düzenidir biliyorsun. Böyle değişimler olmasa, sonsuz hayat da olmaz sanırım.

– Sonsuz hayat mı?!

– Ne sanıyorsun, hiç tabiatı izlemez misin sen; her bir şey, değişerek hayata devam eder. Ot biter yerden, onu bir inek yer, bizim ot, ineğe kan olur, inek ölür, kan toprağa karışır, toprak onu hazmeder, kendinden yapar, toprak olur. O toprağa buğday ekersin, senin ot bu kez yükselir, buğday olur. Artık buğdayın macerasını da anlatmayayım sana. O kıt aklını çalıştır da, anlayıver...

– Sen de mi benim nefsimi terbiyeye yardım ediyorsun Bodur Musa?

– Eh, kim bilir! Belki benim maksadım eğlenmektir ama sen bunu yardım olarak alabilirsin. Nasıl bakıyorsan, ben onu yapıyorumdur. Yani benim lafım değil, senin bakış açın önemli olan. Eğer alay sanırsan, kızarsın. Fakat eğer yardım sanırsan, üzerinde düşünür, bir de memnun olursun üstüne üstlük. Anlayabildin mi?

– Galiba... Peki benim aklımın kıt oluşu neden?

– Bak, biri birine pezevenk dese, o biri diğerini öldürür belki, yahut en azından döver... Ama bu pezevenk dünya dilidir, bir de onu bizim dilde söyle; "Allah'la benim aramı yapan" anlamına gelir... Şimdi senin kıt aklını ele alacak olursak; aklın kıttır, gönlün geniştir, demektir o... Eh bizlere de gönül çok lâzımdır. İşte böyle.

– E canım, şunu doğru dürüst söylesene, gönlü geniş, desene meselâ.

– Bak o da benim mizacım, düzeltmeye çalıştığım şeylerden biri; çünkü Sultan, "Hayır gözü ile bakınız, hayır kulağı ile

işitiniz, hayır dili ile söyleyiniz, der, ben buna uyarım aslında, ama ters tarafından söylerim, çünkü mizacım böyledir!

– Mizaç da, nefsin bir parçası mıdır?

– Öyledir, olmaz mı! Bak bana, sır vermedin diyordun, verdim!

Yunus içinden, "Musa on yıldan beri tekkede imiş, baksana hâlâ nefsiyle uğraşıyor, bu iş zormuş." derken, bir baktı ki, neredeyse, dergâhın kapısına gelmişler. Nefesini tuttu, kalbi küt küt çarpmaya başladı, Bodur Musa'yı unuttu, önden hızlı hızlı yürüdü. Bahçeye girdi, geniş binanın kapısını buldu, orada duruverdi, dizleri titriyordu. Eşeğin dizginini dervişlerden birine veren Musa, ona yetişti.

– Yaa, kapıya gelince dursun değil mi!

Yunus'un konuşacak hâli yoktu, geri çekilip, Musa'ya yol verdi.

II

GARİP YUNUS, DERVİŞ YUNUS OLDU!..

Musa önde, Yunus arkada girdiler kapıdan.

Yine bir görkemli nur içindeydi Tapduk Emre, yine sersemledi Yunus, yine kanı çekildi sanki, bayılacak gibi oldu. Nur'unun ay ışığı saklı ışığı, bu nurun yanında sönük kalıyordu! Tapduk Emre, ayakta durmuş, elindeki kitabı karıştırıyordu. Onları gördü, gülümsedi:

– Geldiniz demek, hoş geldiniz! Musa, zahmetin için sağ ol, gidebilirsin... Yunus, ben de şimdi hareme geçmeye niyetlenmiştim, gel benimle, biraz yürüyelim bahçede.

Ağaçlığın içinde yavaş yavaş yürümeye başladılar. Yunus, hızlı nefes almaya bile çekiniyordu, kalbinin atışı sanki biraz daha hızlanmıştı. Çünkü o loşlukta, nurlu görkemin içinde sanki Tapduk'u değil, bizzat Tanrı'yı görmüştü!..

Bir süre başı önünde yürüdükten sonra, kaldırdı başını, ona baktı. Profilden gördüğü kişi; iri yarı endamı, uzunca kömür karası saçları, kısa siyah sakalı ve ileriye bakan, kara elmas gözleri, yüzündeki mana çizgileri ile Tapduk'tu! Yine görkemliydi pek tabii ama o ilk günkü gibiydi, bir insanın olabileceği kadar muhteşemdi! Bu muhteşemlik içinde, adı güzel kendi güzel Muhammed'i sezmişti geçen sefer ama... Bu demin odada gördüğü çok değişikti. Deminki nur, nurlar içinde bir başka, bir yüce nurdu ki... Yunus, tarif dahi edemezdi!

Tapduk, sordu:

– Köyünden, evinden ayrılmak zor geldi mi Yunus?

"Destur efendim." diye konuşmak için müsaade istedi Yunus, olumlu cevabı alınca itiraf etti:

– Kolay geldi, diyemem efendim.

– Kolay iş her kişinin, zor iş er kişinin kârıdır çocuğum. Eh sen de bu zor işten yılmadın. Yunus, bu iltifata biraz şaşırıp sevindi, aldı kabul etti:

– Eyvallah efendim, dedi.

Tapduk yine sordu:

– Ya şiir söylemekten uzaklaşmak Yunus?

– O, (İçini çekti.) o, en zoru Sultan'ım!

– Hep doğruyu söylemen güzel, çünkü doğruların görünmeyen orduları vardır... (Bir an durup, yüzüne çok dikkatli baktı Yunus'un, gördüğünden memnun olmuş gibi gülümsedi.) Sen, o en zoru da başaracaksın.

Tekrar yürümeye başladılar, Yunus sormak istedi, vazgeçti, bir iç çatışması yaşadı ve sordu:

– Şiirden kesilmem mutlak gerekli miydi efendim?

– Gerekliydi Yunus, seni azarlamam da öyle! O azara rağmen, geri dönüşün; mutlak, gönülden gelen bir isteğin sonucudur. Bizim için önemli olan da bu istektir. Her neyse, birtakım oluşların ve davranışların sebeplerini yavaş yavaş anlayacaksın, acele etme... Düşünmeyi elden bırakma, soruların olacaktır mutlak, belki edebe aykırı düşer diye sormazlık etme, içine atma o soruları fakat edeple sor, bilir misin tasavvuf, bir bakıma edepler dizisidir. Ve sözlerde edebe çok dikkat etmemiz lâzım. Deminki sorun meselâ, edepli sayılabilir. Fakat... edebin sınırı yoktur diyemem de, o sınır biraz uzaklardadır derim. Yani, daha edeplisi, daha incesi, daha olumlusu her zaman vardır! Bazen belki benzetmeleri konuşturmak gerekir. Sen şair adamsın, bilirsin bunları...

Bu iltifat ise Yunus'u sanki ağlatacak kadar sevindirdi ve birdenbire artık şiiri ve gönlünün söylediklerini hatırlayamamasını önemsemedi. Sadece:

– Eyvallah efendim, diyebildi.

– Anca Yunus, bilirsin şirk, en büyük günahtır. Sen, senin gönlüne değil, yalnız O'na ibadet et. Ve bil ki, doğru düşünmek, gerçek bir ibadettir.

Yunus şaşırdı; öyle mi yapıyordu acaba? Kendi şiir söyleyen gönlüne mi, tövbe, ibadet ediyordu?.. Birisi de ona "Şiirini tanrılaştırdın." dememiş miydi? Böyle bir şeyler hatırladı... Fakat şiirden kesilmesi, nasıl da üzmüştü onu, şimdi o üzüntü pek anlamsız gelse de, kendi sözlerini hatırlamaya çalıştı: "Beni ben yapan şiirimdir." demişti, "Dergâhta şiir yoksa, ben de yokum!.." demişti bir süre. Laf!.. Bu dünyaya gönderiliş sebebinin de, şiir söylemek olduğuna inanmamış mıydı zaten?.. Oysa Tanrı gerçeğinin yanında, başka her şey ne kadar küçük, hatta anlamsızdı!

Yunus, kalbinin sanki göğüs kafesine sığamayıp büyüdüğünü ve göğüs kemiklerinin genişleyip, ona maddi bir acı verdiğini açık açık hissetti. Bu bir, çok güçlü coşku muydu? Benziyordu lâkin tam da öyle değil; bu, bir keşfin ve belki de Tanrı aşkının ilk adımı, sonsuz heyecanı idi. Tanrı büyüklüğünün ve sevgisinin yanında; ne içinde bulundukları o akıllara sığmaz kâinatın, ne koskoca dünyanın, hatta O'nun verdiği şerefin dışında insanın ve tabii ki insanî dertlerinin, sevinçlerinin önemi vardı veya sadece o şey, kendi çerçevesi içinde mühimdi, ki bu da küçüktü ve fazla bir anlamı yoktu!

O kadar dalmıştı ki, Tapduk Emre'ye cevap vermediğini fark etmedi, onun sesi ile irkildi:

– Neler düşünmektesin Yunus Emre?

– Efendim, Tanrı gerçeğinin yanında, her şeyin ne kadar anlamsız ve küçük olduğunu düşünüyordum. Böyle düşünüyordum

lâkin ne Tanrı'ya, ne gerçeğine, ne de yoluna bir tarif bulabilirim. Gönül coşsa da, kafam çatlasa da bulamıyorum.

– Sen O'na ve O'nun eli olduğun yola tarif arama. Çünkü Allah ve O'nun yolu sonsuzdur, geniştir, çizilmez. Yolunu önceden hayrınıza var eden O'dur. O seni bilir, gerektiği yerden geçirir ve vardırır mutlak. Yalnız dilek ve niyet, yalnız gayret, çok çok gayret ve sabır, siz dervişlere kalır, çünkü O, bu yolu çok önceden aklınızla beraber sizlere teslim etti. Şimdi sen de böylece Yaradan'ına teslim ol.

– Eyvallah efendim.

dedi Yunus, "Çünkü O, yolu çok önceden aklınızla beraber sizlere teslim etti." sözüne takılmıştı bir an, önceden, peki. Fakat ne zaman?.. Bunu sormak üzereyken, akılların dağıtıldığı o günü, o gümüşî aydınlık Elest Bezmi'ni düşündü, Arif Hoca öyle söylemişti çünkü... "Demek, Allah'a varış yollarının çizildiği, demek derviş yollarının çizildiği gün de, Elest Bezmi'ymiş!" diye karar verdi. Bir soru daha geçti aklından, "Acaba o zaman, dünyada derviş olacaklar tek tek işaretlenmiş midir?" Fakat soramadı, çünkü Tapduk Emre:

– Ve şükret, diyordu, çünkü Allah'a şükretmek, O'na hizmet etmeye başlamak demektir. O, hizmetin yalnız insanlardan gelenini pek sever. Bunu derince düşün.

"Çünkü," diye düşündü Yunus, "biz hizmeti kendimiz istediğimiz için, kendi irademizle yapıyoruz. Melekler, bitkiler, hayvanlar biz insanlar gibi mi ya, onlar öylece, emir üzerine kurulmuş düzene uyuyorlar. Seçme, karar, hatta yargı, biz insanlara ait! İşte büyük sorumluluk bu! Kur'an'da bahsedilen, dağların kabul etmediği emanet bu!" Bu düşüncesini Tapduk'a açamadı, çünkü o:

– Dönelim Yunus, demişti.

Döndüler, tekkenin harem kısmına doğru yürümeye başladılar. Tapduk Emre dedi ki:

– Bir süre gez dolaş, derviş kardeşlerinle tanış, dergâhın yolunu yordamını öğrenmeye bak. Burada hep kardeşsiniz, benim ve Anabacı'nın evlâtlarımızsınız. Kardeşlik bağı çok güçlüdür, bilirsin, öylece birbirinizi sevip, hedeflerimizden biri olan gönül ve düşünce birliğine ulaşırsınız inşaallah. Sizler, Yaradan'dan gelenleri, insanlara anlayacakları bir üslûpla iletmek için varsınız. İletecekseniz, güçlü olmalısınız. O'nun emri, ilk varoluştaki işareti, sizler için işte bu yoldadır. O, sizleri evvelinizden tanır. O, sizi sonranızdan tanır. Sizler, O'nun her şeyi gibi, ilk "Ol" emrinde vardınız. Son, "Yok" emrine kadar olacaksınız… Şimdii, eğer kendine tam can dostu ararsan, Yağmur Ali'yi hatırlıyorsun, değil mi, işte onu bul, çünkü gönülleriniz birbirine yakındır. Ona istediğini sorabilirsin, bilgilidir. Dergâhın ve dervişliğin âdâbını, vazifelerini iyi bilir, sana öğretecektir. Bodur Musa'yı da ihmal etme. Bakma sen ona, dili terstir fakat kendisi söz konusu olduğu zaman da çok alıngandır! Fazla hassastır çünkü, göstermemeye çalışır. Geçecek, geçecek elbet bu hâlleri. Evet ne diyecektim, evet. Odunculuğuna başlayacaksın vakti gelince, bir de tabii bir zaman sonra, halvet olacaksın şüphesiz.

Yunus'un aklına, çileye giren Mevlevî dervişleri geldi, bu halvet, çile gibi bir şey olmalıydı, dayanabilecek miydi?..

Tapduk Emre, sözüne devamla:

– Çocuklar anlatırlar sana, halvetin ne olduğunu, diye ilâve etti.

Harem girişinin kapısına gelmişlerdi, Tapduk Emre:

– Haydi bakalım Yunus, Allah yardımcın olsun, dedi.

Yunus, bağır basıp selâm verdi, döndü, birkaç adım attıktan sonra, onun sesini duydu:

– Yunus Emre, diyordu şeyhi, iki yıl sonra, köyün içinde bir ev yaparsın artık.

– Anlayamadım efendim?

– Yani anneni, çoluk çocuğunu getireceğin, içinde oturacağınız bir ev demek isterim.

Yunus'un nutku tutulmuştu sanki. Bir süre konuşamadı, gözlerini açıp, iri iri baktı ona. Nihayet dayanamadı, sordu:

– Ben burada devamlı kalmayacağım mı efendim?

– Evli barklı insanın burada devamlı kalması olur mu Yunus, hiç olur mu? Devamlı kalanlar bekârlardır, mücerret derviş deriz, onlar da evlenirse, köyde kendi evlerini açarlar. Yoksa sen Müslüman tekkesini, Hristiyanların manastırı ile mi karıştırdın?! Haydi, şimdi hayırla git, ismini söylediğim kardeşini hayırla bul...

– Efendim, bu haberi, şey... eve ulaştırabilir miyim?

– Aziz gelince söylersin, deyip Tapduk Emre, döndü, harem kapısını tıklattı yavaşça.

Yunus da döndü, sonsuz bir yeşillik deryasını andıran bahçe içinde yalnız ve çok şaşkın ve çok mutluydu... "Allah'ın rahmeti." diye düşündü o an. Neden bilinmez kendinin ve köydeki herkesin aklında, bir kez tekkeye kapanınca, ta icazetname alıncaya kadar orada kalıp hizmet etmek vardı. Neden böyleydi, belki köylerinden ilk defa bir derviş adayı çıktığı için, belki arada sırada köye uğrayan dervişler, bu konudan hiç bahis açmadığı için... Yani gelenlerin hepsi mücerret derviş miydi, yoksa hiçbirinin aklına gelmedi mi bu kural? Herhâlde konuşacakları o kadar önemli bahisler vardı ki, bu konu ayrıntıda kaldı, kimse ağzına almadı. "A Yunus," dedi kendi kendine, "okudum tahsil ettim, dersin, aslında ne kadar cahilsin!" Önünde öğrenecek çok şey olması, onu pek memnun ediyordu. Gerçi bilginin sonu yoktu ama, insan olan, ne öğrenebilirse kârdı. Bir kere Arif Hoca; "Öğrenmek güzeldir, çünkü öğretilecek." demişti de, aklında tutmuştu Yunus.

Yunus, bahçede gezinip, dervişlerin kaldıkları binayı ararken, sanki içinden Zehra'ya, anasına seslenmek, bağırmak istiyordu: "Zehra'm sil gözlerinin yaşını, kavuşmamıza az kaldı, nedir ki iki senecik, belki o zamana kadar tam derviş bile olamam! Anacığım, sen de uzak düştük diye üzülme, erkânım sayesinde hem derviş olacağım, hem de sizlerden ayrılmayacağım..."

Yağmur Ali'yi tam karşıda gördü, ona doğru geliyordu. Genç adamın yüzünde büyük bir tebessüm vardı, birbirlerine, sanki kırk yıllık dostlarmış gibi sarıldılar. Yağmur Ali:

– Yunus Emre, bil ki, dedi, senin buraya gelmeyi istediğin kadar, ben de istiyordum. O gün seni görünce pek sevmiştim fakat edepten belli edemedim tabii. Neden biliyor musun, sizin köyden yaşlı biriyle, galiba Ahmet'ti ismi, ben buraya gelmeden daha, bir handa gecelemiştik de; "Bizim orada öyle bir şair vardır ki, değirmenin dolabını bile konuşturur." demiş, ismini söylemişti.

Yunus biraz mahcup oldu;

– Ahmet Amca, dedi köyün yaşlılarındandır, bizimkinin de dedesi olur. Bu yüzden biraz övünmek istemiştir, sen bakma ona, iyi biridir.

– Kötü biri demedim ki, pek hoş bir ihtiyardı, şiirini de okudu ama tam hatırlayamadı. O gün işte sana soracaktım fakat ben müsaade alıp, arkandan koşuncaya kadar gitmişsin. Bodur Musa duruyordu, ona söyledim, "Tasa etme, o geri dönecek." dedi.

Yunus,

– Gel hele yârenlik, şöyle gölgelikte oturalım, deyip, bir koca çınarın altını gösterdi.

Oturdular. Yunus, asıl merak ettiği konuyu ona sordu:

– Şu Bodur Musa, dedi, derviş midir, ermiş midir, kimdir, nasıl biridir?

– Bodur Musa, dedi Yağmur Ali, güldü. Onun ne olduğunu bir Allah bilir, bir de Şah'ımız Tapduk, hiç kimse bilmez burada Bodur'a dair bir şey. Fakat gün geçer de, birimize kötü takmazsa, memnun oluruz! Bu da şaka, bakma sen ona, iyi biridir, dili sivridir, o kadar... Kimse kendini koruyamaz onun sivri dilinden, tekrar güldü Yağmur Ali.

– Ermiş midir, derviş midir?

– Derviştir. Mamafih kimin ne zaman, ne olacağı hiç belli değildir, bir Allah'ın nasibi, iki de senin çalışmalarının sonucu. Kimi insan kırk yıl kalır ermeyebilir, kimi insan da bir yılda erer. Her neyse, lafı şaşırdık, şu dolabın konuştuğu şiiri okusana bana, gerçi o ihtiyar, Ahmet Amca mı demiştin, evet o birkaç kıta okumuştu... Şöyle bak, hiç unutmadım:

Dolap niçin inilersin?
Derdim vardır inilerim
Ben Mevlâ'ya âşık oldum,
Onun için inilerim.

Benim adım dertli dolap
Suyum akar yalap yalap
Böyle emreylemiş Çalap,
Derdim vardır inilerim.

Beni bir dağda buldular,
Kolum, kanadım yoldular,
Dolaba lâyık gördüler
Derdim vardır, inilerim.

O, şiirleri okununca, için için pek sevinip, övünen Yunus, şimdi Yağmur Ali'nin karşısında mahcup oturuyordu. Sırası mıydı yani bu şiiri okumanın, onlar geçmişe ait şeylerdir ki... Ve tevazuu elden bırakmadı:

– Daha Hak âşığı olamadan, bilmeden, yaşamadan... Gelip geçen dervişlere, biraz öğrendiğim şeylere bakılıp yazılmış laflar. Bizim değirmenin oradaki dolap, sanki o ben, ben oymuşum gibi hissederdim de ve sanki ikimiz de derviştik, Hak âşığı idik de... Her neyse, bir kıymeti yoktur, unut gitsin.

– Şah'ım seni fena kırmış besbelli, dedi Yağmur Ali, o sözler nefsinedir, sana değil!.. Sen bir derviş olacaksın, kıymetini bil. Bak bence bilip anlayarak yazmak daha kolay, bir kimsenin ağzından yahut bir şeyin işte, onu duyarak, onu anlayarak yazmak, daha zor. Lâkin dolabın inleyişi ile özdeşleşmişsin besbelli. N'olur oku devamını, bak senin dönmeni bekledim kaç aydır, lütfet de oku...

– Estağfurullah, dedi Yunus, samimiyetle itiraf etti; bilmem ki hatırlayabilir miyim, yenilerini hiç hatırlamıyorum da...

– Bir dene bakalım.

Yunus biraz zorlandı, hatırladı: "Haydi senin kaldığın yerden..." dedi.

Ben bir dağın ağacıyım,
Ne tatlıyım ne acıyım.
Ben Mevlâ'ya duacıyım,
Derdim vardır, inilerim.

Dağdan kestiler hezenim.
Bozuldu türlü düzenim.
Ben bir usanmaz ozanım,
Derdim vardır, inilerim.

Dülgerler beni yondu,
Her âzam yerine kondu.
Bu iniltim Hak'tan geldi,
Derdim vardır, inilerim.

Suyum alçaktan çekerim,
Dönüp yükseğe dökerim,
Görün ben neler çekerim,
Derdim vardır, inilerim.

Yunus bunda gelen gülmez,
Kişi muradına ermez,
Bu fânide kimse kalmaz,
Derdim vardır inilerim.

– Dolapla tam bir bütünleşme, dedi Yağmur Ali, hayran hayran... İşte aradığım bu, bu bütünlük! Yalnız benim değil, burada herkesin aradığı bu... Hazret'le bütünleşme, binbir nurlu Muhammed'le bütünleşme ve işte nihayet Yaradan'la bütünleşme!.. Senin işin kolay olacak Yunus Emre, bu yetenek varken sende.

– Demin kendin söyledin, dedi, kimi insan kırk yılda ermez, kimi bir yılda erer, diye... Kısmet!

Yunus aslında, o şiiri söylerken, dolabın gıcırtılarını, nasıl bir insanın inlemesi gibi işittiğini, çok derin bir hüzün duyduğunu, dolap yapılan ağacı uzun uzun düşündüğünü, dolabın değil fakat muhakkak ağacın bir Hak âşığı olduğunu düşlediğini ve böylece dolapla karşılıklı ikisinin sıfatlarının karıştığını, tekleştiklerini. Yunus'un bir canlı ağaçken cansız dolaba dönüşünü içine sindiremediğini, sonunda dolabın; fâni dünyadan bahsederek, ona bir ders verişini hatırlamıştı. Fakat bunları Yağmur Ali'ye söylemedi, herhangi bir sebeple, tekrar şiire dönmeyi hiç istemiyordu çünkü... Zaten epeydir, gönül de konuşmuyordu... "Nur'um ne hâldesin?" diye sormaya bile vakit bulamamıştı Yunus. Belki de dergâhta susacaktı gönül, hiç şiir söylemeyecekti. Yunus'a düşen, sabırdı... O kadar! Tapduk Emre ile konuşurken, artık şiiri önemsemediğini hissetmişti ve hâlâ öyle hissediyordu. Demek sabretmek, onca

zor olmayacaktı, kolay geçecekti... Bunu da Tapduk'un bir lütfu olarak düşündü.

Yağmur Ali'den gerçekten hoşlanmasına rağmen, içini yine kara ağırlıklar basmaya başlamıştı. Şeffaf duvarlar çevresini sarıyordu. Yunus buna, bir sebep bulamıyordu, işte her şey pek güzel yolundayken.. Neden, neden?

Birden fırlayıp kalktı yerinden:

– Haydi, dedi, haydi akşam namazına kadar biraz daha yürüyelim, bana çevreyi göster, tanıt, burada hayat nasıl geçer anlat, bir de Hazret, "Halvet olacaksın" dedi, bunun anlamını söyle, ne yapacağım? Sözde edepten de bahsetti, nasıl yani?

– Biraz nefeslen, dedi Yağmur Ali, bu ne acele, hiç sabrın yok mudur, hepsini birden bir ağızda nasıl anlatırım sana? Dur, nefeslen... Yavaş, yavaş.

Yunus'un aklına bir soru düştü: Acaba, sabırsızlığı yüzünden mi, bu ağırlık basıyor göğsünü, yoksa bu ağırlık yüzünden mi sabırsızdı?

"İkisi de olabilir, ikisi de olmayabilir." diye kendi sorusunu cevaplandırdı içinden, Yağmur Ali'ye de dedi ki:

– Merak ettiklerim o kadar çok ki, hangi birini soracağımı bile bilmiyorum. En iyisi, sen bildiğin gibi konuş, ben de söz; sabırla dinleyeceğim.

– Tamam, dedi Yağmur Ali, önce Hazret'imin bir sözünü söyleyeyim, o: "Siz her şeyi, bütün cepheleriyle ve şimdi göremediğiniz her tarafıyla görmek istiyorsanız, der; önce nefsinizi gerçekten arıtıp, her şeyinizle yönünüzü O'na dönünüz. Ve kulağınızı hayırla açıp dinleyin, gözünüzü hayırla açıp seyredin. Sakın ola şer gözü ile bakmayın, şer kulağı ile dinlemeyin, yoksa yalnız şerri çağırır olursunuz ve böylece nefsinizi arıtıp temizlemeniz mümkün olmaz. Oysa burası bir hayır yeridir. Burası hayırlıların yeridir. Burası hayırlı yerdir ve hayırlar

sizinledir." Evet, bu sözü bir ilk öğüt olarak almakta fayda var Yunus Emre.

Yunus yine sabredemedi;

– Biraz yolun amacından bahset Yağmur Ali, dedi.

– Evet, peki kısaca anlatmaya çalışayım; gaye, o yüce Sevgilimiz'le, bu dünyada temasa geçmektir. Şöyle bir hadis vardır: "İnsanlar uykudadırlar, ölünce uyanacaklardır." der, fakat biz insanlar, ölümün kaldıracağı perdenin arkasını bu dünyada görmek isteriz. Tabii her insanda bu arzu yoktur. Böyle isteyenler, ancak içlerine Yüce Tanrı'dan bir kıvılcım düşmüş olanlardır. İşte bu kıvılcımın yüzünden istek çok şiddetlidir, öyle ki onun etkisiyle bize nasip olan mürşidi bulur, ona mürit oluruz. Allah'ın izni ile artık sorumluluğumuz ona aittir ve o mürşit bizi kendi mizacımıza göre yetiştirir, içimize ve sonra eğer nasipse O'na ulaştırır. Bilirsin Kur'an'da insanın akıl ve lüb sahibi olduğu söylenir. İşte aklımızla dış dünyanın sırlarını öğrenmeye, lüb sahibi olarak, iç dünyamızın sırlarını bilmeye, anlamaya çalışırız. Lüb, akıl üstü bilgi aracıdır şüphesiz. Belki, sezgi de diyebilirsin buna, içe ait bilgi yani bâtınî bilgi aracı!.. Hazret bize, içimizin de içine bakmamızı söyler sık sık. İşte buna ise, lübbü'l-lüb denir, özün özü yahut sırrın da sırrı, demektir ki, akıl almayacak kadar yüce bilgileri ve gerçekleri idrak etmemizi sağlar. Sözlerde edebe gelince, daima hayırlıyı ve olumluyu konuşmamız lâzımdır. Meselâ ateşi "yak" demeyiz, yak, olumsuz, hayırsız bir sözcüktür, ateşi "uyandır" deriz. Bunun gibi daha, dur bakayım; ışığı "söndür" demeyiz, ışığı dinlendir, deriz, ateşi dinlendir deriz.. Velhasıl şunu bıçakla kes demeyiz; yani yak, yık, kes, as demeyiz, çünkü sözün vücut bulduğuna inanırız… Neyse burada bunları işite işite, dilini alıştırırsın. Yunus Emre, ha meselâ edep kaidelerinden biri de; şeyhinin karşısında, bağır bastıktan sonra

ayak bağlanıp, baş eğmektir. Ayak bağlamak demek; sağ baş parmağını, sol baş parmağın üstüne koymaktır, manası, "Sana teslimim" demektir. Eh, şimdilik bu kadar bilgi sana yeterli, gelelim işin maddi yönüne; sana dergâhımızı tanıtayım. Tekkeler malûm, içinde birkaç tane oda olan büyücek bir binadır. Senin o gün geldiğin büyük loş oda, sohbet ve zikir odasıdır, ismine "meydan" deriz, belki biraz fazla büyücek. Çünkü yol üstünde olduğumuz için, gelen giden çok olur. Bu binanın içinde mutfak var, Şah'ımızın haremlik, selâmlığı var, selâmlık daha küçük bir odadır. Hazret'le özel konuşmak isteyenler ve onun yalnız çalışabilmesi içindir. Eğer o selâmlıktaysa, çok mühim bir şey olmazsa rahatsız edilmez. Bir de hücreler vardır, meydana girmeden, hemen yan taraftaki minik odaları gördün mü?

– Hayır, heyecandan etrafıma bakacak zaman olmadı.

– İşte orada halvet olacaksın, halvet yalnız kalmak demek, biliyorsun.

– Biliyorum, kırk gün mü kalacağım orada?

– Bak, hani sabredecektin!.. (Gülüverdi Yağmur Ali.) Galiba ben sana sabretmesini öğreteceğim, sen bana; "hayır", demeyi!

– Anlamadım?

– Kötü bir huyum vardır, biri benden bir şey istedi mi, o şeyi yapamayacak bile olsam, hayır demeyi beceremediğim için, peki derim, evet derim. Üstüme yapamayacağım görevler ve sorumluluklar alırım. (İçini çekti derin derin.) Sonra o işi yapmayınca da, hem kötü ben olurum, hem de içimden hakikaten kötü hissederim!.. Ama maalesef bir zaman da oyalarım o insanı, yaptım yapacağım diye... İncesinden bakarsan, bir çeşit yalan söylemek de oluyor. Hazret'imin sözü bu, haklıdır. Ve yalan çok büyük günah biliyorsun, bir anlamda Allah'ı inkâr etmektir, çünkü O zaten, her şeyi görür, işitir, bilir.

– Öyledir, dedi Yunus, pekâlâ ben de senin hayır diyebilmene, yardımcı olacağım...

– Burada gerçekten böyle yardımlar yaparız birbirimize, karşımızdakini uyarırız, insan maalesef her zaman uyanık ve dikkatli olamıyor.

– Uyarılmaya kızan olmaz mı, ne de olsa kötü bir tarafını işaret etmiş oluyorsun.

– Tabii gereken üslûpla söyleyeceksin, yumuşak yumuşak söyleyeceksin... Eğer kızarsa, hâlâ nefsi hâkimdir ona. Demek ki, sen onu, bir daha uyaracaksın!

– Nefis dedin de Yağmur Ali, sen demin benim nefis tarafımı epey besledin, dayandım ama ısrar edince dayanamadım, okudum sana şiiri.

– Haa, demek bu! Bak, şimdi Şah'ımı daha iyi anladım, eğer şiir senin nefsini pek kabartıyorsa, onu kırmak lâzım, o da öyle yaptı. Aslında o ilk günkü azarın, sana büyük bir yardımı olmuştur.

– Şiirim de kilitlendi, artık söyleyemiyorum, içimden geçiyor fakat ne dilime düşüyor, ne de aklımda kalıyor.

– Evet büyük bir ceza! Dayanabildiğine, buraya koşa koşa döndüğüne göre, manevi bir mertebe kazanmışsındır. Hazret zaten kaldıramayacağın bir yükü vermez sana. Çünkü Tanrı, kaldıramayacağı yükü vermez insana!.. Her neyse, demek ben, bir de nefsinle uğraşacağım senin, eh sen de bari benim tembelliğimle uğraş.

– Tembel misin?

– Hem de nasıl! Üşengeç de diyebilirsin lâkin, gündüzleri uyanmaya, geceleri uyumaya üşenirim.

O sırada ezan okundu, Yunus'la Yağmur Ali, mescide doğru yürümeye başladılar. Yağmur Ali:

– Artık yarın sana bilgi veririm, dedi, çünkü akşam namazından sonra yemek yeriz, yatsıya kadar herkes kendi başına

virdini ve verilmişse zikrini yapar. Yatsıdan sonra, meydanda sohpet ve toplu zikir olur, bazen bu zikir sabah namazına kadar sürer, bazen de uyumaya birkaç saatimiz kalır.

– Kalmadığı zaman hiç uyumaz mısınız?

– Gün içinde uyunacak vakit bulunur, merak etme.

dedi Yağmur Ali, beraberce mescide girdiler...

Lengerhane, dervişlerin kaldıkları kârgir binanın içindeydi, birkaç yer sofrası kurulmuştu. Yağmur Ali, önce kendi sofrasındakilere, sonra herkese, "Yeni gelen talip arkadaşımız; Yunus'." diye tanıttı onu. Genç adam dikkat etti, arkadaşı ne ikinci ismini söylemiş, ne de şairliğinden bahsaçmıştı. Bir süredir uyumakta olan nefsi, hemen gözlerini açtı, dedi ki: "Bak bak, Emre ismini söylemedi, ola ki bir tanıyan çıkar diye dikkat etti, anlıyor musun, demek ki ismin, şairliğin bir hayli yayılmış!" Yunus'un ona cevabı, sadece derin bir iç çekmesi oldu; hani ya, artık şiiri, şairliği önemsemiyordu?.. Yağmur Ali, ondan okumasını istediği zaman utanmıştı. Şimdi kendisine ne oluyordu ki? Bir şekilde isminin yayılmış olması, söz konusu ediliyordu. Hem de... Yoksa? Bundan gurur mu duymuş, sevinmiş miydi?! İçinden; "Şu nefisle uğraşmak, buzdan duvarı tırmanmaya benziyor, insanı ne de çabuk kaydırıp, başladığı noktaya getiriyor." diye düşündü. Canı sıkılmıştı adamakıllı... Sessizce burada öğrendiklerinden kendi kendine verdiği ilk dersi tekrarladı: "Uyanık olacaksın, dikkatli olacaksın, içini yoklayacaksın, hayır kulağı ile dinleyip, hayırlıyı konuşacaksın!"

Tam o sırada küçük bir yumruk indi, sırtına. Yumruk küçük olmasına küçüktü ama kuvvetliydi. Yunus boş bulundu öne doğru kaykıldı, doğruldu ve arkasına bakmadan:

– Nasılsın Bodur Musa, yârenim, diye sordu.

Kulağına eğilen Bodur Musa, fısıldadı:

– N'aber, ne ismin tam söylendi, ne de şairliğin, ne dersin bu işe Yunus yârenim?

Yunus döndü, gülümsedi:

– Valla, dedi, benim uyanık olmama lüzum yok galiba, sen beni uyarıyorsun, ömrüne ömür katılasıca Bodur Musa!

– Bak şimdi bak, sen ne biliyorsun, benim uzun yaşamak istediğimi de, böyle bir dua edersin?

– Az yaşamak istediğini bilirim de ondan Bodur Musa, Tanrı'ya kavuşman ertelensin istedim!

Sofrayı çevreleyenler gülüşmeye başladılar.

Birisi:

– Oh be, dedi, Bodur Musa ile laf yarıştıracak biri gelmiş!

Bu kez Musa ile Yunus da güldüler, gülüşme yayıldı. Konuşulanları hiç işitmeyenler bile gülmeye başladılar.

Birden gülmesini kesen Bodur Musa:

– Haydi artık yeter be, diye bağırdı, sizi gidi utanmazlar, edepten ne haber?! Unutmayın, Peygamber Efendimiz sadece tebessüm edermiş!

Yemekhanenin tavanından sanki bir buz kitlesi düşmüştü, herkes birden susuverdi, önüne baktı.

– Haydi haydi, dedi Bodur Musa, çok da suçlanmayın, olur böyle şeyler, Sultan'ımızın sözünü unutmayın, "Burada sizin için güzel olan, birbirinize sevgi gözü ile bakmanızdır." der. Varsayalım ki bu kahkahaların içinde sevgi vardır. (Yunus'u sarstı.) Yediğin yeter, maşallah gebe inekler gibi yiyorsun! Kalk, kalk da biraz dolaşalım.

Yunus'un gözleri Yağmur Ali'yi arandı. O:

– Siz çıkın, dedi, Bodur Musa, Yunus'a virdini anlat.

– Ne anlatacağımı senden mi öğreneceğim, kahpenin kardeşi!

Yine hafifçe gülüşenler oldu, Bodur Musa, Yunus'a izah etti:

– Bu güzel laf Mevlâna'ya aitmiş, o söylermiş arada sırada. Fakat ben burada, kime söylesem; gülüp durur, kimse ciddiye almaz, gönüllerini sevdiğim kahpenin kardeşleri!

Yunus'la beraber dışarı çıktılar, karanlıkta ağaçların arasında yürümeye başladılar; Yunus, âdeta dehşetle sordu:

– Bir şeyh, küfür eder mi yahu?

– Canım Mevlâna'nın ağzından ne dökülse, gül suyudur. Bakma sen lafıma, elbet o da bir tuhaflık olsun diye söyler. Kendisi sanırım ta Belh'ten getirmiştir bu küfrü! O, aşk neşesiyle sarhoş bir adamdır, sohbetinde ağzından inciler dökülür... Semâında kendi dönmez, bir nur döner sanarsın!..

Yunus ona, Konya'ya gidişini ve Mevlâna ile karşılaşmasını anlattı. Bodur Musa:

– Eh, dedi, burada aklı başında, yüreği geniş bir derviş olursan, belki bir gün Tapduk Sultan'ın selâmını götürürsün ona... Neyse bırakalım bunları şimdi, bir köşeye çekilip virdimizi yapalım, tespihin var mı tespihin?

– Evet.

– Her gün yapılması gerekli olan bazı tespihlerimiz, okunması gereken dualarımız vardır, buna vird denir. Yön kıble, oturuş edepli, gözler kapalı olacak... Nedense burada âdet olmuş, hemen herkes, akşamla yatsı arasına sıkıştırır bu işi... Olmaz değil, olur! Çünkü virdin belli bir saati yoktur, anca en güzeli erte namazından evvel veya sonradır. Sabahın o vakti güzel bir vakittir çünkü; kafa uyanık, gönül açık; gökten rahmet yağmakta, Allah'ın rızkı dağıtılmakta. Bilir miydin bu vaktin kıymetini Yunus?

– Ben de severim o vakti, insan asıl vatanının, Elest Bezmi'nin rengini sevmez mi, dedi, zaten sabah namazı da, beş vaktin içinde en sevdiğim namazdır.

Bodur Musa, "Elest Bezmi'nin rengi de ne demek?" diye sormadı, kafasına takılan bir gözlemini sordu:

– Güzel, lâkin sen de benim gibi bir Türkmen'sin. Neden erte namazı demezsin de, köyde de dikkat ettim, hep sabah namazı dersin?

– Ağız alışkanlığı olmalı, aslında her ikisini de söylerim.

O sırada ayak sesleri duydular arkalarında, durup beklediler, Yağmur Ali idi.

– Ben de sizinle geleyim, dedi.

– Seni davet etmedikti ya, neyse gel bakalım, dedi Bodur Musa.

Yunus ses çıkarmadı, onun geldiğine memnun olmuştu. Ağaçların altına oturup kıbleye yöneldiler:

– Benimki şöyle yarım saat falan sürüyor, dedi Yağmur Ali.

– Allah Allah, zamanı böyle ölçer misiniz burada, diye sordu Yunus.

– Zaman çok kıymetlidir, onu boşa harcamamaya çalışırız Yunus, dedi, anca işte benim üşengeçliğim yüzünden, her zaman dikkatli olmayabiliyorum. Bu konuda beni ikaz et, deyişim bu yüzden zaten. Sultan'ımız çok kıymet verir zamana, onu insanlara faydalı bir işle, işlerle doldurmayana kötü kızar; "Sebepsiz ve sevgisiz geçen vakitten sorumlu olacaksınız." der, sanki her elimizle, bir ayrı iş yapsak, memnun olacak.

Bodur Musa:

– Haydi haydi bırakın gevezeliği, dedi, Yunus, ben okunacak olanı yüksek sesle söyleyeceğim, sayısını söyleyeceğim, herkes usul usul okuyacak, bir iki kere beraber yapsak, öğrenir gidersin.

– Herkesin virdi aynı mıdır?

– Yeni gelenlerin genellikle aynı olur, sonradan değişebilir, bazen de sayılar artırılır. Haydi bakalım, Bismillâhirrahmanirrahim.

Böylece yolunun ilk virdini yapan Yunus, o kadar heyecanlanmıştı ki, yine yalnız kalmak istedi. Arkadaşlarından müsaade alıp, biraz yürümek istediğini, mescitte buluşacaklarını söyledi.

– Yine aklın bıraktı galiba seni Koca Yunus, dedi Bodur Musa, şu karanlık gecede ağaçlar arasında kayboluverirsin, farkına bile varmazsın. Daha doğru dürüst bahçeyi bile bilmiyorsun. Bari biz gidelim de, sen otur istediğin gibi yalnız başına, ne yapacaksan yalnız yalnız, yap bakalım!... Mescitte buluşuruz.

Onlar daha uzaklaşmadan, akıl gönüle uymuş, o, akılla tekleşip, konuşmaya başlamıştı bile:

Ezân okur müezzin, çağırır Allah adın,
Yıkma dinin bünyâdın, dur erte namazına.

Ağar pervâze kuşlar, tesbih okur ağaçlar,
Himmet alan kardeşler, dur erte namazına.

Namazı kıl zikreyle, elin götür şükreyle,
Öleceğin fikreyle, dur erte namazına.

O gece yatsıdan sonra, meydanda, Yağmur Ali, Yunus'un yanına oturmuş, kulağına fısıldıyor, onu bilgilendiriyordu. Bir an yine gönül konuşuyor gibi geldi Yunus'a, daha çok hoşlandı arkadaşından.

Meydan dolmuştu; dergâh sakinleri, aşağı köyden ve daha uzaklardan gelenler, gelip geçen birkaç yolcu edeple oturmuş, alçak sesle birbirleriyle konuşuyorlardı. Derken Tapduk Emre girdi içeri. Üstünde yakasız, önden açık, kolları bol, mavi bir ferace, başında yeşil sarık vardı... Herkes ayağa kalktı, selâmlaştılar. Bu renkli giysilerden pek hoşlandı Yunus, Yağmur Ali, Hazreti Peygamber'in de böyle renkli giydiğini söyledi. Yunus da ona, gördüğü zaman Mevlâna'nın üzerinde de renkli ferace bulunduğunu, fakat şimdi rengini hatırlayamadığını anlattı.

Sohbete kısa bir âyet okunuşu ile başlandı. Sıra takip ederler, bir de böylece hatim indirirlermiş... Uzun âyetleri ikiye, üçe, beşe böldükleri olurmuş. Okuyan güzel yüzlü, çok güzel sesli, orta yaşlarda bir hafızdı... Yunus, ezanı okuyan sesi hatırladı.

Sonra, misafirlerden gençten biri, Tapduk'tan, söz için izin istedi:

– Efendim, dedi, bu benim meclise ikinci katılışım, geçen defa zikir yaptık, gönlümde silinmez bir iz oluştu, acaba bizlere biraz zikirden bahseder miydiniz?

– Eyvallah yolcu, dedi Tapduk Emre, müsaade et, benim yerime Mustafa Efendi konuşsun.

– Âdetidir, diye fısıldadı Yağmur Ali, yabancıların da olduğu sohbetlerde, pek anlaşılır izahlar yapılmasını ister ve genellikle böyle güvendiği dervişleri dillendirir. Aşk yoluna ise sadece bizlerle beraber olduğu zaman dalar, kendisi konuşur, lâkin bizler sual sorabiliriz, onları da cevaplar.

Mustafa Efendi, yaşça Tapduk'tan büyük, beyazlar içinde bir ihtiyardı. Karısı ölünce, gelip tekkeye yerleşmiş, halvet çıkarmış, derslerinde ilerlemiş, sülûkünü tamamlamış bir dervişti. Gençlerin Mustafa Dede'siydi, bir müşkülleri ya da akıllarına takılan bir soru olursa, Tapduk'tan önce ona sorarlar, o cevap veremezse, Sultan'larını rahatsız etmeye cesaret ederlerdi. Dergâhta, kilden çanak çömlek yapardı. Buradaki çanak çömlek, kupa bolluğu bundandı. Fazlalarını ise gider pazarda satar, kazandığı parayı, olduğu gibi Tapduk Emre'ye teslim ederdi.

Mustafa Efendi; "zikir"in, mana yolunun temelini teşkil ettiğini, Kur'an'da yetmiş surede ve iki yüz elli altı yerde zikirden bahsedildiğini, aslında gerçek zikrin, her an Allah'ı hatırlamak olduğunu söyledi. Toplu veya şahsî zikrin kuru kuru "Allah Allah" diyerek veya O'nun herhangi bir ismini tekrar ederek yapılmayacağını, zikrin dilden gönüle, gönülden bütün vücuda yayılması lâzım geldiğini, böyle zikirlerde, O'ndan

başka bir şeyin düşünülmemesi lâzım geldiğini, kişinin aklını ve ruhunu tam anlamıyla ve teslimiyetle Yaradan'ına vermesi gerektiğini anlattı.

Sükûnetle, yavaş yavaş konuşuyor, odadakiler çıt çıkarmadan, yüzlerinde sanki onu sevdiklerini anlatan hafif bir tebessümle dinliyorlardı. Tapduk Emre:

– Eyvallah Mustafa Efendi, dedi, zikrin bir faydası var mıdır, bir de onu de bakalım.

Mustafa Efendi:

– Zikir, gönlün ilâcı, nefsin zehridir, dedi, insanın dostu, fakat kibrin, gıybetin, haksızlığın, yalanın, öfkenin, kinin velhasıl her türlü kötülüğün düşmanıdır! Zikirle meşgul olan bir kimsenin nefsi çatlar, bütün kötülükler, ağaçlardan düşen yapraklar misali düşer, toprağa da karışmaz, kaybolur... O insan, anasından yeni doğmuş gibi, saf ve temiz olur. İşte bu saflıkla kişi, neler neler öğrenir, sırlar ona açılır, ayan beyan olur. Çünkü, nefsin kötülüklerinden kurtulması, Cenab-ı Hakk'ın, şerefli kıldığı insana bir dönüştür, O'nun halifesi olmaya lâyık oluştur. Şunu da unutmayın, zikrin gün veya gece içinde belirli bir saati yoktur. Kul, istediği zaman zikir yapabilir. Zaten her an, O'nu aklına getirebilir, getirmelidir de, yani bir derviş, aslında daimî zikir içinde bulunmalıdır.

Mustafa Efendi'nin konuşmasını can kulağı ile dinleyen dervişlerin gönülleri zikir hâlindeydi. Tapduk Emre başladı, meydandakilerin tümü ona katıldılar. Kimi gözyaşları içinde, kimi kendi içine büzülmüş, başı önünde, kiminin gözleri, nurlanan Tapduk'a dikilmiş, fakat edep dairesi içinde, iki saat süren bir toplu zikir oldu bu. Ve Yunus, Aziz'in "İçim yıkandı" derken, ne demek istediğini adamakıllı anladı, çok iyi hissetti...

Sonra bir yolcu, ozan kopuzu ile ilâhiler çaldı, ona iştirak ettiler... Yunus sakin ve huzurlu, manevi bir keyif içindeyken, birden ozanın dilinden kendi şiirinin döküldüğünü işitti... *"Dolap*

niçin inilersin? / Derdim vardır inilerim" topluluk bir bütün hâlinde değil, fakat beş altı kişi de bu ilâhiye katıldı; Yunus sadece dinledi, ününün arttığını düşünmedi. "Bu bir hizmet olmuş dinleyene" dedi içinden, kendi yazdıklarıyla duygulandı. Yazmasına vesile olan o hüzünlü dolabı düşündü ve bir an Tanrı'nın sevgisinin kendisini sarıp sarmaladığını hissetti. Bu bir an, inanılmayacak derecede sıcak ve mutluluk doluydu. Geçti. Geriye bir neşe kaldı gönül dolusu.

Meclis dağıldığı zaman, sabah namazına daha birkaç saat vardı. Yunus'a, saman doldurulmuş bir yatakla, yastık ve üzerine örtmesi için bir keçe verdiler. Varıp yatağını Yağmur Ali'ninkinin yanına serdi. Arkadaşı uyukluyordu, onun yanına geldiğini bile fark etmedi.

Sert saman yatak, hiç alışık olmadığı hâlde, Yunus'a bir hoş geldi, uzandı. Keçe yorganı biraz garipsemekle birlikte sıkı sıkı sarıldı, gecenin ayazı üşütüyordu. Günün heyecanından sonra, hemen uyuyacağını sanmıştı, uyuyamadı. Mustafa Efendi'nin konuşmasını, zikir ve cumhur ilâhiyi yeniden yaşadı, sazı işitti tekrar tekrar, kendi şiirinin bir ilâhi olarak okunması aklına geldiyse de, bundan kendine bir pay çıkarmadı, sanki çok olağan bir şeymiş gibi! Zikir ve müzik, onu sarhoş etmişti kâfi derecede. "Allah Allah" diyerek daldı, kısa bir süre sonra, ezan sesiyle uyandı. Kendini diri ve sevinçli buldu. Yanında uyuyup duran Yağmur Ali'yi uyandırdı ve pek zor oldu bu iş, o sırada Bodur Musa, arkalarında belirdi:

– Tanrı'ma bin şükür, dedi, bir görevi üzerimden aldı! Neydi be, şu bir işe yaramayan adamı uyandırabilmek, ermekten daha zor! Koca Yunus, gör ki başına ne aldın!

– Geç kaldın da ondan Bodur Musa, dedi Yunus, yoksa başıma falan bir şey aldığım yok. Ya sen nerelerdeydin bu zamana kadar? Işığın mı söndü, yoksa düşün mü pek tatlıydı?!

– Eyvallah dervişler, siz çekişedurun, ben abdest tazelemeye gidiyorum.
dedi Yağmur Ali, gözlerini ova ova, yarı uykuda, yarı uyanık ve sarsak sarsak yürüyerek çıktı kapıdan. Yunus da, Musa da gülmekten katıldılar.

– Buradaki işi nedir, diye sordu Yunus:

– Dericilikmiş asıl işi, burada işlenmiş derileri alır; suluklar, hançer kılıfları, işte heybeler, keseler falan yapar, pazarda satar, kârını dergâha verir, diye cevap verdi Bodur Musa.

Sabahın ayazı, onları daha çok diriltti, Yunus:

– Ne zaman dalacağım ormana, diye sordu.

– Eh zamanı geldi, dedi, Bodur Musa, bugün de burada ayaklarını uzatıp yatmayacaksın, hamamımıza odun gerektir, senin keyfini beklerken, kirden pastan görünmez olduk!

Yağmur Ali:

– Bir şey soracağım, bağışla Yunus, dedi, sen marangoz olduğunu söyleyince, Hazret'im sana odunculuk görevi verdi, bu gönlünü kırdı mı?

Yunus, gülümsedi:

– Eh, dedi, bir parça buruldum elbet, gönül kırılması söz konusu olmamalıydı, birazcık oldu işte. Fakat geçti şükürler olsun. Anca sana itiraf etmeliyim ki, orman benim öz bahçemdir aslında.. Odunculuktan hiç gocunmam, belki on, belki on iki yaşından beri, ben ormanla hemhâlim. Garip gelir sana belki, lâkin ormanın bağrında, ağaçların arasında, ben de bir ağaç olur, kalırım. Düşünen bir ağaç, gönlü konuşan bir ağaç. Orada açılırım, orada ben, ben olurum.

– Ben de, dedi Bodur Musa, şu Yunus'tan ne güzel yakılacak odun olur, diye düşünüp durmaktaydım, sebebini aradım da bulamadımdı. Şimdi öğrendim şükür!

– Yani, dedi Yunus, Hak aşkına yana yana, iyi bir derviş olacağımı mı kestirmiştin, baştan beri öyle mi?

Bodur Musa, çok sinirlenmiş göründü:

– Seni gidi beni bilmez seni, dedi, artık bir laf edemeyecek miyiz senin yanında. Tatsız oldun ki, ne tatsız! Kim dedi benim sözlerimi, çevir çevir de uydur, istediğin gibi kullan diye!

Üçü birden gülüştüler, Yağmur Ali:

– Senin bu hâlin, bana Peygamber Efendimiz'in Hira'sı ile Hazreti Musa'nın Tur Dağı'nı hatırlattı. Hazreti İsa'nın da var mıydı dağda geçen bir olayı acaba?

– İncil, onun dağdaki bir konuşmasını verir, bana okutan Sıddık Hoca üzerinde durmuştu, dedi, önemli sırlar açmıştır.

– Eyvallah Koca Yunus, bilir misin ki, her indirilen kitap, bizim anlayışımızın manevi bir makamına işaret etmektedir, Hazret'im söylemişti. Demek ilâhî kitaplar, insan-ı kâmilin, yani üstün insanın vücudundan ayrı bir şey değildir.

– Bilmiyordum da, bir şeyler seziyordum sanırım, bir ara Hazreti İsa sevgisi ile yârim Muhammed sevdası arasında gidip gelmiştim çünkü!

Mescide, gecikmiş olarak anca gelmişlerdi. Bodur Musa'nın "Sizi gidi geveze tembeller, namazımı eksik ettiniz benim" sözleri arasında, arka safta bir yer bulup, imama uydular.

Yunus, ancak bir ay sonra, hakikaten oduna ihtiyaç olduğu zaman, dergâhın ormanına dalınca, köyününkinin ne küçük, ne yetersiz olduğunun farkına vardı. İşte orman diye buna denirdi! Dağa doğru tırmandığı için, biraz nefesi zorlanmıştı, bir kayın ağacının gövdesine yaslanıp durdu, elindeki baltayı bıraktı. Uzayıp giden ağaçların, dalların arasından sızan gün ışığı, yerlere halı gibi serilmiş sarılı kırmızılı yapraklarla oynuyordu. Bir minik sincap göründü, uzakta durup Yunus'a baktı. Yunus gülüverdi, sincap kaçtı. "Ya Rab, diye geçti aklından, şu insan denen varlık için, ne de güzel bir dünya

yaratmışsın, ne güzel ve onu insanın hizmetine vermişsin, şükürler olsun."

O'nun güzel olduğunu, güzellikleri sevdiğini bilirdi de, işte şimdi ormanın bağrında, sanki yeniden keşfediyor gibi heyecanlanmıştı. Acaba insan, sırf güzellikleri göre göre ve idrak ede ede, eremez miydi? Böyle bir düşünce geçti kafasından, "Zaten bir derviş kişi, her hâlinde, güzelliklerden başka ne görür ki.." diye cevapladı düşüncesini. Ve orada Tanrı'nın güzelliğine bir kere daha erdi. Yine gönlü genişlemiş, yine göğsünde bir maddi acı hissetmişti...

Dinlenip nefesi yerine geldikten sonra yürüdü. Kurumuş bir ağaç arandı, ağaç dallarının kurumuşlarının en düzgünlerini bulup kesti, ölü kütükleri, bağlandıkları topraktan kazıp çıkardı, onları düzgün ince odunlar hâlinde kırdı. Sonra koca bir demet yapıp, sırtına yerleştirdi. Yokuş aşağı, iki büklüm, ağır ağır yürüyüp, akşama doğru döndü dergâha. Kapıda durup uzaktaki köye baktı, bazı bacalar tütmekteydi. Acaba ekmek mi yapmaktalar, yoksa hava soğuk mu geldi onlara, diye düşündü. Kendi köyünde havaların nasıl gittiğini merak etti... Şu Aziz de bir gelmemişti ki, oradan haber sorsun ve müjdeyi anasına, Zehra'ya götürsün... Karısı aklına gelince onu ne kadar özlediğini düşündü. Gerçi bir iki kere, geceleri değişik bir özlemle rahatsız olmuştu ama, Yunus pek önemsememişti bu rahatsızlığı... Fakat şimdi ona, burayı anlatmak istiyordu; öğrendiklerini, sezdiklerini, bilhassa Tapduk Emre'yi, onu her geçen gün nasıl, nasıl artarak sevdiğini, geceleri yaptıkları sohbet toplantılarını... Zikrin, bir nisan yağmuru gibi gönlünü yıkamasını ve daha pek çok şeyi; sert saman yatağını, keçe yorganını, Yağmur Ali kardeşini ve ormanı anlatmak istiyordu. Zehra'nın her zaman yaptığı gibi, yüzünde bir tebessümle, bal rengi gözlerini iri iri açıp, hayran ve sessiz kendisini dinlemesini istiyordu.

Bodur Musa, her zaman olduğu gibi, onu dalgınlığından çekip çıkardı:

– Sen de gerçekten ağaç oluyormuşsun gittiğin zaman a Koca Yunus, vakit akşam oldu anca geldin, yoksa odun yerine, hazine buldun da, onu bize paylaştırmak mı istersin?

– Hazine ki ne hazine, dedi Yunus, Allah'ın güzelliklerini bir daha buldum.

– Burada bulmadın da, ormana gidince mi buldun?

– Ne yana dönsem bir başka güzellik a Bodur Musa, yüreğim çatırdıyor, bir de, ne yana dönsem o güzelliğin içinde sanki Tapduk'umun nurunu görüyorum, kaldıramıyorum galiba bunca güzelliği!

– Kaldırırsın, kaldırırsın, dedi Bodur Musa, hele o yürek tam genişlesin, sana acı vermez olsun, bak nasıl da kaldırıverirsin her bir şeyi, Tapduk'un nurunu görmeyi de…

– Yoksa sana da mı geliyor böyle bir hâl? Göğsün sanki çatırdıyor, gönlün genişliyor, genişliyor, sana sahiden bir acı vererek ha, öyle mi?

– Geç geç, sana da mı geliyordu, de Koca Yunus, bil ki sen giderken, biz dönüyorduk bu yolları! Yoksa sen benim de bir derviş olduğumu unutup, dergâhın soytarısı mı sandın?!

– Nasıl da bildin be Bodur Musa, ben de tam öyle düşünmüştüm!

– Kes zevzekliği, sana ben olmak yakışmaz, sen şairsin, bu kadar! Bu kapıda seni bekleyişimi meraktan sanma. Sultan'ımız gece, sadece bizlerle olacakmış, misafir günlerini ayırmış. Haftada iki gece hep beraber misafirlerle bir arada, üç gün de yalnız bizimle olacakmış artık bundan sonra.

– Dergâhın kapısı her zaman açık olmayacak mıymış yani?

– Dergâh kapısı, her gelene, her zaman açıktır da, aşk meclislerini böyle istemiş artık… Velhasıl ben sevindim bu işe, sen de sevinirsin sandım.

– Sevinmez olur muyum a Bodur Musa, Yağmur Ali ne der bu işe?

– O derileriyle uğraşmakta yine, söylersem çalışmayı unutur, dalar gider diye söylemedim daha.

Yunus dergâha geleli altı ay olmuştu. Nefsiyle mücadele ediyor, kâh kazanıyor, kâh kaybediyordu, fakat bu konuda azmi çok fazlaydı. Belki oradaki on kişiden daha fazla bir özeleştiri içindeydi. Titiz bir dikkatle kendi kendini, içini, ta içini izlemeye çalışıyordu. O kadar ki, bazen nefsini kınamaktan manen yorgun düştüğü oluyordu. Bu arada herkesin yardımına koşmasıyla, zaman zaman safça soruları, bazen pek duygulu konuşkan, bazen derin bir hüzün içinde suskun hâlleri ve bilhassa alçak gönüllü tavırlarıyla kendini sevdirmişti.

O gece yalnız dervişler toplandı meydanda, Tapduk Emre ise sanki, beyazımsı bir nurla çepeçevre sarılmıştı. Yunus ona baktıkça sevgisi coşuyor, artık bundan sonra bir başkasını böyle sevemeyeceğini sanıyordu. Fakat gönlü hatırlattı ve Nur'unu da öyle sevdiğini söyledi. Yunus, cevap verdi: "Tapduk'uma sevgim daha derindir... O dosttur ve gönlümü tam anlamıyla o yağmalamıştır. Öyle ki, sanki ondan başka kimseye sevgim kalmamıştır."

Herkesin böyle geceler için sakladığı bir iki suali vardı. Yunus da eğer sıra gelirse, "Elest Bezmi"ne dair sormak istiyordu. Fakat konu Allah'ın isimlerinden açılmıştı, Tapduk Emre dedi ki:

– Yaradan'ın isimlerinden yola çıkan, bilgisini hazmetmiş bilgin kişilere, isimlerin özü olan Allah'tan bilgiler ulaşır. Benliğini yok eden, fenafillah, Allah'ta yok olma mertebesindeki insan, cümle sorulardan ve dünya meselelerinden ve kirlerden arınmış nefsi ile, isimlerin özü ve Ahad olan "Gerçek Varlık"a

secde eder. Bu kişinin nefsine fâniyye, yani yokluğa ulaşan nefis yahut safiyye, yani saflığa ulaşan nefis derler... Anlamanız gereken, Allah'ın isimlerinin fevkalâde mühim olduğu ve arınmış benliğinizle, onlara yönelmeniz gerektiğidir.

"Ey benim canımın içi sevgilim... diye içinden Tapduk'a seslendi Yunus. "Acaba sen böyle mi erdin? Söyle, söyle ki, ben de senin adımlarını izleyeyim, sen hocasın, bense bir kul... Sen rehbersin, ben seni takip eden... Sen ermişsin, bense daha bir derviş bile olamadım. Allah'ın izniyle bana yardım et; nefsimi yakıp kül etmeye, o küllerden tıpkı bir kaknus gibi yeniden doğmama, bir safiyye olup çıkmama yardım et..."

– Şeyhim, dedi çok genç bir derviş, bir hadis hakkında sormak istiyorum, Peygamberimiz Efendimiz'in şöyle bir sözü var: "Fakirlik iki cihanda yüz karasıdır." İşte buradaki ince anlamı çıkaramadım, eğer lütfen cevap verirseniz...

– Selim, dedi Tapduk Emre; güzel bir soru sordun, sanırım hadisi bilenlerin zihnini kurcalamaktadır bu soru... Sakın ola evlâtlar, buradaki fakirliği, maddi bir şeyle karşılaştırmayın. Çünkü bu ne para, ne de pul meselesidir. Aslında bu fakirlikte, fenafillah, yani o kişinin varlığından tamamen soyunarak, Allah'ın varlığında yok olması sırrı açığa çıkmaktadır. İnsanın, değişmeyen özünden bir işarettir. Bahsedilen "iki cihan" ise aslında birer hayal olan dünya ve ahirettir. Siyah malûm, yokluğun rengidir. İki cihanda yüzün kara olması; sülûk sonucunda, kişinin yokluğunu idrak etmesi ve tek varlığın yalnız Hak olduğunu anlamasıdır. Bu durum, yolumuz büyüklerince, fakr, fakirlik olarak nitelendirilmiştir. Cenab-ı Hak, henüz belirişlerin ortaya çıkmadığı bir zuhursuzluk âleminde, gizli bir hazine idi, bilinmek istedi ve belirdi ve bütün yaratılanlar ortaya çıktı. Gözünüzün görebildiği ve göremediği her şey, her mahlûk, Allah'ın belirişinden başka bir şey değildir. İşte

çocuğum, "Fakirlik iki cihanda yüz karasıdır." hadisi, bunlara işaret etmektedir. Anlayabildin mi, ya sizler evlâtlar?

Mustafa Efendi:

– Pek güzel buyurdunuz Sultan'ım.

derken ve "evet" sesleri yükselirken topluluktan, Selim'in sesi gayet hafif çıktı:

– Evet efendim.

Tapduk Emre, ona baktı, gülümsedi:

– Merak etme, dedi, nefsinin kötü huylarından kurtuldukça, daha iyi anlarsın, sabırlı ol, kötü huylarınla mücadele et, meselâ şu gıybet, nasıl bir kötülüktür, anlamaya çalış.

Selim kıpkırmızı oluverdi; acaba Hazret onun arada sırada birini, diğerine çekiştirdiğini biliyor muydu? Sual kafasında dolaşırken, sessizce bağır basıp yerine oturdu.

Yunus, insanın "değişmeyen özü"nden, Allah'ın insanları yaratırken, ruhlarına üflediği nefesi anlamıştı. Kendisi, "ruhun özü" veya kısaca "öz ruh" diye isimlendirmişti onu. Yokluğun renginin siyah olmasını ise aldı kabul etti. Demek Allah'ta yok olan kimse yoksuldu ve yüzü kara idi! "Yüzü kara fakir Yunus'a bir ulaşabilsem" diye düşündü. Aklı ise dünyanın ve ahiretin sadece birer hayal olduğu meselesine takılmıştı. Söylenenleri dinlemeyip düşünürken, içinde bir boşluk, bir değersizlik duygusu oluştu bir süre. Hemen kaçıp gitmek istedi meydandan, kaçıp ormana dalmak, kaçıp mezarlıkları dolaşmak, kaçmak bir yerlere, bir somut gerçeğe! Oysa tabir caizse, Allah'tan başka bir "somut-soyut" gerçek yoktu ki!.. Yunus, zor da olsa bu idraki, kenarından köşesinden yakalamaya, içinde açılan boşluğu, bir kalbî zikirle doldurmaya çalıştı. Mustafa Efendi bir gün, "Allah ismi anılarak parlatılan gönülde, hakikat nuru belirir." dememiş miydi! Böylece bir tam idrake ulaşamadı ama biraz önceki değersizlik duygusundan

bir nebze de olsa kurtuldu. O, gerçeğe ulaşmaya çalışıyordu ve eğer gerçek buysa, ürkmesi nedendi? Kabul edip, içine sindirmesi lâzım gelmez miydi? Önce can dostları ile bu meseleyi konuşmaya karar verdiyse de, sonra vazgeçti, hele bir kendisi anlamaya çalışsındı bakalım... Bu arada başka sorular sorulmuş, onların cevapları verilmişti. Artık konuşulanları dinlemeyen Yunus'un gözleri, Tapduk'un görkemli yüzündeydi, onda Tanrı nurunun bir ışımasını arıyordu yine. O ikinci gelişindeki gibi, sanki o nuru görürse, kalbi rahatlayacak, Tanrı'dan gayri her şeyin hayal olduğunu içine sindirebilecekti. Gördüğü; heybetli bir yüz; derin derin bakan kara parıltılı elmas gözlerdi. Sonra, zikir yapıldı.

Zikir tamamlanıp dervişler dağılırken, Tapduk Emre Yunus'a seslendi. Yunus döndü, ona yaklaştı. Tapduk Emre:

– Evlâdım, dedi, sen artık yarın sabah namazından sonra halvete gir.

Şöyle baştan aşağı süzdü Yunus'u, gördüğünden memnun olmuş gibi gülümsedi:

– Yiğit bir delikanlıya benzersin, zayıf ve hastalıklıdır diye, kırk günü azaltmamıza gerek yoktur. Kırk gün iyidir. Söyle bakayım, çok su içer misin, mizacın hararetli midir?

– Evet Sultan'ım.

– O hâlde, bir süre sana, sıra ile üçer, ikişer, birer yudum su verilecek. Kapandıktan sonra, seninle yalnız musahip dediğimiz bir kardeşiniz ilgilenir. İşitmişsindir elbet, başka kimseyi görmez ve konuşamazsın. Musahiple de görüşmen, ancak bir ihtiyacın olduğu zaman olacak. O seni tekkedeki ayakyoluna götürür, sonra tekrar hücrene bırakır. Yemeğini suyunu o getirir. Ha, olmayacak ya, eğer halvete devam edemeyecek duruma düşersen ona söyleyeceksin... Bu arada, manalı bulduğun bir rüya görürsen veya uyanıkken görürsen, sana anlamlı

gelen şeyler, istersen ikindi namazından sonra gelip bana anlatabilirsin.

– Emredersiniz efendim.

Bağır bastı, baş eğdi ve ayak bağladı Yunus, arka arka çıktı meydandan. Halvetten sağ çıkıp çıkmayacağından emin değildi ama aldırdığı yoktu. Yalnızlığın, açlığın, uykusuzluğun, zikrin, hüküm süreceği halvetin heyecanı şimdiden basmıştı içini. Koşup, yatakhaneye doğru hızlı hızlı yürümekte olan Yağmur Ali ile Bodur Musa'ya yetişti, haberi verdi... Bodur Musa dedi ki:

– Eyvallah, ben de gecikti bu iş, acaba şairimize özel muamele mi yapılıyor, diye merak içindeydim, kaçmaz uykularım kaçıyordu!.. dedi

– Kes şu şair sözlerini be Bodur Musa, biraz ciddi ol, yarın erte namazından sonra diyorum.

– Hayırlı olsun, dedi Yağmur Ali, orada ölmeden evvel öleceksin ve sağ salim, gönlün temizlenmiş, huzura ermiş olarak yeniden doğacaksın! İnanıyorum buna, ben bunca üşengeç, yemek memek seven, yalnızlıktan hoşlanmayan bir insan olarak çıktımsa, sen haydi haydi!

– İnşallah, dedi Yunus, o kadar heyecanlıyım ki...

Bodur Musa, arkasına bakmadan yürümeye devam etti, bir taraftan da konuşuyordu:

– Sen zaten safi heyecansın be âdemoğlu! Bak bir şu heyecanını yok etsen, sen zaten yok olursun! Ölmeden evvel ölürsün!.. Fenafillaha erişirsin, yüzü kara fakir olursun! Girmene lüzum yoktur halvete!

Yunus'la Yağmur Ali de onu takip etmeye başladılar, Bodur Musa'dan ümit kesen Yunus, Yağmur Ali'ye sordu:

– Şunun kurallarını bir daha anlat bana.

– Ne kuralı olsun, diye cevap verdi Bodur Musa; işte o gördüğün mezara benzeyen daracık, küçücük, karanlık hücreye

gireceksin, fazla değil kırk gün için!.. Neden kırk gündür bilir misin, Hazreti Muhammed Efendimiz'in Mim'i, ebcet hesabıyla kırk eder de ondan! Aynı zamanda o kırkında iken ilk vahiy gelmişti... Zaten halvet, peygamberlerin sünnetidir. Hazreti Yunus, balık karnında, Hazreti İbrahim ateş içinde, gül yüzlü Muhammed, Hira Dağı'nda halvet çıkarmışlardı. Eveet, uyumak yok, anca sırtın duvara dayalı bir üç saat kadar kestirebilirsen ne âlâ. Yemek yok, bir gece gündüz sonunda, sana üç kaşıklık bulgur ya da darı çorbası verirlerse, ne âlâ. Su yasaktır, ama hararetli mizacını düşünüp, ilk başlarda belki birkaç yudum su verirler... Melekler bile uğramayacak yanına, bir Allah, bir sen! Bir de yapacağın tevhid zikri! O'nunla konuşabilirsin elbet. Artık neler gösterir sana Tanrı bilemem. O sırada Bodur Musa'ya yetişen Yağmur Ali, şaşkın:

– Aaa, dedi, sen neden ağlıyorsun?

– Ne ağlaması gözlerime sizin tozunuz kaçtı, doğru dürüst yürümesini bilmezsiniz!

– Biz arkanda yürürken, sana toz toprak mı savurduk a Bodur Musa!

Yunus geldi, sarıldı Bodur Musa'ya, kocaman elleriyle, yanaklarındaki yaşları sildi. Yağmur Ali de duygulanmıştı, o da sessizce ağlamaya başladı. Kolay değil, can dostlarını, sonu pek de belli olmayan, çok zorlu bir manevi maceraya yolculuyorlardı; güzel bir sevinç ve derin hüzün birbirine karışmıştı... Bu macerayı tamamlayamadan, halveti kırıp hücreden çıkmak da vardı işin içinde. O zaman, kendine geldikten sonra sâlikin yaşayacağı kahrolmuşluk duygusunu, hiç kimse teselli edemezdi. Musa ile Yağmur Ali'nin ellerinde, sadece hayırla çıkması için dua etmek kalıyordu, başka bir şey yapamazlardı. Yunus:

– Yârenlerim, derviş kardeşlerim dedi, bana dua edin, bırakın ağlamayı, hücreye sokan Allah, ona dayanma gücü de

verir, hiç merakınız olmasın. Söyleyin bana, acaba orada nefsimi yıkabilir miyim?

Yağmur Ali:

– Nefis kalesini yıkmak, onca kolay değil be Yunus, ama çalışacaksın, güzel Çalap'tan yardım dileyeceksin. Belki bazı kale burçlarını yıkar, bazılarının taşlarını düşürebilirsin. Ne kazansan kârdır.

– Halvet, sana her türlü eziyete katlanmayı, her türlü fukaralığa tahammül etmeyi öğretecektir en başta, dedi Bodur Musa; ölmeden evvel öleceksin, dedik ya! Artık sonrası sana kalmış, nefsinle mi uğraşırsın, zikrinle ya da şiirinle mi uğraşırsın, sana kalmış... Benden sana öğüt; aklını karanlığa, açlığa, susuzluğa, yalnızlığa takma, maddeyi bırak, manadan ne kazanırsın ona bak. Allah yardım eder insana, mutlak eder, yoksa o durumda hayatta kalmanın imkânı var mı? Her neyse, sen temiz bir gönülle; çünkü Allah en çok o zaman ziyaret eder insanın gönlünü, sen işte tertemiz bir gönülle tevhidine devam et, sana gerekli olan tevhiddir, o kadar.

– Zaten, dedi Yağmur Ali, ölmeden önce ölmek, bir bakıma maddeden sıyrılıp; mana ile taçlanmanın yolu değil midir!

Yatakhanenin önünde toprağa oturdular. Gökte ay testekerlek, gümüş aydınlık ormanın üzerinde, sanki tek tek yaprakları sayacaklar, börtü böceğin sesleri geliyor, hava bayağı serince. Bir baykuş öttü ve Yağmur Ali içeri gidip, abalarını getirdi, kalın yün hırkalarına sarıldılar... Ve sustular; Yunus'un kalbi titremekteydi; "Ya Rab," diye düşünüyordu, "bir buğday istemeye gittim Hacı Bektaş'tan, görsünler bana neler oldu, bir kâmil mürşide yettim ki, yüzünde senin nurunu taşımakta! Şimdi önümde bir zorlu sınav var, ne derlerse desinler, ben bilirim ki, bu sınav, benim Tapduk'a lâyık olup olmama sınavımdır... Ben lâyık olmayı çok isterim, çünkü ona lâyık olursam, adı güzel Muhammed'e de lâyığım demektir, bu da Sana

lâyık olduğumu gösterir... İşte gönlüm bu yüzden titremekte, ne olur sen dahi razı gel buna... Benim güzel Allah'ım, n'olur yüzümü kara çıkarma, yardımını esirgeme… Beceremekten çok korkuyorum... Bana yardım et Rabb'im!"

Musa ile Yağmur da, kendi halvetlerine dalmışlardı, o kırk günü tek tek yeniden yaşamaktaydılar.

Sonunda Musa toparladı kendini:

– Halvette bulacağın yardım, Allah'tan sonra, Sultan'ın ve derviş kardeşlerinin sana yapacağı gönül yardımıdır. Yemek su eksik olabilir ama gönül desteksiz olmaz! Gönlünü gönlümüze daya Yunus. Biz, Yağmur Ali ile beraber gönül desteği vereceğiz sana, bu destekle besleneceksin! (Sonra toparlanıp kalktı Bodur Musa, Yağmur Ali'ye döndü.) Haydi, dedi, haydi oturmanın zamanı değildir, bu çocuğun uyuması lâzım, rahat bir uyku çeksin ki... hücrede sıkıntı çekmesin...

Yunus gülüverdi:

– Kırk geceye yetecek kadar mı uyuyayım a Bodur Musa?

– Sen yine de uyu be Koca Yunus, uyu, dedi Musa.

Yunus, sert saman yatağına uzandı, kolunu başına yastık etti, kolu saman yastıktan daha rahattı çünkü... Hiç uykusu yoktu, fakat hücreyi düşünmek istemiyordu artık, çünkü o zaman belki hiç uyuyamazdı. Geceki konuşmalara takıldı aklı. Acaba öyle midir, dünya ve ahiret ve bunca yaratılan; ay, yıldızlar, çiçekler ve insan, sadece birer hayal, gölge olup; Allah'ın, her cisim dediğimiz şeyde bir başka görünmesi, belirişi midir? Ve hakikat, sadece O'nun vücudu mu? Bunlar konuşulurken, içine düştüğü değersizlik duygusunu hatırladı. Bir çeşit korku idi bu; çünkü yok olmuştu, kendini kaybetmişti, arayıp bulamamıştı!.. "Ben yoktum, benimle beraber dünya, ahiret, o insanlar, bilhassa Tapduk, hiçbir şey yoktu! İçimdeki o boşlukla, gerçekten korktum." diye düşündü; kendini yokladı,

artık korkmuyordu, merak ediyordu yalnız. Fakat "Tek Vücud" varsa, dert ne, sefa ne? Ya türlü türlü huyları, çeşitli pis işleriyle yetmiş iki milletin insanları? "Tek Vücud" varsa, var mıdır iyilik, kötülük, var mıdır pislik? Acaba hücrede öğrenebilecek miydi, merak ettiklerini, "Keşke," dedi "keşke; fakat belki de halvetin esas anlamı budur."

Peki farz et ki, Allah'ın kulu, Peygamber'in ümmeti olmaya lâyık, gönlümü yağmalayan Gönül Sultanım'a lâyık bir kul olup çıktım hücreden, sonra ne olacak? Ya çıkamazsam? Bunu düşünmek bile istemiyorum, çünkü çıkacağım. O'nun yardımıyla... Fakat sonra?

Karanlığın içinde, önündeki günler ve geceler, belirsizlik içinde uzadı, uzadı. O bildik sıkıntı bastı göğsünü. Sohbet ve zikir esnasında, virdini yaparken kaçıp bir yerlere kaybolan ağırlık, yine gelip oturdu gönlüne. Şeffaf duvarlar sardı çevresini... Birden aklına geldi, "Acaba bu duvarlar, hücreye bir işaret miydi?" Şimdiye kadar pek çok sebep bulup inanmış, derman olsun diye Nefise Ana'nın gelincik şurubunu bile içmişti... Onca bulunan sebebin hiçbiri doğru çıkmamıştı, ya bu sefer? "Ölmeden evvel öldükten" sonra, hücreden sonra, yeniden doğuşta neler olacak, nasıl hissedecek? Tam anlamıyla bir Hak âşığı olabilecek mi? Şu gönlünü, şeytanın yardımıyla kendi yüklediği vesveselerden; şehvetini aşırılıktan ve nefsini her türlü kötü huyundan sıyırıp; gönülden de içeri olan öz ruha benzetebilecek miydi? Sabırsızlığı, şiire bu kadar düşkünlüğü geçecek, şiirinin sadece insanlara bir hizmet olduğunu, kendisinin değil, kendi ağzından O'nun konuştuğunu gönül rahatlığıyla söyleyebilecek mi? Hak âşığı olabilecek mi? Allah'ta kaybolup, "kara yüzlü fakir Yunus" olduktan sonra, tekrar O'nunla daimî var olacak mı, beka sarayına kavuşup sonsuzu yakalayabilecek mi? Ağırlığın altında ezilip kalmış gönül, düşüncelerine tercüman oldu:

Dost, gönlümü yağmaladı, n'olsa gerek şimden geri?
Derdi bıraktı cânımı, yansa gerek şimden geri.

Derdinile cânım yanar, ömür geçer devran döner
Gün geldikçe benzin solar, solsa gerek şimden geri.

Bu ne acaip sergüzeş, çıkardı bağrımızdan baş,
Gözlerimden kan ile yaş, aksa gerek şimden geri.

Evliyâdur Hakk'ın sırrı, alnındaki Allah nuru,
Onu seven âh u zârı, kılsa gerek şimden geri.

Sen hocasın, ben bir kulam, ebedî kullukta kalam,
Bu sözümü cümle âlem, bilse gerek şimden geri.

Fenâ sarayından göçüp, bekâ sarayına geçip,
Aşkın şarâbından içip, kansa gerek şimden geri.

Görün ki Yunus n'itti, varuban Hazret'e gitti,
Katredir, ummâna yitti, dolsa gerek şimden geri.

"Hay gönül, gönül..." diye düşündü Yunus; "pek doğru söylersin, bütün bunlar olacak... Ya ben neden tasa çekerim, sonrası, sonrası diye... İlla ki şu ağırlık!"

Derken Yunus, birden uykuya daldı...

– Hani erte namazı olmasa, uykuna kıyamayacaktım ama, diyordu Bodur Musa.

Yunus, uyandı. Bodur Musa ile Yağmur Ali, ona sevecenlikle bakıyorlardı. Sonra başka yüzler de fark etti, bütün dervişler başına toplanmıştı sanki. Yunus doğruldu, uyku sersemliği ile onlara baktı. Tebrikler birden başladı:

– Hayırlı olsun Derviş Yunus, hayırlı olsun.

– Hayırlı olsun a Yunus, korkma sakın.

– Hayırlı olsun Derviş Yunus, sakın ola yarım bırakma, sakın ola.

– Dayan be Yunus, hepimiz dua edeceğiz sana.

Her kafadan bir ses çıkıyor, Yunus, gülümsüyor, baş sallıyor, teşekkür ediyordu...

Seher vakti, bir başka... Sabah namazı, bir başka idi bugün. Gri pembe tüllere bürünmüş hayat, Yunus hem içinde, hem dışında renklerin! Belki de yaşayamıyor, sadece seyrediyor! Ve geceki ağırlık göğsünde, şeffaf duvarlar çevresindeydi ama Yunus sevinç içindeydi... Bir kaçış, kurtuluş isterdi o duvarlardan; işte hücreye kaçıyordu, işte kurtulacaktı! Hücrede, sorularına cevap bulacaktı, işin maddi yönü hiç aklına gelmiyordu doğrusu. Sabah çorbasını içemedi, ekmeğini bile yiyemedi doğru dürüst, bıraktı.

Yunus önde, iki yanında Bodur Musa ile Yağmur Ali, arkada dervişlerin hepsi, ağır ağır yürüdüler dergâha doğru...

Bodur Musa, kulağına fısıldadı:

– Musahibine söyle, istediğin, gönlünün çektiği bir hücreye gir otur Yunus'um, biliyorsun şimdi hiç kimse yok orada, bütün hücreler boş.

– Var mıdır birbirinden farkı?

Musa azca bozuldu:

– Yoktur, dedi, yine de sen gönlünün çektiğine gir.

Musahibi yaşlı Kara Mehmet, dergâh kapısında karşıladı onu. Zenci olduğu için, isminin başına bir "kara" takmışlardı. Nasıl, ne zaman, ne şekilde buralara geldiğini kimse bilmezdi. Gelip de Anadolu'ya, Tapduk Emre'ye nasıl ulaşmıştı, kimse bilmezdi. Hemen hemen hiç konuşmaz, aşçıya yamaklık eder, bunun dışında ağaçların altına oturup, kollarını göğsüne bağlar, başını iyice göğsüne eğer, zikirle meşgul olurdu.

İhtiyaç olduğu zaman da, Tapduk Emre'nin isteği üzerine musahiplik yapardı.

Sonra Yunus, hücreye girdi.

Karanlıkta hiçbir şey göremedi önce... Derken, yavaş yavaş görüşü geri geldi, toprak zemin üstünde hiçbir şey yoktu, hücrenin tavanı Yunus'un boyuna anca yetiyordu. Kollarını iki yana açtı, kalın taş duvarlar da biraz kurtardı. Yere çöküp oturdu Yunus; nefsin sesinde neşe vardı:

"Al işte buldun kabrini! Lâkin biliyorsun, her an çıkıp kurtulabilirsin."

Yunus dedi ki:

"Buraya kurtuluş için geldim, ben çıkarken senin sesin çıkmayacak artık!"

"Daha savaşımız başlamadı a Yunus, ayağına yer et hele, gör başına neler gelecek!"

Yunus omuz silkti, nedense aklına Aygülü gelivermişti birden, onun nasıl olduğunu merak etti. Sonra sırayla Mehmet Gökçe'yi, Zehra'yı, Elif Kadın'ı düşündü, kendince onlara veda etti, artık aklına düşmesinler istiyordu.

Ve kalkıp şükür namazına durdu. Namazdan sonra dua etti: "Allah'ım işte senin isteğin üzerine hücreye girdim, bana buradan çıkabilecek gücü de ver. Dayanma gücü ver; sen Sultan'sın; ben bir âciz, bir garip kulum, kaldıramayacağım yükleri yükleme, lütfet ki sana lâyık ve sadık kul, güzeller güzeli Peygamberim Efendim'e lâyık ve sadık ümmetten, hiçbir âdeme benzemez görklü Şah'ıma lâyık ve sadık evlât olabileyim. Gönlümü yıkamama yardım et, onu senin aşkınla doldur. Rabb'im, bana ve cümle kullarına yardımını esirgeme, hayırlar ver.

Kim bilir kaç saat geçmiş, Yunus Rabb'ine yönelmiş, tevhid çekiyordu: "Lâ ilâhe illallah" "Lâ ilâhe illallah" "Lâ ilâhe

illallah." Allah'tan başka ilâh yoktur! Nefis susmuş, gönül tevhidle sarmaş dolaş, akıl meraklı... Yunus'un dudakları kurumuş, bu kadar çok tevhid çekmeye alışık olmadığı için, artık kelimeler ağzının içinde dönemiyor, harfler birbirine yapışıyor... Yunus tespih çekiyor, yetmiş bine ne zaman varacağını merak ederek. Yetmiş bin tamamlanınca, okuduklarını bağışlayacak ve yeni bir yetmiş bine başlayacak. Çünkü halvette yetmiş bin tevhid, bir hatim karşılığıdır.

Bir ara virdini yapmayı akıl etti, fakat belki de öğle olmuştu, kalkıp önce namaz kıldı, sonra yaptı virdini... Ve tevhide döndü... Gözleri açıktı bu sefer, karanlığa alıştı, küçük odanın duvarlarını ören kalın taşları fark etti. "Ses gelmesin diye olmalı, ezanı işitmezsem, nasıl namaz kılacağım?" sorusu dolaştı aklında bir süre. Sonra unuttu. Karnı pek acıkmamıştı ama bir kupa su, gözünün önünde dönüp duruyordu, hani elini uzatsa yakalayacak! Yunus gözlerini kapattı, bu kez göz kapaklarının ardında dönmeye başladı bir kupa su, sanki toprak kupa şeffaftı ve içindeki suyu gösteriyordu. Nefis fısıldıyordu: "Elimden öyle çabuk kurtulacağını sanma! Bak işte sana pırıl pırıl kaynak suyu getirdim, serin ve taze."

Musahip, bir tahta çanak içinde yağsız tuzsuz üç kaşık darı çorbasını getirdiği zaman, vaktin akşam olduğunu anladı. Ona, helâya gitmesi lâzım geldiğini söyledi, sonra da abdest tazeleyecekti... Kara Mehmet başını salladı. Döndükten sonra çorbasını ve üç yudum suyunu içti. Yemekle arası pek yoktu lâkin, üç yudum su onu hiç kandırmamıştı. Nefis:

"Gördün mü," dedi, "bu kadar suyla hiç adam kanar mı? Yarın bağrın yanmaya başlayacak, o zaman ne yapacaksın acaba? Bana kalırsa artık yemek değil, bir testi su istediğini söyle Kara Mehmet'e."

Bir testi su! Aman Allah'ım!!!.. Yunus yutkundu; "Elbet geçer" diye düşündü, nefse cevap vermedi. Fakat az sonra fena hâlde kızdı ona: "Ben senden kurtulmak için girdim buraya, sen belki şeytandan da belâlısın. Koy git yakamı, cehennem ol, artık benden sana hiç hayır yok, seni lânetledim, lânetliyorum seni, defol." "Senden kurtulmak istiyorum, diye düşündü, Tanrı'm biliyor ne kadar istediğimi." O denli samimiydi ki bu istekte, gözlerinden yaşlar döküldü.

Bir ara uyur gibi oldu, sonra uyanıp toparlandı, tekrar tevhid çekmeye başladı. Susuzluğu devam ediyordu, gerçekten göğsü yanmaya başlamıştı, sanki bir bardak soğuk su içmezse ölecek, içi kan kırmızısı, vücudu bitkin... Kalkıp zorla yatsı namazı kıldı.

Yunus, Yaradan'a kalp huzuruyla yönelmiş tevhid söylerken, nefis, vakti merak etti. Uyuyup uyandığına göre, vakit sabaha yakın olmalıydı... Tam da emin olamadı, göğsü hâlâ yanıyordu. "Bu nefis, beni kolay bırakmayacak." diye düşündü. Birisi demişti ki: "Nefsin kalesini öyle çabuk yıkamazsın, belki birkaç burç..." Kimdi bunu söyleyen, hatırlayamadı. "Belki Aziz'di." diye karar verdi, "Olamaz", diye düşündü. "Aziz, nefisle mücadele edemeyeceğini söylemişti bana." Nefis dedi ki:

"Baksana karısı üçüncü çocuğuna hamile, onunkisi şehvet... Ee Yunus, sen de şehvetli idin, karını hatırlıyor musun, Zehra'yı, onun sıcacık..."

"Kes be," dedi Yunus, "kes be!"

"Sesin hâlâ çıkıyor, bu susuzluğa rağmen, doğrusu hayret..."

Bir testi su!.. Bir testi su, ta karşıda, Yunus'un kolu şöyle bir uzanıverse... Yunus kolunu uzatırken, vazgeçip çekti... Allah'ına yöneldi, yüksek sesle çekmeye başladı tevhidi.

Musahip girdi odaya, Yunus ona, helâya gitmek istediğini söyledi, sonra da abdest tazeleyecekti. Adam, başını salladı. Elindeki testiden, bir tahta kaşığa, bir yudum tahmin ettiği suyu koydu, uzattı ona. Yunus, kendini tutamadı:

– Su azalmış, dedi, kaç gün oldu buraya gireli?

– Tam da hesaplayamam şimdi Yunus, birkaç gün oldu işte, dedi.

– Ama sen hesaplayamazsan, ya kırk gün dolunca?

– Gün mü sayacaksın a Yunus?

Yunus, utandı.

– Bağışla, dedi Kara Mehmet'e.

Karanlığın içinde, Kara Mehmet'in siyah yüzünde gözleri ve dişleri pırıl pırıl parlıyordu, dişlerine daha çok takıldı Yunus. "Ne de güzel koyun kızartması yenir bu sağlam dişlerle." diye düşündü. Sonra alelacele kendi üç kaşık darı çorbasını içti. Helâya gittiler. Yunus girdi, çıktı.

– Meğer ihtiyacım yokmuş, dedi.

– Öyle olur, diye cevap verdi Kara Mehmet.

Yunus, "Birkaç günden daha fazla olmuş olmalı." diye düşündü, fakat ses çıkarmadı. Odaya dönünce, sabahtan yatsıya, beş vakit namazın kazasını yaptı. Çünkü şu geçen günlerde, hangi namazı kılıp, hangisini kılamadığını hatırlamıyordu... Ya virdlerini muntazam yapabilmiş miydi? Yunus, hesaplamaya kalktı ama onu da beceremedi, yorgundu çok. O içtiği bir damla su, susuzluğunu artırmaktan başka bir işe yaramamıştı. Dili damağına yapışıyordu. Aklında, üstünü sarı çiçeklerle bezediği, evdeki testi vardı, suyu gerçekten soğuk tutardı. Yine nefse kızdı, fakat o kadar bitkindi ki, okşar gibi kızıyordu âdeta. Ve çok hafif bir sesle tevhid çekiyordu.

Günler içinde bir gündü, Yunus, kıldığı namazlardan iyice şüpheye düştü, her gün muntazam kılabilmiş miydi acaba, ya

virdlerini yapabilmiş miydi? Düşündü, cevap veremedi. Kafasının içi bomboştu, "Ya Rab affet!" dedi kalktı, yatsı namazı kıldı, içinden vakit yatsıdır diye gelmişti çünkü. "Bu kadar çabuk yıkılmamam lâzımdı!" Yoksa çok uzun zaman mı geçmişti? Yunus, bir cevap bulamadı.. Sonra cevap bulmayı da istemedi.

Yunus'un göğüs yanması çoktan durmuştu. Karısı, ikide bir gelmese gözünün önüne... Hatırladı, Konya'da pek varlıklı bir müşteri için, üstünde yatılan, karyola diye bir şey yapmışlardı, genişçe bir sedirin iki başına parmaklık takılıyordu. Yunus, "Biz alışık değiliz" diye yapmamıştı kendilerine. Oysa keşke yapsaydı, Zehra'nın bir hoşuna giderdi ki... Köye dönünce bu işi halletmeye karar verdi. Sonra köye dönmeyeceğini, onları buraya getireceğini hatırladı. Daha Aziz gelmemişti ki bir haber yollasın onlara...

Yoo, gelmiş işte karşıda oturuyor, Yunus, haberi verdi ona, anasına anlatmasını sıkı sıkı tembihledi.

Ağzı tevhid çekmeye devam ediyordu; neden karşısındaki Aziz'in, çocukluk yüzü takındığını merak ediyordu. İkisi de daha büyümemişler miydi gerçekten? Yoksa o bütün delikanlılık çağı, evlilik falan tümü, düş müydü? Yunus, derin derin nefes aldı, gözlerini kırpıştırdı, kendini toplar gibi oldu; hücrede idi, Aziz falan da yoktu karşısında... Tekrar bütün gönlüyle Allah'a yönelip, tevhidine başladı. Sonra, sanki birileri girip çıktılar hücreye, kimisi oturup durdu karşısında. Yaptığı karyolada uyuyan çiftler gördü. Hepsinden sakındı kendisini; bütün bunlar, saçma sapan hayaller olmalıydı! Var gücüyle tevhide sarıldı.

Kimi zamanlar zihni tam açılıyor, Yunus nerede niçin bulunduğunun farkına varıyor, kalp huzuru ile tespihine devam ediyor ve nefsiyle mücadeleye giriyordu. Kimi zamanlar ise zihni bulanıyor, her şey birbirine karışıyor, uyku ile uyanıklık

arası bir hâl geliyordu üzerine, bu hâl uzuyordu. Gerçi dudakları kıpırdıyor, tespihin üzerinde parmak hareket ediyordu ama genç adam ne yaptığının tam farkında olamıyordu. Sanki dünya ile ahiret arasında bir yerlerdeydi, acayip kılıklı birileri oluyordu hep yanında.

O gece rüyasında babasını gördü. Gerçi hiç hatırlamıyordu onu ama, karşısında duran ve yüzü kendi yüzüne benzeyen adamı tanıdı. Sessizce, "Baba," dedi, "Sen misin?" Adam başını salladı, gülümsedi ona:

– Seninle iftihar ediyorum, dedi, pek hakkım yoktur üstünde ama ne varsa sana helâl ediyorum.

Sonra yüzü değişti ve Tapduk Emre oldu. Dedi ki: "Her şeyinizin gönlünüze göre olmasını istiyorsanız, önce gönlünüzü O'na yer etmesini biliniz. Çünkü gerçekten O'nun yeri orasıdır."

Yunus uyandı.

Tevhid çekmeye başladı. Bir zaman sonra, "Acaba bu düş, Tapduk Emre'ye anlatılır mı?" diye düşündü. Babasının ona hakkını helâl etmesinin tabir edilecek bir tarafı yoktu ki... Açık bu! Söylediği söz ise Yunus hatırladı, Tapduk'un daha geçenlerde dervişlere söylediği idi. Babasının hak helâl etmesine sevinmesi lâzım gelir miydi? Kendini yokladı, hiçbir şey hissetmiyordu, daha doğrusu bunu pek doğal buluyordu. Sevinilecek ya da üzülecek bir şey kalmadığını düşündü. İçi öyle rahattı ki, herhangi bir heyecan onu şaşırtabilirdi belki, o kadar... Sonradan aklına geldi, babasının yüzü, Tapduk Emre'nin yüzü olmuştu, ya bu ne demekti? Yoksa Tapduk'u, hiç görmediği babasının yerine mi koymuştu? Baba Tapduk! Hoşuna gitti bu söz.

Yunus, düşünerek vakit kaybetmeyi istemedi, tespihine devam etti. Artık âdeta göğsünü sarsarak tam gönlünden geliyordu söz, Yunus hissediyordu.

Susuzluğu geçmişti, karnı hiç acıkmıyordu. Buna şaşırmıyordu. Açlık, susuzluk gibi, şaşırma duygusu da yok olmuştu. Rüya mıydı, yoksa hayal mi, hep gitmek istediği şehirleri bir bir gördü. Şam'daki büyük caminin önünde uzun zaman durdu, bu muhteşem yapıyı seyretti. Yanına bir dilenci yaklaştı, gözleri, binbir maviden parıldayan bir avuç cam kırığına benziyordu, tutup elini öptü, sonra alnına koydu. Yunus uyandı yahut kendine geldi: "Yahu, dedi, gözleri mavi cam kırıklarına benzeyen o dilenci!.. Tekrar!.. Bu da ne demek?" Tapduk'un ona, "Manalı bir düş görürsen, bana anlatabilirsin." dediğini hatırlamadı.

Yunus tevhid çekiyordu, fısıldayan sesini işitmiyordu. O anda yavaş yavaş kendisinin karşısına geçtiğini fark etti, dışarıdan gözledi Yunus'u… Yunus'u mu? Hayır işte orada sırtını duvara dayamış, Tapduk çekiyordu tespihini, Tapduk'un fısıldayan sesini işitti açık açık. Sonra Yunus yine kendisi oldu, sonra tekrar Tapduk, onu seyretti; sanki bir mutluluk deryası idi bu, Yunus Tapduk oluyor, Tapduk Yunus oluyordu… Hissettiği, işittiği, bildiği tek şey vardı; o da bağrını delecekmiş gibi fakat pek tatlı okşayan sevgiydi.

Uyanıklıkla uyku arasında bir hâldeydi, dünyadan daha uzak, ahirete daha yakın! Hücreye girmeden bir gece önceki düşünceleri geldi aklına: Hakikat, sadece O'nun vücudu mu, O'ndan gayri her şey, bir çeşit hayal yahut gölge mi? Yok mu O'ndan gayri hiçbir şey? Düşünmeye çalıştı, çalıştı; kafasının içi dumanla dolmuş gibiydi, "Tek O'nun vücudu, başka bir şey yok," dedi, "hiçbir şey gerçek değil!.. Geçirdiğimiz tecrübelerin hepsi birer rüya-sınav, ki sadece O'nun birliği ile 'bir' olmak için!.."

Hafiften de hafif, mavi renkli bir duman ve içinde bembeyaz, nurdan dökülmüş Nur'u, dedi ki:

"Bilmez misin, elimden geldiğince ben, öz gönüle yani ilâhî nefhaya benzemeye çalışırım, ta ki "birliğe" ulaşayım." O nefha tek ve yegâne örnektir önümde... Ve bütün gönüllerin önünde."

"Hep düşündüğüm doğru, yani insan, var gücüyle Allah'a benzemeye çalışmalı?"

"Çünkü O, tektir ve mükemmeldir. Çünkü O, mutlak güzel, mutlak iyidir. Çünkü O, mutlak akıldır. Çünkü O, mutlak sevgidir. Çünkü yalnız O vardır."

"Evet... Peki o zaman insan çok eksikli, çok!"

"Bunu önce kendinde pek güzel gözledin, daha önceleri ve özellikle burada hücrede."

"Evet, peki insan eksiklidir. Eksikli insanlar, Yaradan'ına benzemeye çalıştıkça, bütünleşir..."

"Ve birleşir!.. Bilmez misin, Kitap'ımızın aslında ne anlattığını; o, 'tevhid'i anlatır."

"Evet, evet... evet!"

Yunus, tekrar tevhide devam etti. Ve düşünmeye... Birden:

"Hepsi birer rüya-sınavdır," diye tekrarladı Nur'u. "Bildin garip Yunus. İnsan eksiklidir ve o eksikli insanın yapısında, aslında iki ayrı şey birleşmiştir. Ölümlü olan beden ve ölümsüz olan ruh. Sen daha çok gönül dersin ruha... Diyebilirsin tabii. Sen iyi bilirsin, çünkü birçok defa kendinde gözledin; ta Elest Bezmi'nden beri ruh, O'nun özlemiyle kanamaktadır... Orada Tanrı'ya, 'Evet Rabbi'miz Sensin!' diyen ruhlardan bahsediyorum, o zaman O'nu reddedenlerden değil."

"Evet!"

"Ruh ölümsüzdür ve yine Yaradan'ına dönecektir, bunu biliyorsan eğer, ki biliyorsun Kur'an'dan. O hâlde ruh, bu dönüşe kendini hazırlamak mecburiyetindedir... İşte kötülük vardır, şeytan vardır, nefsin kötü huyları vardır. Vardır, vardır

ki ruh hepsinden arınıp, kendi özündeki öz gönüle benzesin ve Yaradan'ına dönüşe lâyık olsun. Niçin böyledir? Çünkü O, düzenini böyle kurmuştur. Tek Vücud vardır ve O'nun belirişinde; bildiğin bilmediğin her şey, insan da dâhil, var olmuştur. Âdem, her nesnenin ve elbet kavramların isimlerini biliyordu, bunu da unutma! Ve O'nun düzeninde her şey, zıttı ile vardır, demek kötülük olduğu gibi, karşıtı iyilik de vardır, vardır ki insan ikisinden birini seçebilsin. İnsana akıl ve hür irade niçin verildi sanıyorsun?"

"Tamam."

"Evet, bu yeryüzünde iyilik de vardır, kötülük de. Tıpkı karanlık ve aydınlığın olduğu gibi... Sen aydınlanmayı istedin. Ölümden sonraki hayatı bu dünyada görmek istedin, bu yola bunun için girdin. Şimdi ruhunu bütün kötülüklerden sıyırmaya bakıyorsun ve isteklerinin gerçekleşmesini bekliyorsun.

"Çalışarak bekliyorum."

"Sabır budur işte, çalışarak beklemek, sabra da kavuşuyorsun Yunus!"

Yunus derin bir nefes aldı, düşüncelerinde bir sonuca ulaşabildiği için şükretti ve tam gönülle, tevhid çekmeye devam etti.

Günlerin içinde bir gün, kafasının çok karışmış olduğuna karar verdi; çünkü hep vakitleri şaşırdığını, kılıp kılmadığını hesaplayamadığı namazı kılamıyordu artık. "Her an zikir üzerindeyim, namaz da bir zikir değil midir sanki!." diye düşündü... O anda, ikisi birbirinin, sonra O'nda erimiş Tapduk, Muhammed ve Tek Vücud sevgisi, tıpkı ilâhî bir güneş çiçeği gibi, sapsarı ve sımsıcak gönlünü ışıttı… Öyle bir ışıma ki, içindeki mutluluk duygusundan Yunus, kendine geldi, hücrede olduğunun idrakine vardı, gülümsedi, Yaradan'ına sığındı tepeden tırnağa, gönülden akla... Tevhide devam etti: "Lâ ilâhe illâllah" Allah'tan başka ilâh yoktur!

Çoktan tespihi bırakmıştı, elleri kucağında, gevşekçe duruyor, parmakları ile sayıyor, başını iki yana ağır ağır sallayarak, "Lâ ilâhe illallah" diyordu, sesi belli belirsizdi ama hiç susmuyordu. Zikri çoktan gönlüne inmişti. Şimdi, bütün bedenini sardı... Ve sanki, ışıkla yazılmış göz kapaklarının altına, tam karşısında, Kur'an'dan bir âyeti gördü, okudu: "And olsun o güneşe ve pırıltısına. Ve ona uyduğu zaman aya. Ve onu ortaya çıkardığı zaman gündüze. Ve onu bürüdüğü zaman geceye. Ve göğe, onu bina edene. Ve yere, onu döşeyene. Ve nefse, onu düzene koyana. Sonra ona bozukluğunu, kötülüğünü, takvasını ilham edene. Ki o nefsi temizleyip arıtan, tam kurtulmuştur. Ve onu kirletip gömen, tam kaybetmiştir." Yunus, "Şems âyeti" dedi kendi kendine. Ruhuna ve bedenine bir canlılık gelmişti. O canlılıkla devam etti zikrine.

O kadar bitkindi ki, başı önüne düşmüş, vücudu ve ruhuyla Allah'a tam teslimiyet içinde, gönlünden yalnız tevhid geçiyordu... Bir zaman sonra, hücresi ışır gibi oldu, yine Nur'u gelip, oturmuştu karşısına. Yunus'un başı doğruldu hafifçe. Nur, "Sana bir hikâye anlatacağım." dedi. Yunus işitti. Başını biraz daha kaldırdı, kızı gördü. "Ben bu kızı bir yerden tanıyorum ama nereden?" diye düşündü, acaba gönlündeki nur muydu o? Onun söyleyeceklerini dinlemeye çalıştı. Nur, anlatmaya başladı:

"Bir zaman bir hayırlı yol gösterildiğinden, yola çıktı evinden. Sevgisi ve inancı bütün, yol boyunca yürüdü bir hayli, yorulmadan ve dinlenmeden. Bir zaman geldi susadı çok, yola çıkmış hayırlı. Bakındı etrafına içebilmek için, bir damla su yok... Yürüdü yine azimle, önceden öğrendiğini, önceden vadedileni bilerek, isteyerek. Yürüdü, susuzluğu daha da arttı. Yürüdü... Ve bir zaman gayret diledi O'ndan. Bakındı etrafına, aradı içmek için bir yudum su. Olmazsa su, yürümesi imkânsız. Olmazsa su, görmesi imkânsız. 'Ve olmazsa su..' diye düşündü, duyabilmesi imkânsız. Diz çöktü ve secde etti olduğu

yerde. Dedi ki: 'Beni sevgisinden var etmiş olan, susuz ve gayretsizim şimdi ben... Hâlbuki yola çıkarmadan önce, bana neler vadetmiştin biliyorum Sen. Ya Sen yanlıştasın, ya ben anlamadım. Anlamak için bana haber gönder.' dedi... Bir zaman öyle secdede bekledi... Ve kulağına bir ses geldi, bütün sözlerin ve bütün seslerin ötesinden, hiç kimsenin duyamayacağı, yalnız onun duyacağı gibi. 'Kalk. Ve yürü.' Kalktı yerinden, hayır için yola çıkmış olan, yürümeye başladı adım adım. Her adımda daha güçlük, her adımda daha zorluk ve her adımda gittikçe yok olan.

Birdenbire bir pınar belirdi karşısında. Yanına vardı pınarın. Önce berrak suyun aksinde yüzünü gördü yolcu. Saçı sakalı uzamış, gözleri göçmüştü içeri. Eğildi içmek için sudan. Yudum yudum, kanıncaya dek içti. Elini yüzünü yıkadı ve bir süre bekledi. Ve sonra yeniden, akseden yerde, yüzüne baktı birden. Saçı ve sakalı uzamıştı gerçekten, ama güzel ve temizdi. Gözleri çökmüştü içeri, ama canlı ve görüyorlardı. Gözlerinin rengine baktı bir ara. Sanki şimdi onlar, onun gözleri değildi artık... Sanki şimdi onlar, bundan böyle görecekleri başka şeylere hazırdı. İşte o zaman, yola çıkan, yeniden her şeyi anladı. Ve yeni gelen sesle, yeniden çıktı yola, en güçlü adım, en güçlü nefesle."

Yunus, Nur'un kara elmas gözlerine baktı, kendi gözlerinde ışıdı kara elmaslar. "Yoksa, bu kişi Tapduk Emre midir?"

Soru kafasında dolaşırken; Nur dedi ki:

"Her şey hayrınadır, bunu bil. Hayrına olan her şey O'ndandır."

Kız yok oldu. Yunus ayağa kalktı, bir heyecan sarmıştı bütün bedenini... Sonra oturdu, yepyeni bir güçle tevhidine devam etti. Sesi yerine gelmişti, canlı ve güçlüydü.

Günlerin birinde Yunus, sanki kendisini gördü tam karşısında; ihtiyarlamış, bir pirifâni olmuştu, o ağzını açtı ve söyledi ki:

Cân ne imiş Dost yoluna, âşık anı terk etmeye,
Bu cân ile bin cân alır, cânın Hakk'a veren kişi.

Cânını şükrâne vere, yüzün ayaklara süre,
Erenler gönlüne gire, Hak'tan haber soran kişi.

Şol kim sorar dost kandadır, kanda derisen ondadır
Mâr'şûk ile seyrândadır, gerçek âşık olan kişi.

Miskin Yunus sabreylegil, bu dünyânın zahmetine.
Dürlü cefâya katlanır, Sen Sultan'a eren kişi.

Yaşlı adam kayboldu... Yunus, "Ne de güzel söyledi," diye düşündü, "hem doğrudur, hem ağzından inciler dökülür." Fakat "Keşke ben de söyleyebilsem." diye hiç geçmedi içinden. Tevhidine devam etti.

Artık her türlü maddeden ve madde endişesinden sıyrılmış vücudunun içine, ta içine derinlere daldı ve orada bildik gönülden de içeri; "Allah sevgisini" ve "Allah'ın sevgisini" musiki gibi terennüm eden gönlün özünü buldu! O öz, kendi tevhidinden ayrı "Yunus Yunus" söylüyordu... Bir anlık müthiş bir heyecan! Geçti... Eğer geçmeseydi, Yunus taşıyamazdı, ölebilirdi.. İçine aniden yayılan huzurun ve manevi tatmin duygusunun zevki ise harikulâdeydi. Yunus, en güzel şiirini yazsa bile, bu duyguyu, yaşadığı gibi anlatamazdı; kelimeler elbet yetersiz kalırdı, tıpkı şimdi aklının kaldığı gibi... "Bir Allah, bir sen, sen Sen'inle" demişti Bodur Musa; işte gerçekleşmişti söylediği. Yunus, Sevgili'sinin yüzünü de görmeyi arzu etti, o kadar şiddetliydi ki bu arzu, Yunus'un baştan ayağa bütün bedeni

sarsılıyor, dişleri birbirine vuruyordu. Aklı ne kadar kalmıştı kafasında, bilinmez ama; "Ben bende buldum Allah'ın sevgisini" diye geçti, beyninin ta içinden... Yunus, bayıldı.

Saatler mi geçti, yoksa günler mi, genç adam, tevhid söyleyerek kendine geldi. Hücresi ışımış mıydı, yoksa ona mı öyle geliyordu, Yunus bilemedi... Toprak zemini ve taş duvarları görmüyordu ama, ışık içinde, ışık dışında, ışık her yerdeydi... Kalkıp oturdu, başını ellerinin arasına aldı, eğilip öne arkaya sallandı, sallandı ve çıkmayan sesiyle, dedi ki: "Allah'ım bütün yarattıklarının özünde Sen varsın, çünkü Sen'in sevgin var!.. Allah'ım Sen'i seviyorum, Sen'den razıyım, Sen de benden razı ol."

İki büklüm vücudu sarsılıyor, kollarındaki, göğsündeki incecik tüyler bile havalanmış, Yunus ürperiyor ve terliyordu. Sağında solunda, önünde arkasında birileri, sanki onun için, onun yerine tevhid okuyorlardı... Yunus dinliyor, gözyaşları coşmuş bir ırmak gibi yüzüne, boynuna akıyordu… Gidip, hâlini Tapduk'a arz etmek, aklına gelmedi.

Bir gece, Yunus sırtını duvara dayamıştı. Tevhid söyleyen sesi söndü, içi geçti, uykuya daldı. Bir yeşillik deryası vardı önce, gönlü inanılmaz derecede ferahladı. İşte o anda, onu gördü. Gül yüzlü, fahr-i âlem, adı güzel, kendi güzel Muhammed karşısındaydı!

İnce fakat yapılı bedeni, ne uzun, ne kısaydı. Üzerinde beyaz bir kaftan vardı. Başı açıktı. Uzun, siyah, dalgalı saçları ortadan ayrılmış, arkada toplanmıştı. Herhâlde tek örgüydü, kapkara gözlerinin güneş ışığından sevecenlik ve sevgi akıyordu Yunus'a doğru... Titremeye başladı Yunus. Nasıl bilinmez ona yaklaştı, yaklaştı... Gönülleri birleşti, tek oldular. İki cihan efendisi; elini uzattı, Yunus aldı bu hafif esmer, iri, ince eli, öptü başına koydu. Öpen kimdi, ya öptüren? Ve uyandı.

Kalbi yerinden fırlayacakmış gibi çarpıyordu. Ayaktaydı, kendi çevresinde döndü karanlık hücrenin içinde, başını yukarı kaldırıp; "Allah'ım," dedi, "Allah'ım bana bunu nasip ettin, Sana şükürler olsun! Sana hamdederim!."

Yetmedi, hemen iki rekât şükür namazı kıldı.

İşte bu düş anlatılmalıydı Tapduk'a, hemen... şimdi!

Musahibe seslendi, seslendi. Sesini duyuramadı. Hücrenin kapısını vurdu, elinden geldiği kadar sertçe... Yorgun ayak sesleri işitti, musahip, uykulu bir sesle "Ne var Yunus?" diye sordu. Yunus:

– Kara Mehmet, dedi, bir düş gördüm, bunu Sultan'ıma anlatmak istiyorum.

– Hele bir iki saat bekle Yunus, dedi Kara Mehmet, iki saat sonra, sabah namazı vakti, sonra seni çıkaracağız.

– Yaa, dedi Yunus, peki öyleyse.

Demek kırk gün dolmuştu! Yunus şaşkın; sevinsin mi, hüzünlensin mi bilemedi. Acaba her şeyi doğru dürüst yapmış, hücre kurallarına uymuş muydu? Yunus, şimdi gayet berrak hatırlıyordu, çok çökkün bir hâlinde ona anlatılan bir hikâyeden sonra kendine gelmişti, Tapduk muydu anlatan? Öyle kara elmas gözleri. Hayır, içindeki nur gelmişti! "Çöküntüme, gönlüm dayanamamış demek ki!" Ya şiiri okuyan yaşlı Yunus? Aklına geldi: "İleride gül yüzlü bir ihtiyar olacağım demek, demek aşkı bilip, demek aşkı yaşayıp, aşk üzerine şiirler yazacağım!"

"Acep ben bir âşık mıyım şimden geri?" gülmeye başladı, bir taraftan da gözlerinden yaşlar boşanıyordu. Yunus, tekrar hamdetti, şükretti, hamdetmeye ve şükretmeye doyamadı. tevhid çekmeye başladı. Belki de en gerçek hamd, tevhiddi.

"Şu iki saat bir dolsa da, çıksam." Demek, ne aklından ne de gönlünden geçiyordu, sabırlıydı, huzur içinde ve çok rahattı.

III

Derviş Yunus, Âşık Yunus Oldu

Yunus'un çıkacağından herkesin haberi olmalı ki, onu karşılamak isteyen, ne hâlde olduğunu merak eden dervişler, sabah namazından sonra birer ikişer toplanmaya başladılar dergâhın kapısında.

– Hadi hadi, diyordu Bodur Musa, oyun mu oynuyoruz burada, sizin işiniz yok mu, varın gidin yolunuza ne toplanırsınız burada?

– Senin işin yok mu Bodur Musa, ya sen niçin geldin?

Bodur Musa, tam cevabı vereceği sırada, biri, "Mübarek olsun Yunus" diye bağırdı, herkes kapıya baktı, onu gördüler. O iri yarı, yapılı adam, incecik kalmış, yüzü sararıp solmuş, gülümsemeye çalışıyor. Önce Yağmur Ali koştu, gözyaşları içinde kucaklaştılar. Sonra herkes etrafını aldı, kimi sarıldı, kimi sırtını okşadı. Bodur Musa, ta gerilere kaçmıştı, ağladığının farkında değildi. Yunus gördü onu, etrafını saranları yarıp, ona doğru yürüdü sarsak sarsak. Yere, dizlerinin üstüne çöküp sıkıca sarıldı...

– Ne yani, n'olmuş yani, diye söyleniyordu Bodur Musa; erimiş muma dönmüşsün, bu muymuş erliğin! Bu muymuş dervişliğin!

Yunus, onun kulağına:

– Seni pek özledim, dedi.

– Sana soran mı var!

diye terslendiyse de Bodur Musa, ona daha sıkı sarıldı, küçük elleriyle hafif hafif sırtını yumrukladı... Bu hareketi onca, büyük sevinç ifadesiydi, Yunus anladı. Gülümsedi, ayağa kalkmaya çalıştı, iki yana yalpaladı, ellerini toprağa dayayıp sıkı sıkı, kalkabildi ancak. Bodur Musa dikkatle onu gözlüyordu. Musahip dikildi başına Yunus'un:

– Seni Sultan'ıma götüreceğim, dedi.

– Artık musahipliğin bitmedi mi Kara Mehmet, bırak biz götürürüz.

– Yunus istedi, dedi Kara Mehmet, halvet olacaklar.

Kalabalık dağılmaya başlamıştı, Yağmur Ali geldi yanlarına. Musahiple Yunus önde, onlar arkada yürüdüler. Yunus içeri yalnız girdi.

Tapduk Emre, selâmlık odasında bekliyordu:

– Hoş geldin Yunus.

dedi, dikkatli dikkatli baktı yüzüne, siyahın en koyusundan elmas pırıltıları Yunus'un gözlerinde dinlendi bir kısa süre. Gördüğünden memnuniyetini, tebessümüyle belli etti:

– Hayırlı olsun halvetin!

Yunus varıp elini öptü.

– Himmetiniz varolsun efendim.

Tapduk Emre ona, bir yeşil sırlı kupa ile su uzattı:

– İç, iç de, anlat bakalım.

Hayret, canı hiç su çekmiyordu. İsteksiz, "eyvallah" diyerek aldı kupayı Tapduk'un elinden, o söyledi diye birkaç yudum içmek istedi, fakat hepsini içip bitirdi, o anda karnının acıktığını da hissetti. Dünyaya dönmüş müydü ne! Aldırmadı, rüyasını anlattı Tapduk Emre'ye...

– Mübarek olsun Yunus, dedi, herkese nasip olmaz Peygamberimiz Efendimiz'in ziyareti.

Sonra Yunus, Nur'unun gelişini ve susuz kalmış adamın hikâyesini anlattı.

– Kendi gönül gayretindir hepsi, dedi, Tapduk Emre.

Yunus, babasını, sözlerini ve sanki kendi yaşlılığının da gelip ona şiir okuduğunu söyledi. Ne yazık şiir hatırında kalmamıştı. Sonra, biraz mahcup önüne bakarak:

– Hazret'im, dedi, gönülden de içeri, o ilâhî nefesle, sanki somut bir şekilde temasa geçtim!

– Yunus, dedi Tapduk Emre, bil ki, sen orada levvâme nefsinden, mülhimeye, mülhimeden mutmainneye, ondan da râziyeye geçtin, anlattıkların râziyenin işaretleridir. Râziyenin ilk basamaklarındasın. Ve bil ki râziye, Allah'ta yok olmanın ilk mertebesidir. Kur'an-ı Kerim'de Fecr suresinin yirmi sekizinci, "Dön Rabb'ine O'ndan razı olarak" âyeti, bunu işaret etmektedir. (Tapduk Emre durdu, Yunus'un kendisine bakan iri akik gözlerindeki safiyete ve hayrete baktı, gülümsedi.) Nefis kademelerini atlamak çok iyidir de, dedi, adım attığın yeni kademede tutunabilmek ve ileriye doğru hazırlık hâlinde olabilmek çok çok daha iyidir ve zordur Yunus, zor!

Yunus aynı saflıkla başını sallayıp, hocasını tasdik etti. Tapduk, tekrar gülümsedi:

– Terk ettiğin nefis kademelerini de sakın küçümseme, meselâ levvâme ile ilgili, Cenab-ı Hak, Kur'an'ın Kıyame suresinde, bu nefse yemin ederek konuşur. Önemlidir. Mülhimeye ise Şems suresinin birinciden onuncuya kadar olan âyetlerinde rastlarız. Son âyette O, şöyle buyurur: "Ki, o nefsi temizleyip arıtan, tam kurtulmuştur. Ve onu kirletip gömen, tam kaybetmiştir."

Yunus'u bir titreme aldı, çarpan dişlerinin arasından:

– Efendim, diyebildi, göz... göz kapaklarımın... yani... ardında...

– Göz kapaklarının ardında bu âyetleri gördüğünü mü söyleyeceksin yoksa Yunus? E... evet, doğrudur. (Öksürdü.) Evet, bir ötesi mutmainne. Bu nefis sahibi insansa; O'nun nuru ile

aydınlanmış, "Rabb'ine dön" hitabına yetenek kazanmıştır. Bu insan, bütün emirleri yerine getirir, bütün yasaklardan kaçar; gönlünde tam bir teslimiyet vardır. Bu nefisle ilgili âyetlerin sonlarında, "Gir artık cennetime" çağrısı vardır.

Yunus hâlâ saf ve sevinçle ışıklanan gözleriyle yine başını salladı. Tapduk Emre düşünceliydi; devam etti:

– Râziyede ise nefis, Allah'tan razı olma gerçeğine ulaşmıştır. İlk basamağındasın Yunus, dikkat et evlâdım. Ve evlâdım, artık kilidin açılmış, Hacı Bektaş-ı Veli'nin nefesi yerine gelmiştir. Artık söyle, içindekileri anlat, çok dolusun, bu açılmaya ihtiyacın vardı; gönlünün söyleyip senin söyleyemediğin şiirlerini de hatırlayacaksın.

Yunus, gülümsedi, baş eğdi, bağır bastı:

– Eveet işte böyle, dedi Tapduk Emre, haydi şimdi git hayırla Yunus; sabah çorbanı kaçırma.

Yunus aslında burada daha fazla oturmak istiyordu, hocasına bu kadar yakın olmak, onu daha fazla dinlemek istiyordu, ama o git, demişti. Mecburen kalktı, tekrar baş eğdi, ayak bağladı, bağır bastı; geri geri çıktı odadan.

Yunus dışarıda, halvetten çıktığı zaman fark etmediği soğukla yüz yüze geldi; hafiften kar serpiştiriyordu. Kar buzu mavi havayı derin derin içine çekti, Yağmur Ali ile Bodur Musa ileride bir ağacın altına oturmuşlardı. Yunus yürüyüp yanlarına vardı:

– Dervişler, dedi, bu havada beni beklediniz sağ olun, var olun.

– Seni bekledik ama iliklerimiz buz tuttu; dedi Bodur Musa, haydi sallanma bakayım, sıcak çorbayı kaçıracağız yoksa.

Yağmur Ali; şefkatle Yunus'un koluna girdi, yürümesine yardım etmek istiyordu.

– Bilir misin Yunus, dedi, halvetten sonra içilen çorba, çorbaların en güzelidir.

Gerçekten de öyleydi. Yunus, ömrünün en güzel mercimek çorbasını içti. Ve çorbayı içer içmez fark etti ki, göğsü, o ağırlıktan, sıkıntıdan, kendi etrafını çevreleyen şeffaf duvarlardan kurtulmuştur... "Ne zaman? Ne zaman?" diye sordu kendi kendine, halvetin kırk günü sanki gözlerinin önünden geçti, hatırladı; hücreye adım atar atmaz kurtulmuştu da farkında değildi! Fakat o kadar meşguldü ki… "Zaar", diye düşündü; "maddi dünyada, özgürlük sandığımız olayların içinde manevi bunalımlara düşüyordum da, manevi dünyaya ayak atar atmaz, hücrede de olsam, gönlüm tam özgürlüğe kavuşabiliyor." Bu konuda daha düşünmek istiyordu, maddi, manevi diye kabaca ikiye ayırdığı kavramların incesini, öncesini anlamak istiyordu; sanki her ikisi de Tanrı'nın insanlara armağanı değilmiydi? Aslında madde ve mana tek olarak düşünülebilirdi... Ve işte insan buydu! Daha düşünmek istiyordu ama Bodur Musa:

– Nasıl çorba yahu, diye sordu.

– Çorba mı, dedi Yunus, boş çanağını gösterip; hani nerede?

Yağmur Ali kalkıp, ona bir tabak daha getirmeye niyetlenince, Bodur Musa durdurdu onu:

– Kırk günlük açа, dedi, birden yüklenilmez, dur bakalım yavaş yavaş...

Yunus, bir hafta yedi, bol bol su içti, namazlarını kıldı, virdlerini yaptı. Yavaş yavaş kendine geldi, toparlandı. Ve fark etti ki, içindeki sevgi sanki birkaç misli artmıştı, insana, doğaya, yerdeki taşa, gökteki kuşa, içtiği suya… Sanki sevgi içinden sevgiyle bakıyordu her şeye. Yüreği iyice yumuşamış, incelmişti… Tanrı'nın aksi ona da vurmuştu gayrı, tıpkı çevresinde görüp bildiği her şeye vurduğu gibi. İşte bu aşktı! Aşkın kendisiydi, Yunus şükrediyor, hamdediyordu.

Hiç kimse, ona halvete dair bir şey sormadı. Yunus, bir kişinin halvet hâlinin de sırlar içinde bir sır olarak kalması lâzım geldiğini öğrendi... Ve buna pek memnun oldu. Eğer sorsalardı, doğruyu söylemek gerekecek, "Nefis kademeleri atlamışım." diyecekti, ki bu ona bir övünme gibi gelir, çok rahatsız olurdu. Fakat keşke rüyasını anlatabilseydi, çünkü o geceden beri Yunus, Hazreti Peygamber nuruyla sanki iç içe yaşıyordu; kendi Nur'u kaybolup gitmiş gibiydi. Yunus'un kafasında beyitler uçuşuyordu:

Hem cânlar ona perde, ol nûr içinde nûrda,
Aşk onda kadîm durur, cânlara ayrılmazdan

Evvel Âdem yarattı, sonra peygamberleri,
Âhir Muhammed nûru, balkıdı içimizden.

Âlimler bunu bilmez, değme akl ona ermez,
Hidâyettir Yunus'a, keşf oldu hocamızdan.

Bir de Selim onu yalnız bırakmıyor, nereye giderse arkasına takılıp geliyordu. Selim dergâha Yunus'tan sonra gelmişti, on sekiz yaşında var yoktu. Aşağı köyden gelmişti. Yunus onu, bir sohbet toplantısında Tapduk'a sorduğu sualle hatırlıyordu. "Fakirlik iki cihanda da yüz karası" hadisinin ince anlamını sormuş, Tapduk Emre açıklamış, fakat çocuk pek anlamamıştı. Yalnız kaldıkları bir akşamüstü, Selim:

– Yunus Derviş, dedi, sana bir şey sormak isterim, ancak aramızda kalsın, arkadaşlarına söyleme.

– Eyvallah dedi Yunus, "Herhâlde bu çocuk da şairdir, şiir okuyacaktır" diye düşündü.

– Ben... dedi Selim, merak ediyorum; hücre sır kalırmış ama, şunu söyleyebilirsin belki, çok acı çektin mi?

– Neden acı çekecekmişim ki a Selim, orada işkence yapmıyorlar insana, kendi gönlümle geldim buraya, kendi gönlümle hücreye girdim. Kimse bana baskı da yapmadı.

– Hayır, açlık, susuzluk, uykusuzluk... Beni çok korkutuyor. Acaba girmesem olur mu?

– Bilmiyorum, dedi Yunus şefkatle, belki Efendi ile konuşursan? Bilemem. Ancak her şeyin bir usul ve âdâbı vardır, dervişliğin âdâbındandır halvete girmek, en azından halvet; hâl edinmektir. Ve adı üstünde halvet olmak, yalnız olmak demektir. Kim yalnızlıktan ölmüş a Selim! Lâkin Tapduk Emre'ye böylece konuşursan, belki erteleyebilir senin halvetini. Hem korkacaktın da, neden geldin dergâha?

– Dervişlere özenirdim hep, on iki on üç yaşımdan beri evden kaçar buraya gelir, dervişlerle konuşurdum... Manevi sohbetleri seviyorum. Galiba Allah'ın kendisini seviyorum.

– Eyvallah, dedi Yunus; sen dediğimi yap, müsaade iste, yanına gir, bana anlattığın gibi anlat ona da. O gönüller sultanı, herkesin sevgilisidir. Edebe dikkat et, aynı zamanda rahat konuş onunla.

– Bir şey daha var Derviş Yunus, söylemeye utanıyorum ama sana içimi açabileceğimi sanıyorum.

– Söyle.

– Bizim köyden, ee yani bizim köyde... bir hatun var ki...

– Âşık mısın ona?

– Hem de nasıl.

Yunus, Nur'unun, sedeften dökülmüş yüzünü düşündü, onunla ilk karşılaşmasını... Gülümsedi:

– Allah aşkı, genellikle bir kadının aşkından geçer, dedi. Böylece o insan, aşk dediğimiz o gönül ateşiyle tanışmış olur. Ama bu evlenmeyle de sonuçlanabilir. Sen evlenmeyi düşünmüyor musun?

– Evlidir.

– Ha, dedi Yunus, nereye dönsen onun yüzünü mü görürsün yoksa?

– İçimden onunla konuşurum da.

Yunus, "Macerayı bir de başkasında izleyeceğim galiba" diye düşündü. Karşısındaki bu esmer genç adamı sevdi, ne olursa olsun, âşıklar hoş geliyordu ona.

– Bana kalırsa sen dergâhta kal, Tapduk'la konuş, halvetini hiç olmazsa bir altı ay ertelet. Sana iş vermediler mi burada?

– Verdiler, Mustafa Dede'ye çanak çömlek yapmasında yardımcı oluyorum. Kil taşıyorum, çamuru karmasına, yoğurmasına yardımcı oluyorum. Onu izliyorum, bana gösteriyor yaparken, fırınını yakıyorum. Böyle işler...

– İyi, çok iyi bir iş. Çamurda hayat vardır, bilirsin insanın bedeni de çamurdan yaratılmıştır. Sen bu hayat çamurunu al, kendi aşkını ona işle, sır nasıl yapılır, nasıl işlenir, her bir şeyi öğren... Aşkla yaptığın işi, aşkla sırla... Gözünü Tapduk Emre'den ayırma, ola ki bir gün onun yüzünde Tanrı'nın nurunu görür, aradığını bulursun! İşte o zaman, olan olur... O kız gönlünde bir yerlere gider, saklanır... Sen ise Yaradan'ın nuru peşinde koşarsın. Hücre mücre bahane gelir, çünkü sen nerede isen, O da oradadır artık.

– Ne o, çok derin manalara dalıp, bizi unuttunuz bakıyorum! Eyvallah, lütfeyleyin de biz de bir şeyler öğrenelim...

Bodur Musa gelmiş, başlarına dikilmişti.

O gün meydandaki sohbet toplantısına bir hayli gecikerek geldi Tapduk Emre. Yüzü asılmıştı, gözleri her zamankinden fazla parlıyordu; önce topluluğa baktı, sonra herkesin yüzüne ayrı ayrı baktı, dedi ki:

– Size hep söylüyorum; her şeyin sonu bir şeye bağlanır, işte o bir şeyin hayra dönmesi de, şerre dönmesi de sizin elinizdedir.

Çünkü sizlere akıl ve irade vermiş Yaradan. Ve bir de yol açmış önünüze, her kula nasip olmayan. Ya siz ne yapmaktasınız, birbirinizin kuyusunu kazmaktasınız. Bunu kimsenin görmeyeceği yerde yapmakta olduğunuzu sanıyorsunuz. Öyle mi, gelip selâmlığa, kapıyı örtüp, yalnız bana şikâyetlendiğinizi sanıyorsunuz. Falanca filancayı, filanca, falancayı suçluyor. Yalnız bana da değil. Gıybet yuvasına döndürdünüz, gül açan ocağımızı... Kirlettiniz! Siz O'nu göremezsiniz ama, sizin gözleriniz O'nu göremez ama... Cenab-ı Hak, bütün gözleri ve bütün kalpleri şüphesiz ki görür. Ayrıca benden saklasanız da, herkesten saklasanız da, suçunuz gözlerinizde kararır, perdelenir, işte bunu bilemezsiniz. Dil yalan söyler ama gözler yalan söylemez! Korkunuz! Gönül kırmaktan çekininiz. Her şeyin ortaya döküldüğü gün; yine yalnız kalacak olan gönül kırıcılarıdır.

Tapduk durdu, iri iri nefes aldı. Yunus'un gönlünde bir beyit kanatlandı:

Sakıngil yarın gönlün sırçadır sınmayasın
Sırça sındıktan geri, bütün olası değil."

Tapduk tekrar baktı topluluğa, herkes suçlanmış, başını önüne eğmişti. Bir süre sustu, sonra:

– Burada baş eğip oturuyorsunuz ve bunu yeterli zannediyorsunuz, dedi, ne yanlış bir zan! Hesabınız, önce kırdığınız gönüllerden olacaktır şüphesiz. Şöyle biliniz, burada korkulmaz, burada kaygı olmaz, burada yerilmez kimse! Burası bir dergâhtır, bunun bilincinde olunuz. Siz birer dervişsiniz, bunun bilincinde olunuz. Zikir, sizi doğru yola götürüyorsa faydalıdır, her gün yaptığınız virdleriniz sizi doğru yola götürüyorsa faydalıdır, sohbetler sizi doğru yola götürüyorsa faydalıdır. Bu fayda kimin için? Sizin için! Ve unutmayın ki, O, her birinizi, O hepinizi tek tek bilir. O, hepinizin gönlündedir.. Allah

sizi sever, Allah sizi bağışlar. Ya siz, ya siz neden birbirinizi, ya siz neden insan kardeşlerinizi sevemezsiniz? O, öylesine yücedir. O, öyle her şeyi bilir. O'na erişilmez. Siz O'nun o yücelikten, gönlünüze kadar indiğini biliyorsunuz da, ya neden bütün gönüllerde olduğunu anlamıyorsunuz? Bütün gönülleri, kendi gönlünüz gibi sevmiyorsunuz? Öyle güç ise sevmek bir başkasını, biliniz ki suç sizdedir ve o suç, sizi başka suçlara sürükleyecektir. Burada yapılan gıybet gibi! Aslında kopamadıklarınızdan, hükmedemiyorsunuz gönlünüze. Kopamadıklarınız; nefislerinizin yapışıp kaldıklarıdır! İster misiniz her birinize ayrı ayrı soralım? İster misiniz her birinizi ayrı ayrı yanımıza alalım da, çoğunuzun bu sabah namazı kaçırdığını, çoğunuzun gönlünde isyan dolu olduğunu, çoğunuzun hayırdan uzak gönlünü kara ile çizdiğini söyleyelim. Bizim dilimizi, böyle kötü iş için kullandırmak ister misiniz? Elbet ki, Cenab-ı Hak, sizi bir yerinizle açık ve serbest bırakmıştır, elbet ki onu, aklınızı rahat kullanacaksınız, fakat yine O'ndan gelip öğrendiklerinizin ışığında! Sizler dervişsiniz ve (İçini çekti.) emin olunuz ki, kötülük yalnız kötüleri kirletir… Birbirinizi Tanrı'nın dilediği gibi seviyorsanız, birlikte bir olduğunuz anlar, birbirinizle savaşı kesip, her şeyi unutup, yalnız başkalarını kurtarmaya savaş verirsiniz. Çünkü gerçek sevgi, sizi buna zorlar. İşte o zaman içinizdekinin içine benzemeye başlarsınız, gönlünüz içindeki Öz'le birleşmeye başlar. Tekleşir, Bir'e varırsınız. Yoksa isteğiniz bu değil midir?!

Tapduk yine sustu. Bir süre sustu, bir süre sonra daha yumuşak konuştu:

– Bugün sohbet olmayacak, dedi. Şimdi teker teker dağılın ve benim söylediklerimi düşünün, bu geceniz öyle geçsin; hayra erişmeye çalışın. Hayırlı geceniz, hayırlı sabahlara bağlansın. Unutmayın ki hayır, Allah'ın sevgisidir.

Tapduk kalktı, çıktı. Dervişler dağılmaya başladılar. Herkesin başı önünde, kimse birbiriyle konuşmuyordu. Bazı gönüller hayret içindeydi. Acaba kim nasıl cesaret etmişti mana sultanını üzmeye, ki onu böyle konuşmaya zorlamıştı. Bazı gönüller ise utanç içindeydi, yer yarılsa da yerin dibine girsek, der gibi.

Yunus hiç gıybet yapmadığı, kimseyi kimseye şikâyet etmediği, hele Tapduk'a, Allah korusun, hiç kimseden şikâyet etmediği hâlde, sözlerden utanmıştı ve öyle yapan derviş arkadaşları adına da utanmıştı.

Yağmur Ali'nin yatağı yanındaki kendi yatağına uzanınca, ona sadece bir "Allah rahatlık versin." dedi ve arkasını döndü... Yunus düşündü, o, buradaki on kişinin hepsini ayrı ayrı seviyordu. Kiminin istenilen mükemmellikte bir derviş olamadığını biliyordu ama "yoldadır, düzelir" umudunu içinde taşıyor, hoşgörü gösteriyordu. "Hoşgörü nedir zaten," dedi kendi kendine, "karşındakine düzelmesi için bir vakit, bir fırsat tanımak, değil midir?" O hoşgörülü sultan, kim bilir ne görüp, ne işitmişti ki, bu gece böyle konuşmak mecburiyetinde kalmıştı. Hazret'inin üzülmesine dayanamıyordu Yunus... Onu bir baba gibi, onu bir evlât gibi, onu bir rehber gibi ve onu Tanrı'dan bir nur gibi seviyordu. Onu çok seviyordu. İçi kanamaya başladı, anlaşılan gıybet yapılmış, birbirinden şikâyetler olmuş, belki araya başkaları da karışmıştı. Birden aklına Selim geldi, sanki onu bir kere gıybet yaparken işitmiş gibiydi, keşke o zaman uyarsaymış. Bu uyarma âdeti, âdeta bir sorun olmuştu onun için; uyarmaya kalksa, karşıdakinin gönlünü kıracak diye rahatsız oluyor, yok uyarmasa; derviş kardeşine, bir doğruyu gösteremediği için rahatsız oluyordu. Her iki hâlde de bir iç tedirginliği vardı ve Yunus ne yapacağını pek bilemiyor, görmezden geliyordu. Fakat işte şimdi biliyordu

ki, gördüğü bir hatayı göstermek gereklidir; lâkin güzel güzel söylersin, lâkin tatlı tatlı söylersin. İlle de söylersin! Gönül de dedi ki:

Keleci bilen kişinin yüzünü ağ ede bir söz,
Sözü pişirip diyenin işini sağ ede bir söz.

Söz ola kese savaşı, söz ola bitire başı,
Söz ola ağılı aşı bal ile yağ ede bir söz.

"Evet, doğrudur," diye düşündü Yunus, "sözden ziyade o sözü söyleyiş tarzı mühimdir. Ben de âdâbınca söylemeliyim elbet." Böyle bir karar almasına rağmen tatsızdı. İhtiyaç olsa da olmasa da ertesi gün ormana gidip, odun kesmeye niyet etti. "Beni ancak orman paklar." diye düşünüyordu, ağaçların temizliğine, saflığına, sükûnetine, güzelliğine hayrandı. Bazen onları okşadığı bile olurdu. Hele bir de sırtını dayadı mı birine, sanki o ağaç, genç adamdaki bütün iç karmaşayı alır götürür, atar, kendine benzetir; bir ağaç gibi saf, temiz, rahat bir Yunus bırakırdı geriye.

Kar durmuş fakat hava soğumuştu. Yağmur Ali'nin, "Gitme üşütürsün, hazır odun da lâzım değilmiş." demelerine aldırmadı. Yalnız kalmaya, ağaçlarla, gönlüyle yalnız kalmaya çok ihtiyacı vardı. Hırkasına sarındı, baltayı omuzuna attı, tutturdu yokuşu. Dudakları kıpırdamadan içinden tevhid okuya okuya, hızlı hızlı yürüdü. Ne çıplak ağaçların dallarında, beyaz yaz bulutları gibi duran karları, ne buzlanmış toprağı, ne de aniden çıkan güneşin okşayan ışıkları ile yıldızlar gibi yanıp sönen kar kümelerini görüyordu. Yine yalnız Yaradan'ınaydı hasreti. O'nu düşünüyordu. Bir ara soluklandığı zaman; gönül konuştu:

Dağlar ile taşlar ile çağırayım Mevlâ'm seni,
Seherlerde kuşlar ile çağırayım Mevlâ'm seni.

Su dibinde mâhi ile, sahralarda ahû ile;
Abdal olup "ya hû" ile çağırayım Mevlâ'm seni.

Gökyüzünde İsâ ile, Tûr dağında Mûsa ile,
Elindeki asâ ile, çağırayım Mevlâ'm seni.

Derdi pek çok Eyyüb ile, gözü yaşlı Yakub ile,
Ol Muhammed mahbûb ile çağırayım Mevlâ'm seni.

Hamd-ü şükrullah ile, vasf-ı külhüvallah ile,
Daimâ zikrullah ile çağırayım Mevlâ'm seni.

Bilmişim dünya hâlini, terk ettim kıyl ü kalini,
Baş açık, ayak yalını, çağırayım Mevlâ'm seni.

Yunus okur diller ile, ol kumru bülbüller ile
Hakk'ı seven kullar ile, çağırayım Mevlâ'm seni.

Gönül söylemiş, dil tekrarlamıştı... Ve artık hiçbirini unutmayacağını da biliyordu Yunus. İçinden tutkusuz, iddiasız masum bir çocuğun sevinci geçti. Bir akşam evvelinden kalbinde kalan hüzün, biraz dağılır gibi oldu. Üşümüş ellerini hohladı ve kesilecek kuru dal, kuru ağaç aramaya başladı. Bu şiirini arkadaşlarına okuyup okumamakta kararsızdı. Kilidin neden açıldığını merak edebilirlerdi, bu da halvete dair bir ipucu olurdu. Öbür taraftan ikisinin de nasıl bir heyecan ve istekle şiir söylemesini beklediklerini biliyordu. Hazreti Muhammed için söylediklerini de onlara okumamıştı. "Hele," dedi, "bir ağaçlarla kucaklaşayım da sonra karar veririm." ve ormanın içlerine doğru ilerledi. Karşısına aç bir kurt, ya kurt sürüleri ya da bir ayı çıkacağı endişesi yoktu; Allah gönlündeydi, yanındaydı. O'nun kendisini koruyacağına tam anlamıyla güveniyordu. Yok eğer bir kurt parçalarsa Yunus'u, o zaman ölüm vakti gelmiş demekti ki, bunun için de yapacağı bir şey yok. Gönül dedi ki:

Hacet değil âşıklara Tûr'da münâcat eylemek
Ben kandasam dost ondadır, her bir yeri Tûr eyleyem.

Yunus yorulmuş, kar ve güneş birleşip yüzünü al al yakmış, sırtındaki odun demeti etini kanatmış, hiçbir şeyin farkında değil, Tûr eylediği ormanda, ağaçlarla hemhâl olup, varıp yetişmişti dergâha. Birden onu gördü, kapıda Aziz durmuş, yolunu gözlüyordu, hem de bu soğukta! Gözleri parladı, gülümsedi, hızlı hızlı yürüdü. Aziz koştu, sarıldılar birbirlerine. Neden sonra Aziz akıl etti, Yunus'un arkasındaki ağır odun demetini aldı:

– Yahu çok ağırmış bu!

– Gel gel, onu odunluğa götürelim.

Birbirlerinden sanki yıllarca önce ayrılmışlar gibi anlatacak çok şey birikmişti. Aziz, önce köyden haberler verdi ona. Anası ve Zehra Gelin ve de çocuklar pek iyiydiler, tek sıkıntıları, Yunus'un özlemiydi. Annesi Mehmet Gökçe'ye babasını her fırsatta hatırlatmıştı, şimdi küçücük oğulcuğu bile arıyordu onu. Köy halkı, sahip çıkmıştı aileye. Kasım Hoca hâlâ hacdan dönüş yolundaydı, Bağdat'a da uğradığı haberini, köyden geçen bir kervandan öğrenmişlerdi. Sonra kendi uzun ateşli hastalığından bahsetti, aylar aylar yatakta yatmıştı, bu yüzden bu kadar gecikmişti buraya gelmekte. Elif Kadın, onu sık sık ziyaret etmişti, hastalığı sırasında. Yunus dedi ki:

– Allah izin verirse, dedi, Şah'ımın müsaadesiyle, bir yıl, birkaç ay sonra köyde bir ev yapıp, onları yanıma alacağım!

Ve anlattı Tapduk'la konuşmalarını. Aziz pek memnun oldu:

– En ziyade o iki kadın için sevindim, dedi, yine bir sıcak yuvanız olacak şükür.

Yunus başını salladı. Ailesine sevgisi geçmemişti ama o şimdi bir başka sevdalardaydı. Tapduk'a sevdalıydı, gül yüzlü Muhammed'e ve biricik Hakk'a sevdalıydı, nasıl bir sevdaysa

bu, üçü bir olup tekleşmişlerdi gönlünde… Ve Hakk'ın yarattığı her şeyi seviyordu, ki ailesi bunun içine giriyordu. Böylece anlattı Aziz'e ve:

– Yaradan'dan ötürü, yaratılan her bir insanı, her nesneyi sevmemiz lâzımdır, dedi.

– Doğru söylersin yârenim, ama benim için dil söyler bunu, seninki gibi gönül söylemez, dedi Aziz ve merak ettiğini sordu: Dilin açıldı mı senin?

– Evet, dedi Yunus, fazla üstünde durmadan.

– Ee nasıl oldu, ne oldu, öyle birdenbire mi, ha?

– Yârenlik be, konuşacak çok şey var, şunu bunu sorma bana. (Aziz'in kendi şiirlerini pek sevdiğini bildiği için) Bak bir tane daha var, dedi, sabahleyin ormana giderken söyledim; gel Yağmur Ali ile Bodur Musa'yı bulalım, hepinize okuyayım. Sen Yağmur Ali'yi tanıyor muydun?

– Şurada kaç kişisiniz yahu, tanırım hepinizi, anca yârenler içinde sırdaşım sensin!

– Sen de benim sırdaşımsın ve hep öyle kalacaksın, dedi Yunus.

Sevgiyle bakıştılar.

O gece, gelen misafirlerin de katıldığı bir sohbet oldu; Tapduk, kendiliğinden bir bahis açmadı, sorulanlara cevap verdi:

Aziz daha çok, arkadaşının geleceğini merak ettiği için sordu:

– Efendim, dedi, Hak âşığı nasıl bir kimsedir?

Tapduk, Aziz'in yanında oturmakta olan Yunus'a baktı bir an, sonra konuştu:

– Hak âşıkları, benden, benlikten yani nefisten, evlâttan, hatundan, dünyadan geçip, buna rağmen dünyadaki her bir şeyde O'nun nurunu görüp, yalnız Hakk'a yönelen kişilerdir. Hak ehli olanlara, dünyayı, rahatı ve canı terk etmek gerektir.

Bu yolun tanığı fakirliktir, fenafillah yani Allah'ta yok olmaktır.. İki cihan peygamberi Hazreti Muhammed Efendimiz, "Fakirliğimle övünürüm." demiştir bu yüzden.

Aziz, ailesi söz konusu olunca, Yunus'un "Yaradan'dan ötürü, yaratılanların hepsini sevmemiz lâzımdır" demesine rağmen, ileride bir gün tam anlamıyla Hak âşığı olduğu vakit, kendisini terk edeceğini düşündü, tedirgin oldu. Yunus'a sormak istedi fakat tam o sırada, gençten biri:

– Hakk'ın zâtından söz eder misiniz, diye konuştu.

Tapduk Emre, hafifçe gülümsedi:

– Yavrum, dedi, arif olanlar; "Hakk'ın zâtından söz edilmez." demişlerdir. Bu konuda sadece dilden gelen kelimeler bile, O'nun Tek'liğini, çoklukla karıştırmak olur, benzetmek olur. Yani vahdete kesret verir. İhlas suresini hatırlayınız, en doğrusu; Kendi'ni, yine Kendi'si bilir.

Aşağı köyden yaşlıca bir adam, dedi ki:

– Bizim köyden, dedi, geçenlerde iki üç genç derviş geçti, "Bizler hâl ehliyiz." diye övünürlerdi, sizden bahis açtım, "Vaktimiz yok, yoksa uğrardık ona." dediler. Birçok hemşeri, ellerinde ne varsa verdiler, bu mollalara "Vermeyin bunlar hâl ehli değildir, baksanıza pek övünürler, Tapduk Şeyh'imiz'e uğramak da istemezler." dedim, dinlemediler. Sonra bir tanesi; "Hâl ehli kimdir?" diye sorunca, şaşırdım pek de bir cevap veremedim. "Kendilerini övmediklerini bilirim." dedim. Doğru söylemiş miyim?

– Doğru söylemişsin, hâl ehline ne övünmek yaraşır, ne de fakir köylünün elindekini avucundakini almak. Hak âşıkları bir köyden geçerlerse ve dahi ikram edilirse, belki bir kâse çorba içerler, o kadar. Hâl ehli, aslında halk arasında karışıp gider, kendini belli etmez. Hâl ehli; varlığın yalnız Allah'a ait olduğunu anlamışlardır. Yolda olan kişi, Zât nuru ile Zât'a ulaşır ve hâl ehlinin hâlini, ancak hâl ehli olanlar bilir. Erenler

sırrını anlatmak mümkün değildir, çünkü insan gücünü aşar. Hâlleriyle hâllenmedikçe, ruh ve ten, onların gizini bilmez. Mevlâna Hazretleri kardeşim, bu hususta şöyle söylemiştir: "Ben ol da bil."

– Allah senden razı olsun, dedi adam ve sordu: Bir büyük, her yola girmek isteyeni, kabul eder mi? Yoksa onu tartar; ya git der, ya kal mı der?

Tapduk, hafifçe gülümsedi, Mustafa Efendi'ye döndü:

– Bu soruya sen cevap ver bakalım, dedi.

Mustafa Efendi; "Destur" deyip izin aldıktan sonra, dedi ki:

– O büyük, yola girmek isteyeni reddetmez; bu kişide çok noksanlıklar olsa bile, bir gün gelir düzelir, irfanı, yani Allah'ın sırlarını anlamaya kabiliyet geliştirebilir, umudunu kaybetmez. O adam eğer düzelemeyecekse, zaten kendisi anlar, kendiliğinden tekkeyi bırakıp gider. İnsanlar çeşit çeşittir, kimileri anadan, irfana yeteneklidir. Onlar gönülle doğan çocuklardır. Kimileri ise kendilerini; nefislerini terbiye ede ede, sonradan olurlar, yetenek kazanırlar. Şeyh odur ki, talibin her türlü hâlini bilsin ve onu, onun mizacına, ihtiyaçlarına göre yetiştirsin. Cenab-ı Hakk'ın rızasıyla, benliğin Hakk'a ait olduğunu gösterebilsin ona, tutup nefis çirkefinden çıkarsın.

– Efendim, dedi arkada oturanlardan biri, Hak arifi olduğunu söyleyen, fakat yakışmayan işler yapan birçok kişi türedi, bunlar hakkında bir şeyler lütfeder misiniz?

Tapduk, sözü yine Mustafa Efendi'ye bıraktı:

– Yolcu, dedi Mustafa Efendi; maalesef şu zamanımızda pek çok yalan ve yanlış inanç ve mezhepler yayılmaktadır. Ayrıca mescit köşelerinde yetişmiş fakat noksanlı kişiler de şeyhlik iddiasındadırlar. Büyük bilgin zannedilen, böylece ünleri yayılan, fakat sadece dilde ârif kişilerin hareketleri fitne, işleri hile ve riyadır. Hak talibi, onu arif sanabilir, gönül gözünün kör olduğunu bilmez. Hâlbuki o kişinin hareketlerine,

işlerine iyice bir dikkat etse, gözü kapalı inanmasa; bu körlüğü fark eder ve ondan uzak durur. Siz arif olduklarını iddia edenlerin meyvelerine, yani davranışlarına dikkat edin, anlarsınız. Dilinin söylediğinin aksini yapanları, meyvelerinden anlamak çok kolaydır.

Sorular ve cevaplar böylece devam etti, sonra topluca zikir yaptılar.

Aziz, Yunus'un yanı başına serdiği yatağına yatarken:

– Derviş Yunus, dedi, şu zikir yok mu, şu zikir içimi yıkadı yine. Ama ben isterdim ki, Kasım Hoca da burada bulunsun, Efendi'nin söylediklerini bir bir dinlesin.

– Bilirsin ki o buralara uğramaz, dedi Yunus.

Sonra tekrar, uyuyanları rahatsız etmemek için fısıl fısıl, köyden, köydekilerden konuştular. Elif Kadın, dokuduğu kilimleri gelen geçen kervanlara satıyormuş. Yunus bir yandan memnun oldu, bir yandan da bir üzüntü geçti içinden. Şu yaşında kadını çalışıp para kazanmaya mecbur etmişti tek oğlu… "N'apsaydım, içimdeki ateşe söz geçiremiyordum." diye kendi kendini teselli etmeye çalıştı. Anası, karısı ve çocukları için dualar etti ve hayretle onları pek de özlemediğini fark etti.

İlkbahar, her yanına çiçekler takıp geldi, orman canlanmıştı, keyifle soluyordu… Ölü doğanın her uyanışı, Yunus'u hayretlere ve sevince boğardı. Vaktini daha çok ormanda geçirmeye başladı. Burada virdini yapıyor, burada zikrediyor ve düşünüyordu. Gönül ona açıkça çiçeklerin, her türlü bitkinin de zikrettiğini duyurdu ve dedi ki:

Ey aşk eri, aç gözünü, yir yüzüne kılgıl nazar
Gör bu lâtif çiçekleri bezenüben Hakk'a gider.

Bunlar yazın bezenüben, dosttan yana uzanuban
Bir sor ahî bunlara sen, kancarudur azm-i sefer?

Her bir çiçek bin nâzıla, öğer Hakk'ı niyâzıla
Her murgu hoş âvâzıla, ol Pâdişâh'ı zikreder.

Öğer O'nun kâdirliğin, her bir işe hâzırlığın,
İllâ ömür kâsırlığın, anıcağız rengi döner.

Rengi döner günden güne, toprağa dökülür gine
İbret durur anlayana, bu ibreti ârif duyar.

Böylece gönül bir şeyler duyuruyor, Tapduk Emre'den, derviş kardeşlerinden öğreniyor, uzun uzun düşünüyor, yeni keşiflerde bulunuyordu Yunus. Gönül genişliği, bitmez tükenmez bir şeydi. O kadar bildik olmasına rağmen, kendi gönlü, yine de Yunus'u şaşırtacak işler yapabiliyor, sezebiliyordu. "Sanki gönlüm, benden birkaç adım önde yürümektedir." diye düşünüyordu. Nefsin, sesini büsbütün kestiği söylenemezdi. Arada sırada şiddetle, ekseri karısı aklına düştüğü zamanlar başkaldırıyor, zaman zaman da sinsice bir şeyler fısıldıyor, tıpkı şeytan gibi vesvese veriyordu.

Yunus'un, şair Yunus Emre olduğunu, artık hem dervişler, hem de gelip geçen yolcular öğrenmişlerdi. Arada bir Tapduk Emre, onu çağırıp selâmlığa, yeni şiirlerini dinliyor, zarif hoş bir iki söz söyleyip, hayırla uğurluyordu. Yunus, bu sözleri dostunun güzelliğine verirken, nefis ona, "Yalnız onun güzelliği mi; lâkin sen de pek iyi söylersin şiiri." diye fısıldıyordu.

Yunus, ona aldırmıyor, yüzünde Tanrı'nın ışığını gördüğü Tapduk'a sevdası arttıkça artıyordu. Ona gerçek er diyordu, hazret diyordu, sultan, dost veya sevgili diyordu. Şiirlerinde böyle zikrediyordu ve Tapduk'un bu yeni isimleri, cümle dervişler tarafından benimseniyordu..

Bir gün dergâhın bahçesinde Anabacı'ya rastladı Yunus, başını eğip, selâm verdi, tam yanından sıyrılacakken, Anabacı:

– Derviş Yunus, dedi, dur bir dakika.

Yunus bakışları yerde, cevap verdi:

– Buyur Anabacı?

– Hazret, senin marangoz olduğunu söylemiş idi.

– Evet, bir şeyler yapmaya çalışırdım.

– Ben kızım için çok güzel bir sandık ararım, pazarda bulamadım, sen yapabilir misin acaba, bir sorayım dedim.

– Sultan'ım razı gelirse yaparım Anabacı.

– O hâlde yap da görelim, Sultan'dan aldım ben müsaadeyi.

Yunus tekrar baş eğdi, bağır basıp ayrıldı.

Yapmasına yapardı da bir güzel sandık, tahtayı nereden bulacak, kullanacağı alet edevatı nasıl temin edecekti? Biraz canı sıkıldı bu işe. "Kızı için istiyormuş, demek ki bir çeyiz sandığı olacak!" diye düşündü. Gidip Mustafa Dede'ye sormak istedi.

Mustafa Dede, her zamanki gibi ulu çınarın altına oturmuş, toplamış çevresine dört beş derviş, konuşuyordu. Konu; Bakara suresinden bir âyetti: "Yüzünüzü ne tarafa çevirirseniz, Allah'ın vechi oradadır." Dervişler Allah'ın yüzünden sormaya başlamışlardı ona.

– İşte bu âyet gereği, diyordu Mustafa Dede, O'nun yüzü, bu dünyada görülebilir. Ancak bu görüş; seyr-ü sülûk ile mümkün olur. Neticede o kişi, nereye baksa O'nun nurunu görür olur. İnsanda, eşyada, tabiatta...

– Sen gördün mü dede?

diye sordu biri. Mustafa Dede, gözlerini kapatıp iç geçirdi ve dedi ki:

– Dervişler sırlarını bir başka dervişe bile açmayabilirler, ben de açmayanlardanım. Yalnız şunu söylemek isterim ki, O yüzü burada görmeyenler, yarın ahirette de O'nu göremezler. Erenleri inkâr edenler, dervişleri sevmeyenler, Dîdar'dan, yani O'nun yüzünden mahrum olurlar.

Yunus, geçenlerde yazdığı bir şiiri düşündü, orada demişti ki:

Ben ayımı yerde gördüm, ne isterim gökyüzünde
Benim yüzüm yirde gerek bana rahmet yerden yağar

Burada Sultan'ının yüzünde O'nu gördüğünü kastetmişti; elbette ki bir yerde Allah güneş, Sultan ise O'ndan ışık alan aydı. Tapduk sadece yüz yüz elli metre ötede olmasına rağmen, Yunus'un gönlü, ona karşı özlemle doldu. Mustafa Dede Yunus'u görmüştü, soran gözlerle baktı ona. Genç adam:

– Anabacı'mıza rastladım, benden kızı için bir güzel sandık yapmamı istedi, dedi, fakat keresteyi, aletleri falan nerede bulabileceğimi bilmiyorum.

Dervişler arasında sanki bir dalgalanma oldu, "Kızı içinmiş" sözü dolaştı, fakat Yunus onlara baktığı zaman, hepsi suspus olmuş oturuyorlardı. Mustafa Dede:

– Yarın sabahtan köye inelim beraber, orada soruşturalım dedi, hatırladığıma göre tahta işleri yapan biri vardı köyde, onu buluruz.

"Yunus, Tapduk Şah'ın kızına sandık yapıyormuş" sözü dolaşıp durdu dergâhta, gelen geçen de öğrendi. Sonra bu söz; "Yunus, Hazret'in kızına âşık olmuş"a döndü. Çünkü oymalı sandığı gören, gerçekten güzel buluyordu. "Böyle çok güzel yaptığına göre, mutlak kıza âşıktır!" diye hüküm veriyorlardı! Dergâhtaki genç bekâr dervişlerin hemen hepsi, bir bakıma tutkundu Binnaz'a. Yaşlılardan ise onu huriye, meleğe benzetenler vardı. Oysa kız, hemen hiç çıkmazdı evinden; dervişler ya bir kere görmüşlerdi onu ya da görüp anlatandan işitmişlerdi. Kızın kiminle evleneceği merak konusuydu. Gençlerin hemen hepsi, gizli gizli kendisini bir aday kabul ediyor, bunu itiraf edemedikleri için de, önce Yunus'u ona

âşık ediyorlar, sonra da; "Yunus, Tapduk Sultan'dan Binnaz Hatun'u istemiş de Şah'ı onu kovmuş." diye laf çıkarıyorlardı.

Yunus'un haberi yoktu bu sözlerden. Bodur Musa işitti. İşitti de köpürdü:

– Sizi Allah'tan korkmaz, Peygamber'den utanmaz, beni bilmezler, diye bağırdı üç kişiye; ne biçim laflar edersiniz! Yunus çoluk çocuk sahibi bir derviş kardeşinizdir. Ne acayip şeyler yakıştırırsınız ona, Yunus âşık ise bir tek Tapduk'a gönül vermiştir! Kızını bilmez tanımaz bile, diye bas bas bağırdı.

Bodur Musa'nın bağırıp çağırmaları da fayda etmedi, dedikodu aldı yürüdü...

Bir gün Selim, Yunus'u yalnız yakaladı:

– Derviş Yunus, dedi, sen o sandığı onca güzel, gül gül oyma yaptın ya, dedi, sanırım seni çekemeyenler var burada, bilir misin, hakkında ne konuştuklarını işitmek ister misin?

– Hayır, dedi Yunus, işitmek istemem.

– O neden Derviş Yunus?

– Ben severim herkesi tek tek, kimsenin kötü sözünü işitmek istemem, senin de gıybetini duymak istemem. Bir gönül bunaltısına, başka gönül bulantısı katmak, nece doğrudur?

– Gıybet yapmıyorum, kimsenin ismini verecek değilim, ancak senin hakkında ne düşünürler, konuşurlar bil isterim.

– Varsın konuşsunlar, dedi Yunus, bilmen gerekir ki, dervişlere birisi hakkında kötü konuşmak hiç uygun düşmez, yaraşmaz onlara. Gıybet günahtır, ayrıca Sultan'ımızın bizleri topluca azarladığı günü de hiç unutmadım, senin de ibret alman gerekirdi o günden.

– Ders aldım Derviş Yunus, ders aldım da, yine de senin hakkında...

Yunus, onun sözünü kesti:

– Ölü kardeşinin etini yemek ister misin Derviş Selim?

– Hâşâ!

– O hâlde gıybet için inen, söylediğim âyeti hatırla ve sus!

– İçime attığım şeyler de bağrımda yük oluyor! Ben sadece...

– İçine bir şey attığın zaman derin derin nefes al, o yük erir gider. Sana bir şey diyeyim mi Derviş Selim, dedi Yunus, (Düşünceli düşünceli) Dünyada insanlar seviye seviyedir...

– E bilirim, sultanlar var, beyler, memurlar var, esnaf var, köylüler var.

– Onu kastetmedim, o seviyeler hiç mühim değildir. Mühim olan, ruh seviyeleridir; insanların gelişip olgunlaşmalarıdır. İster sultan olsun, ister en fakirinden bir köylü! Benim dediğim olgunluk seviyeleridir ve inan herkes kendi olgunluk seviyesine göre konuşur, davranır. Alt seviyelerde vardır gıybet, onu bunu kötüleme, yalan iftira. Birilerini haklı haksız yargılama... İnsan olgunlaştıkça, bütün bunlardan kurtulur, kurtulması gerektir. Yargılamanın meselâ bir tek Allah'a ait olduğunu bilir, kimin iyi kimin kötü olduğunu da yalnız Allah bilir, çünkü yalnız O gönülleri okur. Biz ki dervişleriz yahut daha olamadık, olma yolundayız, o hâlde ne sana, ne de bana yakışır gıybet. Bak benim gönlüm der ki: *"Hakk'ı gerçek sevenlere cümle âlem kardeş gelir."* Tanrı'yı seven, O'nun yolunda olan; her kişiyi gerçek sever, her kişiye gerçek hizmet ve yardım eder. Çünkü insanlar, ruhî seviyeleri farklı da olsa, içlerinde taşıdıkları ilâhî öz bakımından eşittirler. Bunu böylece bil Selim.

– Anladım galiba seni, dedi Selim.

– Ee anlayacaksın tabii, bilir misin senin gönül yanıklığın, senin gönül seviyenin yükselmesi için başına gelmiş bir güzel iştir, senin hayrınadır. Yaradan'dan, hayırdan gayri bir şey gelmez zaten. Lâkin bunu, gönül seviyesi düşük insanların anlaması kolay değildir... Yavaş yavaş anlar kişi, başına gelen ve iyi yahut kötü görünen her bir olayın, sadece ve sadece kendi hayrına olduğunu.

– O gönül yanıklığım yavaş yavaş geçmekte galiba Derviş Yunus.

– Geçecek tabii, daha yüksek seviyelere âşık olacaksın çünkü. Güzel bir gönlün var, onun olgunlaşmasına çalış, onun bunun lafını dinleyip, onun bunun laflarını taşıyacağına...

– Derviş Yunus, sen iyi bir insansın.

– İnşallah öyleyimdir, dedi Yunus.

Bir zamanlar, birisi onun için, "iyi bir çocuktur" demişti, Yunus da pek sevinmişti. Hatırladı ama kimin demiş olduğunu çıkaramadı. Yunus için gönlünde bir Nur'u vardı, Nurefşan'ı ise çoktan unutmuştu.

Sandık bittikten bir zaman sonra, köyden ozanlı kopuzlu, davullu bir gelin alayı, gelini bindirecekleri çiçeklerle, altın gümüş paralarla, parlak kumaşlarla, kurdelelerle süslü bir beyaz gelin atıyla çıkıp geldiler. Arkadaki atlar ise kızın çeyizini taşımak içindi. Yunus'un özenerek yaptığı gül gül oymalı sandık, yataklar, yorganlar onlara yüklendi. Damat adayı, babası ve köyün büyükleriyle birlikte, Hazret'in selâmlığına girdiler. Hazret'in yanında Mustafa Dede, Bodur Musa ve Kara Mehmet vardı. Orada, onların da şahitliği huzurunda, Tapduk, kızı ile damadının nikâhlarını kıydı. Tapduk Emre, Bodur Musa'ya ve Kara Mehmet'e özel bir ilgi gösterirdi. Bu iki adamı, dervişlerin bilhassa gelen geçenin sakıncalı sözlerinden korumak için böyle yapardı, işte şimdi de kızının nikâh şahidi yapmıştı onları. İkisi de kendilerine verilen bu payeden pek memnun oldular... Hele Bodur Musa, o akşam, köyden gelen kuzu pilavı yerlerken, Tapduk'un nikâh duasını anlata anlata bitiremedi.

– İlk defa şahitlik yaptım, onda da, en güzel anlamlı duayı işittim, diyordu.

Yunus da hakkında çıkan dedikodulardan habersiz, gelinin sandığını yapmış ve de onun bir çeyiz sandığı olduğunu evvelden tahmin etmiş olmaktan memnundu. Arkadaşlarını yeni gelinle damat için topluca dua etmeye davet etti. O gece yemek bu duayla kapandı. Yağmur Ali, Yunus'un gittikçe çok hoş, bembeyaz bir saflığa doğru gittiğini sanki görüyordu. Biraz da kendisiyle mukayese ediyor; "Ben ondan daha eskiyim burada, böyle bir saflık kazanamadım." diyordu. Bunları Bodur Musa'ya söylediği zaman, o, düşünceli düşünceli başını sallıyor:

– Ya ben, diyordu, hâlâ kör nefsimin esiriyim, tam da esir demesek bile...

– Deme deme, diyordu Yağmur Ali, herkese kıya kıya, kendine de kıymaya başlama.

– Asıl kendime kıydığım için be Yağmur Ali, başkalarına da kıyarım galiba. Her neyse, bilir misin, Yunus, kendisinin böyle saflığa büründüğünün bile farkında değil. Yunus, Tanrı'dan başka hiçbir şeyin farkında değil! Buraya geleli iki yıla çok yaklaştı, yarın öbür gün Tapduk Sultan onu köye yollayacak ev yapması için, bunu bile hatırına getirmiyor.

Yağmurlu bir günde Yunus, vurup baltasını sırtına, ormana gitti. Daldığı zaman ağaçların içlerine doğru, yağmur dindi fakat az önce suyu içmiş toprak çekiyordu onu. Sanki yere uzanıverse ve koklasa toprağın özünü; çırpınan yüreği sakinleşecek! Boylu boyunca uzandı yere; yüzünü, kızarıp sararıp düşmüş, hâlâ üzerlerinde yağmur damlaları parıldayan yapraklara gömdü. İşte bu koku, bu koku! Cennet bahçelerinin kokusuydu! İçine çekti, gönlüne bir sevinç düştü. Sevinç, dalga dalga yükseldi Yunus'un bağrında. İşte o anda; toprağın, ağaçların, çiçek ve otların, dünyanın, daha doğrusu kâinatın sesini işitti. Ağırbaşlı, kesin ve güvenli bir ses, bir melodi. Evrenin yüreği

atıyor! "Ya Hûû… Ya Hûû!.." Öylece kalıverdi Yunus, kalbinin de, o sesin ahengiyle attığını, açık açık, basbayağı işitiyordu. Bağrındaki sevinç şarkısının dalgaları daha da yükseldi. Bir nefeste ayağa fırladı ve dönmeye başladı. Otlar, çiçekler, pır pır yapraklar, kanat açan kuşlar, zıplayan tavşanlar, sincaplar, belki kurt, tilki, ayı... Ormanın öz uğultusu! Lâkin bu kâinatın sesi: "Ya Hûû… Ya Hûû!" Ve Yunus'un gönlü; Ya Hûû… Ya Hûû!.. Bu sesle döndü döndü, sağ eliyle gökten rahmetler alıp, sol eliyle toprağa, topraktakilere uzatıyordu: Kutlu bir alışveriş. Ağaçların ıslak yapraklarından süzülen gün ışığı, doğrudan üzerine düşüyor, onu yeşilliğin ortasında pırıltılı bir nur bitkisine döndürüyordu. Nur içindeydi Yunus, nur Yunus'un içindeydi.

Evrenin dönüşüne Yunus katıldı. Yunus'un dönüşüne evren!

Yunus'un gözleri kapalıydı ama; ayakları altındaki toprağı ve üstündeki her şeyi, başının üzerindeki göğü, gökyüzündeki güneşi ve güneşin ötesindeki güneşleri ve yıldızları ve daha daha öteleri görebiliyordu.

Gün ışınları tek tek çekilirken üzerinden, akşamın böcekleri seslenmeye başlayıp, kâinatın melodisine katıldılar. Karanlık çökerken, cümle sesler, tek ses... Yavaş yavaş uzaklaştı... Yunus'un dönüşü ağırlaştı, ağırlaştı.

Gecenin ayazında, bir Yunus, kullanılmayan baltası ve yalnız böceklerin sesi kaldı. Yunus, son dönüşünü tamamladı ve tekrar yere ıslak yaprakların üstüne yığılıverdi. İki kat olmuştu, ağır ağır sallanıyordu. Neden sonra kalktı, yine baltasını alıp, sırtına vurdu. Yürüdü yokuş aşağı, dergâha doğru. "Mutluluk bu olsa gerek." diye düşünüyordu. O verip, yine O almıştı, aslında Yunus diye biri yoktu verip alan. Allah tek ve yalnız O var! "Mutluluk bu olsa gerek!"

Gönül:

"Gördün ki," dedi, "her yaratılan birbiri ile ve şüphesiz Yaratıcı ile iletişim içinde "sonsuz bir dönüş hâlindedir."

"Eyvallah," dedi "Yunus, gösterdin."

Gönül devam etti:

"Ve gördün ki, en küçükten en büyüğe dönerken her şey, birbirinden alıp, birbirine vermektedir… İşte bu alış veriş içinde canlar, yeni yeni meyvelerle olgunlaşırken, o meyveler de yeni yeni canlara gebe kalıyorlar. Gördün ki Yunus Emre, yenilere, daima daha yenilere... Bu deveran öyle bir deverandır! Çünkü O, her an yeni bir işte, yeni bir oluştadır."

Yunus bir durup düşündü ve:

"Her bir şey birbiri ile iletişim hâlinde ise, canlı cansız diye niye ayırırız ki biz; Can hepsinde ve Can tek!" diye geçti aklından.

* * *

İki yıl biteli birkaç ay olmuş, hava dönmeye başlamış, soğuklar yavaştan yüz gösteriyordu. Tapduk Emre bir şey söylemiyor, Yunus da sormuyordu. Köyde oturmak bile, onun için Hazret'inden ayrılmaktı ve bunu hiç istemiyordu. Anası, karısı, çocuklarına olan sevgisi devam ediyordu ama artık onlar birer uzak hatıra gibiydi; gönülde zaman zaman rastlanan özlemle karışık bir sevgi. O kadar!

Bir gün Tapduk Emre, onu selâmlığa çağırdı, yeni bir şiir olup olmadığını sordu. Evet vardı. Tapduk Emre okumasını istedi; Yunus okudu:

Bu dervişlik durağı bir acâip duraktır
Derviş olan kişiye evvel dirlik gerektir

Çün onda dirlik ola Hakk'ıyla birlik ola
Varlığı elden koyup ona dirlik gerektir

Kulluk eyle erene şarktan garbı görene,
Senden haber sorana, key miskinlik gerektir.

Miskin olugör bari, benlikten ırak yürü,
Gönlünde benlik olan dervişlikten ıraktır.

Hak, ere benim didi, varlığın erde kodu,
Erenlerin himmeti yerden göğe direktir.

Bu dervişlik beratın okumadı müftüler,
Kim ne biliser bunu, bir acâip varaktır.

Ey Yunus ârif isen, anladım bildim deme,
Tut miskinlik eteğin, ahir sana gerektir.

– Güzel şeyler söylemişsin Yunus Emre, dedi Tapduk, doğru şeyler söylemişsin, keşke herkes kulak verse, kulak vermek de yetmez, bu dediklerini yapabilse. De bakalım Yunus, buradaki derviş kardeşlerini nasıl bilirsin?

– İyi bilirim efendim.

– Yaa, dedi Tapduk Emre, (Biraz düşündü, sonra) Yunus, dedi, sana bir söz vermiştim, iki yıl sonra köyde bir ev yap, aileni getir demiştim.

– Evet efendim.

– İki yıl geçti, birkaç ay da üstüne geçti, bir şey sormadın?

– Ev yapacağım vakti, siz daha iyi bilirsiniz Sultan'ım.

– Sarıköy'de nelerin var?

– İki göz bir evim, küçük bahçem ve bir de tarlam var, buğday yetiştirirdim efendim.

– Onları annen satabilir mi ve onları buraya Aziz getirebilir mi?

– Annem yiğit kadındır, benim yapacağım her işi yapar, satar tarlayı da, evi de. Eve alıcı çıkar mı bilmem ama. Evet Sultan'ım, onları buraya Aziz getirebilir.

– İyi, o hâlde yarın sabahtan tezi yok, Mustafa Efendi'yi al, köye inin, bir ev yeri seçin, parayı Mustafa Efendi versin, sen ona borçlan. Son birkaç gündür burada kalan meslek erbabı derviş ahîlerden yardım iste, kim gönüllü gelirse, onları al, git. Yapın burada da üç göz evinizi, üç olacak! Ben Aziz'e haber yollarım, annene söyler satış için, sonra da alır getirir onları.

– Emredersiniz efendim!

diyen Yunus duraladı, içinden Sultan'ına: "Kış yaklaşmaktadır, keşke şimdi değil de gelecek yıl baharda yahut da yaz zamanı gelseler." demek geçti. Fakat bir derviş, şeyhine karşı çıkamaz, ona karşı yorumda bulunamazdı. Yunus, sustu.

Tapduk, sanki içinden geçenlere cevap gibi, dedi ki:

– Onlar, gel haberini nasıl beklerler bilir misin Yunus?

Yunus ses çıkarmadı, "Onlar belki eski onlar ama, ben o ben değilim!" diyemedi. Kara elmasların ışıltısı tam gözlerindeydi, bakışlarını yere indirdi, baş eğdi, bağır bastı, ayak bağladı, çıktı odadan. Kapının önünde durup bir lahza dinlendi, kendini yokladı. Hayır, yeniden bir aile hayatına hazır değildi! O garip Yunus'tu, derviş Yunus'tu, Allah'ın yolundaydı, başka ne isteyebilirdi?. Hiçbir şey! Karısı, anası, çocukları, bir gecelik yolda, fakat çok uzaklardaydılar! Bunları söyleyebilseydi Tapduk'a... Der miydi, "Sen burayı manastır mı belledin!" der miydi, kızar mıydı?

Yunus, Mustafa Dede'yi bulmaya gitti.

Yunus'a ev yapmaya, Yağmur Ali, Bodur Musa, Selim ve birkaç da deneyimli ahî dervişi talip oldular; onlar duvarları yükselttiler, çatıyı çattılar. Yunus marangozluk işleriyle uğraştı. Madem gelmelerine engel olamamıştı, bari rahat, güzel bir ev yapmalıydı ailesi için. Unutmak için kendisini işe verdi. Neyi unutmak, diye sorsan, Yunus belki, belli bir cevap veremezdi.

Kendi kendisine bile açık açık; "Onları istemiyorum, çünkü ailemden, çoluk çocuğumdan geçtim ben. Kanım canım, gönlüm yolum oldu, sevdamı yola verdim, yüzümü O'na çevirdim... Allah için elbet severim hepsini, insanların tümünü severim, yaratılanı severim, Yaradan'dan ötürü; lâkin ailemden hiçbirinin bir üstün, bir ayrı özelliği kalmadı benim için." diyemiyordu… "Yüreğimdeki sevgi dağları, denizleri, kâinatı kapladı, O'ndan dolayı, ama şimdi bir aile hayatını çekmiyor içim." diyemiyordu.

Halvette iken, aklına, Konya'da gördüğü, yapmayı öğrendiği karyoladan yapmak gelmişti karısı için. Zehra ne çok sevinir, diye düşünmüştü. Şimdi kendini yokladı, hayır yapmayacaktı. Çünkü Zehra sanacaktı ki... Hayır yapmayacaktı! Fakat Zehra'nın sevdiği yüklüklerden, nişlerden, raflardan yaptı, eskisi gibi süsledi hepsini. El birliğiyle bahçeyi temizlediler. Bir de kuyu açtılar.

Kağnıdan inen Zehra'yı görünce Yunus, heyecanlandı; karısı sanki daha bir güzelleşmiş, yüzüne ince, hüzünlü mana çizgileri yerleşmişti. Unutmuştu Yunus, onun bunca hoş olduğunu. Annesi ise geçen bu iki yıl içinde, sanki daha yaşlanmıştı; iki kaşının arasındaki çizgi derinleşmiş; alnında. yüzünde kırışıklar peydahlanmıştı. Önce Zehra'nın, sırtından itelediği Mehmet Gökçe koşup bacaklarına sarıldı, Yunus onu kucağına aldı, altın buklelerini okşadı, öptü kokladı. Anası ile birbirlerine sarıldılar. Aygülü, kağnının içinde uyumaktaydı. Yunus nedense, korkarak yaklaştı ona, sanki kızın hakkını yemiş gibi bir duygu içindeydi. Bu, simsiyah saçlı, yanakları al al olmuş, uzun kara kirpiklerinin gölgesi yüzüne vuran küçük bir kızdı. Yunus yavaşça onu kucağına aldı, Aygülü uyandı, yabancı yabancı baktı ona, ağlayacak gibi yüzünü buruşturdu,

sonra vazgeçti, başını babasının göğsüne saklayıp, tekrar uyudu. Yunus'un gönlünden pırıl pırıl bir sevgi aktı kızına.

Yatak yorgan, kilim, kap kacak, sandık ve annesinin kilim dokuma tezgâhını getirmişlerdi. Aziz'le beraber eve taşıdılar hepsini. Annesi de Zehra da yeni evi pek beğendiler. Mehmet Gökçe oradan oraya koşup duruyordu. Zehra, kızını beslemeye içeri odaya geçti; annesi hamur tahtasını koyup önüne eski evden hazır getirdiği hamuru açmaya başladı. Aziz ocağı yaktı. Yunus şaşkın şaşkın gezinip duruyordu aralarında, "Burası çok güzel, çok sıcak, yumuşak, rahat ama benim yerim değil." diye düşünüyordu. Aslında karısını görür görmez heyecanlanmış olmasını yadırgamıştı, kendini yadırgamıştı! Zehra'nın, şöyle bir sarılıp, başını onun göğsüne dayamak için içeri odada beklediğini biliyor fakat gidemiyordu ona, ayakları yürümüyordu sanki. Yunus ne yapacağını hiç bilemiyordu. Aziz:

– Ey dervişim, dedi, artık müsaade et, ben gideyim, bu akşam dergâhta kalacağım, yarına görüşürüz artık, sabah namazına yetişir misin?

Eyvah Aziz gidiyor! Yunus, can havliyle yapıştı onun koluna:

– Dur, dedi, ben de gideceğim dergâha, beraber çıkalım.

– İlk günleridir, sen evinde otur, dedi Aziz.

Yunus:

– Anacığım, geceleri sohbet olur dergâhta, benim de gitmem gerek, yarın uğrayamazsam merak etmeyin, artık bir gün gelirim inşallah.

Kadının yufka açan elleri duruverdi tahtanın üstünde, hayretle baktı oğluna. Yunus, bu bakışı görmezden geldi, Aziz'in kolunu çekiştirdi. Çıktılar...

O akşam, pek bir kalabalık toplanmıştı meydanda. Tapduk'un üzerinde yeşil bir ferace vardı, sarığı da yeşildi. Güler yüzle baktı, kalabalığa:

– Hoş geldiniz yolcular, dedi, meydanımıza hayırlı sefalar getirdiniz… Bugün biraz hak üzerine konuşalım… (Bakışları o kadar etkiliydi ki, sanki dinleyen herkesi tek tek kavrıyordu.) Bilmelisiniz ki, Allah'ın düzeninde, her şeyin temelinde Cenab-ı Hakk'ın emriyle gizlenmiş, ince bir dengeyle duran hak ve adalet vardır. Bu denge, o kadar ince ve hassastır ki... Ve sizin haklarınız birbirine öyle yakındır ki... O hâlde sizler, önce her işinizde hak etmeyi öğrenmek zorundasınız. Sizin gerçekten, haklıların haklarını yemekten korkmanız icap etmektedir. Yalnız doğru olmayanlar, rahatlıkla haksızlık edebilir, yalan söyleyebilirler. Onların dili kuvvetli, sözü sizin sözünüzden fazla inandırıcı olur. Bu, sizi sakın ola korkutmasın, çünkü hak, doğrularındır. Çünkü Cenab-ı Hakk'ın eli, doğruların elidir şüphesiz. Hep söylerim; doğruların görünmeyen orduları vardır. Çünkü hakkın kendisi, O'dur! Sonraa, çok iyi bilmeniz gerekir ki, birinize hak olan, hepinize haktır. Öyleyse ne yapacağız; kendimize hak gördüğümüzü, önce başkalarına hak görmeyi bileceğiz. Meselâ Yaradan'dan dilemek de sizin için haktır, herkes için haktır… Hakkınızı alınız, yalnız dilemek için, haklı olmanız şartı ile!

Bir de şunu iyi biliniz ki, herkesin gizlisi kendisinedir, yalnız kendisine haktır. Başkasının duyması, bilmesi için değildir. Sizin böylece iyice düşünerek, hak ve adalet sınırını iyice öğrenmeniz lâzımdır. Söyledim, haklarınız birbirinize çok yakındır. Çünkü yaratılan her nesnenin, insan dâhil aralarında bir bağ mevcuttur, biri diğerine daima muhtaçtır, işte haklar bunun için birbirine çok yakındır, birbirinin avuçları arasındadır.

Size bir gerçek hikâye anlatayım: Bir zamanlar, hakkı koruyan ulu bir idareci vardı. Halk arasında gezer, kötüleri bulur, onları cezalandırır, kötülüklerini herkese ilân ederdi. Bir gün, üç beş kötü, bir kenarda kötü işler yapıyorlardı. Onları buldu, dışardan gözetledi, duvardan atlayarak yanlarına girdi, onları suçüstü yakaladı. O ulu idareci bile, bunun hakka tecavüz olduğunu bilemedi. Dışardan gözetlemekle onların gizliliklerine, duvarı atlayıp yanlarına gitmekle onların hususiyetlerine tecavüz etti. Üstelik kötülüklerini ilân etmeyi düşündü ki, ona, "Kabahatleri örtücü olunuz." denmişti. Onu oradaki kötülerden biri uyandırdı gafletten. O zaman anladı ki, hak her şeyin üstündedir. Bir daha öyle kötü şeyler yapmamalarını emrederek, onları bağışladı. Sizler de yanılmadığınızı, yanılmayacağınızı bilemezsiniz. En iyisi; kendinizi kendi gözünüzle değil, başkalarının diliyle görünüz! Ve unutmayınız ki, Yüce Allah'ın bağışlamayacağı tek günah, birbirinizin haklarını yemenizdir. Rabb'imiz; "Kul hakkıyla bana gelmeyin." diyor, kimin hakkını yemişsen, gidip onunla hesaplaşacaksın, o hesap gününde! Bu sözün sizleri ürperttiğini görüyorum... İyidir, şimdiden ürperiniz! Ürperiniz ki, yarın bir kulun hakkını yemeyesiniz. Ürpermek deyince bir başka gerçek hikâye geldi aklıma; o zamanlar akıllı bir adam, Selman-ı Farisî'den Kur'an dersleri alıyormuş, bir gün derse gelmemiş, ertesi gün, ertesi gün de gelmeyince, Selman-ı Farisî merak etmiş, adamı buldurup sormuş; "Ey Allah'ın iyi kulu, Kur'an-ı Kerim derslerini niçin bıraktın?" Adam demiş ki; "Ey bilginlerin padişahı, bana öyle bir âyet öğrettin ki, onu hazmedebilmek, kendime uygulayabilmek için, bir zamana ihtiyacım oldu. Bu yüzden gelmem derslerine, öğrendiğimi yapmadıktan sonra, öğrenmek ne içindir?!" "Hangi âyet?" diye sormuş Farisî, adam cevap vermiş: "Mealen söylüyorum; kim zerre kadar

hayır işlerse, karşılığını görür, kim de zerre kadar şer işlerse, karşılığını görür. İşte bu âyetin manasına erebilmek, onu tatbik edebilmek çok zor geldi bana." Evet, kim zerre kadar hak yerse, karşılığını görür, bunu sakın ola unutmayın! Çünkü Allah'ın düzeninde "geri dönüş" kanunu vardır. Eveeet, hak eden, hak diyen, Hakk'a giden olunuz kardeşlerim… Şimdi sorularınız var mı?

Yaşlıca bir tüccar, ayağa kalktı:

– Efendim, dedi, hepimize çok iyi bir ders verdiniz, bilhassa tüccar olan kişiler, tabii her kişi de aslında söylediklerinizi iyice düşünmek zorundalar. Bilir misiniz ben bu saçı sakalı, ticarette kimsenin hakkını yememek için gösterdiğim ince dikkat yüzünden ağarttım ve bundan da şikâyetçi değilim. Hiç olmazsa bu konuda içim rahat olacak, o hesap gününde.

– Ayağa kalkmadan konuşabilirsiniz konuklar, sen de otur tüccar efendi. Söylediklerin çok hoşuma gitti, ama bir sorumluluk da yüklendin, geçirdiğin tecrübeleri, saçını sakalını ağartan olayları, genç arkadaşlarına anlatma sorumluluğu! Kendini kurtarırken, ellerini de, kurtarılacak olanlara uzat, onlara yardım et.

– Başkalarının tecrübelerinden faydalanan kişi olur mu ki, diye bir soru attı gençten biri.

– Evet bir musibet bin nasihatten iyidir derler, dedi Tapduk, bazıları için bu söz doğru, hangi bazıları, budala olanlar için! Akıllı olan, başkalarının tecrübelerinden faydalanmayı bilendir.

Sonra şeriata; namaza, hacca, zekâta dair, dinî bayramlara dair birçok şey soruldu. Tapduk Emre, sıkılmadan hepsini tek tek cevapladı.

Yunus doğrusu, son kısımları pek de iyi dinleyemedi çünkü aklı, kendi yaptığına takılmıştı. "Acaba," diyordu, "ben de karıma, çocuklarıma, anama haksızlık mı ettim, ilk gece bile

yanlarında kalmadım. Zehra içeri odada beni bekliyordu mutlak. Bile bile gitmedim. Ey Yunus, sen ne yaptın, ne yapmaktasın?" Nefesi, zehir gibi içini dağlamaya başladı, zikre veremedi kendini.

Zikir, Tapduk Emre'nin, "Hayırlı geceniz, hayırlı sabahlara bağlansın. Hayırla gidiniz." sözüyle noktalandı. Topluluk yavaş yavaş dağıldı.

Tam çıkarken, Yunus'u yanına çağırdı Tapduk Emre; kara elmas pırıltılarında bir suçlama mı vardı ne? Sordu:

– Sen ne arıyorsun burada?

Yunus, şaşkın baktı ona, yutkundu:

– Gönül Sultanımız, dedi, ben burada kalmaya karar vermiştim hayırlısıyla, arada sırada ihtiyaçlarını görmek için aileme uğrayacağımı düşünmüştüm. Fakat hakka dair sözlerinizden ötürü, acaba yanlış mı yapıyorum, sorusu düştü içime.

Tapduk Emre'nin bakışları yumuşadı:

– İyi bari Yunus, hiç olmazsa işittiklerinden ders çıkarmayı öğrenmişsin. Yalnız yine de kararsız konuştun, sanki kal burada, onların hakkını ye, desem memnun olacaksın! Hayır Yunus, şimdi derhâl evine döneceksin! Yunus, ben sana niçin ev yaptırdım sanıyorsun? Söylemiştim, burası manastır değildir, diye. Evli evinde, köylü köyünde olmalı, paran artarsa eğer, bir de tarla alıp geçimine bakacaksın. (Tapduk, Yunus'un yüzündeki hayal kırıklığını görünce duraladı, onun üzüntüsünü içinde hissetti, derin bir nefes alıp boşalttı.) Evlâdım, dedi, eğer Allah nasip vermişse sana, her yerde erebilirsin! Unutma bütün kâinat dergâhtır, çünkü dergâh Allah'ın huzurudur, gönlün sağlam olsun yeter.

– Efendim, evimde çocuk gürültüsü, annemin bizimkinin iş güç yapmaları, işte biliyorsunuz; ev hâli! Ne olur beni geri yollamayın, kendi başıma kalamam orada, burada olduğum

gibi rahat düşünemem, sanki gönlüm de suspus olur. Çünkü bırakmazlar beni. Ne olur beni eve yollamayın efendim..

Hazret'in konuşması, Yunus'un yalvarması, dağılanların ilgisini çekti, birer ikişer yanaştılar, ikisinin etrafında bir çember oluşturdular. Tapduk, onları gördü ama Yunus bir şeyin farkında değildi, başı dönüyor, midesi bulanıyordu, gözyaşlarını içine atıyordu.

– Demek seni bu kadar soğuttuk evinden ha Yunus! Vah bize, demek bunun da sorgusuna cevap vereceğiz yarın ahirette!

– Şah'ım!

– Doğru söylerim Yunus, bir yuva yıkanın hesabı pek ağırdır orada. Şimdi dinle beni; burada dergâhta ermek, öyle zor olmasa gerek, ortam müsait çünkü, her gönlü geniş yapabilir bu işi; lâkin halk içinde ermek, er kişinin işidir! Ben nasıl geldim buraya bilmez misin; rahmetli oğlumu da hesap edersek iki çocuğum vardı, Anabacı rahatsızdı, onun da bazı işlerini ben yüklenmiştim. Neyse şimdi bırakalım bunları, hani bazı şiirlerinde benden er, diye bahsedersin ya, doğrudur, ben gerçek bir er kişiydim, halk içinde erdim, çok şükür. Hamdederim O'na...

Yunus'un şaşkınlıktan iyice açılmış koca gözlerinin içine bakıp gülümsedi Tapduk Emre:

– Şimdi çocuğum; iyi kulak ver; dünya terki gönülde başlar ve gönülde biter, mühim olan, halk içinde yaşayıp Hak'la beraber olmaktır, işte bunu becerebilmek gerek! Sonra mühim olan, halk içinde olup, insan gibi yaşayıp ve diğer insanlara her konuda yardımcı olarak yaşamaktır. Dünya malının esiri olmamak, ona asla bağımlı olmamak lâzımdır. Bunları yapan, büyük bir sınavı başarmış olur. Görüyor musun, aslında ben seni bir imtihana yolluyorum. Ve bilirsin ki, Allah yalnız dergâhta değildir, her bir yerdedir.

Yunus'un boynu bükülmüş, içi kan ağlıyordu:

– Şah'ım, dedi, ben sizi her gün görmezsem... ölürüm.

– Yunus Emre, Allah'ın yeri gönüllerdir, beni de oraya koy ki, ben O'na daha yakın olayım, sen de beni gönlünde gör. Zaten sizlerle yaptığım sohbet gecelerinde burada olacaksın. Şimdilik bu kadar, daha sonraları, birkaç yıl sonra, belki arada sırada dergâhta yatabilirsin. Sonra tabii dergâhın odununu da ihmal etmek yoktur sana, her gün, hiç olmazsa günaşırı zaten buraya uğrayacaksın. Haydi şimdi hayırla dön ailenin yanına.

Boynu büküldü Yunus'un, içine atmaya çalıştığı gözyaşları, sessizce dökülmeye başladı yanaklarına. Tapduk Emre, onun sırtını okşadı, kulağına eğilip:

– Merak etme, dedi, biliyorum gönlünde olduğumu!

Sonra yürüyüp gitti. Yunus, dervişlerle baş başa kaldı ve gördü ki Yağmur Ali ile Bodur Musa da onun gibi ağlamaktadırlar... Gülümsemeye çalıştı;

– Gördünüz mü, başıma neler gelmiştir!

Dervişlerden biri:

– Uzun etme Yunus Emre, Sultan'ımız, neredeyse bütün sohbeti seninle yaptı, uzun uzun izahlarda bulundu, seni şımarttığı gibi kimseyi şımartmaz! dedi.

Yunus, adamın sesinde bir kıskançlık hissetti. Döndü sarıldı ona:

– Dervişim, dedi, bugün benim ihtiyacım vardır, bana söyler. Yarın senin ihtiyacın olursa, sana söyler. O bizim gibi değildir, bilirsin o, çok büyüktür, gönlü çok geniştir, hepimizi ayrı ayrı fakat eşit sever; çünkü o, kendini aşmıştır, üstün insandır.

Birkaç kişi:

– Yunus haklıdır, doğru söyler, dediler.

Bir diğeri:

– Haydi Yunus, yeni sınavın hayırlı olsun, dedi.

Akılları başlarına gelen dervişler, tek tek hayırlar dilediler ona, ziyarete geleceklerini söylediler.

Yunus gece eve dönerken tedirgindi, ailesine ne söyleyeceğini, hemen o gece dönüşünü nasıl izah edeceğini bilemiyordu. Elbet yalan söyleyemezdi ama Tapduk'un emriyle geri döndüm, demek de istemiyordu, o zaman, "Bize sevgini hepten kaybettin de, yanımıza şeyhinin emriyle mi geldin, derlerdi. Anası ağzını açmazdı ama Zehra mutlak söylerdin. Oysa şimdi ciddi ciddi düşünüyordu da o, onlara sevgisini hiç kaybetmemişti ki... Yalnız... İşte yalnız şimdi tercihleri çok farklıydı. O, Allah'ın yoluna yönelmişti, Hakk'ı bilmek için hücreye girip, halvet çıkarmıştı. O'nun rızasını kazanmak için, yüreğinde tutuşan alevlere, bir serin su aramadan, kıldan incedir diye boynunu uzatmış, canını hiçe saymaya başlamıştı. Şimdi tek arzusu, Yaradan'ın yüzünü görebilmekti.. "İlk ateşi Nur'um yaktı gönlümde, öyle bir ateşti ki, gönlüm söyleyemez oldu, sustu... Sonra o, gönlümle tekleşti… Sonra Tapduk..." Gönül konuşmaya başladı:

Ey yârânlar, ey kardaşlar görün beni n'ittim ahî,
Ere erdim, eri buldum, er eteğin tuttum ahî.

Cânım bir gözsüz cânıdı, içi dolu sen ben idi,
Tuttum miskinlik eteğin, ben menzile yettim ahî.

Anladım kendi hâlimi, gözledim doğru yolumu,
Tuttum ulular eteğin, Hazret'e ben yettim ahî.

Giderdim gönlümden kîni, kîn tutanın yoktur dîni
Ey yârânlar ben bu sözü, uludan işittim ahî

Âşıkısan miskin Yunus, Hazret'e tutgıl yüzünü,
Anlayana gevher durur söz, sarrâfa sattım ahî.

Yunus, şiirini söyleyip yürürken, mutluydu, sonra düşündü: "Ben bu kadar mutlu iken ve de söz gevher ise onun pırıltısından karıma da, anama da, çocuklarıma da pay düşmeli. Bu mücevher ışığından onlar da faydalanmalı. Eğer isterlerse, yolumu onlara anlatmalıyım, kim bilir belki onlar da..." Yunus gibi Allah yolunu tutarlar mıydı onlar da? "Ama bir mürşit lâzım kişiye, rehberlik edecek, yol gösterip ulaştıracak!.. Ne yazık ki kaç göç vardır, anamı da, karımı da götüremem dergâha. Mevlâna'ya gelirlermiş, yahut hanımlar onu evlerine davet ederlermiş diye duydum amma... Bir Mustafa Dede'ye sorsam mı ki? Zaten çok eskiden böyle değilmiş, Peygamberimiz Efendimiz zamanında, ilk karısı Hatice, öbür karısı Ayşe ve kızı Fatma, zaten kendileri birer velîye imiş. Daha başka hanımlar da yolu tutmuşlar a canım, Arif Hoca bahsederdi, bir Rabia vardı meselâ… Ne yazık ki hepsinin isimleri kalmamış aklımda. Zaten gerçek mürşit, kadın erkek ayırmaz, insanı reddetmez! Peygamberimiz Efendimiz'e, hayatta üç şey sevdirilmiştir: namaz, kadın, güzel kokular. Bu, kadınların değeri konusunda elbet bir işarettir, Vedud olan Allah'ımdan. Bilen bilir!"

Fakat işte bu zamanda erkeklere yol imkânı açıldığı hâlde, kadınlara bu işin kapalı olması, Yunus'a çok büyük haksızlıkmış gibi geliyordu. "Allah'ın düzeninde böyle olmamalı." diye karar verdi. Ne yazık ki, gelenekler, âdetler! Bunlar, Tanrı'nın düzenine karşı çıkan baş belâları mıydı yoksa? "Hepsi değil elbet, diye düşündü Yunus, lâkin bir kısmı öyledir, din ile gelenekleri birbirinden ayrı tutmak gerekir, yoksa mazallah, ilerde din diye diye; gelenek, âdet öğretilir çoluk çocuğa!"

Yunus eve vardığı zaman, çoktan uyumuşlardı kadınlar da, çocuklar da…

Ertesi sabah, ne karısı, ne anası ona bir şey sordular, her şey pek yolunda gidiyormuşçasına, her şey pek olağanmış

gibi davrandılar. Yunus da memnun oldu, kadınların inceliğini takdir etti, "Onlar da derviş gönüllü olmuşlar." diye düşündü. Hele bu kadar zamandan sonra, anasının bazlamasını yemek pek hoştu, bazlamadan küçük lokmalar koparıp kızına yedirmek de…

Kahvaltıdan sonra, Aziz geldi, beraberce verimli bir tarla aradılar, bir iki tarla vardı satılık ama annesinin köyden getirdiği para, onları satın almaya yetmiyordu… "Hızır Ağa'ya yanaşma gir," dediler, "onun her daim işçiye ihtiyacı vardır."

– Hiç olmazsa yarı gününü ormanda, bazı gecelerini dergâhta geçirecek birine iş verirler mi a Aziz, dedi Yunus.

– Hele canım gidip bir konuşalım adamla, baksana adı da Hızır'mış, gerçek Hızır gibi yetişebilir sana, kim bilir! Yoksa ananın dokuduğu kilimlerle, bezlerle bir ev geçindirmek zor olur.

"Yaa.." diye düşündü Yunus, "ben de onları iki yıl kendi başlarına bıraktım." Aziz'e söylemedi bu iç yarasını, "Çok üzülüyordun madem, seçmeseydin dergâha gitmeyi" der miydi, Yunus da "İçimde öyle bir yangın başlamıştı ki..." diye cevap verirdi amma… "Ben gitmedim, bu yangın beni sürükledi." derdi amma... İşin aslı, Yunus kendi gönlünün ardına takılıp gitmişti. Yanan gönüldü, akıl, mantık susmuştu.

Sonra Hızır Ağa'yı buldular. Ufak tefek, konuşurken küçük mavi gözleri fıldır fıldır dönen bir adamdı. Taht gibi, üzeri koyun postu ile kaplı tek kişilik bir kerevetin üstüne oturmuştu.

Yunus her şeyi açık açık anlattı. O dedi ki:

– Yerimizi değiştirsek, sen ağa, ben işsiz olsam, sen sana bir iş verir miydin?

– Bilmem ki, dedi Yunus, hiç kimseye iş verecek durumda olmadım ben, yoksul geldim, yoksul gitmekteyim. Senin gibi olsam, bilmem ki verir miydim? Ancak marangozluk da gelir

elimden, köyümün marangozu idim, ta Konya'da çalıştım ünlü bir marangozun yanında.

– Bu iyi, dedi Hızır Ağa, bir küçük boş ağılım var, sana orada alet edevat temin etsek, gelir gider çalışırsın. Maaş vermem, yaptığın parça başına alırsın paranı, fakat eğer beğenmezsem yaptıklarını, yine para vermem.

– Beğenirsin ağam, dedi Yunus.

– O kadar da emin olma, çok güç beğenirim ben.

– Beğendirmeye çalışırım ağam.

– Yarın sabahın köründe gel, önce ağılı temizle, çiftlikte bulunan aletlere bir bak, işine yarayacakları seç, kerestelere bak ve istediğini seç. Şu üstünde oturduğum kereveti beğenmiyorum, şanıma yakışacak bir kerevet yap bana.

– Peki ağam, dedi Yunus.

Dışarı çıktıkları zaman Aziz:

– Gözüm tutmadı bu adamı, dedi.

Yunus önüne baktı:

– Gözün tutsa da tutmasa da, bana bir iş vermiştir Aziz, dedi, iyi çalışırım bilirsin, beğendiririm yaptıklarımı. Ormana gitmeme, dergâha gitmeme karışmadı, bu da iyi bir şeydir.

– Ee iyi öyleyse, hayırlı olsun. Ben bugün Sarıköy'e dönmek isterim Yunus, müsaaden olursa.

– İzin vermem, dedi Yunus, hiç olmazsa bir gece de bizde kal.

Bir ev sahibine yakışır söz söylemişti ama, Yunus; "Acaba bir gece daha karımla yüzleşmemek için mi, Aziz'e kal derim?" diye kendi kendine sordu. Fakat tam da bir cevap veremedi.

Yeni köyü sevdi Yunus… Yaradan'ına tam teslim olalı beri, ölümden hiçbir korkusu kalmadığı için mezarlığı pek rahat dolaştı. Yatanlarla bir garip arkadaşlık kurdu, sahipsiz mezarlarda büyüyen otları yoldu. Yıllar önce Sıtkı Hoca'nın bahsettiği huzuru hatta daha ötesini buldu. Anca şurada burada onu

görenler; Tapduk'un dervişidir diye aşırı saygı gösteriyorlardı, bu hâl Yunus'u tedirgin etti.

Hızır Ağa'da ise ne saygı ne de hatta güler yüz kalmıştı; bazen Yunus ağılda çalışırken, sessiz sedasız arkadan geliveriyor, onu izliyor, sonra mutlak karışıyordu işine. Önce:

– Bu kerevet olmadı, koca bir koltuk oldu!

diye itiraz etti, Yunus sabırla, onu, böyle geniş ve yüksek koltuğun, şanına daha çok yaraşacağına ikna etti, fakat adam, kullanılan tahtayı da beğenmemişti.

– Kerestemiz doludur, bana, ne biçim, ne biçimsiz bir tahta seçmişsin!

diye kınadı Yunus'u. Genç adam ister istemez, başka tahta seçti, baştan onu göstermek istedi Hızır Ağa'ya, fakat adam onu:

– Bir tahta seçmeyi beceremiyorsun da, şunca işimin arasında benim başıma mı musallat olmaya kalkıyorsun! Ne biçim dülgersin sen!

diye azarladı, kovdu yanından, derken birini gönderip tekrar yanına çağırttı:

– Tahtalarımı ziyan ettin, dedi, onlar artık bir işe yaramaz, ocakta odun olur, sana vereceğim paradan değerini keserim!

Geniş ve yüksek koltuk bittikten sonra, Hızır Ağa:

– Ben ufak tefek bir adamım, koltuğum benden daha şanlı oldu, bir tahta parçası beni geçti! Zaten içinde kaybolurum ben, sen yine bir kerevet ya da şanlı ama içinde kaybolmayacağım bir koltuk yap.

diye itiraz etti..

Yunus, sabırla başka bir koltuk yapmaya başladı. "Tahtaları ziyan ediyorsun." teranesi yeniden başladı. Çoktan beri uyumakta olan nefis ayaklandı; dır dır konuşmaya başladı, diyordu ki: "Kaldır koltuğu adamın başına çal." Gönül diyordu ki, "Sana, sabrını denemek için bir fırsattır bu Hızır. Tapduk seni sınavdan geçmeye gönderdi ya... Hızır da yetişti işte."

Bu arada Yunus, dergâhın odununu kesmeye devam ediyor, fırsatını bulursa, oradaki dervişlerle konuşup hâlleşiyordu… Onlar Yunus'un marangozluk ettiğini biliyorlardı ama nasıl bir adama çalıştığını bilmiyorlardı. Yunus, konuşursa gıybet yapacağından korkuyor, konuyla ilgili hiç ağzını açamıyordu. Bir sohbet gecesinden sonra, Tapduk Emre, hâlini hatırını sordu:

– Tanrı'nın izniyle, sayenizde iyiyim efendim, diye cevap verdi Yunus.

– İşittim ki, dedi Tapduk, orada Hızır Ağa'nın yanında marangozluk edermişsin, buraya arada sırada uğrar. Nasıl iyi biri midir adam?

Yunus, aslında Tapduk'a iyidir, diye yalan söylemek istemiyordu ama şikâyet etmek de istemiyordu, velhasıl ne söyleyeceğini bilemiyordu, nihayet:

– Takdir bana düşmez efendim, diyebildi, siz daha iyi bilirsiniz.

– Senin fikrini sordum, diye üsteledi Tapduk.

– Belki biraz fazla titizdir ama yaptığımı inşallah beğendireceğim ona, dedi Yunus.

– Pekâlâ, dedi Tapduk. Yalnız yaptığın her işi sevgiyle tut, sevgiyle tutmadığın işten hayır bekleme.

Yunus, üçüncü kere daha az geniş, daha az yüksek bir koltuk yaptı ve koltuğun baş tarafını gül gül oymaladı, fakat bu sefer Hızır Ağa daha fazla kızdı:

– Bunlar, bu güller karı işidir, dedi. Sen beni ne sandın, sapına kadar erkeğim ben! Gözüm görmesin bu güllü çiçekli koltuğu, derhal yenisine başla, şuraya geleli iki ay oldu, istediğim gibi bir koltuk yapamadıktan başka, bir de onca kıymetli kerestemi ziyan ettin. Bu yapacağını beğenirsem de eğer, o ziyanların

parasını keseceğim, böylece sana vereceğim para bitmiş olacak. Bunu bana bedavaya yapacaksın, dedi.

Yunus gerçi para kazanmak için onun yanında çalışmaya başlamıştı ama bir zamandan beri alacağı parayı çoktan unutmuş, sabırla, yaptığı işi adama beğendirmeye çalışıyordu. Bu yüzden, "Bedava yapacaksın." sözüne hiç kızmadı, yalnız; "Halvette sabretmek daha kolaydı." diye düşündü. Baş eğdi, bağır bastı, çıktı Hızır Ağa'nın yanından.

O gün mezarlıklarda dolaştı Yunus, son zamanlarda Tapduk hasta olduğu ve haremde yattığı için onu görememişti. Özlem içindeydi, yanarak içini acıtan bir özlem. Bu özlemin yanında, hiçbir şeyin kıymeti yoktu. Zaten annesi yeni bir kilime başlamıştı, geçen iki senede kilim dokumayı Zehra'ya da öğrettiği için, tezgâh hiç boş kalmıyordu, biri bırakınca, öbürü devam ediyordu. Eğer onu satabilirlerse... Bunu da pek düşünmek istemiyordu Yunus, hava serin olmasına rağmen, bir mezarın yanına uzanıp yattı, gözlerini masmavi göğe dikti. Öyle yattı bir saat, içinden insanlar geçti; Yunus onları seyretti. Kafasından düşünceler geçti; Yunus onları seyretti. Hiç duraklamadı, ne insanlara dair, ne de düşüncelere. Onlara olumlu olumsuz hiçbir katkıda bulunmadı. Sadece seyretti. Birden gökyüzünün tamamını Tabduk'un yüzü kapladı; "Nerede olursam olayım, sen nerede olursan ol, yanındayım." der gibiydi. Yunus, "Bismillah" çekip doğruldu, tekrar baktı gökyüzüne, o sakin, güneşin ışıkları ile mavi mavi yaldızlanıyordu öyle…

Yunus artık yürümek istedi, inanılmaz bir dinlenmişlik ve huzur içindeydi, sanki Tapduk'a özlemi de hafiflemişti. Daha doğrusu normal bir özlem hâlini almıştı. Ta uzakta bir kartal gördü, uçup bir mezar taşının üstüne azametle kondu kartal. Bir an için Yunus'un zihni, sanki onun fotoğrafını çekti, aklına

gelmişti işte, Hızır Ağa'nın yeni koltuğuna azametli bir kartal oyması yapacaktı!

O gece erken yattılar, yatakta karısına, çoktan beri merak ettiği fakat sormaya cesaret edemediği suali sordu:

– Zehra'm, dedi, şuraya geleli iki ayı buldu neredeyse, bana ne Tapduk'a, ne de şu Hızır Ağa'ya dair bir şeyler sordun, belki daha da önemlisi, ikimizin ilişkisine dair tek bir laf etmedin. Eskiden beri hep uysaldın, uyumluydun ama diyeceğini de derdin yüzüme karşı, saklamazdın duygularını. Sana ne oldu Zehra'm?

Uzun bir iç çekmesiyle karşılık verdi genç kadın, ses çıkarmadı. Yunus üsteledi:

– Konuş benimle karıcığım, suskunluğun içime dokunuyor, konuş benimle.

– Yunus'um, dedi Zehra, ne ısrar edersin, bilmem ki… Bak seni çok özlemiştim, sana hasretle koştum, buraya gelirken yol bitip tükenmedi. Kağnıya bağlı öküzlerin her adımını gözledim. Öyle yüreğim yanıyordu. Sonra seni gördüm, (Tekrar içini çekti.) seni gördüm, diye tekrarladı. İşte o zaman, yüreğime, yanan yüreğime bir kova buz atıldı sanki. Seni gördüm lâkin o sen, benim özlediğim Yunus değildin. Değişmiştin; geldiğimize memnun değildin, evin içinde rahatsızdın, n'apacağını bilmeden ordan oraya gezip duruyordun, ateşimizi bile Aziz ağam yaktı, evin ilk ateşini evin erkeği yakmaz mı oysa, hayırlı olsun duasıyla? Her neyse, gözlerine baktım, eski parlaklık yoktu onlarda, bir başka, benim tanımadığım alevler vardı sanki, bir derin düşünce oturmuştu içlerine. Uzaktın velhasıl. O zaman, artık Yunus'u rahatsız etmemek lâzım, diye düşündüm. Belki gelirsin diye odamda bekledim, işte seni asla rahatsız etmeyeceğimi söyleyecektim; bekledim, kızı besledim bekledim, kız uyudu, bekledim... Gelmedin. Kapıyı

vurup çıktığını işitince, girdim odaya, anacığım ağlıyordu, birbirimize sarıldık, konuşmadık ama. Neden sonra ona; "O varlığını Allah'a adamıştır anacığım dedim, bu yüzden sevinirim, fakat ben kocamı kaybetmişim, sen de oğlunu… Tasalanma, burada bize bir ev açmıştır ya, arada sırada yüzünü görürüz hiç olmazsa, bu da bir tesellidir." dedim. Geçmişte seni şu kızdan, bu kızdan kıskandığım oldu ama. Allah'tan da kıskanamam ya! O'ndan gelmişsin, O'nunla O'na gideceksin.

Son cümlede Zehra'nın sesi titredi, ağlamaya başladı:

– Kıskanamam ya! diye tekrarladı.

O konuştuğu sürece, Yunus elini tutmuş, sıkmış, bırakmamıştı. Zehra ağlarken bu eli kaldırıp öptü, alnına koydu. Sonra yanaklarını sildi karısının, dedi ki:

– Sen bana Tanrı'nın bir armağanısın, bunun için ne kadar şükretsem azdır Zehra'm, sevgimin yanında sana minnet de duyuyorum.

– Geçen iki senede, senin söylediğin şiirleri, hatırımda kaldığı gibi bir deftere yazdım durdum, sonra Aziz Ağa'ma verdim, o da hatırında olanları yazdı… Böylece bizde olanları tamamlamış olduk sanırım, bana okuma yazma öğrettiğin için, sana o kadar çok dua ettim ki... Çünkü defter en kıymetli hazinem oldu, zaman zaman açıp okurum, bazen Mehmet Gökçe'ye de okuyorum, tabii anlamamakta ama neyse… Diyeceğim o ki deftere bir bak, varsa eğer yanlışlarımızı düzelt.

– Sağ ol, bakarım, dedi. Yunus.. Biliyor musun, senin demin anlattığın hâlimi diyen bir de şiir söyledim, bu evi yaparken, rafları çiçeklerle bezerken, içimden Yaradan'ımla konuşuyordum, sonra bu şiir çıktı işte.

– Oku bana.

– Yine ağlamandan korkarım.

– Yarayı ateşle dağlarlar Yunus'um, oku bana.

Yunus, okudu:

Gözüm seni görmek için, elim sana ermek için,
Bugün cânım yolda koyam, yarın seni bulmak için.

Bugün cânım yolda koyam, yarın ivâzın veresin,
Arz eyleme uçmağını, hiç arzum yok uçmak için.

Bana uçmak neme gerek, hergiz gönlüm ona bakmaz
İş bu benüm zârılığım değil ahî bir bağ için.

Uçmak uçmağım dediğin mü'minleri yeltediğin,
Bir evile birkaç hûri hevesim yok kuçmak için.

Bunda dahı verdin bize oğul u kız çift ü helâl,
Andan dahı geçti arzum, benim âhım Dîdar için.

Sofulara vir sen onu bana seni gerek seni,
Ben niçe terk edem seni, şol bir ev ü çardak için

Yunus hasret durur sana hasretini göster ona,
İşin zulüm değil ise dâd eylegil varmak için.

Bir süre ses çıkarmadı Zehra, sonra;

– Doğru, dedi, tam anlattığın gibisin… O'nun Dîdarı'nı görmek dilersin, olur mu ki Yunus'um, Tanrı yüzünü gösteriverir mi sana?

– Görenler olmuştur, sülûk tamamlanınca, olur diyorlar… (İçini çekti.) Sülûkümü tamamlamaya az kalmıştır, ya da tamamlamışımdır, bilmiyorum. Hazret bir şey söylemez; devam et, der yalnız, ben sormaya utanırım, lâkin içim Dîdar hasreti ile yanar, ki çok fazla, cidden içimi yakan bir arzudur bu. Sana anlatabilmek isterim ama anlatamam ki... Ancak işte söylerim!

– Bu arzunu anlayamam, ben olsam korkarım çünkü! Ama nice bir yakan arzudur bilirim, senin hâli tavrından... Ve... Sana olan aşkımdan.

"Ben Tanrı'nın Dîdar'ını isterim, bu kız benim yüzümü." diye düşündü Yunus, "ben Tanrı'yı bilmek isterim, bu kız beni bilir. Allah'ım bu da bir aşktır, derin bir aşktır. Sanki benim, sanki benim Nur'uma duyduğum gibi!.. Acep ona da Senin aşkının yolu açılır mı?"

– Belki sana da, Allah yolunun aşkı açılır Zehra'm, dedi Yunus.

– Sana olan aşkım yetmez ise dedi Zehra, düşünceliydi sesi.

– Çok iyi anlıyorsun, beni şaşırtacak kadar çok iyi anlıyorsun.

– Bunda şaşıracak ne var ki, aşk, aşktır değil mi, herkesin, insan olan herkesin bir nesneye sevgisi, aşkı vardır. Ben seni çocuklarımdan bile üstün tutarım, her ana, yapamaz bunu ama! Galiba benim tek işim seni anlamaya çalışmak Yunus'um, dedi Zehra.

Derken, başını sokup Yunus'un kolu ile göğsü arasına uyuyuverdi. İki yıl şu kadar aydan sonra nihayet maddede yakınlaşabilmişlerdi birbirlerine, bu yakınlaşma bir başlangıç oldu, sonrası gelecekti elbet.

Yunus onu uyandırmamak için kımıldamadı ve hiç uyumadan, aşka dair, Allah'ın Habibi'ne dair düşündü durdu. Hep sevmişti Habibullah'ı, ama halvet esnasında onu rüyasında gördüğünden beri sanki bir daha bağlanmış ve böylece Muhammed kavramı, onda yepyeni bir anlam kazanmıştı. Zaman zaman Tapduk'a duyduğu aşkla ikisi karışıyor, gözünün önüne, rüyasındaki Resulullah'ı getirmek istediği zaman, gönül sultanını görüyor; sohbet toplantılarında Tapduk'a bakarken, onun yüzünün değişip sanki Hazreti Muhammed oluşunu izliyordu. Gönül Tapduk'a şiir söylerken, dönüp Peygamber'e söylüyordu. Gün geldi, bu hâlinden bizar oldu Yunus, fakat bir zaman sonra tevhid, "birlik" düşüncesiyle çözdü. "Ha Tapduk'a söylüyorum, ha adı güzel Muhammed'e, aslında aşkım, Tek Olan'adır, bu, ayan-beyan meydanda! Tapduk da,

adı güzel Muhammed de o 'birliğin' içindedir!" Yunus'a göre aşk, bir ulu hece idi, ki yaratılan her şeyi, her kimseyi içine alıyordu ve bu hecenin ismi, "Elif"ti. Çünkü Allah'ın ismi, elif harfi ile başlıyordu. Çünkü gönül demişti ki:

Dört kitabın mânâsın okudum tahsil kıldım
Aşka gelince gördüm, bir ulu hece imiş.

Peygamber, elbet dinin direği, cümle peygamberlerin başı idi ve Tanrı, onu övmüş ve âlemleri, onun dostluğuna yaratmıştı. Yunus, bir gün Yağmur Ali'ye şöyle söylemişti:

"Yarattı Hak dünyayı, Peygamber dostluğuna."

"Bir şiir bu!" demişti Yağmur Ali.

"Olacak." demişti Yunus.

"Gönlüne böyle dizeler, beyitler geliyor, sonra yavaş yavaş tamamlanıyor, öyle mi?"

"Bazen bütün şiir birden gelir, bazen senin söylediğin gibi yavaş yavaş tamamlanır, gönül bu, şiirde kararsızdır."

"Ama nefis de, gönüldür Yunus."

"Gönlün en alt tabakası demişti Sultan'ım."

"Başka şiirlerin yok mudur onun hakkında?"

"Ben ona sevdalandıkça, sevdam arttıkça şiirler gelir mutlak. Bak meselâ, derim ki: *'Muhammed Hakk'ı bildi, Hakk'ı kendinde gördü / Cümle yerde Hak, hazır, göz gerektir göresi.'* Aslında, demişti Yunus, şu söylediğimi hep bilirdim de; sanki Sultan'ımda O'nun nurunu hissedinceye dek, gönlüme sinmemişti. Şimdi artık hem anlıyorum kafamla, hem de gönlümle hissediyorum."

Yağmur Ali, demişti ki:

"Gönül ve kafa birleşmesi çoğu zaman oluyor da, her zaman olamıyor be Yunus, aklım bir şeyi bilip dururken, bakıyorum gönlüm bir başka türkü tutturmuş. Sen ne iyi tekleştirmişsin o ikisini."

"Bende de, her zaman, her konuda değil," demişti Yunus… "Meselâ, Vücud'un tekliğini biliriz de, zaman zaman ikiliğe düştüğümüz olur, şu gönül ve akıl meselesinde de öyle, sonra Yaradan'dan gelen Öz Ruh'umuzla bildik ruhumuzu tekleştiremeyiz daha. Bilirim sen de, ben de var gücümüzle o Öz'e benzemeye, tekleşmeye çalışırız ama… ama…"

"Nefsi tam yok ettiğimiz zaman belki!" demişti Yağmur Ali.

Şimdi gece, karısının yanında yatıp da onu uyandırmamak için kımıldamaya bile çekinen Yunus, birden gönlünün dolup taştığını hissetti. O, diyordu ki:

Çalap nurdan yaratmış cânını Muhammed'in,
Âleme rahmet saçmış adını Muhammed'in.

Dostum demiş yaratmış hem onun kaydın yemiş,
Ümmetten yana koymuş yönünü Muhammed'in.

Muhammed bir denizdir âlemi tutup durur,
Yetmiş bindir peygamber gölünde Muhammed'in,

Dünya mâlın tutmamış, hiç emanet artmamış,
Terzi biçip dikmemiş donunu Muhammed'in.

Tanrı arslanı Ali sağında Muhammed'in,
Hasan ile Hüseyin solunda Muhammed'in.

Yılda yetmiş bin hacı her biri niyyet eder,
Varır ziyâret eder nûrunu Muhammed'in.

Yûnus Emre'm aşklıdır, eksiklidir, miskindir,
Her kim yemez, mahrumdur honunu Muhammed'in.

Gönül sustu, Yunus biraz daldı, sonra ezanla birlikte fırladı kalktı yatağından.

Yunus'un yeni koltuğu bitirmesi, iki aylık zamanını aldı. Hızır Ağa arada sırada ağıla geliyor, kendince bir şeyler homurdanıyor, Yunus'la söyleşmeden çıkıp gidiyordu fakat çiftlikte çalışanlar, gelip gelip koltuğu pek beğeniyorlardı. Yunus'a, "usta" diye hitap etmeye başladılar. Genç adam, bu hitaptan hoşlanmadı, kendi garipliğine yakıştıramadı; eli işlere eriyor, belki akranlarına göre çok şey biliyordu lâkin kendisi, asıl bilmek istediği alanda; Allah yolunda, hiçbir şey bilmediğini sanıyordu. Ona zaman zaman derin bir ıstırap ve zaman zaman da coşkulu derin bir haz veren ve gittikçe arttığını hissettiği aşkı yaşarken, geçirmekte olduğu duygularının her adımında; yeni, yepyeni, daha da yeni bir durumla karşılaşmış olmanın heyecanını yaşıyordu. Şu Hızır Ağa bile, O'na aşkının yolunda bir merhale idi, Yunus eli işlerken, dudakları kıpırdamadan âdeta zikrediyor, aşkla yapıyordu işini. Zehra'nın kendisine duyduğu sevgiyi bu kadar içten anlayabilmesi de bir başka mekândı yolunda. Ormanla öyle karşılıklı bir alış veriş içindeydi ki, ondan çok fazla öğreniyordu. Her zaman anladığını zannettiği sohbetlerde, artık bambaşka manalara eriyordu. Gerçi Sultan'ı bir gün bir konuşmasında: "Biliniz ki, demişti, biz size bir şeyle birçok şeyi birden getiririz. Ne var ki iş, sizin dikkatinize, tetkikinize ve eski bilgilerinize kalıyor. Kendinizi o şekilde yetiştiriniz." O zaman Tapduk'un ne demek istediğini, şimdilerde daha iyi anlıyordu. Şüphesiz sözcükleri seçerek kullanıyordu Tapduk! Bir gün Yağmur Ali'ye:

– Şah'ım mı artık daha başka türlü konuşur oldu, bakıyorum da sanki her kelimesi binbir anlam taşıyor, fakat yoksa benim zihnim mi açıldı? diye sordu.

– O her zaman binbir anlamlı konuşur, dedi Yağmur Ali, ancak senin zihninin açıldığı muhakkak, öyle bir zihin açılması ki bu, gönlünü genişletiyor.

– Bazen hissediyorum, zihnim ve gönlüm el ele yürüyorlar, göründüğüm gibi oluyorum, olduğum gibi görünüyorum.

– Ben de öyle zaman zaman, fakat Dîdar'ı görmek mümkün olamıyor.

– Belki de, dedi Yunus, bu iş, zaman zaman değil de, her zaman olursa, belki Dîdar'ı görmek mümkün olacaktır.

– Tapduk Sultan'ın hani şöyle bir sözü vardır: "Burada hepiniz yalnız bir oldukça, itaat ettikçe, emre uydukça alacak, büyük Varlık'ın içinde, yokluğunuzu anlayacak. Yok olduğunuz kadar, sizde nelerin var olduğunu bileceksiniz." der. Şurada şu bir avuç derviş, "bir" olamıyoruz, birbirimizi yeteri kadar sevemiyor, düşüncede ve duyguda birliğe erişemiyoruz. Belki de bu sebeptendir, O'nun yüzünü göremeyişimiz!

Yunus düşündü. İçinden, kendi dâhil herkesi sarsmak; "Bir'e varmak için bir olalım." demek geçiyordu.

– Öz'e benzetebilsek ruhumuzun her katresini, zaten O'nunla birliğimiz tamam olmuş olacak... Ve o zaman da, elbet gönül arzumuza kavuşacağız, dedi Yağmur Ali. Acaba bir daha halvete soyunsam mı diye düşündüğüm oluyor. Çünkü dışarda ne kadar temizlemeye çalışsam gönlümü, tam beceremiyorum. Belki de bana kırk günlük bir tevhid gerektir.

Bunun üzerine Yunus:

– Bilir misin, dedi, sen böylece işin kolayına kaçmış oluyorsun, dedi.

– Anlamadım?

Ve Yunus, ona Hızır Ağa ile macerasını üstünkörü anlattı.

– Dışarda gönül arıtmak daha zor, dedi. Çünkü dışarda, insanla, yolda olmayan, yolun bütün edebinden, anlayışından, hoşgörüsünden uzak insanlarla karşılaşıyorsun; sana öyle ters geliyorlar ki… İşte orada, yolunun gereklerini yapmak, sabır göstermek, gönül kırmamak çok daha güç. Koltuğu adamın başına fırlatmamak için, kendime nasıl hâkim olduğumu

bir bilsen... Tabii Allah'ın ve ibadetlerimin yardımıyla, çektiğim tevhidlerin yardımıyla şimdiye kadar sıyrıldım nefsin bu arzusundan, bakalım şimdiden sonra neler olur? Emin ol, ben de sanki benden çıkıp gözlüyorum kendimi.

– Tapduk boşuna söylemedi, seni evine sınava gönderdiğini…

– Sınav içre sınavlar... Tecrübe içre tecrübeler… Haklıdır Şah'ım. Çevremdeki insanları da sanki yeni yeni keşfediyorum. Karımı, anamı, köyde hoş beş ettiğim kişileri ve hatta gezdiğim mezarlığı... Yer altında yatanlarla bir hoş ilişki kurulabilirmiş, bunu gördüm! Ben de diyorum ki zaman zaman, bir alıp başımı gitsem uzaklara, kim bilir daha ne çeşit çeşit insanla karşılaşırım.

– Hazret seni köye evine yolladı diye gözyaşı döküyordun, şimdi hepten gitmek istiyorsun, öyle mi! Derviş Yunus, sen beni hep şaşırttın, hâlâ da şaşırtıyorsun! O, çeşit çeşit insanın, senin nefsini kabartmayacağı, gönlündeki Öz'den uzaklaştırmayacağı ne malûm?

– Bilirsin be Yağmur Ali, ben hep kolay yüzeceğim karşı sahile değil de, bilinmeyenlere kulaç atarım. (İçini çekti.) Lâkin gönül Sultan'ım müsaade etmezse, bir yere kımıldayamam tabii…

– Bilinmeyene kulaç atmak da, sanırım dervişliğin bir yüzüdür; bütün dervişler, zaten hem çok bilinen hem de hiç ama hiç bilinmeyene, O'na ulaşmak için çaba sarf etmiyor muyuz?

– Haklısın, öyledir. Keşke bir şiirimde bunu anlatabilsem.

– Yahu Yunus, bana senin şiirlerin, eskisi gibi yayılmıyor, okunmuyor gibi geliyor.

– Nereden bildin?

– Hani gelip geçene senden bahsettiğim zaman, hep; "Hiç işitmedim." cevabını alıyorum. Bir şiirini birine yazıp versem, okuyor ama kâğıdı almıyor, bırakıp çekip gidiyor. Ne oluyor bu insanlara?

Yunus hafifçe tebessüm etti:

– İnsanlarla değil, benim nefsimle ilgili olmalı her şey. Belki çok tanınmayı kaldıramadım, kim bilir? Tasa etme.

– Sanki her tarafınla yengeç kıskaçlarına düşmüşsün gibi!

– Belki de ateşin üzerinde kızartılıyor gibi! dedi Yunus. (Mahzun tebessüm etti yine.) Ateşim bol olsun demekten başka ne söyleyebilirim ki…

– Ben ikinci kez halvete gireceğim galiba, dedi Yağmur Ali, dediğin doğru, dışarısı daha zorlu olmalı, ama ben... eğer izin alabilirsem Sultan'dan, gireceğim ikinci kez.

Ne çok geniş, ne çok yüksek koltuğun arka başına, kocaman bir kartal konuyor, koltuğun kolları ve ayakları kartal pençeleri ile son buluyordu. Önde iki bacağın arasındaki perdede vahşi bitkiler sarmaş dolaştı. Hızır Ağa gördü onu, Yunus dikkatle adamın gözlerini izliyordu. Bu küçük mavi gözlerde, gülen, memnun olan şimşek pırıltıları uçuştu, fakat Yunus'a döndüğü zaman, bakışları anlamsızdı.

– Eh, dedi, biraz daha iyi bu eskilerden. Bunu gönder selâmlığa, benim kerevetle değiştirsinler. Sana para vermeyeceğimi söylemiştim. Artık evine dönebilirsin, bir daha işim olursa çağırtırım seni, inşaatta çalışabilir misin, inşaatta?

– Daha ziyade incesinde, tahta işlerinde falan...

– İncesi kabası olmaz bu işin, çünkü hepsi incedir. Oğlumu evlendireceğim, ona bir ev yaptırmak istiyorum, dur bakalım daha düşünüyorum, eğer başlatmaya karar verirsem çağırtırım seni.

– Eyvallah Ağam, dedi Yunus.

Adam bir duraladı, sonra:

– Her ne kadar sabırlı olsan da, bana derviş ağzı sökmez, dedi, sen eyvallahlarını Tapduk'un dergâhına sakla! (Homurdandı.) Burada insan gibi çalış, derviş gibi değil!

Yunus; "Ah," diye düşündü, "derviş gibi değil de herhangi insan gibi çalışsaydım, görürdün sen gününü." Evinden kendi getirdiği aletlerini toplamaya başladı, adam hâlâ dikilip duruyordu başında:

– Ne yapıyorsun, diye sordu.

– Kendi getirdiğim aletleri topluyorum, eve götüreceğim.

– Ya, onları al götür de, sonra gelme, öyle mi! Bırak onları burada!

– Bırakmam, dedi Yunus, beni çağırtırsan hem gelirim, hem de bunları getiririm merak etme.

Sakin, yumuşak fakat o kadar kararlıydı ki Yunus'un sesi ve yüzü, Hızır Ağa duraladı. Yunus baş eğdi, bağır bastı, çıktı ağıldan aletleriyle beraber. Hızır Ağa'nın içine bir korku basmıştı. "Bir daha çağırtmam bu herifi ben," diye karar verdi, "cinlere karışmış bu!"

Köylülerden, kartallı koltuğu görüp şaşırıp pek beğenenler ve onların anlatmasıyla koltuğa hayran olanlar, birer ikişer Yunus'a iş getirmeye başladılar. Yunus, Sarıköy'deki gibi köyün marangozu oldu yine, az çok para kazanmaya başladı; bazıları ise para yerine tavuk, horoz, buğday, bulgur veriyorlardı. Zaten Yunus'un kendisinin biçtiği bir fiyat olmuyordu, ne verirlerse, "Allah razı olsun." deyip kabul ediyordu genç adam. Mehmet Gökçe, verilen tavukların ve horozların kesilmesine karşı çıktı; Yunus, babaannesiyle olan civciv olayını hatırladığı için, çocuğun isteğine baş eğdi, böylece bir kümesleri oldu, bol bol yumurta yemeye başladılar. Hatta Yunus zaman zaman, bir sepete doldurduğu yumurtaları dergâha götürür oldu. Allah'ın kendisine bir geçim kapısı açtığını, fakat bunun için ille de Hızır Ağa'nın zulmünden geçmesi lâzım geldiğini düşünüyordu Yunus. "Hızır'ın her derdi olana yetiştiğini

bilirdim de, tersinden de... Yahut O'nun Celâl yüzünden de yetişirmiş, haberim yokmuş." diyordu.

Ve düşünüyordu ki, Allah'ın düzeninde hiçbir şey bedava değildir gerçekten. Ya zorlu bir sınavdan geçeceksin, ya zorlu bir emek harcayacaksın. Zaten bir anlamda ikisi de aynı değil miydi, bilhassa şu kendi durumunda! Şu da muhakkaktı ki; Allah'ın düzeni, iman edenleri daha çok zorluyordu! Acaba öbürlerini, ta baştan beri mi gözden çıkarmıştı Tanrı? Acaba onlar o ilk mukavele gününde, "Hayır Sen Rabb'imiz değilsin!" mi demişlerdi? Her şeye rağmen Yaradan'ın yarattıklarını gözden çıkaracağına ihtimal veremiyordu, çünkü Allah'ın düzeninde israf da yoktu. Yaradan savurganlık yapmazdı ve rahmeti o kadar genişti ki, bütün yarattıklarını içine alıyordu. O hâlde inkârcıları "O'nun doğru yoluna" getirmek de inananların bir göreviydi, onlara verilen bir onur olduğu kadar zorlu görevdi bu da. Lâkin dinde asla "zorlama yoktu", bu Kur'an'ın pek açık âyetlerinden biriydi. Bu zorlu görev; "elçilikti", doğru olanı, söylemek, göstermekti yalnız.

Yunus'un eli çalışırken, böyle şeyler geçiyordu gönlünden.

Kızına ve oğluna iki küçük karyola yaptı. Gerçekten de Zehra'nın pek hoşuna gitti.

– Bize de yapsan, acaba üstünde yatmayı becerebilir miyiz, diye sordu kocasına.

Yunus:

– İstersen yaparım, bir deneriz, dedi Yunus.

Zehra sıkı sıkı tembihledi:

– Aman ayakları fazla yüksek olmasın, ha Yunus'um, korkarım belki ben!

* * *

Üçüncü yılı çoktan devirmişler, dördüncüsünü yarılamışlardı.

Dergâhın basit, sade ve derin hayatı, ormanın anbean değişen renkli canlılığı, köydeki yorgun günler devam edip gidiyordu. Yunus bazı geceler dergâhta yatıyordu fakat yattığı yer de pek önemli değildi artık onun için; ha karyolanın üstünde yumuşak sıcacık yün yatakta, ha dergâhta yerde sert saman yatakta, fark etmiyordu. Hayatın rahatlığından geçeli çok olmuştu, tek gayesi; Hakk'a varabilmekti. Bu arada diğer dervişler arasında mürşitliğe lâyık olup icazet alan, başka yerlere göçenler, yeni yeni gelenler oluyordu. Yunus ne gidenleri kıskanıyor, ne gelenlerin şaşkın hayranlıklarına gülümseyebiliyordu. Davası yalnız kendisiyleydi. "Dost bana gelmeyecekse, ben O'na geri varayım." diye düşünüyordu çünkü Yunus'un bilip öğrendiklerine göre; ezel bezminden önce, ruhlar O'nunla beraberdiler ve yine dönüp O'na gideceklerdi. Yunus'un aklı fikri bu beraberlikteydi; gönlü şöyle diyordu:

Ol dost bize gelmez ise, ben dosta geri varayım
Çekübden cevr ü cefâyı dostumun yüzün göreyim.

Sermâyemiz bir cân idi, onu dahi aldı bu aşk
Ne sermâye var ne dükkân, pazara neye varayım?

Kurulmuş dükkân u pazar, dost içine girmiş gezer
Günahım çok, gönlüm sizer, ben dosta çok yalvarayım

Gönlüm aydur: "Dost benimdir" gözüm aydur: "Dost benimdir"
Gönlüm aydur göze: "Sabret, bir dem haberin vereyim."

Hak nazar kıldığı cana, bir göz ile bakmak gerek,
Ona ki Hak nazar kıldı, ben onu nice yereyim?

Tapduk aydur: Bu Yunus'a bu aşk, Hakk'a erse gerek
Kamulardan Ol yücedir, ben O'na niçe ereyim?

Evet Yunus, nasıl erebilecekti?..

Şaşkınlaşıyor... Bazen bildiğini sanıyor, bazen hiçbir şey bilmediğine hükmediyordu. Gönlü gelgitler içindeydi. Acı içindeydi. Yunus hemen her zaman kararsız, zaman zaman pek sinirliydi. Hâline o kadar üzülüyordu ki, başını taşlara duvarlara, koca koca ağaçlara vurmak istiyor ve sanki yüreğinin devamlı kanadığını hissediyordu. Ve sonra emin oluyor, "O'na yalnız O'nunla gidebilirim." diyordu. Bunun için yalvarıyor, O'na yalvarıyordu:

İlâhî bir aşk ver bana, ben benliğim bilmeyeyim,
Yavu kılayım ben beni, isteyüben bulmayayım.

Şöyle hayrân eyle beni, bilmeyeyim dün ü günü
İsteyeyim daim seni, ayruk nakşa bakmayayım.

Al gider benden benliği, doldur içime senliği,
Bunda iken öldür beni, varıp anda ölmeyeyim.

Uş yürüyem yana yana, ciğerim gark oldu kana
Aşkın bir ok vurdu câna, niçe zâri kılmayayım?

Ko beni yanayım tüteyim, dost bahçesine yiteyim
Bir gül olayım biteyim, açıluban solmayayım.

Aşktır bu derdin dermânı, aşk yoluna verdim cânı
Miskin Yunus der: "Ya Ganî, bir dem aşksız kalmayayım."

Bu arada Yağmur Ali, dediğini yapmış, tekrar halvete girmiş, çıkmıştı. Bir süre sonra; şaşkınlaştı ve çok suskunlaştı, insanlardan kaçıp bir kuytu arar oldu, sonra ağaç altlarına gizlenip düşünmeye, içten zikir yapmaya başladı. Hayretle parlayan gözleri, insanları delip geçip uzaklara bakar gibiydi. Sanki Tapduk gibi, bir de heybet kazanmıştı ve bu ona çok öfkeli bir görüntü vermişti. Sohbetlerde sohbetten, çevresindeki

insanlardan ya da olaylardan habersiz duruyordu. Yunus'tan, Bodur Musa'dan da kaçar olmuştu, bir selâm verip hemen yanlarından ayrılıyordu. İkisi de onu yalnız bırakmayı tercih ettiler, bir hâl gelmişti başına, elbet bu da geçecekti. Geçmeyen ne vardı ki…

Gerçekten de bir uzun zaman sonra Yağmur Ali, eski hâline döndü, ancak daha güler yüzlüydü, daha alçak gönüllü ve büsbütün yardımsever olmuştu. Herkesin işine koşup duruyor, derileriyle uğraşmaya vakit bulamıyordu, ancak sohbetlerde susuyordu.

– O Dîdar'ına kavuştu! diyordu Bodur Musa.

– Eyvallah ama hiç olmazsa bizlere söylemesi lâzım gelmez miydi, diyordu Yunus.

– Sultan'ımıza bile bir şey söylediğine emin değilim, istediği zaman öyle kapalı kutu olur ki o!

– Kuzum Bodur Musa, her insan böyle mi erer, yani insanlardan kaçar, öfkeli bir hâl mi gelir üzerine? Dostlarından bile uzaklaşır mı? Sanki bizi tanımıyor, belki de kendisini tanımıyor gibiydi.

– Bildiğim, yani burada gördüğüm kadarıyla, her insanın ermesi, ona gelen hâllere göre değişik olur. Kim bilir belki mizaç, belki karakter, kimse kimseye benzemez a Yunus, takma kafana. Bilmez misin Tapduk Sultan, "Meşrepten sualimiz yoktur." der.

Üç dört ay sonra, bir gün Yunus'la Bodur Musa beraberce gitmişlerdi ormana. Bodur Musa, kuru odun arayan, onları kesip düzgün hâle getiren Yunus'u epey izledikten sonra:

– A Derviş Yunus, dedi, ben de yıllardan beri senin getirdiklerini gördükçe, ormanda hep düzgün odun vardır zannederdim, gördüm ki sen hepsini bir bir elden geçiriyorsun, nedendir? Neden zahmet eder bu odunları düzeltirsin böyle?

Yunus ona hayretle baktı:

– İnsanların eğrisini alıp düzeltene, bir de eğri odun mu götürmeliyim? Hiç Sultan'ımın dergâhına eğri odun yaraşır mı a Bodur Musa, dedi Yunus.

– Sen de oldun, ama ne zaman düşeceksin bilmem, diye cevap verdi Bodur Musa.

Yunus güldü:

– Sen düştüğün zaman!

– Çok beklersin!

– Vaktim bol!

Dergâha döndükleri zaman, Yağmur Ali'yi kapıda bekler buldular.

– Hayrola, düşünde bizi mi gördün, dedi Bodur Musa.

Yağmur Ali, pek mahcup gülümsedi:

– Hazret beni yolluyor da, sizlere veda etmeden gidemedim.

Yunus'la Bodur Musa bakıştılar, anlamışlardı! Can arkadaşından ayrılmanın acısı çöküverdi Yunus'un içine ama bir taraftan da Yağmur Ali'nin de artık bir "eren" olduğunu düşünüp seviniyordu.

– Sefer nereye, diye sordu.

– Sultan'ım biraz gez dolaş, insanlara karış, sonra hayırlısı ile kendi köyüne git, yerleş, dedi. İnsanlara hizmet görevi verildi böylece.

Dikkat ettiler; "Gayrı mürşit oldum." demiyor, bir mürşide yakışacak alçak gönüllükle; insanlara hizmetten bahsediyordu sadece.

İkisi birden, aynı anda ona "Hayırlı olsun, çok sevindim." dediler, kelimeleri birbirine karıştı, gülmeye başladılar, sonra birbirlerine sarıldılar, üçünün de gözleri dolmuştu.

Bodur Musa, burnunu çeke çeke:

– Bir şey geldi aklıma, dedi, eğer Sultan'ımız izin verirse, Konya'ya kadar uğurlayalım seni, Mevlâna'yı ziyaret edelim

beraberce, sonra artık herkes kendi yoluna dönsün. Bilir misin Yağmur Ali, bu Yunus da gidecek gibi görünür yakında, bir ben kalacağım burada kuru başıma! İkinizi de kıskanıyorum, defolun gidin yanımdan.

– Hele sen git, izin kopar Tapduk Şah'tan, öyle bir iyilik yapmış olursun ki, bak bu sefer aradığını bulursun mutlak! dedi Yunus, gülerek.

Konya yine öyle çinice konuşmakta, maviden ve yeşilden... Yine çeşitli dinlerin, çeşitli insanların koruyucusu, sokaklarında imamlarla papazlar peş peşe geçmekte… İranlılar, Yahudiler, Ermeniler, Rumlar ve Moğollar var. Şuradan buradan gelen tüccarlar, kervanların sürüklediği Araplar, Türkmenler… Şu muhakkak, son birkaç yıldır daha çok renklenmiş şehir. Yunus, "Gelmişken buraya Sıtkı Hoca'mı bir göreyim." diye düşünüyordu. Arzusunu arkadaşlarına açtı, onlar kabul ettiler.

– Lâkin önce bir hamama gidip temizlenelim, dedi Yağmur Ali, yollarda az toprağa toza bulanmadık.

Bodur Musa, pek sevmezdi yıkanmayı ama ses çıkarmadı. Yunus:

– Üstümüz başımız da kirlendi, dedi, ne Sıtkı Hoca'ya, ne de koskoca Mevlâna'ya böyle görünemeyiz. Şunları da yıkayıp kurutmanın bir yolunu bulmalıyız.

– Hamamda hallederiz o işi.

Hamamcı:

– Konya'dan değilsiniz galiba, öyle mi, diye sordu.

– Doğru söylersin, dedi Bodur Musa; Tapduk Emre'yi bilir misin?

– İşitmişliğim vardır, yaman bir Hak eri imiş.

– Öyledir.

diye tasdik ettiler. Yunus ilâve etti:

– İşte onun eteğini tutmuşuzdur biz.

– Tuttuğunuz o eteği nasıl bıraktınız?

– Bırakmış değiliz, dedi Yağmur Ali, kendisi gönlümüzde bizimle beraberdir, izin verip salmıştır Konya'ya ve dahi Mevlâna Hazretleri'ne selâmlarını göndermiştir.

– Eh, dedi hamamcı, Konya'da öyle ulular vardır ki, onlardan birine kapılıp, belki de geri dönmezsiniz.

– Anlamaz mısın efendi, dedi Bodur Musa, o ulu bizim içimizdedir. Öylesine dolmuştur ki gönlümüz, başka birini almaz.

Hamamcı gülümsedi, nice yıldır böyle sağlam bir bağlılık aramaktaydı kendisi için; o şeyhten bu şeyhe dolaşıp durmuş, ancak Mevlâna'nın yüzünü görüp sohbetini dinleyince, baş koyup mürit olmuştu.

– Sizi Hüdavendigâr Hazretleri'ne götüreyim, dedi, bu gece Pervâne'nin sarayında semâ olacak, belki sizi de yanına alır.

Bir an, bir şimşek çakışı kadar kısa ve etkili bir an, Nurefşan'ın ince sedef yüzü canlandı Yunus'un beyninde… "Onun, bir zamanlar yaşamış olduğu saray!" Bir burukluk, sonra rahmet duası, geçti bitti.

– Allah bize yardım ediyor, bizim niyetimiz de buydu, dedi Bodur Musa.

– Öyle ise varıp soyunun da, Halil üstünüzü başınızı yıkasın, kurutup geri getirsin.

– Kimdir bu Halil ki, bize hakkı geçsin, diye sızlandı Yunus.

– Tellâğın oğludur, onun işi budur burada, eline sıkıştırırsınız birkaç kuruş, hakkını ödersiniz.

Yunus'la Bodur Musa bakıştılar, zaten anca birkaç kuruşları vardı ve onu da hamamcıya vereceklerdi!

– Tamam, dedi Yağmur Ali.

Doğru ya, onun biraz parası vardı, nasıl unutmuşlardı, Bodur Musa ile Yunus karşılıklı gülümsediler. Hamamcı:

– Mevlâna aşkı için, ben dervişlerden para almam, lâkin Halil yeni yetmedir daha, gördüğü işin karşılığını almalı.

– Bir de, dedi Yunus, burada benim bir hocam vardır, Sıtkı Hoca, ona gitmek isteriz.

– Zembilli Sıtkı Hoca mı?

– Evet.

– Başın sağ olsun, onu kırk gün önce selâmetledik.

Yunus'un kalbi yarılır gibi oldu, kendine kahretti, daha önce sanki gelemez miydi Sultan'ından izin alıp, gelip de hocasının elini bir kere daha öpemez miydi dünya gözüyle!

– Allah rahmet eylesin, dedi, bana çok, çok emeği geçmişti.

– Aslında pek öğrenci beğenmez, herkesi yanına almazdı, seni beğendiğine göre akıllı olmalısın!

– Oğlu da ustamdı, dedi, bari gidip onu görelim.

– O da buraya, benim hamamıma gelir, iyi bir ustadır. Hele şimdi iyice bir yıkanın da…

Hamamcının dediği gibi, "iyice bir" yıkandılar, yanakları allandı. Sonra adam onlara, bulgur pilavı ikram etti. Bir gün önceden beri bir şey yememişlerdi, bu pilav iyi geldi. Laf açıldı; Bodur Musa:

– Bizim dergâha kim olsa gelebilir, dedi, pis midir, temiz midir diye bakılmaz. Çünkü dışı pis olsa da içi temiz olabilir bir adamın.

– İçi de pis olsa fark etmez, dedi Yunus, o ki gelmiştir, gelebilmiştir baş üzre yeri vardır, çünkü tekkede içi de dışı da temizlenir onun.

Hamamcı da geldi onlarla, önce Yunus'un ustasına uğradılar. Adam, pek sevindi Yunus'u görünce, eskiden kalan çıraklar, şimdi kalfa olmuşlardı, Yunus'un çevresini aldılar. Yunus, hepsine "sabırlar" diledi; "Sert görünürdü lâkin gönülden çok iyi bir adamdı, çok da dürüsttü." diye Sıtkı Hoca'dan

konuştular; iyiliklerini saydılar. Usta, konuklarına bal şerbeti ikram etti.

Onlardan ayrılırken hüzünlüydü Yunus'un içi, Mevlâna'nın dergâhına yaklaştıkça heyecanlanmaya başladı. Mevlâna ve müritlerinden bir kısmı, medreseden çıkarlarken karşılaştılar. Hamamcı baş koydu yere, öbürleri baş eğip bağır bastılar, selâmlaştılar. Mevlâna:

– Uzaktan gelirsiniz galiba, hoş geldiniz dervişler, dedi.

Üçü biraz daha yakınlaşıp ona:

– Sultan'ımız Şah'ımız Tapduk Emre'nin selâmlarını getirdik, dediler.

– Aleykümselâm, dedi Mevlâna, Tapduk'umuzun selâmının baş üzre yeri vardır, Allah onu daha mübarek kılsın. Nasıldır kendisi?

– İyidir ve sağlığınıza duacıdır.

– Bizim de, onun için dualarımız vardır. Siz üç derviş, madem kıymetli bir selâm getirdiniz, buyurun kalın medresemizde, boş hücreler bulunur.

Hamamcı belli belirsiz kımıldadı, baş koyduğu toprağın üzerinde, dedi ki:

– Dervişler bu gece semâya gitmek isterler, acaba lütfedip yanınıza alır mıydınız?

Mevlâna bir düşündü, hepsini ince ince süzdü, gözleri Yunus'un gözlerine kilitlendi, nihayet konuştu:

– Gelin Türkmen dervişleri, dedi, buyurun.

Üçü de Mevlâna'nın arkasından giden müritlerin ardına düştüler. Hamamcının davet edilmemesine Yunus'un canı sıkıldı. "Bu iyi adamı niçin çağırmaz ki," diye düşündü, "belli ki o da gitmek ister." Mevlâna'ya bunu bir hatırlatması acaba ayıp kaçar mıydı; gözleri hâlâ yerde secde etmekte olan hamamcıya takılı kaldı, nihayet Mevlâna'ya söylemeye karar vermişti ki, onun sesini duydu, hamamcıya sesleniyordu:

– Kerim Efendi, arzu edersen sen de gel.

Hamamcı başını yerden kaldırmadan, mahcup ve hüzünlü bir sesle cevap verdi:

– Hünkâr'ım beni bağışlayın, yaşlı annem çok hastadır, Allah bilir tabii de, bugünlük yarınlık ömrü kalmıştır, müsaade ederseniz başında bulunayım.

– Kendisine selâmlarımızı götür.

dedi Mevlâna, başını çevirip Yunus'un gözlerine baktı tekrar; biri akik, öbürü kehribar sarısı iki bakış kilitlendi. Kehribar derdi ki: "Çocuğum, gönlünün böyle ince düşünmesi pek hoştur, lâkin biz işimizi biliriz, merak etme sen." Akik ise; "Affet Hünkâr'ım büyüklüğünü tam takdir edememişim, onun seni reddedip mahcup olmasını istemedin! Lâkin şu selâmın da, kadının son nefesinde ona arkadaşlık edecektir." diyordu.

Pervâne'nin sarayı; Konya'ya renk katan saraylardan biriydi, dışı içi, çinilerle bezenmişti. Geniş koridorlarında mermer havuzlarda gümüş fıskiyeler, damla damla, sanki su sesinin en güzelini fısıldıyordu konuklara. Yerler çok kıymetli, incecik dokunmuş İran halılarıyla kaplıydı; minderler çinilerin rengine uydurulmuş; mavi ile yeşilin bütün tonları ve karanfil kırmızısı atlastandı. Şuraya buraya bırakılmış altın ve gümüş kafeslerin içinde, türlü renkli papağanlar ve adını bilmedikleri kuşlar cıvıldıyor, gümüş buhurdanlıklar ince, hoş bir koku salıyor ve alevleri titreşen yüzlerce mum, koridoru ve salonu gün ışığı gibi aydınlatıyordu. Ne Yunus, ne de Yağmur Ali ile Bodur Musa ömürlerinde böyle bir zenginlik ve şaşaa görmüşlerdi; cenneti düşledikleri ilk zamanlarda bile böyle bir yer hayal edememişlerdi… Ve artık canlarını yalnız Allah'a adadıkları için, cehennem de cennet de onları ilgilendirmiyor, Pervâne'nin sarayı gibi bir yer, rüyalarına bile girmiyordu. Yine de şaşırıp etkilendiler, nereye nasıl oturacaklarını bilemediler, nihayet kapının yanındaki üç açık mavi atlas minderin üzerine

iliştiler. Yunus, önüne bakıp, gözlerini ince nakışlı halının sarı gülüne dikti ve bütün bu zenginliği, Anadolu köylerine aktardı, her köye dağıttı, gerçi Yunus'un görüp geçtiği fakir köylerin hepsine bölününce pek fazla kalmıyordu zenginlik ama, Yunus yine de bölüştürdü! Yağmur Ali, şeyhi Tapduk Emre'yi, getirip en yüksek karanfil kırmızısı mindere oturttu, işte ona ancak böyle bir yer lâyıktı! Bodur Musa ise; dünyada böyle sarayları olanların, yarın ahirette pek yoksul bir yere düşeceklerini hayal etti, gerçi Allah bilirdi ya, kimin ne olacağını. İşte o da hayal edip gönlünü serinletmekten kendini alamadı! Onları sarayın kapısında, Pervâne ve adamları karşılamışlardı, Yunus ona dikkatle baktı, sanki Nurefşan'dan bir iz arar gibiydi, bulamadı. Adam, türlü iltifatlar ederek, Mevlâna'yı, köşedeki sanki öbürlerinden daha büyücek yapılmış bir koyu yeşil atlas mindere oturttuktan sonra, tam karşısındaki minderleri işaret ederek, ney, kudüm, tef ve rebap çalacakları buyur etti ve geri geri giderek, hemen Yunus'un yanında duran Emir Taceddin Horasanî ile selâmlaşıp, onu oturttuktan sonra, kendisi de bir mindere ilişti.

Bir vakit geçti böylece… Gelenler, doğru Mevlâna'ya yürüyüp, yere baş koyuyorlar, sonra edeple çekilip ondan uzak olmayan minderlere oturuyorlardı. Hafif bir mırıltı dolaşıyordu salonda. O sırada Çelebi Hüsameddin göründü kapıda, Mevlâna yüksek sesle, ona hitap etti:

– Gel benim dinim, gel benim ruhum, gel benim sultanım. Sen hakiki padişahsın, dedi.

Çelebi Hüsameddin, öyle bir iç geçirip, "Allah" diye avazlandı ki, çepeçevre yanan mumların ışıkları titreşti, sönecek gibi oldular. Pervâne, yanında oturan Emir Taceddin'e:

– Acaba Mevlâna'nın buyurduğu bu meziyetler onda var mıdır? Ve bu hitaplara lâyık mıdır? Yoksa o bunları, hoşa gitmek için mi söylüyor, diye sordu.

Yunus işitmişti, gönlü cevap verdi, hem de yüksek sesle:

– Ey şu güzel sarayın sahibi! Bu güzel meziyetler, şu gelen erde olmasa bile, Hüdavendigâr öyle söyleyince, Kadir Tanrı hemen kabul eder ve "Ol" der! Artık o, oluverir. Çünkü O, sebeplerle bağlı değildir…

Bu sözler, salonun her yanından duyuldu. Çelebi Hüsameddin gelip, Yunus'un iki yanağından öptü, Mevlâna'dan bir deyiş söyledi:

– "Bakırın kimya ile altın olduğu meşhurdur, bu nadir kimya, bakırı altın yapmıştır." Sen çok doğru söylersin Hak âşığı, Allah senden razı olsun!

İşte o anda Mevlâna ayağa fırladı, mavi feracesi ile baştan ayağa mavi bir nur gibi dönmeye başladı. Ney inledi, tefler çalmaya, kudümler vurulmaya başladı. Rebap, gözyaşından ve ciğer yanığından bahsediyordu. Mevlâna'nın gözlerindeki ışık o kadar keskindi ki, bakanlar bakamaz oldular. Mevlâna öylece süzdü Yunus'u, genç adam, mavi ışıklı bir sevgiyle sarılmış gibiydi. O, bir dönüp üç dervişin tam önünde durdu:

– Ey gül yüzlü dervişlerim; gelin bilmeye, gelin varmaya, gelin duaya ve gelin, O'nu birlemeye. O'nu birlemeye. O'nu birlemeye!

El uzattı onlara, Yunus'u çekti, onun ardından Yağmur Ali ve Bodur Musa durmayıp fırladılar ve dönmeye başladılar.

Mevlâna: "Semâ, dirilerin huzur ve sükûnudur, canının canı olan kimse bunu bilir…" diyordu.

Yunus: "Bir ben vardır, benden içeri..." diyordu.

Yağmur Ali: "İçimin de en içindeki…" diyordu.

Bodur Musa, "Allah'ım, Allah'ım! Sen biliyorsun, herkesler-den gizli hâlimi, yardım et bana." diyordu.

Dudakları kıpırdanmadan, gönülleri konuşuyordu…

Salondakilerden pek çok kimse katıldı bu manevi ziyafete… Renk renk kaftan ve elbise etekleri uçuştu. Hepsi de

"Canlar içindeki canı" bulmuşçasına Bir'le bir oluyorlardı. Ta yüreklerinden kopan coşkudan yüzleri kızarmış, gönüller zevkten mest, gönüller aşka batmış ve gönüller artık yoktu.

İki saat geçti böylece, iki dakika gibi.

Sonra Mevlâna yavaşladı, Yunus yavaşladı ve herkes yavaşladı. Gönüller, "yokluğu" ve "varlığı" peş peşe hissetmiş, bir beyaz gülün yapraklarında tek tek kaybolmuş, sır olmuş... Ve bu sırrın ağırlığına dayanamamıştı artık.

Çalgıların birdenbire durmasıyla, hepsi, yavaş yavaş yerlerine geçip oturdular. Ve hizmetkârlar, ellerindeki büyük parlak gümüş tepsilerin içindeki buzlu şerbet bardaklarını dağıtmaya başladılar.

Sonra kızarmış kuzular, pilav ve zerde yendi. Kıymetli taşlarla bezenmiş altın tepsiler içinde meyveler geldi.

Mevlâna, buz gibi bal şerbetini içmiş, yemeklere hiç dokunmamış; meyvelerden ise bir tek üzüm tanesi atmıştı ağzına. Onun pek az yediğini, bazen günlerce oruç tuttuğunu bilenler, o şerbeti içmiş olmasını bile sevinçle karşıladılar.

Yunus da heyecandan bitkin, hemen hiçbir şey yiyememişti. Gönlü söylemek istiyor, onu sıkıştırıyordu.. Yemek karışıklığı ortadan kalkıp, tabak çanak gürültüsü geçtikten sonra, Mevlâna:

– Derviş Yunus, hele yanıma gel, diye çağırdı.

"Derviş Yunus mu, nereden biliyordu ki ismini?" Yunus, soran gözlerle baktı; Mevlâna'nın gözleri cevap verdi:

"Hatırlamaz mısın, seninle ta ezelden tanışırız!"

Sohbet başlayacak diye memnun olan kalabalıkta ses kesildi, herkes Mevlâna ve Yunus'a bakmaya başladı; Mevlâna; Yunus'un gözlerinin içine baktı, dedi ki:

– Senin dışında dünyada her ne var ise yoktur! Her aradığını kendinde ara, çünkü her aradığın sendedir! Şimdi, sen konuş Derviş Yunus.

Gönlünün kabarıp durmasından rahatsız olan Yunus, gönülce boşaldı; kalın ahenkli sesi, salonu doldurdu:

Bir sâkiden içtik şarap arştan yüce meyhanesi,
Ol sâkinin mestleriyiz, cânlar O'nun peymânesi.

Bir meclistir meclisimiz, onda ciğer kebab olur,
Bir şem'adır onda yanar ay u güneş pervânesi.

Ol şem'a karşı yananın külli vücûdu nûr olur,
Ol od bu oda benzemez, hiç belirmez zebânesi

Bizim meclis mestlerinin demleri Ene'l-Hak olur
Bin Hallâc-ı Mansûr gibi en kemine dîvânesi.

Aşk şarâbın içenlere gel bir nazar eyleyigör,
Bunca yıldır nice döner ol meclisin piyâlesi.

Yunus bu sözlerin senin mânâ durur bilenlere,
Âkil kâmil olan kişi, bu mânâya inanası.

İşittiklerine ve söyleyişine hayran olanlar, Yunus'a sevgiyle baktılar. Kiminin aklından; "Demek bu fakir derviş, gönlünde mücevherler saklarmış." diye geçti. Mevlâna ise dedi ki:

– Ey sâki! Bizim toprağımıza içki yudumlarını döktüğün vakit, bizim deliliğimizi istemiyordunsa, niçin döküyordun? Konuşan bir papağan olan dil; bin ifadeyle, gönül hâlinin sırrından yüzde birini anlatamaz… Lâkin bu çılgın âşığın dili; pek usta bir kuyumcunun altını işlemesi misali, çok mahir ve ince konuşur. Semâmızdan sonra bu şiir, gönlümüze ayna oldu. Sen, sağ ol ve hep aşk sarhoşu ol Yunus! Şimdi, ey ermiş kişi, diye (Yağmur Ali'ye baktı Mevlâna) şimdi sen konuş.

Yağmur Ali, pek mahcup:

– Yunus Emre, duygularımızı o kadar güzel ifade etti ki, ondan sonra konuşmak bana yakışmaz, şiir de söyleyemem. Ancak siz konuşurken, aklıma bir küçük Arapça şiir takıldı, şöyle:

Güzellik birdir!
Eğer sen aynaları çoğaltırsan,
O da çoğalır...

– Doğrudur, dedi Mevlâna; eğer sen gönlünü yüz bin parçaya bölüp, her bir parçayı ayna eyleyip parlatsan, o Bir'in güzelliği, hepsinde ayrı ayrı renkte, ayrı ayrı ışımadadır! Şimdi sen, ey gönlü boyundan katbekat büyük derviş; sana bir sualim var: Akan suda çer çöp nasıl bulunabilir? Ey can! Canda ve ruhta kin nasıl yer edebilir?

Bodur Musa, gözyaşlarına boğuldu:

– Herhâlde sizin işaret etmeniz gerekiyordu ki, diyebildi.

– Tapduk Emre kardeşimiz belki bin türlü söylemiştir, lâkin gün bu gün, gece bu gece imiş. Yüce Allah, takdirine kimi vesile kılar, bilinmez… (İçini çeken Mevlâna, Yunus'a döndü yine.) Haklısın, dedi, tevhide işarette bulunan Mansûr, halkı tarafından darağacına çekildi... Hâlbuki sırlarımın taşkınlığından, Hallâc beni darağacına çeker!..

Sonra salona bir göz gezdirdi ve orada kurumlu kurumlu oturan bir zâta:

– Fikri Efendi, dedi, bilmen gerekir ki; ayakların izi deniz kıyısına kadardır, sonra ayak izi denizde yok olur… Şimdi ya ayak izi vardır, ya da deniz. Bunu fikreyle!

Ve kendisinden uzakta oturup ısrarla yüzüne bakan birine Mevlâna, dedi ki:

– Feyzullah Efendi, bilir misin Tanrı âşıklarını sevginin tatlılığı, dünya halkını da, kadın ve altından ayrılmak zehri öldürür. Şimdii, mademki Cenab-ı Hak, bu varlık âlemini; sırf yokluktan yaratmıştır, o hâlde senden de bir şey yapıp vücuda getirmeleri için, yok olman lâzımdır!

Adam ses çıkarmadı, başını önüne eğdi, sustu.

Mevlâna tekrar Yunus'a döndü:

– Sana bir mübarek hadis söylemek isterim; dedi. "Kulun Allah'a olan imanı, ancak cahil insanların, ona delilik yakıştırmasıyla olur." Sevgilimiz, âlemlerin rahmeti Muhammed'in başına çok geldi böyle şeyler.

– Deliliği çoktan alıp kabul ettik efendim…

diye cevap verdi Yunus. Mevlâna devam etti:

– Rabb'in varlığının her şey olduğundan habersizdim, akıl; iman ve kâfirlikle meşguldü. Ölümle yüz yüze savaşlar ettim ve nihayet ölüm bayramı ile mutlu ve neşeli oldum, dedi.

Yunus, cevap verdi:

– Benim savaşlarım çok kanlı oldu, ey mübarek Mevlâna, nihayet ölüm bayramı yüzünü gösterdi, şükürler olsun, hamdederim… Fakat yaralarım o kadar ağırdı ki... Yine şükrederim ki hepsi iyileşmekte, artık bayrama katılmamam için hiçbir sebep kalmadı!

– Şükrüne, hamdine ve bayramına katılmaktayım, dedi Mevlâna.

Sonra, nefis korkularına ve ölüme dair, uzun uzun konuştu... Derken, "Velhasıl ölüm; öyle kutlu bir kavuşmadır ki, ona, Allah'ın insanlara lütfettiği en büyük hayır demekten başka bir yakıştırma bulamaz kişi." diye sözlerini noktaladı.

Sabah ezanı okundu, herkes saf tutup, Mevlâna'nın arkasında namazını kıldı. Namazdan sonra, hizmetkârlar içeri, gümüş tepsilerde çini kâseler içinde çorba getirdiler.

Çorbalar içildikten sonra dağıldılar. Mevlâna, kendisine veda edenlere hoş sözlerle takılıyordu. Yalnız Yunus, Yağmur Ali ve narin, ufak tefek vücudunun fazla eğilmesine gerek kalmadan Bodur Musa ile kucaklaştı, onlara hayırlı yolculuklar diledi. Tapduk Emre'ye dua edip, selâm gönderdi. Sonra hepsine birden hitaben:

– Ey kardeşler, dedi, hayat, sonu olmayan bir dergâhtır. Ne kadar yükselirsen yüksel, Tanrı hakkı için yine yürü! Durma!

Baş eğip, ayak bağlayıp bağır bastılar ve çıktılar huzurdan.

Üç derviş, ağır ağır yürüdüler, Meram bağlarına doğru… Geçirdikleri gecenin bereketinden ötürü, Meram Mescidi'nde, içeri girip iki rekât şükür namazı kıldılar. Sonra yeşilliğin ortasında oturup, sırtlarını ağaçlara dayadılar. Bodur Musa dedi ki:

– Sanırım artık farz olmuştur, size anlatacağım; neden gece, o hitaptan sonra gözyaşları döktüğümü.

– İstemiyorsan anlatmak zorunda değilsin, dedi Yunus.

– Hayır istiyorum, şimdiye kadar hiç kimseye bahsetmedim, yalnız Tapduk Hazretleri'ne anlattım. Eee nasıl başlayayım? Neyse... Pek küçüktüm hayal meyal hatırlıyorum; benden büyük olan amcamın oğlu, beni ahırın damından aşağı itti, derken kendimi kaybetmişim ki, çektiğim acıyı falan hiç hatırlamam. Sonradan anlattılar, hep anlattılar... Kan revan içinde kalmışım, günlerce ateşlenip kendimi bilmeden yatmışım… Ve işte ondan sonra kambur olup, böyle bodur kalmışım!.. Anlattıkları zamanlar kin duydum amca oğluna. Köyde bir kıza âşık olup da, onun yüzüme gülmesine karşı; kin duydum amca oğluna, hayata, her bir şeye öfkelendim. İsmimi kambura çıkardılar, kin duydum amca oğluna, öfkem arttı. Velhasıl ona hep kin duydum, dünyaya, hayata insanlara, her şeye öfkem arttı, kendisiyle hemen hiç konuşmadım, selâmına hiç karşılık vermedim… Oysa benden büyüktü ama o da çocuktu işte. Bağışlayamadım gitti. Ve işte delikanlılığımda bir gün kaçıp sığındım Tapduk Sultan'a… Aklımda derviş olmak falan da yoktu, gören gözlerden ırak olmak istiyordum, kambur isminden uzaklaşmak istiyordum. İşte tekkede de bana "Bodur" ismini takmazlar mı! Önce çok kızıp çok bozuldum, dünyadaki her şeye garez bağladım. Fakat bir gün derdimi Sultan'a açtım; "A gönlü güzel Musa," dedi, "gel gönlünü daha güzelleştir, çok özel hâle getir, şu ismi kabul et. Her şeyde, her takılan isimde bir hayır vardır,

bir ibret vardır, al, kabul et! Bak nasıl rahatlayacaksın. Şu duyduğun kinle öfke de belki hafifler, hafifler de, sen de dervişliğe adım atarsın." Böyle işte... Gerçekten hafifledi kinim, öfkem. Geçmedi ama hafifledi. Gidip Sultan'dan vird istedim. O gün bugündür, yaparım virdlerimi bilirsiniz. Anca bilmediğiniz; bu ismi kabul ederken, yani kendi kendimi kabul ederken yavaş yavaş acılaşmış olmam; hem kendime, hem başkalarına karşı. Tersinden, ters konuşmak da böyle başladı zaten, aklımla güya, başkalarını kızdırmaya, ezmeye çalıştım. Anlayacağınız baykuşluğa soyundum, sonra huyum oldu çıktı. (Derin derin içini çekti.) Oh aman oh, dedi, zaman zaman konuştuk bunu Şah'ımla. O, nefsimle savaşırken, bu hâlimin de geçeceğini söyledi hep... hep. "Ne kendine, ne de başkalarına eziyet et." diye çok öğütler verdi. "Nefsin temizlenirse, bu huyundan da kurtulacaksın." dedi. Bilmem ne kadar temizledim nefsimi, anca artık bu ismi kullanmayanlara da, kullanmasını hatırlatan ben oldum, önce ben kendimle alay edeyim ki, dedim! Şimdi, diyeceksiniz ki, amca oğluna karşı duyduğun kin, hayata karşı duyduğun öfke geçmemiş ki... Eh işte, zaman zaman geçti, zaman zaman daha hızlı bastırdı, kararını bulamadım! (Gözyaşları yine akmaya başladı.) Dün gece bile, şu İranlı Pervâne'nin sarayının zenginliği içimi kızdırdı, dünya değiştirdikten sonra, öte dünyada mutlak sefalet içinde yaşayacağını düşündüm. Aşırı zenginliğinden ötürü sanki kinlendim ona, öcümü böyle almış oldum! Yakışır mı bir dervişe? Hayır, yakışmaz! (Bir süre sustu, neden sonra) Ta ki semâya.. dedi, semâda Allah'tan yardım diledim beni bu dertten kurtarması için. Sonra işte Mevlâna konuştu, işittiniz. Ve ne oldu bilmem, dilinden akan saf sular mı temizledi gönlümü, yoksa dediği gibi artık vakti saati mi gelmişti, bilemem. Ancak bildiğim, artık gönlümün temiz olduğudur. Öyle bir rahatladım ki, öyle bir huzur buldum ki anlatması güç! Yunus benim yerimde olsaydın, kim bilir kaç şiir

söylerdin! Neyse, bir daha müsaade ederse Tapduk Sultan, dergâhtan çıkıp, bizim dağ köyüne gideceğim, amcam oğlunu bulup, bağışlanmak dileyeceğim, karar verdim; içim daha da rahatladı, şu ömrümün kaç yılını boşuna bir öfke, boşuna bir kinle harap etmişim. Aslında kendime etmişim. Bu sizlere ders olsun, öfke yanınıza uğramasın, duymayın kimseye kin.

– Duymayız merak etme, dedi Yağmur Ali.

– Şeytan kimseyi şaşırtmasın, dedi Yunus.

Öğlen namazını da Meram Mescidi'nde kıldıktan sonra, gözyaşları içinde, birbirlerinden ayrıldılar. Yağmur Ali, Toroslardaki yaylalara doğru vurdu, Yunus'la Bodur Musa dergâh yoluna…

Bir zaman yürüdükten sonra, ikindi namazlarını kıldılar. Bodur Musa:

– Şimdi dergâhta, dedi, bizimkiler ve gelip geçenler, Mevlâna ile ne yaptığımızı soracaklardır, semâ yapıp yapmadığımızı ve onun mübarek sözlerini soracaklardır, neleri anlatıp, neleri saklayacağız?

– Bana sorarlarsa, şöyle bir şey söylerim sanırım:

Mevlâna sohbetinde saz ile işret oldu
Ârif manaya daldı çün biledir ferişte.

Bodur Musa, gülümsedi:

– Çün biledir ferişte, ha? Meleklerin bizimle olduğunu gerçekten hissettin mi?

– Öyle yoğun bir duygu karmaşası içindeydim ki, bazen gerçekten hissettim onları, ama bu benim gerçeğim elbet. Sanırım orada bulunan herkesin yaşadığı, bir kendi gerçeği olmuştur.

– Evet, dedi Bodur Musa; haklısın. Nitekim ben, daha ziyade kendi içimde kaybolmuştum. Her neyse, bana kalırsa şu

tekkeye gelip gidenlere okuma sen bu beytini; saz ile işret, yanlış anlaşılabilir. Semâ dersen bilirler de...

– Haklısın, dedi Yunus.

Bir süre daha gittiler, akşama yakın Yunus:

– Bilir misin Bodur Musa, dedi, dün gece çok bereketliydi, güzeldi. Mevlâna'nın anlam dolu sözleri, sadece hitap ettiği kişileri değil, hepimizi uyardı, uyandırdı. Fakat nedir biliyor musun, sanki içimde Şah'ıma duyduğum sevgi ve özlem daha da arttı, bir şekilde ona daha çok bağlandım, öğlenden beri yürürken ona dualar edip durdum.

– Demek şiir söyleyen gönül, artık dua da etmeyi akıl etti!

– Her zaman her zaman, dedi Yunus, ama onun şiiri de var sanırım, gönlüm dolmuştur dün geceden beri, bak okumaya çalışayım:

Benim gönlüm gözüm aşktan doludur,
Dilim söyler yâri, yüzüm suludur.

Öd ağacı gibi yanar vücudum,
Tütünüm göklere seher yelidir.

Senin aşkın deniz, ben bir balıcak
Balık sudan çıka, hemen ölüdür.

Okurum Şâh'ımı kendi dilimce
Şâh'ım aydur bana, her-dem geli dur.

Seni sevenlerin olur mu aklı,
Bir dem uslu ise, bir dem delidir.

Yunus sen, Tapduk'a kılgıl dualar,
Âşıklar meydanı arştan uludur.

– İşte böyle bir şeyler söyler gönlüm.

– Bu da güzel, dedi Bodur Musa, fakat dün geceki şiirin, tam hâlimizin tasviri idi… Dost'umuza okuyacak mısın, en iyisi meydanda herkese birden okuman… Bilir misin Yunus Emre, belki çok çok yıllar sonra, herkes unutulunca, hatta belki Tapduk bile unutulunca, bir senin şiirlerin yaşayacak gibi gelir bana. Bugünleri, bu yaşadıklarımızı anlatacak o zamanın insanlarına, bizlerden haber verecek. Belki onları da bir doğru yola sokacak. İnsan durdukça Hak aşkı da duracak elbet, işte o zamanların âşıklarına bir temel olacak senin bu gönlün. Öyle sanırım.

– İsterim ki ben de unutulayım, şu kurtulmak istediğim benliğim yok olsun gitsin. Nerede doğduğum, yaşadığım, hatta nerede öldüğüm bilinmesin, hiç ziyanı yok. Ama bazı şiirlerim, senin dediğin gibi, o zamanların insanına bir hizmet olacaksa; onlara Hak aşkının güzelliğini, anlamını, yüceliğini duyuracaksa... İsterim ilelebet yaşamalarını.

– Yağmur Ali sıkıntı çekerdi, derdi ki, Yunus artık, geçen yıllardaki gibi tanınmıyor, kim bilir ne olacak bu şiirler? Haklıdır, senin bir divanın olmalı…

– Geç geç, dedi Yunus, şimdi böyle şeylerden bahsetme. Belki ilerde, çok ilerde... Şimdi bırak yanayım, şimdi bırak ağlayayım, şimdi bırak sevineyim O'nun Didâr'ını görmeyi hayal ederken. Şimdi bırak beni... Tapduk'un sağlığı, selâmeti için beraberce dua edelim, o kadar. Bırak gönlüm istediğince söylesin, istediğince... Divanı mivanı, düşünme. Hayırlı da olsa böyle bir şey, endişedir bir bakıma, girmemeli gönlüme. Böyle bir şey bir tuzaktır, girmemeli gönlüme… Bırak gönlümü serbest... Hür... Alabildiğine, verebildiğine... Bırak.

– Hayret, sen disiplinlisindir, kurallara dikkat edersin ama gönlüne bir özgürlük tanırsın ki, akıllara şifa, sanki o disipline, o dikkatlere rağmen, onlara karşı!

– Öyledir Bodur Musa, doğru söylersin, dedi Yunus, aslında ben böyle değildim, bu aşk beni böyle kıldı, döndürdü, savurdu. Ne bileyim işte; onun sayesinde öğrendim, benden içeri beni… Gerçi bilmekteydim ama adamakıllı hissetmem ve yaşamam, aşktan sonra oldu.

– Eyvallah, dedi Bodur Musa, uzaktan bir köy görünür Yunus, bir geçsek içinden, belki bir çorbaya davet eden çıkar.

– Ben de yatsıdan sonra, bir ağaç altı bulup, yatıp uyusak diye düşünürdüm.

– Uykusuzuz, doğru... İllâvelâkin önce karnımızı doyuralım a Yunus.

– Eyvallah, dedi Yunus.

Yunus "Bir açlık hissetmememe rağmen, Bodur Musa'nın gönlü olsun diye, he dedim. Kendimden önce karşımdakini düşünmek, önce sen, demek, senin arzuların demek bana dervişlikten sonra mı geldi, yoksa daha önceleri var mıydı?" diye düşündü, irili ufaklı olayları ile geçmişini düşündü, tam bir karara varamadı, öyle görünüyordu ki, "Önce sen" demek, çocukluğundan beri sürüp gelmektedir. Ancak dervişlikten sonra, bu hâl öyle artmıştır ki... Yunus'un benliği silinip yitmek üzeredir. Şüphesiz ki doğru bir hâldir, nefsi yitirmek, Allah'ın karşısında, O'nda yok olmaktır. İstenilen de bu… Tapduk Sultan'ın ve derviş kardeşlerin önünde de öyle. İllâvelâkin, herkesin de mi? Yunus yıllar önce, nefsi ile gönlünün yaptığı bir konuşmayı hatırladı, orada üst eşik mi, alt eşik mi tartışması vardı. "Galiba bu da eşiğin altı ve üstü meselesi.." diye karar verdi; şimdi kendine rağmen, belki ikram edilecek olan bir kâse çorbayı içecek miydi, içmeyecek miydi? İçecekti Yunus, aksi hâlde Bodur Musa kırılıp alınabilirdi çünkü... "Ah bu gönül... Ah bu gönüller" diye içini çekti.

– Bir şey mi söyledin?

– Ah bu gönüller dedim.

– Ee?

– Kırmamak lâzım Bodur Musa, kırmamak lâzım.

Bodur Musa, içtenlikle:

– İşte bunu da senden öğrenmem gerek dedi, mademki şu amca oğluna kinim geçmiştir, artık öğrenebilirim gönül kırmamayı!

– Haklısın, kin olan bir gönüle sevginin girmesi pek zor, çünkü Yaradan girmez.

– Öğreneceğiz öğreneceğiz, dedi, Bodur Musa.

– Yahu senden bir şey rica edeceğim, ama bak sıkılırım dersen, söyle.

– Eee?

– Mehmet Gökçe ile Aygülü'ne ders veren köyün hocasını pek tutmuyorum; iyi bir adam, bilgili, iyiliğine, ilmine bir şey diyemem ama, sanki çocuk ruhundan anlamıyormuş gibi geliyor bana, çok korkuyor çocuklar. Diyorum ki, acaba sen ders versen, bilirsin ikisi de seni çok severler.

– Veririm, dedi Bodur Musa, ben de onları çok severim bilirsin, hem kendimi tartmak için de bir tecrübe olur, tamam, döner dönmez başlayabiliriz.

– Tamam, dedi Yunus, pek memnun olmuştu.

Dergâha döndükten bir süre sonra Yunus, Selim'in kendisinden kaçtığını fark etti. Eskiden hemen hep Yunus'un peşinde dolaşan, köye evine ziyarete gelen Selim'e bir hâller olmakta ki, ne artık eskisi gibi hep arkasından geliyor ne de onun bulunduğu gruplara uğruyordu. Evet, kaçıyordu ama niçin? Yunus önce pek aklına takmadı, sonra merak eder oldu. Bir gün onu, bir ağacın altına oturmuş ağlar gördü, dayanamadı yanına gitti, oturdu.

– Selim Derviş, n'oldu sana böyle, niçin ağlıyorsun, ne var?

– Sen ki, dervişin gözü yaşlı olmalı dersin, ya şimdi ağladığımı neden sorarsın a Derviş Yunus?

– Bir, fark ettim ki benden hep kaçmaktasın; iki, bu ağlayış, bana Allah için değil, dünya için gibi geldi! Eğer öyle değilse, bağışla beni, hemen kalkıp giderim.

Selim, büsbütün hıçkırmaya başladı, bir eliyle de Yunus'un kolunu yakalamış, gitmemesi için sıkıca tutuyordu. Hıçkırıkları durunca, yaşlı gözlerle ona baktı:

– Ah senin bu duyguların hiç yanılmaz, dedi, otur Derviş Yunus Ağam, otur. Doğrudur senden kaçmaktaydım, utancımdan yanına yaklaşmaya yüzüm yoktur.

Yunus ses çıkarmadı, çocuk açılsın, içindekileri döksün istiyordu, beklediği de oldu:

– Başımı şu ağaca çarpmak istiyorum, öyle bir çarpayım ki, içi dışına çıksın, beynim yerlere düşüp saçılsın. Ah Derviş Yunus, bilemezsin. Çünkü ne yapacağımı ben de bilmiyorum…

Uzun boylu sustu, sonra tekrar gözyaşları dökerek anlatmaya başladı:

– İşittim ki... Daha doğrusu bana bir haber geldi ondan, Hızır Ağa ölmüş, bilirsin Hızır Ağa'yı, yanında çalışmıştın.

– Yaa, Allah rahmet eylesin, bir yakının mıydı?

– Allah yazdıysa bozsun, ne yakını?! O, benimkinin kocasıydı!

– O yaşlı Hızır Ağa'nın?

– Dördüncü karısı! Sana söylemedimdi, kocasının Hızır Ağa olduğunu.

Yunus dayanamadı:

– Eee, yani ne?

Selim tekrar hıçkırdı:

– İşte bana haber yollamış, gelsin beni alsın demiş.

– Eee?

– Ben de gitmek isterim, yaa gitmek isterim!

– Derviş evlenmeyecek diye bir şey yok.

– Onu bilirim de… İşte sana karşı utanmaktayım. Sana geçti geçiyor, demiştim bir gün. Bir başka gün, "Kişi Allah aşkını bulunca, kız mız bahane" demiştim, sen de sevinmiştin. Yani kızı bıraktım, Allah aşkına yükseldim demek istemiştim sana… Yalanmış hepsi baksana. O bir haber yollayınca, bütün düzenim bozuldu, gönlüme ondan başkası girmez oldu. Hem sana söylememiştim ama halvette de, bütün günlerimi tevhidle geçireceğime, onu düşündüm durdum. Tövbe tövbe, ama doğru. Ben onu istemekteyim. İşte bu yüzden ağlar dururum, gideceğim köye ama gidemem. Eğer sen beni bağışlarsan...

– Estağfurullah, dedi Yunus, sen kendi kendini bağışla, ben kim oluyorum seni bağışlayacak!

– Dervişliği kırıp gitmek isterim, oğullarım olsun, kızlarım olsun isterim.

– Ee olsun, dervişlik buna engeldir diye bir şey yok, neden bırakmak istersin dervişliği, asıl ona bak sen, neden? Ben de evliyim ama şükürler olsun, dervişim.

– Bir umutsuzluk sardı içimi, iki yıl mı oldu buraya geleli, üç mü? Bilmem ama benden de bir şey olmadı, derviş miyim, o dahi belli değildir. Baştan bilmeliydim, kendini bil, kendini tanı dersiniz ya, bilememişim işte ben beni. Bir de dersiniz ki, beninizin içindeki bene dön, onu tanı. Daha benim, benden haberim yok iken…

– Sabır gerek, olacaksın. Lâkin yavaş yavaş..

– Belki ama işte bu yavaşlıktan sıkıldım, içim daraldı Derviş Yunus, içim…

– Eyvallah, dedi Yunus, sana sabrı, halvet öğretmeliydi lâkin olmamış besbelli, orada şeytan fazla karışmış sana. Bak bu işler, şunun bunun demesi, ya da zorlamasıyla olmaz, gönül

yatkınlığıdır, aklın da ötesinde. Ancak akıl gönüle baş eğer, gönül akılla bir olursa! Ya işte böyle! Benden bağışlama istedin, Allah'tan iste, kendinden iste, en nihayeti Tapduk Sultan'dan iste. Baştan beri bunları anlatsaydın bana, böyle azap da çekmezdin. Utanmışsın, yanıma gelememişsin.

– Sen gelip konuşmasaydın, kim bilir daha ne kadar beklerdim, dedi Selim. (Tekrar ince ince ağlamaya başladı; derken ağzındaki baklayı çıkardı.) Demiş ki... yani... haber gönderirken demiş ki; bana koca olacak bir er ise gelsin beni istesin, ben öyle dervişlik filan istemem! Ya dervişlik, ya ben!

Yunus, o adı bilinmeyen kıza birden öfkeleniverdi; ne yani, o kendine bir koca değil, bir kul istiyor demek ki, kocasını dervişlikten bile vazgeçirecek! Öfkeyle kaldı, Selim'e bir şey söylemedi. Bir süre sustular. Neden sonra kızgınlığı geçen Yunus, sesini yumuşatıp:

– Bu bir nasip meselesidir Selim, dedi, Allah nasip eder lâkin senin de istemen gerek, dünyada her şeyden çok istemen gerek. Anlaşılan o hatunu şeytan söyletmektedir. Olabilir, olmaya da bilir. Senin burada önce, tek danışacağın gönlün olmalı. O, ne istiyor ona bak.

– Galiba ikisini de istiyor. Hem hatunu, hem dervişliği.

– O hâlde onun sana böyle bir şart koşmasını kabul etme, hem hatunu al, hem de dervişliğe devam et, gör bakalım, ilerde ne olur? Hiç olmazsa şu gönlünün istediği iki şeyde sabırlı ol, bekle... (Bir süre sustu, sonra) Anlaşılıyor ki, dedi, deminden beri söylediklerin de doğru değilmiş, yani kendini tanımaman, beklemekten daralman filan.

– Hepsi doğru, dedi, Allah aşkım gerçek olsaydı belki hatunun dediklerine hiç aldırmazdım. Kim bilir? Görüyorsun şimdi bir şey de yapamıyorum, ağlamaktan başka… Söyle ne yapayım?

– Demin söyledim ya, beni dinlemiyor musun Selim, hem hatunu al, hem dervişliğe devam et, asıl erlik odur, dervişlikten vazgeçmek değil! Bunu böylece söyle hatuna, ama böyle ağlaya yakına değil, karar ver, kararlı ol. Kararlı konuş. Benden sana bu kadar Derviş Selim, gerisini gönlünle, gerisini hatunla hallet. Fakat mutlaka Taptuk Sultan'a danış önce. Unutma, sen Hakk'a âşık isen, Hak sana kapı açar.

– Bir şey daha söyle Derviş Yunus, eğer dervişlikten vazgeçersem, cennetimden olur muyum?

Yunus yavaşça ayağa kalktı, yukarıdan baktı Selim'e, fakat sesi tatlıydı, dedi ki:

Âşık mı diyem ben ona, Tanrı'nın uçmağını seve,
Uçmak dahi tuzak imiş mümin canları tutmaya!

– Yani sen, diyorsun ki... Anladım. Yani sen, doğru söyle Derviş Yunus, hiç canın çekmedi mi cenneti, yahut korkmadın mı cehennemden?

– Onlar hep eskide kaldı Selim, eskide. Bak şimdi derim ki:

Tutulmadı Yunus canı, geçti tamudan uçmaktan
Yola düşüp Dost'a gider, yine aslın ulaşmaya.

– Bu beyitlerini bilmiyordum, dedi Selim.

– Ben de bilmiyordum, dedi Yunus.

Ve yürüyüp gitti.

Selim arkasında kaldı, gözyaşları içinde.

Sonra günler geçti, Selim yok oldu, haberi geldi: "Yalvarırım Şah'ım beni affetsin," demiş, "iki aşk arasında kaldım, dünyadan kurtaramıyorum kendimi, demiş, lütfetsin benim için dua etsin." demiş. Yunus içinse haber pek kısa idi, sadece bağışlanma istemişti. "Yine de belki bir gün Hak ona kapı açar." diye düşündü Yunus ve onun için dua etti.

Yine günler aylar geçti, Selim, ara ara hatırına gelse de, asıl derdi yine kendisi idi. Hemen hemen hiç yemek yiyemiyor, hemen hemen hiç uyuyamıyordu. Gönlünü yakan aşkı kâfi gelmiyordu ona; günler geceler aklına takılıyordu, "Bir kısırlık içinde miyim? Daha derin, daha da derin duyamaz mıyım aşkı, yanıp da kül olamaz mıyım?" Kendine eziyet ediyordu; sanki Tapduk'la, Hazreti Peygamber ile özdeşleşmiş, Allah'ı, canını hemen kurban edecekmiş gibi çok seviyordu ama acaba daha da fazla yanamaz mıydı? Sanki kendisini yakıp kavuracak olan, simsiyah edecek olan somut alevler istiyordu! Külleri kâinata dağılıversin istiyordu.

Orman, tekke, ev arasında geçen hayatında, evde çoluk çocuğuna, karısına, anasına ilgisi büsbütün azalmış, tekkede dervişlerle görüşmez olmuş, bir tek ormanla dertleşebiliyordu. Kestiği odunları düzeltirken, sanki kesip attığı, sıyırdığı yongalar, küçük dallar, aşkına engel olan eğriliklerdi, kötülüklerdi. Nefsine inat olsun diye, onları savurup atıyor, gönlünü yıkayıp temizlediği vehmine kapılıyordu. Velhasıl kendi kendine cihat açmıştı, kimseyle bir derdi, bir uyuşmazlığı yoktu aslında. Gönlü, korkudan büzülüp kalmıştı içinde, hemen hiç konuşmuyordu. Çünkü "Hissettiklerimi anlatamıyor lâyıkı ile." diye gönlünü de suçluyordu, bir mağara ağzında sıkışıp kalmış yaralı bir arslan gibi öfkeliydi!

Bir akşam Zehra, içeri odaya yatmaya çekilen Elif Kadın'ın arkasından bakıp iç geçirdi:

– Yunus'um, dedi, farkında değil misin, anam gün geçtikçe zayıflıyor, sararıp soluyor.

Yunus homurdandı:

– Ya öyle mi?

– Canım gözümüzün önünde eriyip gidiyor kadın, görmüyor musun?

– Görmüyorum Zehra.
diye kesip attı Yunus, kollarını kavuşturdu, başını göğsüne eğip gözlerini kapadı. Bu duruşta rahatsız edilmezdi. Fakat genç kadın susmadı:

– Yunus'um, dedi görmediğinin farkındayım, bunun için söylüyorum ya; anamızın karnından zoru var, çok ağrı çekiyor, yemez içmez oldu. Ağrının şiddetinden bazı bazı, iki göz iki çeşme ağlıyor.

Yunus ister istemez gözlerini açtı, başını kaldırdı, anlamsız anlamsız baktı karısına, kükredi:

– Bunlar kadın işi, beni ne rahatsız edersin, yok mudur bu köyün de bir Nefise Ana'sı, ona sorun.

Zehra olabildiğince sakin cevap verdi:

– O işler hep yapıldı a Yunus'um dedi, burada Kiraz Kadıncık var, tohumlar topladı, üç çeşit lapa yaptı, sinirden bu, deyip, gelincik şurupları içirdi, hiçbiri kâr etmedi.

– Ben ne yapabilirim a Zehra?

– Bir hekimin görmesi lâzım gelir, anamızı al Konya'ya götür, orada adı sanı duyulmuş bir hekime göster.

Yunus iç geçirdi, kafasından annesinin yaşını hesapladı, öyle pek de ihtiyarlamış sayılmaz, lâkin ölüm hiç de bakmaz yaşa başa. Onun anası da genç yaşta gitmişti, "Çok çekti kadıncağızım diye anlatırdı, bir bıçak alıp karnımı yarmak isterim, diye diye, bağıra bağıra." Yunus ürperdi.

– Sultan'la konuşayım, hemen götürürüm Konya'ya, dedi.

– Sağol Yunus'um, diye cevap verdi Zehra.

Konya seyahati hem pek hüzünlü, hem de hatıralara daldıkça pek tatlı geçti. Burada, Tapduk adres vermiş:

– Sadık en eski müritlerimden biridir, nefesi ve eli de şifalıdır. Onu bul, hem o okusun annene, hem de iyi bir hekime beraberce götürün. Sadık herhâlde bilir iyi bir hekim, bilmezse

de sorup öğrenir, merak etme, bir çaresi varsa mutlak bulunur, demişti.

Yol boyunca Elif Kadın sancı çekti, Yunus'a belli etmek istemiyordu ama oğul bütün ilgisini annesine verdiği için, onun her hâlinden haberdar oluyor, içinden dualar ediyor; Allah'tan, annesine verdiği bu derdi alıp, kendisine vermesini diliyordu. Her şeye rağmen, yıllardan beri ilk defa ana oğul birkaç günlüğüne yalnız kalmışlardı, eski günleri anıp söyleştiler. Annesi hep Yunus'un en yüksek ağaçlara çıkıp, bağırıp bağırıp sevinçlerini haykırdığını hatırlıyordu.

– Bir keresinde de; "Geliyorum Konya." diye bağırmıştın, köyün ta ucundan duyulmuştu sesin. Ah o zaman gönderemedim seni, bu yüzden bana kırgın mısın oğlum?

– Ben sana hiç kırılmadım anacığım, hiç!

– Yunus her bir hakkım helâl olsun sana, sen de bana hakkını helâl et.

– Benim sana bir hakkım geçmedi ki anacığım.

– Şu gün yaptığın bile bir haktır Yunus'um, tekkeni, çoluk çocuğunu bırakıp, benim için yollara düştün. Ben kağnıda yatıyorum, sen yürüyorsun.

– Anacığım! Ah anacığım, bu hak değil bir oğulun görevidir. Ama gönlün olsun, her bir hakkımı ben de helâl ediyorum sana.

Böyle söyleyen Yunus, geçen gece annesinin hastalığından bahseden Zehra'ya nasıl kızdığını, bağırdığını hatırladı, içinde bir huzursuzluk hissetti.

– Hani hatırlar mısın, bir gün babaannenin yaptığı kızarmış ballı hamurun hepsini yemiştin de, onu deli etmiştin!

– Bir gün de kadıncağız Kur'an okurken başına dikilip; "Sen bu okuduklarından bir şey anlamıyorsun ama bak ben, hepsinin anlamını biliyorum, yani ben senden daha fazla sevap kazanıyorum." demiştin de, terliğini kapıp seni bütün bahçede yalın ayak kovalamıştı!..

– Yetişememişti amma!

Böyle hatıralar. Gülünecek veya hüzünlü hatıralar... Arif Hoca'ya rahmetler. Kuraklık günlerinde bahçelerindeki elma ağacının kuruması... Ya o kuraklık günleri! Küçük Yunus'un, annesine, âyetlerin anlamlarını tek tek açıklayışları... Gömülen civciv… Hiç haber vermeden alıp başını uzaklara yürümeleri, Aziz'le beraber çalışıp, tavuklara bahçe içinde kümes yapışları… Ya babasının aletleriyle, ilk balta sapını yapışı... Ana oğul beraberce ormandan çalı çırpı toplamaya gidişleri... Ana oğul beraberce ne çok iş yapmışlardı zaten. Hatıraların tükenesi yok, yok lâkin ille de sancı bastırdı mı kadını, ışığı sönmüş gözlerinden yaşlar akıtıp susuyordu.

Yolda, bir handa konakladılar.

Konya'da Yunus, annesini Şekerciler Hanı'na bırakıp, Sadık Efendi'yi bulmaya gitti.

İyi yüzlü, iyi niyetli bir adamdı Sadık Efendi.

– Anneni al getir, öyle hanlarda falan yatmayın, bizim eve misafir olun, sen bana Tapduk Şah'ımdan kutlu bir armağansın. İnşallah annenin hastalığına bir çare buluruz, pek iyi tanıdığım bir hekim de vardır, okuyup da iyileştiremediğim hastaları, hep ona yollarım, dedi.

Ne çare...

Doktor, asık yüzlü bir adamdı. Hastanın derdini dinleyip, onu muayene ettikten sonra, suratı büsbütün asıldı, Sadık Efendi'yi alıp yanına, dışarı çıktı.

Odaya döndükleri zaman, Elif Kadın'a:

– Sana bir toz vereceğim anacığım, dedi, sancın başladı mı ondan bir yarım kaşık suya atıp eritecek, içeceksin. Başka ilâcı yok bu hastalığın. Dönmeden köye, Sadık Efendi de bol bol okusun üflesin sana.

Şifası bulunmaz bir hastalık mıydı ki bu, şu hekim, iyileşeceksin dememiş, Sadık Efendi'nin okumalarından medet ummuştu. Yunus annesine bir şey belli etmeden düşündü, durdu.

Elif Kadın hareme geçtikten sonra, Sadık Efendi, Yunus'a düşünceli düşünceli baktı:

– Derviş Yunus, dedi, veren Allah, bir gün alır. Velâkin O'ndan umut kesilmez, bakarsın iyileşiverir, hiç belli olmaz, biz böyle şeyleri biliriz senle ikimiz.

Doktorun tavrından zaten şüphelenmiş olan Yunus'un kalbine bıçaklar saplandı, bir tencere kaynar su, başından aşağıya döküldü.

– Neymiş hastalığı, diye sorabildi.

Sadık Efendi, uzun uzun düşündükten sonra:

– Belli ki pek seversin ananı, dedi, eee, ana sevilmez mi, sevilir elbet. Yüce Allah, cenneti anaların ayakları altında yaratmış. Amma işte... Gelen, gider... (İçini çekti.) Ur varmış annenin karnında, öyle söyledi hekim, büyükmüş. (İçini çekip sakalını sıvazladı.) Pek fazla ömrü kalmamış! Çünkü bu bahsedilen sancıları tanırmış o. Büsbütün iyileştiremezmiş ama verdiği o afyonlu toz, acıyı hafifletirmiş. Elden ne gelir, onu rahat ettirmeye bakalım, dua edelim.

Yunus cevap vermedi, başı önünde, yüzü sapsarı... Öyle düşünekaldı.

Dönüş yolunda, birbirlerini ne kadar çok sevdiklerini konuştular.

Elif Kadın:

– Sen bana evlâttan da büyük bir şeydin Yunus, dedi, sen bana Yüce Allah'ın bir armağanı, bir emaneti idin, böyle hissettim hep. Demek Yaradan'ın sevgili kuluyum ki, bana bu oğlanı verdi, dedim. Karını da çok sevdim, çocuklarını da… Bel-

ki bir zamanlar kendim için düşlediğim aile sevgisini, şükürler olsun, sende, senin ailende buldum.

– Sen de bana bir anadan daha büyük bir şeydin anacığım, dedi Yunus. Sana çok zahmet verdim, veriyorum, bilirim… Karımı, çocuklarımı hep senin başına bıraktım, çünkü seni, o sevdiğin ailenin temeli saydım hep. Çocukken bana güzeli, bana sevmeyi sen öğrettin. Öyle çok sevmeyi öğrettin ki, sanki Allah aşkının ilk tohumlarını da içime sen attın, senin hakkını nasıl öderim anacığım.

– Bana Allah aşkını anlat Yunus'um, dedi Elif Kadın.

– Ahh, anacığım o anlatılamaz bir aşktır, dil bu konuda ne söylerse yalan söyler, yanlış söyler, inanma. Dünyanın bütün lisanları yan yana gelseler, en büyük şairleri bu dillerden kelimeler bulup çıkarsalar, yine de onu anlatamazlar. (İçini çekti Yunus, göz pınarları yaşlarla doldu.) Ama bu aşk da yetmez bana, daha derinini bulmak isterim. Geçenlerde söylediğim bir şiiri sana okuyayım bak:

İlâhî bir aşk ver bana, ben benliğim bilmeyeyim.
Yavu kılayım ben beni, isteyüben bulmayayım.

Şöyle hayrân eyle beni, bilmeyeyim dün ü günü
İsteyeyim daim seni, ayruk nakşa bakmayayım.

Al gider benden benliği, doldur içime senliği
Burda iken öldür beni, varıp anda ölmeyeyim.

Söyler isem gelmez dile, kim söğe bana kim güle,
Bari yanayım dert ile, hâlim dile gelmeyeyim.

Uş yürüyem yana yana, ciğerim gark oldu kana,
Aşkın bir ok vurdu câna, nice zari kılmayayım.

Ko ben yanayım tüteyim, dost bahçesinde yiteyim
Bir gül olayım biteyim, açıluban solmayayım.

Mansûrlayın dâra beni, şöyle ayan göster seni.
Kurban kılayım bu cânı, aşka münkir olmayayım.

Aşktır bu derdin dermânı, aşk yoluna verdim cânı,
Miskin Yunus der ya Ganî, bir dem aşksız kalmayayım.

Biraz önce bir sancı atağı geçiren Elif Kadın, yarı dalgın, sayıklar gibi konuştu:

– Ne de güzel anlatmışsın işte yavrum, dedi, ben senin bu kadar mutsuz, aynı zamanda bu kadar mutlu olduğunu bilememiştim. Allah, gönlüne göre versin. Bu şiir, bana küçükken oynadığınız tahterevalli oyununu hatırlattı, bir yukarıya bir aşağıya ve galiba… Durmadan böyle… Fakat ortada hep aynı duran, sağlam bir yer vardır hep; belki belki orta yol mu demem lâzım ona? Duyguların böyle karmakarışıkken, ordan oraya salınırken sen... Bir de ben dert oldum başına? Ohh Yunus'um, sağlam olan orta yerde mi karar kılsan? Allah bilir.

– Anacığım, dedi Yunus, ancak Allah'ın yüzünü, yani Dîdar'ı gördükten sonra... Bilmem ki… Ama sanırım o zaman orta yolda olabileceğim galiba. Bunları hiç düşünmüyorum, düşünemiyorum gayrı, sanki bir çılgınlık musallat oldu ki bana... Bilemiyorum.

– Sen çocukken, senin duygularını aynen yaşardım Yunus'um. Ama artık ne yapayım ki, sen, benden çok çok yükseklere çıktın. Aşkını anlayamıyorum. Senin duygularını yaşayamıyorum; kafanın içi her zaman yüksekti de zaten. Ah ben…

Sonra uyuyakaldı Elif Kadın. "Hekimin afyonlu tozu böyle yaptı annemi," diye düşündü Yunus, "mamafih sancı çekmesindense uyuması daha iyidir." Gerçeği Zehra'ya nasıl anlatacağını bilemiyordu, içi daralıyor, daralıyor… Bundan böyle artık kendisini annesine adaması lâzım geldiğine karar veriyordu. Sonra, kararından cayıyor, "Bu da çılgınlığımın bir kanıtı, ben kendimi Tanrı'ya adamışım bir kere. O'nunla, O'nun

Dîdar'ı ile bir olmaktan başka bir dileğim yok. Nasıl, nasıl anama adarım kendimi, ben bende değilim ki artık! Ah, değilim ki!.. Zehra'ya güvenmekten başka hiç çarem yok.

Gönül dedi ki:

"Acaba onları bir Sarıköy'e yollasan mı, annen hiç yakınmadı ama bilirsin özler kaç yıllık köyünü, Azizlerde kalırlar, eşi dostu görürler, hem Zehra için de bir değişiklik olur, çocuklar da sevinirler."

Akıl, şüphelendi:

"Acaba anandan kurtulmak mı istiyorsun, başından atıyorsun!?"

"Hayır, hayır bin kere hayır!" dedi gönül, "sadece onun güzel vakit geçirmesini istiyorum, dünya ile helâlleşirken… Dünya ile helâlleşirken!"

O zaman Yunus, iki günden beri tuttuğu gözyaşlarını salıverdi, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. İçinden "Sen büyüksün, Rahman ve Rahim'sin Allah'ım, Gafur'sun, Aziz'sin, Vedud'sun. Lâkin tecellilerine uygun gördüğün kanunun böyle; gelen gider!.. Biliyorum da, işte anamdan ayrılmanın acısına katlanamıyorum, beni bağışla. Biliyorum, ölüm yoktur... Gelen gider… O kadar. Ben miskin Yunus, ben garip Yunus özleyeceğim sadece... Ona kavuşana kadar... Özleyeceğim. Belki bir başka sıfatla, bir başka yüzle onu geri gönderirsin, kim bilebilir? Sen bir işaret vermedikten sonra, kim ben bilirim, diyebilir ki! Öyle sırdır ki bu, eğer işin bitmediyse bu dünyada, vazifelerini eksik kılmışsan, ya da ruhun istediği olgunluğa ulaşamamışsa, gönderir yine… Bir kirin varsa gönderir yine, temizlenesin diye..." Böyle düşündü, fakat sonra; "Söyleme bu sözü başkalarına Yunus, sana güler olurlar. Gülseler yine iyi, deliliğime verirler... Lâkin imansız da derler, sanki bu düşündüğümün imanla bir ilgisi varmış gibi! Söyleme bu sözü başkalarına, dervişlerin dışında." diye kendi kendine talimat

verdi. Bir şiirinde, *"Zirâ ben bu sûrette yüz bir türlü gelmişem."* başka bir şiirinde ise; *"Dünyaya çok gelip gittim, erenler eteğin tuttum"* dediği hâlde, hiç kimse Yağmur Ali ile Bodur Musa dahil ona, bu imasına dair bir şey sormamışlardı. Acaba bu "devir" meselesi de, ermişlerin ve dervişlerin sırlarından bir sır mıydı? Bilinip inanılan, fakat üzerinde konuşulmayan!

"Bana doğru gelen, bir başkasına yanlış gelebilir. Ben de kimden öğrendim, Arif Hoca'dan, ki o Muhyiddin-i Arabî'nin öğrencisi olmuş, ondan öğrenmiş. Tapduk'a bir sorsam mı ki?"

Böyle düşüne düşüne yürüdü Yunus.

Zehra, annelerinin hastalığını öğrenince Yunus'un beklediği ve korktuğu tepkiyi vermedi; ne haykırıp bağırdı ne de bayıldı. Yalnız bembeyaz oluverdi yüzü, yere kilimin üzerine çöktü, başını elleri arasına alıp, öne arkaya sallandı bir kısa süre, sonra sordu:

– Kendisi biliyor mu?

– Hayır.

– İyi! Kendisi bir şeyler sezinceye kadar bilmesin, hiç kimse bilmesin Yunus'um, ola ki biri ağzından kaçırıverir.

– Sizi, hepinizi Sarıköy'e yollayayım, bir iki hafta kalın, özlemişsinizdir orayı, bilirim. Anam için de bir değişiklik olur, eşini dostunu görür.

– Bilmem ki, Konya yolculuğu onu çok yormuş.

– Nefise Ana dünya değiştirmediyse, ona ilâçlar yapar.

"Nefise Ana n'apsın?" der gibi baktı kocasının yüzüne, omuz silkti. Gözyaşları sessiz akan bir su gibi tek tek indi bembeyaz kesilmiş yanaklarına.

Yunus, daha çok mezarlıkta dolaşır oldu. Annesini rahat ettirecek bir toprak parçası arar gibiydi, ölümü ona hiç yakıştıramadan… Bir taraftan da, Allah'ın kanununa sanki karşı

çıkarmış gibi, bu gidişe bu kadar üzülmesine sıkılıyordu. Gönül, "Bir olmak" derken, o, üzüntüsüyle, sanki ikilik koyuyordu araya! Fakat şu da gerçek, onu bir gün kaybedebileceği hiç aklına gelmemişti. Anası vardı... Ve hep var olacaktı! Gelen ölüm Yunus'a olurdu, başkasına değil! Fakat âşıklar ölmezdi, Yunus ölesi değildi.

Ancak annesi için, tıpkı Nurefşan'da olduğu gibi, sorgu sual faslından korkmuyordu, bunca sevmeyi bilen, bunca seven, her bir nesneyi şefkatle saran bir kadın için elbet, sorgu meleklerinden korkulmazdı. İbadetlerini de hiç aksatmazdı ki.

Sevgi de bir Allah vergisi miydi acaba? Şüphesiz öyle, lâkin o sevgiyi besleyip geliştirmek ya da öldürmek, kişinin kendi elindeydi. Yunus, sevgi tohumunu annesinden aldığını biliyordu, fakat her bir insana ve nesneye sevgi gözüyle bakması, Nur'undan sonra olmuştu. Şunca yıllık dervişliğinde ise yedinci yıla basıyordu nerdeyse, Yunus, Arif Hoca'nın söylediği, sonra da Tapduk'un ağzından işittiği "İnsanlar dünyaya sevgiyi öğrenmek için gelirler, çünkü Allah onları sevgisinden, sevgiyle yaratmıştır ve O, sevginin bizzat kendisidir." fikrine canıgönülden inanmaktan hiç vazgeçmemişti, dervişlerin arasında bile az çok sevgisiz kişiye rastlamasına rağmen. En çok onların sevgiye muhtaç olduklarını sanıyordu. Fakat ne yazık, sevgisiz insan sevilmiyordu da. Dervişler arasında bir tek Yunus, bu kuralı bozup, onlarla arkadaş olmaya, onlara sevgi göstermeye, öğretmeye çalıştı. Kimi zaman başarılı oldu, kimi zaman olamadı.

Ailesinin Sarıköy'de olduğu akşamların birinde Yunus, yine mezarlıkta geziniyordu, sonra bir kabrin başına çöküp, düşünmeye başladı. Üzerinde beyaz aba ve beyaz şalvar vardı. Gittikçe kararan akşamın içinde, kefenine sarılmış bir ruh gibiydi. Ve bu ruh gibi genç adam, annesinin yakın gelecekte

gidecek olmasına ağlıyordu, ağladı, düşündü. "Aslında acaba kendi duyacağım hasret için mi ağlamaktayım?" diye bir soru düştü gönlüne. Soru devam etti; "Bir bakıma kendim için mi ağlıyorum?", "Evet kendim için ağlıyorum." diye karar verdi, çünkü ölüm, bir doğuştu, yok oluş değil!

O anda Yunus, göğsünde şiddetli bir darbe hissedip, arkaya yığıldı. Göğsünün üzerine, ata biner gibi bir Moğol oturmuştu, Yunus, boğazında bir hançerin sivri ucunu hissetti. Karanlıkta pek seçemiyordu adamı ama çok iri yarı olduğu belliydi. Yine de "İstesem atarım bunu üstümden." diye düşündü, fakat sonra gereksiz bir kavga içine düşmek vardı, vazgeçti Yunus.

– Ya paranı, ya canını, dedi adam, Türkçe konuşuyordu.

– Param yoktur, dedi Yunus, üzerimde şu hırka, gömleğim ve ayağımda bir şalvarım var işte, eğer bunlar işini görürse… Lâkin açsan, çorba bulurum sana.

Adam, onu işitmemiş gibi:

– Ama bu, bu derviş hırkası! dedi kendi kendine.

Şaştığı, sesinden anlaşılıyordu, bu sefer Yunus şaşırdı:

– Evet, dedi, dervişim ben.

Adam hançeri çeker gibi oldu, sonra daha kuvvetle bastırdı:

– Ne arıyorsun burada, ölü soyucu musun nedir?

– Dervişim ben.

dedi Yunus tekrar. Bu sefer zor konuşmuştu, hançer boğazını çok acıtıyordu. "Öldürecek galiba" diye düşündü, ölümü bu kadar yakınından ilk idrak edişiydi, sanırdı ki buzdan bir el gönlünü sıkıştıracak önce. Hâlbuki ne buzdan el vardı, ne de gönlü sıkışıyordu, hayret etti, hiç korkmuyordu, ancak sağlığında Dîdar'ı göremeyeceğine yandı! Anası, karısı, çocukları kimse gelmedi hatırına; "Görebilseydim Yaradan'ımın yüzünü!" Oysa sanki Tapduk gelmiş durmuştu karşısında ve sanki o çözdü Moğol'un kollarını. Adam hançeri çekti boğazından

fakat kınına koymadı, elinde tutuyordu. Hançerle itip, yeni doğan aya doğru çevirdi Yunus'un yüzünü; baktı baktı... İçini çekti; fırladı kalktı ayağa, Yunus'a emretti:

– Sen otur!

Yunus doğruldu, oturdu. Selvilerden esen rüzgâr, yüzünü okşayıp geçti. Hayra yordu.

Adam sordu:

– Bu karanlıkta ne arıyorsun mezarlıkta?

– Galiba senin aradığını…

Adam çöktü Yunus'un karşısına, hançeri hâlâ elindeydi, onu toprağa sapladı.

– Ne yani?

– Ölümün anlamını, dedi Yunus, ölümün öncesini ve sonrasını. Ama işte üzerinde türlü otlar bitenler ne söylerler, ne bir haber verirler. Ama belki de, esen rüzgârla dalgalanıp, sen aramaya devam et, derler kendi dillerince.

– Sen sahiden dervişsin galiba. Yüzün de zaten dedeme benzemekte.

– Deden de mi dervişti?

– Say ki öyleydi.

– O da mı mezarlıklarda gezerdi?

– Say ki öyleydi.

Bir Moğol'un dedesinin derviş olması tuhaf geliyordu Yunus'a, bunlar puta tapmazlar mıydı a kuzum, yoksa kendi dinlerince bir dervişlik miydi bu?

– Adını bağışlamadın, dedi Yunus.

– Ne yapacaksın adımı! (Tekrar baktı Yunus'a, iç geçirdi, lütfedermiş gibi.) Haydi söyleyeyim dedi: Ögedey. (Durdu, biraz düşündü, sonra tekrar içini çekip, gürültülü şekilde bıraktı nefesini.) Sana her şeyi doğru söylemem gerekmiş gibi bir duygu içindeyim, hay güzel Tanrı'm, sanki dedemin karşısındayım! dedi, adımın bir de Muhammed'i var, ama o gizlidir.

Söylerken bunu, farkında olmadan eli hançerine gitti, Yunus'a doğru kaldırdı onu. Yunus, hançeri görmemişçesine usulca, tatlı bir sesle sordu:

– Müslüman mısın yoksa?

– Ben, dedemin dinindenim!

– O nasıl bir dindir?

– Tek Tanrı'ya inanır; iyiliğe, sevgiye, Allah için, insana hizmete inanır. Dedem bana biraz namaz da öğretti ama o ölüp gideli beri, kılmıyorum.

– Allah'ın rahmeti üzerine olsun.

Ögedey, hançerini tekrar toprağa sapladı, iri yarı kabalığından umulmayacak kadar duyguluydu sesi.

"İşte bu duygulu sesi deşebilmeli insan. Çünkü içinde sevgi var" diye düşündü Yunus, fakat önce kendini tanıtmalı, bir tanışıklık kurmalıydı:

– Benim ismim de Yunus Emre, dedi, dağın yamacındaki tekkeden gelirim, hiç işittin mi ismini, Tapduk Emre derler, bir eren vardır, işte ona bağlıyım. Köyde de evim var, orada çoluk çocuğum oturur, şimdi eski köye misafir gittiler. Ya sen nasıl geldin buralara?

Ve böylece Yunus, arada sırada sorular sorarak onu konuşturdu. Başlarda sıkıntılıydı ama Ögedey, giderek coştu, anlattı.

Moğol ordusuyla gelen eski askerlerdenmiş, beğenmiş buraları, ama daha ziyade dedesinin arzusuymuş buraları görmek… Kendi Moğol'muş ama dedesi Türkmen'miş. Çünkü zaten hakiki dedesi değilmiş. O da tıpkı Yunus'un giydiği gibi bir hırka giyermiş üstüne; "Ben bir gezgin dervişim." dermiş. İsmini bilmiyormuş Ögedey, dede hiç söylememiş, kendisine sadece "dede" diye hitap etmesini istemiş. Dedeyi nasıl tanımış? Aslında o, Ögedey'i bulmuş, annesini babasını pek hatırlamıyor. İlk hatıraları çöle kadar uzanıyor. Bir gün kendini kızıl güneşin altında, cehennem sıcağında buluvermiş, bir süre

çadırlar aramış durmuş. "Herhâlde çadırla bir yerden bir yere göçüyorduk ki... Nasıl kaçmışım çöle bilemem hiç, belki beş altı yaşında vardım." Sonra susamış, çok susamış, karnı da açıkmış, düşüp yere ağlamış, ağlamış, kalmış öyle. Derken işte, bir el ona su içirmiş, bu dede imiş! Artık ne gördüyse, ne bildiyse Ögedey, dedenin gözleri ile görmüş, dedenin dilinden bilmiş. O, Moğolcayı da konuşurmuş, Arapçayı da Farsçayı da. Yavaş yavaş Türkçe öğretmiş buna. "İsmim mi, bilmiyorum, zaar kendim söylemişimdir dedeye ama bu ismi nereden hatırladığımı da bilemiyorum. Hatırlamıyorum, yalnız o beni Ögedey diye çağırıyordu."

Daha sonra dede, ona Tanrı'nın birliğini, Tanrı'dan başka ilâh olmadığını ve Hazreti Muhammed'in, O'nun kulu ve elçisi olduğunu öğretince, bir adını da Muhammed koymuş. Dede ile epey gezmişler, çölü gezmişler, şehirler, köyler gezmişler. Dede sepet örermiş, Ögedey'e de öğretmiş. Sepetleri satarlarmış şehirlerde, bazen de kervanlara. Kervanların yanına takılıp daha çok gezmişler, çeşit çeşit insanla tanışmışlar. Dede, hep tek tanrılı dininden bahsedermiş pazarlarda. Evet İslâm, diyormuş adına. "Barışa, esenliğe çağırır" diyormuş. Bir gün puta tapan kâfirler dövmüşler dedeyi, çok dövmüşler. Bir büyük şehirdelermiş, ismi Karabalgasun'muş, "Büyük bir pazarı vardı, her mal satılırdı içinde, biz sepetlerimizi gösterirken, dede işte konuştu yine, 'Kişi tanrısını kendi eliyle yapmaz, Tanrı kişiyi yaratır, puta tapmayın, tek Tanrı'ya tapın.' falan filan... Böyle şeyler... Biliyordum, seziyordum orada bu adamların hoşuna gitmiyordu, dedemin sözleri. Akşam pazar dağılırken biz geri dönüyorduk, orda bir köşede bir şeyler yemek için oturmuştuk, ki geldiler aynı adamlar. İşte çok dövdüler onu, kuşağındaki paraları da alıp kaçtılar. Ben bir şey yapamadım, çok korkmuştum, dövüşmeyi de bilmiyordum, yalnız

bir adamın bacağını ısırdığımı hatırlıyorum. O bana öyle bir tekme attı ki, gidip karşıdaki duvara yapıştım, artık bir şey yapamadım. Sonra adamlar kaçtılar işte. O zaman ben herhâlde on iki yaşında filandım." Ögedey sabaha kadar beklemiş dedenin başında, bildiği duaları okumuş, çünkü onun ölmüş olduğunun farkındaymış ama ne yapacağını bilmiyormuş, ağlamış durmuş. Sabaha pazarcılar gelmiş, onları bulmuşlar. Sepetçi dedeyi gömüp, Ögedey'i, bir beyin seyisbaşına satmışlar. Moğol'muş bey, çalışanlar hep Moğol'muş, bir iki de Çinli varmış aralarında, bir de İranlı. İşte bu İranlı, ona Muhammed adını asla kullanmaması lâzım geldiğini söylemiş, "Senin Müslüman olduğunu anlarlarsa öldürürler." demiş.

Ögedey, önce ahırları süpürmüş, bir iki yıl içinde yavaş yavaş atlara bakmayı, onları tımar etmeyi, onlarla oynaşmayı öğrenmiş. Sevmiş atları, ancak hep dedeyi düşünüyormuş, onun bir şekilde kendisini ortada bıraktığını sandığı için de kinleniyormuş ona, ne varmış sanki Karabalgasun'un pazarında o lafları söyleyecek?! "Gerçi pek zayıf, üften püftendi ama ne vardı ölecek! Beni yalnız bırakmayacaktı!" Seyislerden dayak yiye yiye, onları gözleye gözleye dövüşmeyi öğrenmiş. Lâkin ille kılıç, hançer sahibi bir asker olmak istiyormuş, bu iş için birkaç sene daha beklemiş, ata binmeyi iyice öğrenmiş. Moğol ordusu sefere çıkarken, beyden de askeri ile katılmasını istemişler. Ögedey de işte o askerlerin arasına girmiş. "Böylece oradan oraya; çook Arap, Acem, Türk kafası aldım, çook! Çok da pislik yaptık adamlara doğrusu. Dedem, bunları işitmek bile istemezdi, lâkin bilir misin ben sanki ona inat, onun istemediği, sevmediği işleri yaptım. Öyle bir hırs vardı içimde, eğer o ölmeseydi... Sanki beni bırakmış olmasını hiç hazmedemedim!"

Ay yükselmiş, pırıl pırıl aydınlatmıştı mezarlığı; Yunus onun yuvarlak çehresini, çekik gözlerini, gür, uzun kara saçlarını

daha iyi görüyordu artık. Bu çehre, bütün Moğollarınki gibi, her türlü duygudan uzaktı, ifadesizdi. Oysa sesi bambaşkaydı, sahibini ele veriyordu. Duygulu, hüzünlü, zaman zaman da gülen, bazen seven, bazen de iğrenen bir sesti bu. Dededen bahsederken kullandığı bütün kelimelere rağmen, onu çok sevdiğini ve özlediğini fark etti Yunus. Dededen konuşmak istedi bu yüzden.

– Deden Anadolulu muymuş, yoksa oralardan mı?

– Oralardan, lâkin ille buralara gelmek isterdi, ben gidemezsem sen git, derdi. O yüzden zaten ordudan kaçıp, askerlikten sıyrıldım. Onun görmek istediği yerleri göreyim istedim. Bir de artık bıktım galiba can almaktan, bilmiyorum. İğrendim gibi... Öyle galiba.

– Beğendin mi Anadolu'yu?

– Konya güzel. Köyler yoksul. Yine de Moğol'um diye benden korkmalarına rağmen, aç olduğumu öğrenince yemek verdiler, onlara askerlerle bir ilgim yok dedim hep, kervanlara katılıp geldim. Aslında sepet örerim, satarım dedim. Köyün birinde de birkaç sepet örüp, onlara bizim usul örmeyi öğrettim. İyi insanlar. İnsanlar iyi ama bizimkiler çok korkutmuş bunları.

– Öyledir.

– Peki derviş, bana yemeği nereden bulacaksın?

– Dergâhta; konuklara açıktır dergâhımız, karnını doyurur, bir güzel dinlenirsin, hamamımız da var, gönlün çekerse gir de yıkan.

– Şam'da yıkandım, hem de bir beyin mermer hamamında.

– Şam'dan bu yana epey zaman geçmiştir.

– Tekrar yıkanacak kadar mı?

– Evet, deden sana öğretmedi mi bunları?

– Doğru, öğretti. Hatta her namazdan önce abdest aldırıyordu.

– Tamam işte.

– Artık dedem yok!

– Artık ben varım, onun yerine!

Ögedey, Yunus'un yüzüne baktı, baktı:

– Ekmeğim suyum olsun, dedi, gerçekten benzersin ona, ama o çok yaşlıydı! Hıı bak, istersen Muhammed diyebilirsin bana. Ama deme. Bizden biri işitirse…

– Demem, dedi Yunus.

Tekkede Yunus'un yanında köylü kıyafetiyle genç, iri yarı bir Moğol'un geldiğini görenler, hayretler içinde kaldılar. Yalnız Musa çok güldü:

– Gördünüz mü dervişler, dedi, tekkeye bir sakat, bir zenci yetmemiş de, bir de Moğol gelirmiş, gayrı pek hoşlanır Tapduk Sultan! Ne de bereketliyiz!

Yunus, Ögedey'i, "Türkçe bilir, askerlikten ayrılmış bir Moğol kardeşimizdir." diye tanıttı, başka izahat vermedi, önce onun güvenini kazanmak istiyordu.

Ögedey, yemek yemeden önce yıkanmayı tercih etti. Sofrada fazla konuşmadı, üç günlük açmış gibi yedi içti. Sohbete katıldı, hiç soru sormadı ama, anlatılanları can kulağıyla dinledi. Çıktıktan sonra Yunus'a, "Sanki bir başka dille konuşurlar, hiçbir şey anlamadım, dedi.

– Yine de içim rahatladı, yani şey gibi, güven gibi… "Burada bana düşman yoktur," dedim.

– Allah'ın evinde kimse kimseye düşman olmaz, dedi. Allah'ın evi nerededir diye sorarsan, O, her yerdedir derim ama insanlar maalesef bunun idrakinde değiller.

– İdrakinde olsalar, kimse kimseyi O'nun önünde pek öldüremez, dedi Ögedey.

– Düşman da olmaz!

– Evet, mümkün, dedi Ögedey.

Yunus, dedi ki:

– *Yetmiş iki millete bir göz ile bakmayan, / Halka müderris olsa, hakikatte asidir.*

– Bu sanırım, güzel bir laf ama dilde kalır, dedi Ögedey.

– Biz dervişler, önce gönlümüze indirmeye çalışırız bu manayı, sonra dilimize, elimize veririz, ki işitenler de bir an durup düşünsün, görenler bizleri taklit etsin.

– Daha çok beklersiniz, dedi Ögedey. Eğer beni etkilemek için konuşuyorsan… Her neyse, söyleyeceğimden vazgeçtim.

Birkaç gün tekkede kaldı Ögedey, savaştığı yerlerdeki insanları, kendisine garip gelen âdetlerini, komik olayları anlattı dervişlere, onları güldürdü fakat kendi yaptıkları soykırımdan, yakıp yıkmalardan, onca insanın ve onca kıymetli eserlerin, kitapların kül oluşundan hiç bahsetmedi. Dervişler de sormadılar.

Bir sabah, Ögedey'in yatağını boş buldular, anlaşılan gece kaçmıştı. Musa:

– Öyle usta bir derviş getirdin ki bize, birdenbire yok olmuş! diye haber verdi Yunus'a, kendince alay ediyordu. Yunus, bir duraladı, düşündü:

– Geri gelecektir, dedi.

– Yahu hiç korkmadın mı ondan, diye sordu biri.

Yunus'un gönlü konuştu:

– Aşkın askeri gönlüm evini öyle bir sarıp sarmaladı ki, canım öyle bir tutsak oldu ki... Artık bundan sonra düşman Tatar bana ne yapabilir?

– N'apacak olur mu, hiç olur mu, seni öldürebilirdi!

– Denedi, fakat öldüremedi, iyi bilirsiniz, canımız öyle bir kuştur ki yalnız Allah istediği zaman uçar gider, buna vasıta olan da önemli değildir.

Ögedey konusunda artık Yunus'a takılan olmadı.

Bir akşamüstü, Aziz geldi tekkeye, Yunus'u buldu, genç adam şaşırdı:

– Hoş geldin Aziz, bizimkileri de getirdin mi?

Kucaklaştılar ama Aziz, Yunus'un gözlerine bakamaz gibiydi.

– Sen de bir şey var, dedi Yunus, ne var?

– Hele bir eve doğru gidelim yârenim.

Yokuş aşağı yavaş yavaş yürürlerken Yunus, aklına gelenden korktuğu için bir şey soramıyor, Aziz ise ona kötü haberi vermiyor, Zehra gelin söylesin istiyordu. Hiç konuşmadılar.

Kapının önünde Yunus:

– Pekâlâ, dedi, anladım Aziz.

Sesi titremiyordu, sağlamdı fakat içinde binbir acı yoğunlaşıyordu sanki, eşiğin üzerine çöktü, başını elleri arasına aldı; için için ağladı, neden sonra, sordu:

– Bari her bir işini tam gördünüz mü?

– Dinimiz ne emrediyorsa.

– Zaten kendisi de orada yatmak isterdi herhâlde, içini çekti Yunus, nefesini alev misali salıverdi.

– Şunu bilhassa söylemeliyim; Nefise Ana'ya, gelmişken keşke burada ölüversem, burada yatsam, demiş birkaç kere. Hatun yeminle söyledi.

– Demek Nefise Ana hayatta!

– Evet…

Yunus kalktı:

– Haydi içeri girelim, dedi.

Sonraki günler, Yunus'a, karısını ve çocuklarını teselli etmek düştü.

Musa da derslere geldikçe, hissettirmeden bu konuya dokunuyor, çocuklara hayatın değerlerini, ölümün tabiiliğini anlatıyordu.

Evlerinde esen bir ılık sevgi rüzgârı eksilmişti ama geçen zaman neyi halledip çözmez ki… Elif Kadın'ı hiç unutmadılar, lâkin yokluğuna alıştılar.

Annesinin vefatından kısa bir süre sonra Yunus, tekkenin uçsuz bucaksız bahçesinde gezerken, Mustafa Efendi'nin, dergâha yeni gelen gençlerle, bir ağacın altında oturup konuştuğunu gördü. Aklı; "Hemen dön geri!" dedi, çünkü bugünlerde kimselerle görüşmek istemiyor, ığıl ığıl kanayan yüreğiyle yalnız kalmayı tercih ediyordu. Fakat gönlü sürükledi onu, gençlerin arkasına oturup dinlemeye başladı. Mustafa Efendi:

– Sülûk, Allah'a varış yoludur, diyordu, işte bu bizim yolumuz; sıfatları ile tanıdığımız Allah için kullara hizmet ve onları sevmek esaslarına göre kurulmuştur. Çünkü bu iki şey gönlü yumuşatır, bilirsiniz gönül ise O'nun yeridir. Tanrı, kirden pastan temizlenmiş, kinden arınmış bir gönülde yer ister. Evet, temiz ve geniş bir gönül, gönül alçaklığı ve ibadet ve içinde sevgi, saygı bulunan bir hizmet kullara... Çünkü burada hep işiteceksiniz: Hakk'a hizmet, halka hizmet; halka hizmet, Hakk'a hizmettir. Çünkü Hak, halkın hakikati; halk, Hakk'ın zuhurudur. Sizler bu saydıklarımda ceht, yani sıkı bir çalışma gösterirseniz, öbür dünyayı beklemenize gerek yok, bu dünyada Yaradan'ınıza kavuşabilir, O'nun Dîdar'ını görebilirsiniz.

– Sadece yüzünü mü, diye sordu biri.

– Biz, yüzü diyelim de...

dedi Mustafa Efendi, o sırada Yunus'u gördü:

– Derviş, dedi birkaç gündür rastlaşamadık seninle, Allah sabır versin, belki haberin yoktur, senin gelemediğin geceler, yedi gece biz burada toplaşıp annen için okuduk.

Yunus bağır bastı:

– Sağ ve var olun, dedi.

– Buraya gelmen pek iyi oldu, bu çocukların birçok sorusu var, azıcık sen konuş da ben dinleneyim.

Yunus kendini çaresiz hissetti, kırık dökük sordu Mustafa Efendi'ye:

– Ne konuşabilirim ki?

– Ooo, ezelî ve ebedî soruları var; insanın dünyaya gelmesindeki amaç, ölüm, aşk, nereden gelip nereye gidiyoruz, ne hâldeydik ne hâldeyiz, ilim nedir falan filan...

– İyi ya efendim, dedi Yunus, biz bunları Tapduk Sultan'ın ve sizin yaptığınız sohbetlerden öğrendik. Şimdi neden benim anlatmamı istiyorsunuz, hem de bu perişan hâlimde?

Mustafa Efendi, sanki onu işitmemiş gibi, sırtını bir ağaca dayayıp gözlerini kapattı.

Yunus, iç çekti, kendisine dikilmiş altı çift göze baktı, bu gözler tanıdıktı, sanki sekiz yıl evvelki Yunus'un gözleriydi, böyle parlak ve meraklı… İçinden, "Selâmünaleyküm genç Yunuslar" dedi, konuşabilmek için Tanrı'dan güç istedi. Sonra, bir zamanlar Mustafa Efendi'nin ona anlattıklarını, gençlere anlatmaya başladı:

– İnsanın dünyaya gelmesindeki amaç, Allah'ı tanıyıp bilmesidir. Allah'ı nasıl tanıyıp bileceğiz? İşte burada Peygamberimiz Efendimiz'in bir hadisi imdadımıza yetişiyor, o demiş ki: "Nefsini bilen, Rabb'ini bilir." Bu fevkâlâde mühim bir hadistir, çünkü insanı manevi bilgilerle zenginleşmeye teşvik ediyor, hep biliriz, manevi bilgilerden yoksun kişi, istenilen olgunluğa ulaşamaz. Geniş ve derin bir nefis bilgisinden mahrum olan kişi ise kendi özünden, dolayısıyla Allah hakikatinden habersizdir, isterse Bağdat'a sultan olsun! Fakat kişi nefsini nasıl bilecek? Bunun için bir mürşit eli tutmak lâzım gelir. O seni, senin kendi mizacına ters düşmeyecek şekilde yetiştirir. Ben kendi deneyimlerimden bahsedeyim; biliyorsunuz nefsin ikinci kademesi, "levvâme, yani kınayan nefistir."

Ben kendi hesabıma, kınayan nefsimden çok faydalandım; çünkü o bana yaptığım veya düşündüğüm kötülüğü ve dolayısıyla yaptığım iyiliği, düşündüğüm iyiliği gösterdi, işaret etti. Böylece kendi kendimi anlamama, kötülüklerden uzaklaşmama sebep oldu. İnanır mısınız, hâlâ daha kınayan nefsime müracaat ettiğim olur. Nerede hata yaptım, yapmaktayım, neden, nasıl vazgeçerim diye sorarım, cevap bulmaya çalışırım. Yani bu, kişinin kendi kendisine yaptığı bir eleştiridir, o kişiye doğruları gösterdiği için de faydalıdır. Şimdi gelelim, sizleri korkutan ölüm gerçeğine. Elbette bilmeyen insan için, fânilik duygusu, şu dünyada geçici olduğunu bilmek, tedirgin edicidir. Aslında ölüm düşüncesinden kaçmamak, üstüne üstüne gidip, onu anlamaya çalışmak lâzım gelir. Mesele nedir; ölüm, yok olmak mı?

– Evet, dediler.

– Hayır, dedi Yunus, çünkü insan varlığı bu dünyada başlamaz ve bitmez! Can, ezelden beri vardır. Can, tecrübeler geçirerek, bunların sonuçlarından faydalanıp olgunlaşmak için dünya gezisi veya gezileri yapar. Belki yalnız bu dünyaya değil, diğer âlemlere de gider. Bu gezi veya geziler tamamlandıktan sonra da can, yoluna devam edecektir, ta ki O'na ulaşabilsin… Bir şiirimde; *"Ölen hayvan imiş, âşıklar ölmez"* demiştim. Bu, doğrudur. Ten ölür, çürür, toprağa karışır, başka bir bedene, hayat vermek için... Can, ruh yahut gönül dediğimiz ölücü değildir, çünkü onun özü Tanrı'dandır, Tanrı'nın bir parçasıdır. Bu yüzden ölüm sizi hiç korkutmasın, onu hayatın gerçeklerinden biri olarak kabul edin ve hiç ölmeyeceğinizi düşünün.

Deminden beri, söylenenleri yarı kapalı gözlerle dinleyen esmer bir genç, gözlerini açtı:

– Derviş Yunus, dedi, işittik ki annen ölmüş ve sen de çok üzgünmüşsün.

Yunus yine mahzun, tebessüm etti:

– Ben size hayatın gerçeklerinden biri olarak kabul edin derken, giden annenizin arkasından üzülmeyin demedim, fakat üzüntünüzde korku olmasın, isyan olmasın dedim. Yoksa sevdiği birisini kaybetmek, her gönüle hüzün verir, o kadar. Ben annemi, hep evimin direği olarak gördüm fakat şimdi o direk yıkıldı ve yok oldu, şu dünya hayatının içinde yaşayan Yunus'a göre... Evet madde kayboldu fakat ben onun bir yerlerde, başka sorumluluklarla, başka işlerle yaşadığını biliyorum. Çünkü o kadın, bu dünyada çeşitli zorluklara tahammül edip, üstesinden gelebilmek için, hep iyiye, hep sevgiye doğru değişime uğramıştı, ölüm değişimi de arkadan geldi. Biliyorum yine yürüyor, yine değişmek için!

– Birçok şiirinde aşktan bahsediyorsun, aşk nedir Derviş Yunus?

– Can, kendisine şah damarından daha yakın Olan'ın cazibesine kapılmış, bu cazibeyle yanarken O'na doğru çekilmektedir ve o kişi, kendi iradesiyle Yaradan'ına doğru uzanır, uzanmak ister, kâh düşer, kâh kalkar ama hep uzanır… İşte bu karşılıklı uzanışın, derin, çok derin hasretin ifadesidir aşk diye isimlendirdiğimiz...

– Fakat bu zamanla olur, hemen birden olmaz değil mi?

– Evet, zaman zaten nedir ki, bir kemal yolu, bir aşma, bir tekâmül yolu çizmez mi zaman? Deneyimlerin toplamı ve sonucu değil midir zaman? Zaman, gönülle aklın yavaştan başlayan ve giderek sıklaşan bir alış verişi, değil midir? Akıl ruhla beraber yaşar, tenle değil.

– Yani ruh giderken, o da gider…

– Evet, bütün hatıraları ile. Anca buraya gelirken, oradaki hatıralarından epey kopuktur, kim Elest Bezmi'ni tam hatırlayabilir meselâ, yahut daha öncesini, O'nunla bir olduğumuz vakti? Ve burada aklın, gönlün emrinde olursa güzeldir.

– Manevi ilimsiz olgunluğa varılamaz dedin, bunu biraz daha izah eder misin?

– İlim, önce kendini bilmek, böylece parça varlıktan yola çıkıp Mutlak Varlık'ı bilmek, O'nun sırlarına ulaşabilmektir. İşte bunlar, ancak ve ancak ilâhî bilgiyle idrak edilebilir. Şimdi hekimlik ilerledi meselâ, bir kere muayene ederek, hekim, annemin karnının içindeki uru keşfetti, bu maddi ilimdir, bu bilgiyle, afyonlu toz vererek annemin sancılarını azaltabildi. Fakat yalnız bu ur ve onun ilâcı bilgisiyle Mutlak Varlık'a erişebilmek mümkün değildir. Maddi bilimle, anca Yaradan'ın insandaki ve dünya üzerindeki maddi mucizelerini öğrenebilirsiniz. Bu kötü müdür, hayır çünkü Cenab-ı Hak, her iki ilimle de uğraşmamızı bizden bekler. Lâkin gönül ilmiyle, ilâhî bilginin gösterdiği yoldan gitmek, meselâ benim için tercih edilecek bir durumdur, hekimse bunu istemeyebilir. Şimdi aklıma geliveren iki âlim, meselâ takriben bundan iki yüz yıl önce doğup yaşamışlar ama, her ikisi de hem dünya ilmiyle, hem de Allah ilmiyle meşgul olarak ünlü olmuşlardır. Bunlar İbn Sina ve Farabi'dir. Birincisi; madde üstü ilmi, Kur'an, göklerin bilgisi, doğa bilgisi, matematik ve hekimlik bilgisi üstadıdır, ikincisi yine Kur'an, kâinat bilgisi, siyaset ve felsefe üstadıdır. Her ikisi de Yunanlı filozofların eserlerini şerh etmişler, eleştirilerini yapmışlardır. Velhasıl bu ilimlerden biri, diğerine mâni değildir, belki sizlerin içinden de böyle büyük bilgeler çıkabilir. Ancak ikisi de din bilimi âlimiydiler, Hak âşığı değildiler. Bu bilgileri, bana rahmetli Sıddık Hoca'm vermişti. Kendisi, aklı gönülden yüce tutan bir mizaca sahipti, benim de öyle olmamı isterdi, lâkin ben gönül ilmini tercih ettim.

– Ben de kendim için öyle isterim, dedi biri.

– Hayırlı olsun inşallah, şimdi gelelim, bizim dervişlik ve âşıklık durumuna; Peygamberimiz Efendimiz'in sözünü bir kere daha zikredelim: "Nefsini bilen, Rabb'ini bilir." Demin

de söylediğim gibi, bir mürşit eli tutması ve şu dünyaya ait rabıtalarını, mümkün olduğu kadar azaltması, dünya şeylerine bağımlılığını kesmesi gerekir. Nefis temizliği gerekir. Ki hakikat bilgisiyle meşgul olabilelim. Hakikat bilgisi; Yüce Allah'ın manevi sırlarını bilmektir. Cahil kişi, ne Kur'an ne başka bir ilim yapar, ne de Hak âşığı olabilir. Unutmayın ki, sevgili Peygamberimiz, kendisine her işte engel olmaya çalışan kötü birine, sadece "cahil" ismini takmıştı. Cahillik kötülükle baş başa yürür.

Gençlerden biri:

– Ebu Cehil, diye fısıldadı.

Yunus devam etti:

– Evet, hakikat bilgisi, ben buna "marifet" de derim, bazı şiirlerimde rastlarsınız. Evet marifete ulaşan biri, artık üstün insan olmuştur. Bu dünyadan geçtiği gibi, artık ahiretten de geçer. Ona artık ne bu dünya, ne öbür dünya lâzımdır gerçekten. O kişi, yalnız Hak sırları ile uğraşmayı seçer. Gayesi, O'nun Dîdar'ını bu dünyada görebilmektir. Üstün akıl, artık dışa değil içe, söze değil öze bakar. Bir şiirimde: *"Başında aklı olan ahirete amel etmez / Hurilere aldanmaz, göz ile kaştan geçer."* demiştim. İşte bu beyitte ifade ettiğim, benim gerçek inancımdır.

– Bütün şiirlerinde gerçek inancını mı ifade edersin?

– Evet, yazdığım zamandaki gerçeğimi, inancımı. Ölümden korktuğum zaman bunu söyledim meselâ, ölümün olmadığını anladığım zaman ise onu söyledim. Dikkat ederseniz, insanı değiştiren, doğruya götüren şeylerin başında bilgi gelmektedir. Eveet, bizler, tasavvuf ehlinden bazılarımız; Kur'an, âlem ve insanı, birbirlerinin aynası olarak görürüz ve bilin ki, "Olan"; yalnız Tek Mutlak Varlık'tır, onun vücududur. O kadar, başkası değil. Bu inancımıza göre; Kur'an, üstün insanın, yani insan-ı kâmilin ve dolayısıyla kâinatın tam bir metnidir.

– Derviş Yunus, bir şiirinde şöyle demişsin: *"Dört kitabın mâ'nisi bellidir bir Elif'te / Sen, elif dersin hoca, mânası ne demektir?"* Bunu biraz açıklar mısın?

– Dört kitabı biliyorsun, değil mi, Kur'an, İncil, Tevrat ve Zebur. İşte bu dördünün toplam anlamı, Hakk'ın bizzat Zât'ı demektir.

– Yani?

– Şöyle ki, Kur'an Zât'ı temsil eder; Zât'ın isim ve sıfatlarının gerçeğidir. Zebur fiiller, Tevrat sıfatlar, İncil ise isimler tecellisidir. Böylece dört kitabın manası, Hakk'ın bizzat Zât'ı demektir. Ve elif, bildiğiniz gibi, Allah isminin ilk harfidir.

– En başta, candan bahsederken, onun dünya gezisi ve gezileri dedin, başka âlemlere dedin, geziyi anladım fakat "gezileri" ne demek?

Yunus, bir duraladı, sakalını sıvazladı, o sırada Mustafa Efendi gözlerini açtı, gülümsedi Yunus'a, dedi ki:

– Şimdi bırak bunu cevaplamayı, gençleri de bırak şu anlattıklarını bir iyice hazmetsinler, eminim birkaç gün sonra sana yeni sorularla gelirler.

Yunus, hiç farkında olmadan:

– Tabii, dedi, ormanda ağaç kesmiyorsam, evde marangozluk yapmıyorsam, mutlak burada tekkedeyimdir. Ne vakit isterlerse gelsinler, dedi.

Sonra söylediğinin idrakine vardı. Demek kendisi de Mustafa Dede'nin yolundaydı, çevresine toplanan gençleri aydınlatacaktı bundan böyle! Öyle söz vermişti. "Yirmi sekiz yaş için daha erken değil mi?" diye geçti içinden. Fakat gerçekte o, yirmi sekiz yaşında mı idi?! Ve Yunus, kalbinin üzüntüsünün ne kadar azaldığını, nasıl ferahladığını fark etti. Demek gençleri aydınlatması, bir şekilde kendi aydınlanması olmuştu… Boşuna demiyordu Tapduk: "Veren, mutlaka alır" diye. İki gündür Dost'unu görmemişti, onu müthiş özlediğini

düşündü, şimdi hemen eve dönmeyip, geceki sohbete katılmaya karar verdi.

Yunus tekkeye geleli on yıl geçmiş, genç adam otuzuna basmıştı. Dîdar özlemi hâlâ devam ediyor, genç adam kâh durgunlaşıyor kâh ellerinden kalbine, kalbinden ve göğsünden ellerine doğru alev alev yanmaya devam ediyordu. Uykuları pek azalmış, yemekle zaten arasını soğutmuş, bir tek kana kana su içiyordu, ama bu su da onun ateşine hiç kâr etmiyordu. "Koca koca nehirler bile işime yaramaz benim, ille bir denize kavuşabilsem." diyordu. Deniz hayaliyle avunduğu bir akşam geç vakit; gönül, Allah'a biraz sitem ederek yalvardı:

Sensin bu gözümde gören, sensin dilimde söyleyen,
Sensin beni var eyleyen sensin hemin, önden sona.

Sen kim dedin yâ Rab bana, "Ben yakınım senden sana"
Çün yakınsın benden bana, görklü yüzün göster bana.

Fakat Tanrı, Dîdar'ını göstermedi…

Soğuk bir gündü, bir haftadan beri yağan kar, yerde donmuş, ısıran bir rüzgâr esiyordu. Yatsı namazından sonra, kaftanının üzerine giydiği derviş hırkasına sıkı sıkı sarılmış Yunus, eve dönüyordu ki, bir çalılığın ardından; "Pışt pışt" diye ses işitti. Durdu, çevresine bakındı, bir şey göremedi, tekrar yürümeye başladı, tekrar işitti aynı sesi. Bu sefer artık emin oldu, pışt pıştlar, geçtiği çalılığın arkasından geliyordu. Döndü geri, acaba donmak üzere olan bir çocuk muydu, yoksa yaralı bir hayvan mı ki, inlemesi Yunus'un kulağına pışt pışt gibi gelmektedir. Varıp çalılığı araladı ve orada, yere çömelmiş titreyen bir adam gördü; "Yunus dedem" dedi adam, Yunus tanıdı.

– Muhammed Ögedey! dedi, Allah aşkına n'apıyorsun orada, niçin saklandın?

Ögedey, Yunus'un boynuna atıldı, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

– Dün geceden beri burada senin yolunu gözlemekteyim.

– Bu soğukta oturup beklenir mi, neden gelmedin dergâha?

– Yüzüm yoktur, hem zaten önce senin beni bağışlaman gerekmektedir.

Ögedey'in titremesi, bir elektrik cereyanı gibi Yunus'a geçti.

– Haydi haydi, diyebildi, eve dönüyordum, gel benimle.

– Evine gelmeye lâyık değilim!

– Ben gel dedim, yürü.

Evde ocağın kenarında sıcak darı çorbasını içip ısınan Ögedey, Zehra ve çocuklar yatmaya gittikten sonra ancak hikâyesini anlattı. Aslında dergâhtan, oradaki kişilerden çok memnun kalmış, hele dedesine benzeyen Yunus'u çok sevmiş, Tapduk'tan çekinmiş ama yine de saygı duymuş. Lâkin bir arkadaşı ile hesaplaşması varmış, adam bundan borç almış, ödeyemiyormuş, Ögedey'in niyeti, adamdan artık bu kez parasını alıp, sabah ezanı okunmadan yine tekkeye dönmekmiş. Fakat nasıl olduysa olmuş, adam parayı vermediği gibi, bir de alay etmiş bununla. Bu da o kadar kızmış, o kadar kızmış ki… Ögedey, hikâyenin burasında duraladı, tekrar ağlamaya, Yunus'tan bağışlanma dilemeye başladı, Yunus:

– Ne yaptıysan, seni Allah affetsin, diye susturdu onu.

Ögedey devam etti:

– İşte o kadar kızdım ki, kendime hâkim olamadım, hançerledim onu, şöyle yaralayıp bıraksam ya, haayırr, işte ölünceye kadar hançerledim ve sonra aklım başıma geldi. Bu günahla artık tekkeye dönemem dedim kendi kendime, sabahın ala karanlığında kaçmaya başladım. Kaçtım kaçtım…

Yollarda, kimi zaman köylerdeki evlerden ekmek su istemiş, evvelâ korkup çekinmişler ondan ama sonra vermişler istediklerini. Kimi zaman otlarla, alıçlarla doyurmuş karnını,

hep kaçmış… Bir zaman sonra, koruma arayan bir kervan başı ile ahbap olmuş, onun kervanına koruma olarak girmiş, kendi gibi birkaç tane daha Moğol varmış böyle çalışan. İşte yedi sekiz ay, çeşitli köy ve şehirlere uğrayarak, ta Ayıntap'a kadar gitmişler. Büyük ve çok eski bir şehirmiş, yeri önemliymiş, çünkü Mısır'a, Suriye'ye giden, oradan Anadolu'ya gelen kervanların kavşak noktasındaymış. Bu yüzden şehirde dünyanın her tarafından gelen adamlar dolaşırmış, Araplar varmış, onlar eski sahibi imiş buraların, Bizans'tan almışlar, Ayıntap'ı. İsmini de Dülük koymuşlar. Son zamanlarda, Moğollardan kaçan Türkmenler de oraya yerleşmişler. "Baycu Noyan'ın karşısından nereye kaçarsan kaç, takip edilirsin!" İşte bir süre Moğollar idare etmiş şehri, ama çok cami, ev, medrese tahrip etmişler. Sonra, onların elinden Memlükler almışlar. Bu Memlükler de, "inanılası değil", meğer bir Eyyûbî sultanının köle askerleriymiş, çoğu da işte Türkmen'miş. Kendileri baş kaldırıp devlet kurmuşlar da, kölenin devleti olmuş! Kulağa komik geliyor! Ama olmuş işte. İşin tuhafı, bunların elinden çok da iş gelirmiş, bu da "inanılacak gibi değil", taş, mermer, bilmem tuğla kullanarak renkli renkli binalar yaparlarmış, camiler, medreseler falan, çok süslüymüş işleri… Ayıntap'ın o çok burçlu, çok kuleli kalesi de o kadar eskiymiş ki, kimin tarafından yapıldığı belli bile değilmiş. Şimdi sanki içinde hortlaklar da dolaşıyormuş. Ama pazarı çok eğlenceliymiş, olmadık mal varmış içinde, hele o baharatlar, kokuları, bütün şehri sarmışmış zaten. Garip kıyafetli birçok insan dolaşır, ya bir şeyler satar, ya fal bakar, ya bir hüner sergilerlermiş. Ögedey orada çok insanla ahbap olmuş, Moğolca konuşmuş, Türkçe konuşmuş, hep anlaşmış. Nihayet Ayıntap'a yerleşmeye karar vermiş, bir sepetçinin yanında çalışmaya başlamış, yalnız sepet değil, hasırlar falan da yapıyorlarmış. Ögedey sustu.

Yunus'un kafasında bir Antep canlandı ki ne canlanma… Bir kervana takılıp, o da gidip görmek istedi. Ögedey'in anlattığı her şeyi, anlatmadıklarını da... Zaten bir zamandan beri, gezip uzaklara gitme sevdası depreşip duruyordu içinde.

Ögedey anlatmaya devam etti: Bir gün kara kara bıyıkları çıkmış, kara yüzlü bir Ermeni falcı kadın onun falına bakmış. "Senin yerin bu şehir değil." demiş ve inanılası değil, aynen dergâhın bulunduğu yeri tarif etmiş: "Buradan çok uzakta, bir ormanlık dağın yamacında oturan iyi insanlar var, senin yerin onların arasındadır. Kaderin onlara bağlanmıştır." demiş. Ögedey o kadar heyecanlanmış ki, başından geçenleri olduğu gibi anlatmış falcıya, Yunus'tan bahsetmiş; cinayetinden ötürü, o iyi insanların arasına gitmeye yüzü olmadığını söylemiş. Falcı da, "Kim kaderinden kaçmış ki, sen kaçasın koca adam," demiş, "Var git onları bul." İşte bu tarafa dönme ateşi o vakit basmış içini, kararı kalmamış, sepet örmekten sıkılmış, pazarda ona buna bakıp eğlenememiş. Artık, canları ile oynayan canbazlar, ateş yiyiciler bile ilgi çekici gelmemiş ona. Şu malûm kadınları ziyaret etmeyi bırakmış. Arayıp o falcıyı tekrar bulmuş; "Dönersem eğer beni bağışlarlar mı?" diye sormuş. Falcı; "O seni ilk götüren bağışlarsa eğer, öbürleri de bağışlar" demiş, iki misli para almış bu sefer. "Bir daha gelirsen, üç misli alırım" demeyi de ihmal etmemiş ve Yunus'un onu bağışlayıp bağışlamayacağını da bilmediğini söylemiş. "Siz çekik gözlülere yollar kısadır, git kendin sor." demiş.

İşte böyle Ayıntap'ta korkusuzca, hayatından pek memnun yaşayıp duran Ögedey'e olanlar olmuş, gayrı hep Yunus'u ve tekkeyi düşünmekten kendini alamıyormuş. Kafası o kadar karışmış ki, dedeyi Yunus'la karıştırmaya başlamış, sanki onu evlât edinen, bakıp büyüten, ders veren dede değilmiş de, Yunus'muş! Ve işte bu taraflardan geçecek olan bir kervana yine koruma olarak katılmış, iki yıl önceki cinayetinden yakalanma

ihtimaline rağmen, hiç korkmadan bu civara gelmiş, gündüzleri uyuyup, geceleri yürüyerek varıp köyü bulmuş, o çalının arkasına saklanmış! Şimdi eğer Yunus onu affederse tekkeye dönecek, yok affetmezse kendini öldürecekmiş!

Yunus tebessüm etti:

– Öldürdüğün onca adama, bir de kendini mi ekleyeceksin a koca adam, dedi. Hem sen Ayıntap hakkında bu kadar bilgiyi nereden öğrendin?

– Dedim ya, çok kişiyle ahbaplık ettim, Araplar bilhassa çok geveze oluyorlar, Türkler suskun. Neyse Türkçe bilen Araplardan öğrendim birçok şeyi. Hatta bir iki kelime derken, birazcık Arapça da kıvırır oldum. Lâkin sana bir şey söyleyeyim mi, onların İslâmiyet'i, benim içimi açmadı. Ben yine puta tapan oldum, orada onların yanında, fakat doğrusu bu, beni de Müslüman etmek için çok çalıştılar!

Gülmeye başladı Ögedey, sonra birden sustu:

– Şimdi söyle bana, dedi, bağışlayacak mısın beni, yoksa ben…

Yunus sözünü kesti:

– Yüce Allah'ımız, daima tövbe kapısını açık bırakmıştır. O böyle olduktan sonra, bana affetmemek yakışmaz, dedi. Evet, bağışlarım bağışlamasına da, sen de bana söz vereceksin, bir kere yine puta tapan olmayacaksın, yine cinayet işlemeyeceksin, tövbe edeceksin bunlar için.

– Tövbe ederim, işte tövbe ediyorum, senin ve her yerde olan Allah'ın karşısında! Zaten Ayıntap'ta da canım, sahiden puta tapan olmadım ki, öyle göründüm.

– Öyle de görünmeyeceksin!

– Görünmeyeceğim!

– Evet, bir bu. İkincisi, yine bana haber vermeden tekkeden kaçmak yok!

Ögedey düşündü biraz, sonra kararlı bir sesle:

– Hayır kaçmam, dedi, söz veriyorum sana.

– O hâlde, sana ben ders vereceğim, Kur'an okumayı belleteceğim ve âyetlerin anlamlarını bir bir açıklayacağım, sonra istersen Tapduk'un izniyle sen de derviş olabilirsin.

Böyle söylerken Yunus, üzerine bir sorumluluk daha aldığının farkındaydı, bu da hoşuna gidiyordu. Onu aklı başında bir Müslüman yapabilirdi ama ondan ötesine pek karışamazdı. Tapduk'un ne diyeceğini bilemediği gibi, Ögedey Muhammed'in, ki artık ismi Mehmet olmalı, öyle çağırmalıydılar onu, bir derviş gönlünü kaldırıp kaldıramayacağını da bilemiyordu… Onun nefis temizlemesinin pek zor olacağı kanaatindeydi.

– Fark etmişsindir belki, biz adı güzel, görklü Muhammed'e saygımızdan, tam onun ismini vermeyiz de, çocuklarımıza Mehmet, deriz. Sana da artık Mehmet diyelim, ne dersin?

Yunus'un kendisini affetmesinden ve ona hocalık edeceğinden o kadar memnundu ki Ögedey, hemen kabul etti. Ancak bir sorusu vardı; acaba Tapduk onu dergâha kabul eder miydi?

– Eder, dedi Yunus kesinlikle, dervişlik meselesi ayrı. Sen ister misin, o, kabul eder mi bilmem ama dergâhta kalmana, ders görmene, genel sohbetlere katılmana mutlak müsaade eder. Sana bir Mevlâna hikâyesi anlatayım, hiç ismini işittin mi, Konya'da çok ünlü bir eren vardır, ismi Mevlâna. Konyalılar onu severler ama müritlerinden hoşlanmazlarmış pek. Hikâye dedimse de bu ciddi, olmuş bir vaka ha… Neyse, "Mevlâna iyidir, müritleri kötüdür." diye bir laf çıkarmışlar. Bu söz, Vezir Pervâne'nin kulağına gitmiş, o da tasdik etmiş, "Doğrudur." demiş, gelip Mevlâna'ya söylemişler. O, bu vezire bir mektup yazmış, demiş ki: "Eğer benim müritlerim iyi insan

olsalardı, ben onlara mürit olurdum. Kötü insan olduklarından, ahlâklarını değiştirip iyi olmaları, iyiler ve iyi davranan insanlar sırasına girmeleri için, onları müritliğe kabul ettim."

Ögedey'in çekik, yumuk gözlerinden, gergin, keskin hatlı yüzüne iki damla gözyaşı düştü. Yunus, onun omuzlarını tuttu sıkı sıkı, yüzünü yüzüne yaklaştırdı ve sözüne devam etti:

– Bu olaydan sonra bir de şiir yazmış Mevlâna, Türkçeye tercüme edersek şöyle: "Tanrı'nın rahmetine mazhar olmuşlar, kurtulmuşlar; fakat aynı zamanda O'nun lânetine uğramışlar. Onlar, tedaviye muhtaç hastalardır. İşte biz, bu lânetlikleri rahmetlik yapmak için dünyaya geldik."

Yunus'un, Ögedey'in omuzlarını tutan elleri gevşedi, ona sarıldı, Ögedey de ona sıkı sıkı sarıldı. İri bedenine rağmen, âdeta Yunus'un kollarının arasına saklandı.

Ertesi gün tekkedekiler, Yunus'la beraber geri gelen Ögedey'i, gülerek karşıladılar. Bodur Musa bile memnun göründü; "Sen geri gelir, demiştin ya garip Yunus, iki yıl sonra da olsa, bak dediğin çıktı." Yunus:

– Derviş kardeşler, bu koca adam artık Ögedey değildir, dedi, ismi Mehmet'tir. Ona bundan böyle, Mehmet diye hitap edeceğiz..

– Hayırlı olsun ismi, ama bir Mehmet'imiz daha var unuttun mu Derviş Yunus, Kara Mehmet'imiz var. Gerçi bu ikisi birbirlerine hiç benzemezler ya; o, suskundur, bu konuşkan. Çenesi düşük Mehmet diyelim.

– Sizi gidi kendini bilmez, beni bilmezler! Koskoca Peygamberimiz'in ismine, çenesi düşük sıfatını mı lâyık görürsünüz? Bu olsa olsa Tatar Mehmet'tir, diye Bodur Musa kükreyerek cevap verdi.

– İyi, dediler, kabul ettiler.

– Ben sizlerin arasında kendimi Tatar kabul etmem!

dediyse de Tatar Mehmet, Bodur Musa, onu susturdu:

– E artık uzun etme sen de, bak, çenesi düşük sıfatından kurtardım boynunu!

* * *

Otuzu bulan insana, önündeki yıllar pek çabuk gelirmiş. çünkü artık zaman hızlanırmış!

Böylece Yunus, otuz beşine pek çabuk erişti, göz açıp kapayıncaya kadar bir zaman parçası sanki! Ancak istediği gibi, aşkı daha derinlere inmiş, daha bir yakar olmuş, böylece bir nehre atladığını düşünsek, sanki çevresindeki su kaynayacak ve Yunus'un ateşi sönmeyecekti! Dîdar hasreti, eskisinden daha fazla devam etmekte... Artık Yunus, bir zamanlar annesinin dediği gibi, sanki bir tahterevalli üstünde, iki aşırı uca gitmekte; zaman zaman, Dîdar görme umuduyla, çevresini şaşırtacak kadar coşkulu ve birden ondan hiç umulmayacak kadar kederli. Nasipsiz olduğunu düşünüyor, kendi yeteneğinden şüpheye düşüyor, Allah'ın onu hiç sevemeyeceğini zannediyor... Küskün. Bu hâliyle zaman zaman çevresindekilere haşin davranabiliyor. Sohbet ettiklerinin ödünü koparıyor bazen, bazen etrafını saran gençlere aşkını öyle bir anlatıyor ki; yüzünde geniş bir tebessüm açıyor, dilinde bülbüller şakıyor.

Bir akşam vakti, Aziz geldi onlara, at üstünde hiç durmayıp yol almış, işte akşam anca ulaşmıştı eve. Sevinç içinde kucaklaştılar. Yunus:

– Acelen neydi, yolda yatıp dinlenseydin bir gece, dedi.

– Acelem vardı, sana bir şey söylemem gerek.

– Ya, kuzum nedir bu söyleyeceğin ki, dur durak tanımaz?

– Hele bir nefesleneyim, dedi Aziz, şükürler olsun buraya vardım ya, elbet söylerim. Şimdi bana çorba yetiştirin, karnım çok aç.

Yemekten sonra Yunus sordu: "Neydi söyleyeceğin?" Aziz'se, "Çocuklar yatsın da sonra" diye cevap verdi. O zaman, Yunus, "Sana son şiirimi okuyayım." dedi ve okudu:

Aşkın aldı benden beni, bana seni gerek seni,
Ben yanarım dün ü güni, bana seni gerek seni.

Ne varlığa sevinirim, ne yokluğa yerinirim,
Aşkın ile avunurum, bana seni gerek seni.

Aşkın âşıklar öldürür, aşk denizine daldırır,
Tecelliyile doldurur, bana seni gerek seni.

Aşkın zencîrini üzem, deli olam dağa düşem,
Sensin dün ü gün endişem, bana seni gerek seni.

Eğer beni öldüreler, külüm göğe savuralar
Toprağım anda çağıra, bana seni gerek seni.

Ne tamuda yer eğledim, ne uçmakta köşk bağladım
Senin için çok ağladım, bana seni gerek seni.

Cennet cennet dedikleri, bir ev ile bir kaç hûri
İsteyene vergil onu, bana seni gerek seni

Yûnus çağırırlar adım, gün geçtikce artar odum
İki cihanda maksûdum, bana seni gerek seni.

– Çok güzel, dedi Aziz hayranlıkla.

Çocuklar Aziz'i tasdik ettiler. Zehra için için ağlıyordu. Yunus'la göz göze geldiler, kocasının gözlerinde ateşler gören kadın, başını eğdi. Yunus:

– Olmuyor, dedi, yetmiyor, bana yetmiyor.

– Sana yetmeyen ne yârenim?

– Hissettiklerimi, bu gönül tam söyleyemiyor.

– Eskiden de, bu gönül benden önde gidiyor, bana öğretiyor derdin!

– O zamanlar, bir günüm bir günüme uymazdı, şimdi bir dakikam, sonra gelene uymuyor Aziz, yârenim, ah yârenim! Bazen de öyle sakinim ki oysa, zaman geçip gidiyor, farkında bile olmuyorum.

Aziz, karşısında oturan Yunus'un ateşini hisseder gibi oldu, kıpırdadı durdu. Yunus, önüne bakıyordu, bir süre bir şey konuşmadılar. Zehra ve çocuklar; "Allah rahatlık versin." deyip içeriye çekildiler.

Aziz kalktı yerinden:

– Kalk, dedi Yunus'a, kalk dışarı çıkıp, hava alalım.

Dışarı çıktılar, bir epey yürüdüler. Yunus, daha bir sakinleşmiş gibiydi, dönüp kapının eşiğine oturdular. Yunus:

– De bakalım yârenim, de şimdi, ne diyeceksen.

– Senin dilince konuşursam; aklıma bir şey geldi, gönlüm de, aklım da kabul etti, hem de pek sevinip bayram ettiler… Diyeceğim o ki Yunus, senin bir oğlun var, benim kızıma uygun. Senin bir kızın var, benim oğluma uygun! Anladın mı?

– Eee, dedi Yunus.

– Diyeceğim o ki, şunları evlendiriverelim.

Doğrusu Yunus, yakında on yediye basacak oğlunu evlendirmeyi aklından geçirmişti ama kızı için hiç düşünmemişti. O daha küçüktü canım, başını babasının bağrına yaslayıp uyuyuveren bir küçük kız! Gerçi kaç yıldır bu işi yaptığı yoktu ama olsun, çocukken yapardı ya! Aziz, sabırsızdı:

– Eee yârenim, cevabın yok mu?

– Cevabım var tabii de, yani doğrusunu istersen Mehmet Gökçe'ye senin Ayşe Gülveren kızı almak bana şeref şan verir. Bilmezsin belki, Zehra da çok sevmiş onu, son defa dört beş yıl önce gördüydü ya, sizde kaldıkları vakit... Anamın vefatında… (İçini çekti.) Her neyse, biliyorsun, Mehmet Gökçe

marangozluğu benden devraldı, belki benden bile iyi kerata, tarla işi bilmez ama marangozlukla evini geçindirebilir, yani diyeceğim rahat ettirir Ayşe Gülveren kızı.

– Canım ondan bir şüphem yok, ayrıca senin gibi aşk peşinde de koşmadığı için, çoluk çocuğunu pek yalnız bırakmaz.

Yunus tebessüm etti:

– Doğrusu öyle, dedi, biliyorsun bizim Bodur Musa onlara ders vermişti de, ikisi de ona; "Bizi iyi birer Müslüman et, o bize yeter, ondan öte ders verme." demişler. Musa da şaşırmıştı, "Yahu bunlar babalarının şiirlerini bile derinine anlamak istemiyorlar!" diye eğlenmişti. Hey gidi günler, nasıl da çabuk geçti, demek Mehmet Gökçe evlenecek ha!

– Yunus yârenim işitmedin galiba, ben, kızını da oğluma isterim.

Yunus yalvarır gibi konuştu:

– Yahu etme Aziz yârenim, o pek küçük daha!

– Benim kız on altı yaşında! Seninki on beşe basmak üzere, hesabımca.

– Evet ama bana küçük geliyor işte, gerçi anasına yardımcı, kilim de dokuyor amma velâkin, gel isteme şu kızı. Haydi be canım, yok mu sizin köyde şöyle yüzüne bakılacak, helâl süt emmiş...

Aziz, Yunus'un sözünü kesti:

– Oo maşaallah! Kız al ama kız verme! Nerede bu bolluk yârenim, ama istersen, ille de on altıyı bekleyelim dersen, şimdiden söz keselim, çocuklara haber verelim, nişanlı saysınlar kendilerini, düğün için bir sene bekleyelim!

– Düşüneyim, dedi Yunus, hele bir anasıyla da konuşayım da. Doğrusunu istersen, ben bu kadar erken evlenmeyi doğru bulmuyorum ama... Daha gençliklerini yaşamadan kendilerini ev gailesi, çoluk çocuk arasında buluveriyorlar, oysa kendileri çocuk daha!

– Âdet bu, sen de erken evlendin! Yenge de on altı yaşındaydı! Sen de on sekiz falandın galiba!

– Evet, evet de... Yani o eskidendi! Artık daha bir ileriyi düşünmemiz lâzım, zaman hızla değişiyor. Evet, işin aslı faslı ne biliyor musun, kız çocuğundan ayrılmak zor, can içre oluyorlar kız çocukları, bilirsin.

– Doğru yârenim, onu da düşündüm, benim oğlan sizin köye gelsin, seninki bizim köye, böylelikle yine kızlarımız analarıyla, babalarıyla birlikte kalmış olurlar.

Sonra her şey çabuk olup bitti, yahut Yunus'a öyle geldi.

Yunus söylediği zaman Zehra; "Zaten benim aklımdan geçiyordu böyle bir şey ama, Ayşe Gülveren'i almak için, doğrusu kızı vermeyi pek düşünmemiştim" dedi, sonra kızı vermeyi kabul etti, ama hiç olmazsa on altı yaşına basması mutlak beklenecekti!

Çocukların dördüne de fikirleri soruldu, Yunus bilhassa ısrar etmişti bunun için.

Mehmet Gökçe ile Ayşe Gülveren'in düğünleri Sarıköy'de yapıldı. Aziz, hep Yunus'tan daha varlıklı olmuştu, eh, düğün de ona göre yapıldı. Bütün köy davetliydi; kuzular kesildi, tepsi tepsi pilavlar, tatlılar pişti… Erkekler arasında türlü yarışmalar yapıldı, at koşturuldu, ok atıldı, kılıç çalındı… Ozanlar kopuz çalıp türküler yaktılar. Kadınlar, hem yarışmaları seyrettiler, hem evlerde kendi aralarında eğlendiler, oynadılar.

Yunus, dört günlük izin almıştı Tapduk'tan, yetmedi... Bir hafta kaldı Sarıköy'de, her gün akşam namazından sonra mezarlığa gitti, annesi ve bütün yatanlar için Yasin okudu. Nurefşan'ın dedesi ile o eski sahipsiz mezarı da ayrıca ziyaret etti.

Yunus'u görmeye köyün bütün erkekleri geldi. Genç adamın gönlünün sükûnet bulduğu günlerdi; doğru, yanlış, saçma bütün sorulara sıkılmadan cevap verdi. Herkesin her işiyle

ilgilendi, kendisinden dua isteyenler için dua etti, bir hastaya okuması için teklif gelince sadece reddetti. "Benim elimin şifalı olup olmadığını bilmiyorum," dedi, "sanmam ki Yüce Allah bana böyle bir şey bahşetmiş olsun, siz önce rahmetli Nefise Kadın'ın torununa başvurun, onun ilâçları iyi gelmezse, en iyisi bir hekime gösterin." dedi.

Kasım Hoca ile hiç karşılaşmadılar ama sözleri kulağına geldi. Adam demişti ki; "Bir hastaya bile okumayı beceremiyorsa, nerede onun bunca senedir ettiği tahsil, bu işler tekkelerde öğrenilmez, ama işte cennetini kaybedip, gitti bir tekkeye yerleşti, yazık etti kendine!"

Yunus'sa, haberi getiren Sadık'a; "Bilmiyor mu, ben cennetimi ona bıraktım, istediği köşkte otursun, istediği huriyi alsın." deyiverdi, tebessüm etti.

Dönüş yolunda biraz endişeliydi, acaba iznini uzattı diye Tapduk kızacak mıydı?

Kızmadı ama; "Yahu sen benden dört gün için izin almamış mıydın?" diye soruverdi. Yunus kızardı, önüne baktı, ağzının içinden; "Bağışlayın efendim eski köyüm malûm, çok gelen giden oldu." dedi. "Tamam, tamam." diye karşılık verdi Tapduk.

Evde ana kız, yoğun bir çeyiz hazırlığına girişmişlerdi. Zehra'nın, bir gün lâzım olur elbet, diye gezgin tüccarlardan, bohçacı kadınlardan aldığı bütün kumaşlar çıkmış, yakın arkadaşlar çağrılmış, fikirler sorulmuş, dikişe oturulmuştu. Gelinlik konusu önemliydi; Aygülü'nün gelinliği, Gülveren kızın, altın sırma işli al ipek gelinliğinden aşağı olmayacaktı elbet! Zehra da Aygülü de kararlıydılar. Yunus, bundan haberdar olunca şaşırdı. Şu kadın kısmına akıl ermezdi doğrusu, neler de düşünüyorlardı! Onlara, "dünya malının" hiç de önemli olmadığını, asıl kızının iyiliğinin, dürüstlüğünün, insanlara davranışlarının çok daha mühim olduğunu tekrar tekrar anlattı ama; ana, kız inatlarından vazgeçmediler.

Zehra'nın zoruyla, yeni evliler için, hemen kendi bahçelerinde iki göz bir ev yapılmaya karar verildi. Zehra:

– Bak Yunus'um diyordu, n'olursun, dergâhta biraz az kal da, şu evi sen süsle, bana yaptıklarından daha güzel olsun kızımın evi.

Çünkü o günlerde bu çeyiz karmaşasından canı sıkılan Yunus, vaktini daha çok tekkede geçirmeye başlamıştı. Tapduk'un isteği üzerine, Tatar Mehmet'i dervişliğe hazırlıyor, bazı bazı gençlerle sohbet ediyor, çoğu zaman da nefes almak ve düşünmek için ormana dalıyordu. Sanki orman sakinleri ile bir dostluk kurmuştu; ne kuşlar, ne tavşanlar ve sincaplar, ondan eskisi gibi korkup kaçıyorlardı. Ağaçlar zaten eski dostlardı. Sarıköy'de üzerine gelen sükûnet devam eder görünüyordu, fakat bu seferki umutsuzluktandı. Derdini Bodur Musa ile paylaştığı oluyordu, o da hemen kızıp, "Daha ben görmedim Dîdar'ı, sıranı bil! Böyle ümitsizlik, bir dervişe değil, zahit bir sofiye bile yakışmaz. Galiba sen, yolda çok yürüdüm, geri döneyim, diyorsun Derviş Yunus." diyordu. O, arkadaşına biraz öğüt vermek, umutsuzluktan kurtarmak istiyordu ama Yunus, böyle sözlerden ürperiyor. "Geri döndürme beni ya Rab" diye dua ediyor ve ağlıyordu. Gönül bile artık pek şiir söylemez olmuştu. Kızına ev yapıp, hele süslemeyi hiç canı çekmiyordu.

Sanki dünya başına yıkılıyordu Yunus'un, öteki yurdunu, asıl yurdunu özlüyordu, hiç hayal kuramadan... Rüyaları karmakarışıktı, Yunus onları hatırlamıyordu bile.

Nihayet, Zehra'nın ısrarları karşısında, onun gönlünü kırmamak için, yeni evin tahta aksamıyla ilgilendi Yunus. Rafların kenarlarına, dolap kapılarının üstüne beyazlı pembeli bahar çiçekleri nakışlayan babasını zaman zaman izleyen Aygülü ona hayran oluyor, derken Yunus'un boynuna atılıp, "Sen bir taneciksin babacığım, Allah senden razı olsun" diyordu. Kızının bu

sevinci, birazcık da olsa ferahlık veriyordu Yunus'a. Bir şekilde onun da, anası gibi bir "derviş gönlü" kazanabilmesi için, kendinden örnekler vererek anlatıp duruyordu Aygülü'ne.

Sayılı günler çabuk geçti, Aygülü on altısına girdi; bir bahar günü yapıldı düğün. Tabiat uyanmıştı, yerlerdeki papatyalardan, gökteki beyaz bulut toplarına kadar her şey neşe içindeydi, yine bütün köylüler davetliydi. Pek tabii Aziz'inki kadar zengin değildi düğün, zaten burada kesilecek koyunları da o getirmişti armağan olarak. Koyunlar kızardı, bulgur pilavı tepsileri dolup dolup boşaldı, üzüm hoşafına kaşıklar çalındı… Bütün düğünlerde âdet olduğu üzere tekkeye, koyun kızartması, pilav ve hoşaf gönderildi.

Ertesi gün, akşamüstü gençlerle sohbet yaptı Yunus; sohbetin sonunda gönül, gençler için konuştu:

Sen sende iken menzil alınmaz,
Bahri olmadan gevher bulunmaz.

Er açtı yolu, ayan eyledi,
Dolunay doğdu, hergiz dolunmaz!

Er mânâsından almayan câhil,
Taştandır bağrı hergiz delinmez.

Er urdu yâre, zahmi belirmez,
Var! Bu yâreme, merhem bulunmaz.

Mağripten maşrik erin gözüne
Ayan görüne perde olunmaz.

Ko ikiliği, gel birliğe yet
Bir olan canlar ayrı dölenmez.

Yunus, ver canını Hak yoluna.
Can vermeyince canan bulunmaz.

Gençler daha fazla şiir dinlemek istiyorlardı ama Yunus:

– Kaç zamandır ilk defa konuştu gönlüm ve sizler için konuştu. Şimdi size düşen; daha çok şiir dinlemek değil, bu söylediğimin üzerinde düşünmenizdir, dedi.

Gönlünün konuşması, çocuklar için bile olsa, Yunus'a umut ışığı yaktı, kaç zamandır üzerine çöken ümitsizlik canavarının elleri, sanki biraz koyuvermişti gönlünü. Bir yıl daha böyle geçti gitti. Yunus ara ara gittiği ormanda, artık kâinatın sesini pek duymaz olmuştu ama ormanın sesine uyup semâ yapıyordu, bu garip bir cezbe hâliydi, hem kendinden geçiyor, hem de berrak kafası ile: "İşte şimdi şimdi!" diye düşünebiliyordu. Şimdi görebilecek Dîdar'ı! Böylece, zikrin ateşi sönüp, küllenmeye başlayınca, Yunus yere çöküyor, secdeye varıyor, uzun uzun yakarıyordu.

Sonra, kesip düzelttiği odunları yüklenip, ağır ağır yokuş aşağı tekkeye doğru yürürken; "Sanki nereye baksam, cümle görünenin Hak olduğunu biliyorum, biliyorum da... İlle O'nun yüzüdür sağlığımda bakmak istediğim." diye inleyip duruyordu.

Bir zaman sonra, artık eve gitmekten de vazgeçti; gelen gidenle, damadına iyi olduğu haberini yolluyor, dergâhta yatıp kalkıyordu. Uzun geceler, hırkasına sarılıp oturuyor ve tevhid çekiyordu. Allah'tan başka ilâh değil, hiçbir şeyin olmadığını artık çok iyi bilmesine, kanıyla canıyla hissetmesine rağmen, bunu diliyle tekrarlamak, gönlüne ferahlık ve tazelik veriyordu. Umutsuzluğu yok oldu.

Bugünlerin birinde, tekkeye uğrayan bir ahî grubundan, kendisini neşelendiren bir haber aldı Yunus. Söylediklerine göre; Karamanoğlu Mehmet Bey, Konya'da idareyi ele almış ve hemen tellâl çağırtmış ve o tarihten sonra, ki güzel bir bahar günüymüş; dükkânda, dergâhta, bargâhta hülâsa her yerde,

Türkçeden başka bir dil konuşulmayacağını emretmiş! Yunus; "Hay Allah'ım, yüce Allah'ım," dedi kendi kendine, "şu güzel dile sahip çıkan bir bey oldu nihayet! Dilerim bundan böyle Türkçenin önü açık olur, zenginleşerek, daha bir güzelleşerek, ta kıyamete dek devam eder gider." derken, kendi yazdığı şiirlerin Türkçe ile devam edip etmeyeceğini düşündü ve yine dua etti: "Bu âcizane şiirlerim eğer hayırlı olacaksa millete, hep hatırlansın, okunsun dursun ya Rabb'im!"

Yine birkaç yıl, hiç habersiz geçti gitti... Tatar Mehmet, dervişlik yolunda ilerlemeye başladı. Yağmur Ali'den güzel haberler geliyordu. Derken bir gün kendisi çıkageldi; hâlâ incecikti fakat alnına, kaşlarının arasına, ağzının çevresine çizgiler düşmüş, yüzü büsbütün nurlu bir anlam kazanmıştı. Bu anlamda hoşgörü ve derin bir teslimiyet ışıyordu. Öyle ki, onun giysilerini görmeden, sadece yüzüne bakan bir kimse, bir Tanrı dostu, bir eren olduğunu hemen anlardı. Eskisi gibi alçak gönüllüydü, insanlara hizmet aşkı, daha da artmıştı. Bir hafta kaldı dergâhta, ilk geldiği gece Tapduk'la halvet olmuşlardı. Sonraki günler sohbetlere katıldı, Yunus ve Bodur Musa ile dağa çıktılar, üç arkadaşın konuşacağı ne çok şey birikmişti. Yağmur Ali, evlenmiş bir de oğlu olmuştu; onu çok seviyordu ve aşk yoluna düşeceğini şimdiden kestiriyordu. Yunus, boyun büktü bu habere:

– Benim oğlan heveslenmedi, dedi.

– Nasip, dedi Yağmur Ali, kimsenin ne zaman ne, nasıl olacağını bir Allah bilir. Mehmet Gökçe de belki sonradan heves sarar, senden ileri bir derviş olur.

Yunus'un gönlünde bir yer, acıdı.

– Ben yeteneksiz çıktım a Yağmur Ali, dedi, herkes beni geçiyor!

– Buraya ilk geldiğin gündü galiba, yahut bir başka gün, sabırsızlığından şikâyet etmiştin de, ben sana, yardım edeceğime söz vermiştim, bakıyorum yeteri kadar edememişim!

Bodur Musa:

– Vakti zamanı vardır her bir şeyin be Allah'ın iyi kulları! dedi.

Eski günlerden konuştular bol bol. Yağmur Ali, onlara kendi tekkesini anlattı, müritlerinden bahsetti. Bir hafta pek çabuk geçip gitti. Ayrılırlarken; "Daha bir şey konuşamadık!" diye yakındılar.

Şu geçen zaman içinde, bilhassa son yıllarda Bodur Musa'nın tersliği, öfkesi yok olmuş, yumuşacık, her daim gözleri yaşlı bir derviş hâline gelmişti. Artık o, kimseye takılmıyor fakat eski hâlini bilen tekkenin sakinleri ona takılmadan edemiyorlardı, Bodur Musa ancak tebessüm ediyordu bütün o sözlere. Mustafa Efendi, iyice yaşlanmış, artık kilden kap kacak, kupa yapamamasına rağmen, gençlerle sohbeti sürdürmeye çalışıyordu. Kara Mehmet Hakk'a yürüdü. Bazıları ayrıldı tekkeden, bir kısım derviş namzetleri, gönüllerinde yüksek umutlarla dergâha geldiler. Gülveren'le Mehmet Gökçe'nin bir kızları oldu, bir yıl sonra Aygülü oğlan doğurdu. Olup duran her şeyi; doğumları, ölümleri, gelenleri gidenleri sakin gözlerle seyreden, hiç şaşırıp ya da pek sevinip üzülmeyen Yunus'un tek derdi vardı şimdilik; Tapduk yavaş yavaş kör olmaya başlamıştı! Onun derdine çare olacak bir hekim yoktu Konya'da. Kaynatılıp içirilen otlar, göz kapakları üzerine konan lâpalar hiç mi hiç kâr etmiyordu. Tapduk'un, doğrusu bu hâline hiç aldırış ettiği yoktu, Cenab-ı Hak'tan gelen her şey, baş üstü kabulü idi, iş ki gelmeye devam etsin, Hak, onu unutmuş olmasın!

Bir bahar günü, Tapduk Yunus'u selâmlığa çağırttı:

– Çoktan beri bana uğradığın yok, dedi, neden?

– Bilmem ki Sultan'ım, bazen siz bahçede gezinirken, sizi izlediğim oluyor ya…

– Demek arkadan ve gizlice?

Yunus anladı; Tapduk, Yunus tarafından izlendiğini biliyordu! "Onda bu gönül gözü varken, elbet arkasını da görür; ben ise dünya gözleri için tasa çeker dururum, ne budalayım!" diye düşündü. Yine de bir şey söylemek gereğini duydu:

– Efendim, dedi, sizi rahatsız etmemek için yanınıza gelmiyordum.

– Evet, pekâlâ, dedi Tapduk, sordu; Yunus Emre söyle bakayım, kırk yaşına geldin mi?

– Evet efendim..

– Ben de öyle tahmin etmiştim. Sen dergâha geleli yirmi seneyi buldu, bir zamanlar bana, senin meşhur Arif Hoca'nın, şöyle "Mana erleri, ipek böceğine benzerler. Hepsinin hayatında bir tırtıl, bir koza, bir de kelebek safhası görülür." dediğini söylemiştin. Eh sen tırtıl idin, mana, hatta maddi koza da ördün kendi kendine; umutlu ve umutsuz çok yıllar geçirdin, heyecanlarını ve gönül arzunu kaybetmedin. Çok çalıştın, çook... Bir kazanda kaynadın, kaynadın, gözlerinde bazen korlar alevler gördüm, bazen bir ikindi yağmuru gibi tatlı tatlı akan göz yaşları... Şikâyet etmedin! Bana bir şey sormadın, sustun ve bekledin. Bilir misin Yunus Emre, sanki yirmi yıl değil de, kırk yıl hizmette bulunmuş gibisin! Yaa öyle, kırk yıla bedeldi bu geçirdiğin yirmi yıl! Bazı dervişlerin, icazet alıp tekkeden ayrılışlarını gördün, kimi yenilerin tekkeye adım atışlarına şahit oldun, güzel günler geçirdin, kötü, zor ve kolay günler geçirdin, velâkin hep kozanın içinde kaldın, hâlbuki kelebek olmuştun, fark etmedin; çalışmaktan başını alamadın. Şimdi kozayı delip çıkma zamanıdır Yunus Emre. Hem bu öyle bir çıkış olacak ki, kendini tekkede değil, dünyanın içinde bulacaksın.

Tapduk göremiyordu ama Yunus'un yine kendisine, alabildiğine açılmış, saf, temiz akik gözlerle baktığını seziyordu, tebessüm etti:

– Evlâdım, dedi, anladın mı senin artık dışarı çıkıp gezip dolaşmanı istiyorum, şimdiye kadar kimseye böyle bir müsaade vermedim, böyle mi düşündün? Lâkin biliyorsun ki, şeyh, dervişlerine, onların mizacına göre yol tayin eder, onları öylece şekillendirip büyütür… Ve şu dolaşma, senin için lâzımdır. Benden sana iki yıl izin; şimdiye kadar özleyip de hayalini yaşattığın yerlere, meselâ Şam'a uzan bakalım. Ve sonra dön yine yanımıza.

Yunus'un ağzı açık kalmıştı, bir kere daha şaştı; Tapduk'un hiç olmayacakmış gibi görünen, kendi gönül sırlarını bilivermesine ve onları yerine getirmesine müsaade etmesine...

– Bir denizi görebilsem, dedi.

– Canım yola çıkmışken, Şam'a da uğrayıver, diye tekrarladı Tapduk. Şimdi eve dön, ailenle vedalaş, yarın sabah erkenden yola vur bakalım. Bakalım Allah neler gösterir sana?

Yunus Tapduk'un ellerini öptü, sonra dışarı çıkıp dervişlerle vedalaştı. Bodur Musa, bir ağacın altında oturmuş, başını yukarı kaldırmış, yeni filizlenen yaprakları seyrediyordu, el değmemiş taze yeşili… Yunus, anlatınca her şeyi, dedi ki:

– Kurtulamadın gitti şu gezme, yeni şeyler görme, yeni insanlar tanıma sevdasından! Belki de öğrenme sevdası demeliyim buna.

– Evet, öğrenme sevdası daha doğru Bodur Musa, anca ben Sultan'ıma bir şey söylememiştim. O beni gönderiyor, kim bilir belki yollardayken görürüm Dîdar'ı…

– Ona söylemene gerek var mı a Yunus, o seni senden iyi bilmez mi! Demek ki sana gereken, böyle bir gezmedir şimdi.

– Evet, dedi Yunus. Yandığım, ben yokken sen gitmiş olursan…

– Aklından bile geçirme, dedi Bodur Musa; bana icazet verilse de, tek bulunacağım ve kalacağım yer, bu tekkedir!

Sonra Yunus'un bir şiirinden iki beyti, Yunus'un gözlerinin içine bakıp okudu:

Ey dün ü gün Hak isteyen, bilmez misin Hak kandadır,
Her kandasan onda hazır, kanda bakarsan andadır.

İstemegil Hakk'ı ırak, gönüldedir Hakk'a durak.
Sen, senliğin elden bırak, tenden içeri candadır.

Yunus, gülümsedi:

– Doğru söylemiş, söyleyen, dedi.

Sıkı sıkı kucaklaşıp vedalaştılar.

Yunus'un yaptıklarına, yapacaklarına artık hiç şaşırmayan Zehra, sızlanıp ağlamadı; dedi ki:

– Yarın sabah erkenden çıkacaksan, şimdi bari oturup sana azık torbası hazırlayayım; gözleme açayım, ballı hamur yapayım. Ha, böyle abâ ile mi yollara düşeceksin?

– Dervişlik kimliğimdir, başka ne giyerim ben?

– Öyleyse çıkar hırkanı, şalvarını üzerinden de bir temiz yıkayayım, ocağı yakar karşısında kuruturum, merak etme.

Sonra gülümsedi ve Yunus'tan bir beyti, Yunus'a okudu:

Dervişlik dedikleri hırka ile taç değil.
Gönlün derviş eyleyen hırkaya muhtaç değil!

Yunus bir duraladı; bugün ikinci kez, kendi şiiriyle, kendisine bir şekilde takılıyorlardı, hem de çok sevdikleri! Güldü hafifçe:

– Ama dedi, şunu da unutma ki, başka bir hırkam ve şalvarım yok, yalnız gömleğim iki tane! Onları ben yıkarım Zehra, dergâhta kendim yıkamıyor muyum, evde sana niçin zahmet yükleyeyim? Ha azık torbası da hazırlama, pek yemek yediğim

yok, bir parça kuru ekmek, yahut bir kâse çorba ikram edecek çok insan bulurum yollarda. Zaten daha ziyade oruçlu olacağım.

Sabah namazından sonra yola düştü Yunus; o gece damadına Zehra'yı da ısmarlamış, içi rahattı. Öyle rahattı ki, umutla tekleşmiş bir özgürlük duygusu ile doldu taştı, koşmamak için kendini zor tuttu. Sonra, "İçimden gelene neden mâni oluyorum ki... "Koşayım," diye düşündü; "kaç yıl oldu gönlümün peşinde, Dîdar'a doğru koşmakta değil miyim sanki…"

Arkasından doğan güneşin kızıl ışıkları içinde, bir koşu tutturdu, bir saat kadar koştu, sonra nefes nefese durdu, kendi hâline gülümsedi hafifçe; "O kadar odun kesip idmanlı olan ben, anca bu kadar mı koşabiliyorum, koşup da nefes nefese mi kalıyorum? Ah Yunus biçare, yaşlanmaktasın!" dedi kendi kendine, sonra ağır ağır yürümeye devam etti. Konya'ya gidip, güneye doğru bir kervan bulabilmekti niyeti. İki yıl izin, gözüne uzun gelmişti ama şimdi düşündükçe, az buluyordu… Neyse, hele bir denizi görebilsin de, sonra Tatar Mehmet'in anlatıp durduğu Antep vardı aklında ve başka şehirler ve Şam! Geri dönüş yolu; gidiş yolu olmamalıydı. Dönüşte bambaşka bir yol izlemeli, daha çok şey görüp öğrenmeliydi. Yetecek miydi, iki yılcık?! "Buldun da bunuyorsun!" diye kendini azarladı, "Tanrı'm, dedi içinden, senin önünde bir toz hükmündedir bu dünya, öylesine küçüktür ama baka gör ki, bana pek büyük gelmekte!" Konya'da bir değişiklik olup olmadığını merak ediyordu. Uzun yıllardan beri gitmemişti, hele üç yıl evvelki, Karamanoğlu Mehmet Bey'in emri işlemekte miydi acaba? Ne yazık hâkimiyeti kısa sürmüştü.

Akşama doğru, arkasında bir kağnı sesi işitti Yunus. Biri ona sesleniyordu, dönüp baktı; orta yaşlı bir köylü; "Derviş," diyordu, "Derviş!" Durup bekledi, selâmlaşıp hâl hatır sordular,

nereden gelip nereye gittiklerini öğrendiler. Adam, Yunus'a denk dolu kağnıya çıkmasını teklif ettiyse de, kabul etmedi. Çok yüklenen hayvanlara, oldum bittim pek acırdı, bunu söyleyince adam güldü. "Derviş aklı işte." deyip biraz da küçümsedi onu, Yunus aldırmadı. İri, sıcak, ışıklı kahverengi gözleri vardı adamın; "Bir gün sen de bana hak verirsin a yâren" diye düşündü, "gözlerindeki bu ışık öyle demekte çünkü, belki beni de anarsın, kim bilir? Ama şimdi bunu sana söyleyemem, çünkü daha zamanı değil, yani senin gönlünün zamanı değil daha!" Adamın o anki gönlünde bir yufkalık seziyordu ve ileride onun sağlamlaşacağına inanıyordu. Kağnının yanında yürümeye devam etti, bir süre daha konuştular; söylediği kadar, bir iki köyde akrabalarını ziyaret ettikten sonra; Söğüt tarafına dönecek ve orada Ertuğrul Gazi isimli uç beyinin hizmetine girecekti. Tekkeye uğrayan ahîlerden, bu bey hakkında bilgisi vardı Yunus'un:

– İşittim ki yaman bir beymiş, Bizanslı ile çok gazalar yapmış, ama şimdilerde pek yaşlı olmalı, dur bakayım, iki yıl evvel seksen yedi yaşında olduğunu söylemişlerdi, demek şimdi seksen dokuz, doksan olmalı!

– Olsun, dedi adam, halkına bir düzen getirmiş; cümlesi yiğit, temiz kişilermiş, belki bu Selçuklu'nun sonunu da onlar getirir, gider, yürürler, hiç belli olmaz. Ertuğrul Bey'e gelince; yaşlı evet, fakat yerine yetişmiş oğlu var, Kara Osman derlermiş adına, hiç işittin mi?

– Evet, dedi Yunus, Edebalı'na bağlı imiş; bizim tekkeye uğrayan derviş-gaziler bahsederlerdi, o da yiğit bir beymiş.

– Şimdi bak, bu yaştan sonra elbet gazalara gidemem ben, ancak sanatım var; demircilik yaparım, yani bir faydam dokunur onlara, yani daha işe yararım! Sen madem dolaşmaya çıktın derviş, eh yolun oralara da düşer belki, beni arayıp sorarsın; Demir Ahmet derler ismime.

– Uğrarsam, elbet ararım, dedi Yunus.

Bir yol kavşağında ayrıldılar…

Yunus'un aklına; birkaç yıl önce yazdığı bir şiirden, bir beyit düştü, orada: *"Aşksızlara verme öğüt, öğüdünden alır değil / Aşksız âdem hayvan olur, hayvan öğüt bilir değil."* demişti. Şimdi hesapça, Demir Ahmet, aşksız bir kişiydi. Lâkin hayvan mıydı? Uzun uzun düşündü; gözlerinde yanan ışıkta ne görmüş de, ilerisi için ondan umutlanmıştı? Sadece o ışık mıydı bu umudun sebebi? "Önce ışık," dedi kendi kendine, o ışıkta bir yumuşaklık vardı, sevgi vardı, gerçi hayvanlara acıması yoktu ama Yunus'a, insana sevgiyle bakmıştı; "Bugün insan sevenin yüreğinde yarın hayvana karşı bir merhamet uyanır." diye düşündü. Zaten aslında iki kişi de binebilirdi o kağnıya, hassasiyetin fazlalığı Yunus'ta idi! Ve o, adamın yüreğinin geniş olduğunu sezmişti. Nasıl sezebiliyordu, bunu tam bilmiyordu, bir uzun süreden beri yalnızca sezdiğini biliyordu, sanki karşısındakinin kalbini okuyup anlıyordu. Ancak vardığı neticelerden pek emin değildi. Doğru mu, yanlış mı seziyordu? Bu hâlini de kimselerle paylaşmamıştı. Belki Tapduk'a açsaydı? Lâkin belki de biliyordu Sultan'ı, bildiği için de, onu insanların arasına göndermişti! "Artık tanıyabilirsin onları." Tam böyle söylememişti, ama insanları tanımasını, tartmasını, anlamasını istiyordu elbet çünkü Hakk'a giden yol, halkın arasından, içinden, gönüllerinden geçiyordu... Öyleydi!

Güneş batmak üzereydi; Yunus yolun karşı tarafında dört beş kişi gördü, biraz yaklaşınca, bunların giydikleri fütüvvet şalvarından, ahîler olduğunu anladı, hızlandı, karşıya geçti. Abdest alıyorlardı, işini bitiren, su dolu deri tulumu alıyor ve bir diğerine su döküyordu, Yunus da sıraya girdi. Abdest aldıktan sonra, selâmlaştılar. Onlar da Yunus'un hırkasından, asasından derviş olduğunu anlamışlardı; "Derviş, soğanımız

ve ekmeğimiz var, namazdan sonra kal bizimle, lokma edelim." dediler. Yunus kabul etti.

Namazdan sonra ateş yakıldı, torbalardan soğanlar, ekmekler çıktı. Çepeçevre ateşin etrafında oturdular; soğanı ekmeğe katık edip yediler, şükür duası yaptılar. Ekmek ve soğanlardan artanlar, dikkatle yine torbalara dolduruldu. Ak düşmüş siyah saçlarına, ak düşmüş siyah sakalları karışan, iri yarı biri Yunus'a:

– Biz, dedi ahîleriz, Edebalı ismini duymuşluğun var mıdır, yüce bir erendir, işte biz ona bağlıyız. Başbuğumuz Ertuğrul Gazi'dir, onun yurdundan yola çıktık, şöyle içlere doğru bir varalım, buraların halkını tanıyalım istedik.

– Ben de, dedi Yunus bir Hak âşığıyım, ben de yola düşüp gezmeye çıktım. İsterim ki, aşağılara ineyim, denizi göreyim, türlü çeşit insanlarla dostluk kılayım, aşktan, teklikten, yokluktan bahsedeyim; aşka, tekliğe, yokluğa çağırayım, böylece Baba Tapduk manasını saçayım.

Biri:

– İşittim Tapduk Emre'yi, dedi, iki yıl kadar evvel bazı dostlar onun dergâhında gecelemişlerdi. Döndükleri zaman bize anlattılar. Ulu bir eren varmış orada, daha ziyade ormanda yaşarmış, kuşlarla, hayvanlarla dostluk kurar, Süleyman Peygamber gibi onlarla konuşurmuş, işte bu Yunus Emre gerçek âşıkmış, şiirler de söylermiş, tanır mısın kendisini?

– Tanımaya çalışıyorum ama... dedi Yunus.

Adam sözünü kesti:

– Şu şiirini bilir misin, dedi ve okudu;

Aşkın odu ciğerimi yaka geldi, yaka gider.
Garip başım bu sevdayı çeke geldi, çeke gider.

Kâr etti firak cânıma, âşık oldum cânânıma
Aşk zencirin dost boynuma taka geldi, taka gider.

Bülbül eder âh ü figan, hasretile yandı bu can
Benim gönülcüğüm ey her ân, çıka geldi, çıka gider.

Yunus söyler bu sözleri, efgân eder bülbülleri,
Dost bahçesinin gülleri, koka geldi, koka gider.

Adam eksik okumuştu şiiri, Yunus düzeltmedi, "bilirim" anlamına başını salladı yalnız. Adam, hararetle anlatmaya devam etti:

– Yüzünde öyle bir nur varmış ki, gözlerine bir bakan, bir daha bakamaz olurmuş. Öyle selâm sepet yanına yaklaşılmazmış, gece gündüz uyumaz, hiç yemek yemez, yalnız zikredermiş, öyle bir sevgili kuluymuş Allah'ın.

– Yaa! dedi Yunus, pek rahatsız hissedip kendisini.

Bir başkası lafa karıştı:

– Tekkede ekmek bitince, onun adına Allah'a yalvarırlarmış, gökten ekmek inermiş!

Yunus elinde olmadan:

– Yok, daha neler! dedi, bunları size o arkadaşlarınız mı anlattı?

– Gelip geçen konuklar daha ziyade, ama hemen herkeste onun şiirlerinden bir tane vardır, bizim oralarda; çok konuşulur Yunus, söylendiğine göre elini dokunduğu hastalar iyileşirmiş. Peki derviş, sen onun hakkında ne diyeceksin bakalım?

– Benim bildiğim, dedi Yunus, o, kendi hâlinde bir Hak âşığıdır o kadar, öyle marifetleri yoktur

"Tıpkı benim gibi" diyecekti vazgeçti, canı sıkılmıştı; "Eğer şiirlerimi okuyanlar, beni böyle yalan yanlış şeylerle yüceltecelerse, hiç okumasınlar daha iyi." diye düşündü.

Bir başka adam, lafa karıştı:

– Derviş, dedi, Hak âşığı, Hak âşığı dersin, bir de şu aşktan bahsetsen bize.

Konu değişeceği için, Yunus ferahladı:

– Hah, anlatayım ya, dedi, hep biliriz ki, aşksız âdem yoktur şu dünyada; her birimizin bir nesneye sevgisi vardır, âşıktır. Kimi hatun, kimi servet, kimi çocuk, ne bileyim kimi yemek sever. Öyle değil mi?

– Öyledir, dediler, meselâ biz ahîler, soy temizliği, eli açıklık, mertlik, yiğitlik severiz, bunlardan vazgeçemeyiz. Alnımız, soframız, kapımız açıktır her dileyene. Daha ziyade bir esnaf grubuyuz ama içimizde kadılar, öğretmenler de vardır. Velhasıl biz, ahîlik aşkından, Allah aşkına ermeye çalışırız.

– Pek güzel, dedi Yunus, bizim anlayışımıza göre ise yürüdüğümüz yolun varacağı son hedef Allah'tır, bu fâni dünyada ise O'nun Dîdar'ını görmeyi dileriz, önce O'nda yok olalım ki, sonra O'nunla bekaya ulaşalım! (Yunus bir durdu, içinden; "Bu söylediklerimi bana da nasip eyle" diye yalvardı ve sözüne devam etti.) İşte bizler bu yolda nefsimizi arıtıp, kendimizden, benliğimizden vazgeçmişizdir. Aşk; dostlar, bilesiniz ki, Allah'ın bir sıfatıdır ve O, aşkla yaratmıştır her yarattığını... Ve bizler için aşkta gaye; sevilmektir, maşuk olmaya çalışmaktır. Yaradan'ın kulundan razı olması, onu sevmesidir. Âşığın hâline gelince; değişkendir; o, hüzünle sevinç, korku ile ümit arasında gider gelir. Dünya sevgisini terk ettikçe duyguları incelir, hassaslaşır, Allah yolunda yürüyüşü hızlanır. Bilmem sizler Yunus'un şu beytini bilir misiniz, o der ki:

Ağlamak gülmek âşıka, dirilmek ölmek âşıka
Kahırla lûtfu bir bilir, bilmez melûl olduğunu.

İşte hâlden hâle geçip, ölmeden ölen, bu dünyanın aslında geçici olan cilvelerinden uzaklaşıp, yalnız Dîdar sevgisinden yanıp duran âşık, gün gelir cennet ve cehennemden geçer; cehennemden korkmaz, cennete baş indirmez.

– İşte bu olmadı, dedi gençten biri; cehennem korkusu olmasa, bunca insanı kötülük yapmaktan engelleyen ne olur?

– İnsanı kötülük yapmaktan esirgeyen, âşığa göre, Allah sevgisi olmalı, O'nun tarafından sevilmemek korkusu olmalı. Biz deriz ki, Allah sevgisi, Allah aşkı yeter, bir insanın gerçek insan olmasına… Âşık, yetmiş iki millete bir gözle bakar ve gönül kırmamaya çok dikkat eder; gönül kıran bir insanın namazı bile şüphelidir çünkü. Yunus, demişti ki bir gün:

Sen sana ne sanarsan ayruğa da onu san
Dört kitabın mânâsı budur eğer var ise.

Velhasıl ahî kardeşler, aşk bir güneşe benzer, aşkı olmayan gönül ise taş misalidir. Taştan ne biter ki, taş gönüllerden bir şey bitsin, bu yüzden gönlü taş olanların dilleri zehirlidir. Bu kişi, ne kadar yumuşak söylemeye çalışsa, sesi savaşa benzer. Aşkı olan kişinin gönlü ise yumuşamıştır mum gibi, sesi yumuşak, hâli tavrı yumuşaktır o kişinin. İnsanı okşar gibi, bülbülce konuşur, çünkü dilinden aşk dökülür…

– Sen de öyle konuşuyorsun âşık kardeş, dedi; ak düşmüş kara sakallarına, ak düşmüş kara saçları karışan adam, bizleri aydınlattın, gönlümüzde taze rüzgârlar estirdin, Allah senden razı olsun.

– Sağ ol, dedi Yunus, konuşmamı dinlediniz, aç karnımı doyurdunuz, sizler de Allah yolunun sevgili kullarısınız. Eh şimdi artık bana müsaade.

Yunus'u bırakmak istemediler ama, o gitmekte diretti. Vedalaştılar, ahîler, Yunus Emre'ye selâm gönderdiler, Yunus aldı kabul etti. Akşamın karanlığında yola vurdu kendini.

Yunus Konya'da, güneye giden bir tüccarlar kervanı buldu. Kervanbaşına, bir süre onlarla gitmek istediğini, daha sonra denize yakın bir yerde ayrılacağını anlattı. Adam, şimdiye kadar hiçbir dervişle yola çıkmadıklarını, belki de Yunus'u yanlarına almanın iyi, aynı zamanda sevap olacağını söyledi.

Sonra onu yanına alıp tüccarların başına gitti. Tüccarbaşı, güleç yüzlü, sevimli bir adamdı, Yunus'u gülümseyerek süzdü baştan aşağı:

– Bak, dedi biz tüccar kişileriz, kârsız işe girmeyiz, seni götürürüz ama karşılığında ne vereceksin bize, kârımız ne olacak yani?

– Param yoktur ki vereyim, dedi Yunus, marangozluktan anlarım ama bu iş bir kervanda geçerli olmaz, lâkin sizin aklınıza gelen bir şey varsa, yaparım.

– Pek genç değilsin ama güçlü kuvvetli görünürsün, koruma olarak alalım bari seni.

Kervanbaşı bir şey söylemek istedi ama adam, bir el işareti yapıp, onu durdurdu. Yunus dedi ki:

– Eğer Allah korusun, bir saldırıya uğrarsak dövüşmeyi bilmem ki, korumalık, becerebileceğim iş değil!

– O zaman ne işe yararsın?

Yunus boyun büktü:

– Yoldaşlık yaparım size, dedi.

– Bir kervanda yoldaştan bol ne vardır?!

O zaman Yunus çaresiz kaldı:

– Siz bir iş verin, ne olursa yaparım.

Tüccarbaşı gülmeye başladı, kervanbaşı bozulmuştu, tam ağzını açacakken, adam gülmesini kesip konuştu:

– Ah sizler, siz dervişler, dedi, ne de saf olursunuz! Sen lütfetmişsin, bizim kervanla yola düşmek istemişsin, değil iş yaptırmak, baş üzre yerin var. Bundan böyle benim misafirimsin, ismini bağışla bize.

– Yunus Emre.

Adam gözlerini yumup, bir düşündü:

– Sanki bu ismi bir yerlerden işitmişliğim var, her neyse, benim adım da Abdullah, dedi.

– Selâmünaleyküm, dedi Yunus, bağır bastı.

– Aleykümselâm, dedi Abdullah. (O da bağır bastı.) O hâlde anlaştık, dedi. Biz yazları gece yürür, gündüz bir bulduğumuz handa istirahat ederiz. Fakat daha sıcaklar bastırmadı, onun için kervanbaşı, yarın sabah namazından sonra çıkalım yola, diye karar verdi.

Böylece Yunus, tüccarlar kervanına hatırlı bir misafir oldu; ona da bir deve verdiler. Hayatında ilk defa deveye binmiş oldu, onun güzel gözlerini, uzun kıvrık boynunu, iddiasız sakin rengini sevdi. Severek, okşayarak bindi hayvana. Deve de yeni sahibinden sanki pek hoşnuttu!

Yürüdüler, gittiler… Gittiler, hanlarda konakladılar… Gittiler sular geçtiler, tepeler aştılar. Gittiler köylere, kasabalara uğradılar. Tüccar mal sattı, mal aldı. Yunus'un ikinci ilki ise hayatında ilk defa böyle varlıklı insanlarla uzun süre beraber bulunmasıydı. Tüccarların hepsi zengindi, hepsi daha fazla kazanmak arzusundaydı. Hatta bu duygu, arzuyu aşıp, tutku hâline dönüşmüştü. Bu "daha fazla kazanma meselesini" sahiden de "bir dertli" mesele hâline getirmişlerdi, adamların sanki tek konusu idi. Yunus'un aklına, babaannesinin bir deyişi takılıyordu, kadın derdi ki: "Tilkinin kırk hikâyesi vardır, kırkı da tavuk üzerinedir." Yunus, ömrü boyunca ne bu kadar "kazanç" ne de bu kadar altın, gümüş "para" lafı işitmişti ve adamlar, bunlar için sanki birbirlerini boğazlayabilirlerdi! Oysa, hiç de "kötüdür" denecek insanlar değildiler; ancak dertleri para, sevinçleri yine para idi. Bu uğurda sanki birbirlerini atlatmak için hileler yapıyorlar, yalan söylüyorlar, bazen de kavga ediyorlardı, fakat Yunus'un korktuğu gibi birbirlerini boğazlamadılar. Aralarında bir keskin bıçak sırtı varmışçasına, bir sınıra gelince duruyorlar, surat asıp oturuyorlardı. Ertesi gün kahkahalar atarak birbirleriyle konuşan, sanki onlar değildi. "Hiç olmazsa kin gütmüyorlar, bu da bir ka-

zançtır onlar için." diye düşünüyordu Yunus. Her şeye iyi tarafından bakma huyuyla gönlünde bir beyit dolaşıyordu:

Kötüdür yoksulluktan nicelerin varlığı
Bunca varlık var iken gitmez gönül darlığı.

Hiç ölümü düşünmezler miydi bunlar, yahut düşünürler de kazandıklarını beraberlerinde götüreceklerini mi hayal ederler, yoksa paranın bu dünyada olduğu gibi orada da itibar sağlayabileceğini mi umarlardı? Böyle soruları olan Yunus, bir gün onlara ölümü hatırlatmayı kendine vazife biliyordu, fakat ne zaman, nasıl? Daha karar vermemişti.

Gece molalarında, ekseri oturup zikir yapan Yunus'un yanına içlerinden biri geliyor, önce usul usul büyük bir saygıyla onu seyrediyor, derken dayanamayıp derdini ona açıyordu. Böylece onu dert ortağı edinmeyen kimse kalmadı kervan ahalisinden. Bu dertler, o büyük kazanç meselesinin yanında elbet ufak tefek şeylerdi ama... İlle de Yunus'tan bir söz, bir öğüt bekliyorlardı, pek azı dine dair sorular da sordu. Herhangi bir dindar kişi ile derviş olanın birbirinden farkını sordular. Oldukça neşeli bir adamın ise derdi üç karı idi. Bu, dördüncüsünü almaya karar verip onlara bildirince, kıyamet kopmuş, üçü de adamın karşısında kenetlenip, yekvücut olmuşlardı, istemiyorlardı bir yeni ortak! Şimdi bu zavallının ne yapması gerekiyordu?! Yunus, gülümsedi:

– A efendi, dedi ona, sen baştan hata yapıp, Yaradan'ının sözünü dinlememişsin, O, bir kere çok karı meselesinde, kesin olarak; "Bir tanesi sizin için daha hayırlıdır." der. Zaten Rab, bu çok kadın konusunda, savaş zamanının kimsesiz kalan yetimlerini kastetmiştir. Bak bana göre, şimdi yapacağın iş, dördüncüsünden vazgeçmendir. Fakat mademki diğer üçünü almış bulundun, onların güzel sözler ve güzel hediyelerle

gönüllerini almalı ve sonra her üçüne de adaletle eşit davranmalıdır. Adaletin bulunduğu yere kavga girmez.

– Bu çok zor Derviş Yunus.

– Kolay değil zor tabii, fakat bunu baştan düşünmen gerekirdi. Allah'ın düzeninde, her yaptığının, her işlediğinin, ödemen lâzım gelen bir ceremesi vardır elbet.

Bu cevaplar adamın hiç hoşuna gitmemişti. Boyun büktü, içini çeke çeke uzaklaştı Yunus'un yanından.

Yunus, kervanda da âdetlerini bozmamış, pek az yemiş, çoğu kez oruç tutmuş, geceleri kolunu yastık edip, birkaç saat kuru toprağın üzerinde uyumuştu. İçinde, Tapduk'a karşı yaman bir hasret büyüyordu. Gözlerini merak ediyor, durumunu merak ediyor, âdeta onun hayâli ile yaşıyordu.

Böylece geçti dört ay. Uzaklar yakın oldu, ufukta başları karlı yüce dağlar belirmeye başladı. Bir gece konakladıkları dağ eteğindeki handa, şöyle bir dalan Yunus, düşünde Tapduk'u gördü, aniden uyandı, sonra bir türlü uyuyamadı, çaresiz kalktı çıktı handan. Ay ışığının altında uzun uzun yürüdü, ağladı, yürüdü... Derken gönül dayanamamış olacak ki, akılla tekleşip Yunus'un sorularını, yine Yunus'a sordu:

Taştın yine deli gönül, sular gibi çağlar mısın?
Aktın yine kanlı yaşım, yollarımı bağlar mısın?

N'idem elim ermez yâre, bulunmaz derdime çâre,
Oldum ilimden âvâre, beni bunda eğler misin?

Yavu kıldım ben yoldaşı, onulmaz bağrımın başı
Gözlerimin kanlı yaşı, ırmak olup çağlar mısın?

Ben toprak oldum yoluna, sen aşırı gözetirsin,
Şu karşıma göğüs gerip taş bağırlı dağlar mısın?

Harâmi gibi yoluma, arkuru inen karlı dağ,
Ben yârimden ayrı düştüm, sen yolumu bağlar mısın?

Karlı dağların başında, salkım salkım olan bulut,
Saçın çözüp benim için, yaşın yaşın ağlar mısın?

Esridi Yunus'un cânı, yoldayım, illerim kanı?
Yunus düşte gördü seni, sayru mısın, sağlar mısın?

Yunus, artık kervandan ayrılıp, tek başına yürümek istiyordu... Şu tanıştığı insanların kimini sevmiş, kimine merhamet etmiş fakat hepsini hoş görmüştü ve elinden geldiği kadar "para kazanma" hariç, hepsinin derdine çareler bulmuş, onlara tek tek öğüt vermişti. Bir ölümü hatırlatmak kalmıştı, şöyle topluca hepsine... Onu da yapacaktı elbet...

Kendisini misafir eden, Tüccarbaşı Abdullah'a, teşekkür ve dua ettikten sonra, artık yanlarından ayrılmak istediğini söyledi.

Adam düşünceli düşünceli başını sallayıp, karşıdaki başı karlı dağları işaret etti:

– Önümüzde koca koca dağlar var, dedi, sarp geçitler var, sen aralardaki ince yolları, büyük çukurları, gizli kalmış geçitleri, sık ormanları, tek başına bilemezsin, geçemezsin.

– Bir denesem, olmaz mı ki?

– Olmaz, dedi Abdullah, sen benim misafirimsin, senden sorumluyum, böyle tehlikeli yerlere tek başına yollayamam, ayrıca bu kervanda herkes seni çok sevdi, huzurunla biraz daha lütfeyle hepimize. Tehlikeli yerleri geçtikten sonra, söz seni bırakacağım. (Yunus'u taklit edip) Hayırla yolculayacağım, diye tekrarladı.

Yunus ister istemez boyun eğdi ve dert danışmanlığına devam etti.

Birkaç gün sonra, zorlu bir tırmanma başladı. Hava gittikçe soğuyordu. Dağ köylerine rastladılar, suları buz gibi pınarlara rastladılar. Ormanların içinden, iki tarafı da uçurum, incecik yollardan geçtiler. Gerçekten de, Abdullah'ın söylediği gibi, hiç bilmeden buralardan yalnız başına geçmek pek mümkün görünmüyordu.

Geceleri büyük ateş yakıp, çevresine derleniyorlar; herkes bir şeyler anlatıyor, kimi fıkralar söylüyor, kimi başından geçmiş bir olayı dillendiriyordu. Bir akşam vakti; söz Yunus'a geldi:

– Hatırımda kalmış bir şiir okuyayım sizlere deyip, aşağı yukarı yol boyunca gönlün tekrar ettiği şiiri okudu:

Sana ibret gerek ise, gel göresin bu sinleri
Ger taş isen eriyesin, bakıp göricek bunları.

Şunlar ki çoktur malları, gör nice oldu halları
Son ucu bir gömlek imiş, onun da yoktur yenleri.

Hani mülke benim deyen, köşkü ü sarayı beğenmeyen
Şimdi bir evde yaturlar, taşlar olmuş üstünleri.

Hani ol şirin sözlüler, hani ol güneş yüzlüler,
Şöyle gâib olmuş bunlar, hiç belirmez nişanları.

Bunlar bir vakt beyler idi, kapıcılar korlar idi
Gel imdi gör bilmeyesin, bey hangidir ya kulları.

Ne kapı vardır giresi, ne yemek vardır yiyesi,
Ne ışık vardır göresi, dün olmuştur gündüzleri.

Derin bir sessizlik sarmıştı Yunus'un çevresini, uzaklarda bir baykuş öttü, adamların gönülleri ürperdi, kimse konuşmadı, yalnız Abdullah, gülmeye çalıştı:

– Dersimizi pek güzel verdin Derviş Yunus, dedi, kim söylemiş acaba bu şiiri?

Yunus omuz silkti:

– Söyleyen mühim değildir, dedi, söyledikleri mühim. Belki bana yakıştıramadığınız bir hainlikti bunu sizlere okumam. Şimdi öyle düşünürsünüz, anca üzerinde fikreylemekte fayda vardır, çünkü aslında şair, şu dünya tutkunlarına bir faydası dokunur belki, diye söylemiş olmalı.

Grupta bir iki kişi önüne bakıp toprak avuçladılar, gözlerini dikip toprağa sustular, çünkü onlar gerçekten, "Şu sessiz, iyi bir insan gibi görünen dervişe bak, amma hainmiş, hem de kıskanç! Mallarımızda gözü mü var ne!" gibilerde bir şeyler düşünmüşlerdi; demek içlerinden geçirdiklerini de anlarmış bu derviş!

Önce onlar, "Allah rahatlık versin." deyip kalktılar. Arkada kalanlar bir süre ölümden ve hayatın geçiciliğinden söz ettiler. "Şu dünyanın sonunun ölüm olduğunu biliriz de, yine mal üstüne mal biriktiririz." diye kendilerini kınadılar. "Ama arkada bırakacağımız çoluk çocuk vardır." diye tutkularını bağışlamaya çalıştılar. Velhasıl Yunus'un istediği olmuş, adamların kafalarını bir hayli karıştırmıştı. Artık ötesi onlara aitti, Yunus'un elinden başka bir şey gelmezdi.

Artık inişe geçmişlerdi, iniş de çıkış kadar zordu, üzerlerinde türlü büyük denkler bulunan develerin kaymaması için aşırı bir dikkat sarf etmeleri gerekiyordu. Yunus uzaklarda, evlerinden duman tüten bir köy gördü, ormanın eteklerinde bulunan köy, ona dergâhı hatırlattı. Ne kadar çok özlemişti dergâhı, içindekileri, Zehra'yı, çocukları... Ve şüphesiz en fazla, cidden, yana yana; Tapduk'u! Sanki o köye gidiverirse, Sultan'ını görecekmiş gibi bir duyguya kapıldı, şiddetle istedi gitmeyi. Devesini Abdullah'ınkinin yanına sürdü ve uzaktaki köyü gösterip, yine müsaade istedi.

– Pekâlâ, dedi tüccarbaşı, seni uğurlayalım, amma velâkin seni çok sevdik Derviş Yunus, bunu da unutma. Yunus'un gözleri yaşardı, "Ben de sizleri." dedi.

Kervan durdu, herkes elinde bir hediye ile onu uğurlamaya çalıştı. Yunus, hediye kabul etmedi, "Madem öyle, dediler, bari şu bindiğin deveyi sana armağan verelim, kabul et." Yunus, onu da reddetti, "Deve kervana yakışır, oysa ben artık yürümek istiyorum, çok bile bindim deveye (Gülümsedi, parmağını onlara doğru salladı.) Kuzum, alıştırmayın beni rahata!" Gülüştüler, hayırlar dilediler. Yunus da hepsi için Tanrı'ya yakardı. Ayrıldılar.

Hızlı hızlı yürüyerek uzak köyü yakın etti Yunus. İkindi olmuştu, köyün içlerinden ezan sesi duyuldu. Yunus, adımlarını sıklaştırdı. Birkaç çocuk gördü onu, "Bir derviş geldi, derviş geldi." diye camiye doğru koştular. Yunus içeri girip, arkada saf tuttu. Namaz biter bitmez, adamlar Yunus'un çevresinde toplandılar; "Seni Allah gönderdi, seni Allah gönderdi." diyorlar, ona gülümseyerek bakıyorlardı. Yunus doğrusu, bu coşkun karşılamaya bir anlam veremedi. "Selâmünaleyküm." dedi, onlar da selâmına karşılık verdiler ve dediler ki:

– Cenazemiz var, kaldıramadık.

– Neden, imam niçin kaldırmıyor?

– Ölen kendisidir.

– Peki ya namaz kıldıran?

– O, Hüseyin'di, namaz kıldırır ama cenaze kaldıramaz. Sen derviş olduğuna göre, bilirsin yolu yordamı. Değil mi derviş, ha?

– Ya ben gelmeseydim?

– Eh artık, gömüverecektik işte.

Yunus hiç cenaze kaldırmamıştı ama gerçekten de biliyordu yolu yordamı. "Demek Tapduk Tapduk deyişim, şu zavallı imamın çağrısıymış." diye düşündü, içi ürperdi.

Cenaze işi tamamlandıktan sonra, Yunus, kendisine yardım eden ve ikindi namazını kıldıran gence sordu:

– İster misin Hüseyin, sana imamlık yapmayı öğreteyim, sahiden köyün imamı ol.

– Çok isterim, dedi genç adam, ama işte fark etmişsindir belki, köyümüz çok fakirleşti, elimizde yiyeceğimiz çok azdır, bizler avlanmaya çıkarız ama her zaman da av bulunmaz. Yani senin gibi hatırlı bir misafiri ağırlayamayız diye korkarım.

Yunus gülümsedi:

– Yiyecek içecekle başım pek hoş değildir, daha ziyade oruç tutarım, bundan merakın olmasın. Yatacak bir oda bile istemem sizden, kuru toprağın üzeri benim için en güzel yataktır, iş ki sen beni hoca kabul et, anlatacaklarımı belle.

– Başım üzre yerin var, dedi genç adam.

Yunus, bir ay kaldı köyde, arada sırada birinin getirdiği çorbayı içti, ikram ettikleri av etini nezaketle reddetti, kuru ekmek yedi. Ağaçların orada, toprağın üzerinde, verdikleri keçeye sarılıp uyudu ve yalnız o genç adama değil, köylülerin hepsine imamlık ve İslâmiyet konusunda ders verdi, onların gönüllerini açtı, ufuklarını genişletti. Adamların hikâyelerini dinledi, sorularına cevap verdi. O kadar köyden bir kişi olmuştu ki, gitmeye hazırlanırken, pek canı sıkıldı köylülerin, onu bırakmak istemediler, "Sen bize baba" oldun, "N'olur kal burada" diye ısrar ettiler. Fakat Yunus, "Yerime işte Hüseyin'i yetiştirdim, aslında ben de sizlerden ayrılacağıma üzülüyorum ama neylersin ki gitmem lâzım, denize doğru yürümem lâzım, denizi göreceğim çünkü." dedi, hepsinin tek tek gönüllerini aldı, arada sırada onun derslerini dinlemeye gelen köy kadınlarına, ki içlerinden biri Yunus'un elbiselerini yıkamıştı, selâmlarını yolladı ve bir sabah ezanı, vurdu kendini yollara. O gittikten sonra, köylüler Yunus'un ismini hiç sormadıklarını fark ettiler. Çocuklardan biri onun için, "Garip bir adam,

demişti, evlere girmiyor da kuru toprakta uyuyor!" Bu yüzden onu, garip derviş diye çağırmışlardı hep, o da bir şey söylememişti. Hüseyin:

– Canım, dedi, bizleri denizi görmek için bıraktı, demek ismi, "deniz seven garip derviş" olacak, onu böyle hatırlayacağız.

Ve o dağ köyünde Yunus'un ismi, "deniz seven garip derviş" olarak kaldı, çocuklardan torunlara, torunlardan torunlara aktarıldı bu isim; "Deniz seven garip derviş, bize dinimizi öğretmişti."

Yine dağlar tepeler aştı Yunus, rastladığı fakir köylerde, onu çorbaya çağıran, bazen eline bir ekmek, bazen de bir kaç bazlama tutuşturan oldu. Sorular sordular, cevaplar verdi. İsmini öğrenmek isteyenlere; "Bana garip derviş, derler" dedi, bazı bazı onlara şiir okudu. Kendi bırakıp gitti, garip dervişin şiirleri kaldı arkada.

Sonra yoluna geniş, uzun sararmış bir ova çıktı. Buğdaylar kaldırılmıştı ama dağ havasının sonbahar serinliği buralarda yoktu pek. Yunus yürürken terliyordu. Önüne çıkan nehirde, etrafında kimseler olmamasından memnun, bol bol yüzdü Yunus. Köydeki sudan ne kadar büyüktü bu nehir, gürül gürül de akmaktaydı…

İstemeye istemeye ayrıldı nehirden, fakat ayakları coşkuyla yürüdü; ne de olsa bir nehir, deniz değildi, o ayaklar denize gidiyorlardı! Farkında olmadan Yunus, denizin, işittiği büyüklüğüyle kendi Hak aşkını karıştırır olmuş, onu denize benzetmişti. Öyleyse bir anlamda Yunus, kendi aşkı ile karşılaşmak için gidiyordu denize doğru, içi kıpır kıpır ve yanıp tüterek.

Bir gün, bağ bozumu yapmış köylülerle selâmlaştı. Onlar ona, biraz da mahcup olarak üzüm ikram ettiler ve özür dilediler: "Nerede o eski üzümlerimiz, eskiden bunların yüzüne

bakmazdık ama, şimdi şu, olmamış, olamamış acı tatlı koruklara kaldık." Kıtlıktan, yoksulluktan şurdan burdan konuştular. "Bizim oralarda, çok daha erken olur bağ bozumu," dedi Yunus, "gerçi bağ denecek bağ da değildir bizimkiler ama işte pekmez için, herkes kendine göre bir parça yetiştirmeye çalışır, yoksa iklim müsait değildir." Bunun üzerine Yunus'un nereden gelip, nereye gittiğini sordular, o "denize" deyince, yolu uzattığını, o önüne çıkan nehri takip etseydi, denize ulaşmış olacağını söylediler. "Bari şimdi, şöyle güneye doğru gidersen..." dediler. Yönleri şaşırdığı için Yunus, güldü kendi kendine, gerçi hocalık ettiği köyden ayrılalı beri, geceleri hep kutup yıldızına bakmıştı ama demek işte sonradan bir yerde karıştırmış ki… Bir adam, "Bizim köyde misafirimiz, hem dervişlik yapmış hem gazaya katılmış birkaç derviş-gazi daha var, sen de gel, belki tanış çıkarsınız, hem lokma ederiz, artık ne bulursanız." dediler. Yunus kabul etti, Yağmur Ali düşmüştü içine, onun köyü bu taraflara uzak değildi, nasıl da özlemişti arkadaşını, acaba şu dervişlerden biri olabilir miydi, fakat Yağmur Ali, uzun süreden beri bir erendi, düşer miydi dervişlerle yola? "Sanmam." diye düşündü Yunus.

Gerçekten Yağmur Ali yoktu içlerinde, fakat onu tanıyorlardı:

– Ulu bir erenmiş, dediler, bizimle alâkası olmamasına rağmen, gittik ziyaretinde bulunduk, el öptük, sohbetinde bulunduk, zikir yaptık, pek hoş bir gece geçirdik.

"Bak hiç bahsetmemişti, demek Yağmur Ali de, Tapduk'un izini sürüyor, onun sistemini kullanıyor." diye geçti Yunus'un içinden, arkadaşını bir kere daha beğendi.

Derviş-gaziler, üç kişiydiler, biri yaşlıca iki genç, Şeyh Edebalı'yı ziyarete gidiyorlar, kendi şeyhlerinin selâmlarını götürüyorlardı. Ayrıca babasının yerine geçecek olan Osman Bey'le de görüşeceklerdi, çünkü doksanına varmış olan Ertuğrul Gazi

yatağa düşmüştü artık, yakın bir vefat muhtemel görünüyordu. Eğer Osman Bey kabul ederse, bu dervişlerin Asya'dan göçmüş küçük Türkmen aşireti, onun emrine girmek istiyordu. Beyleri, şeyhleri ile görüşmüş, beraberce bu üçünü Osman Bey'e yollamaya karar vermişlerdi.

– Eğer, dedi Yunus, dönüşte yolum oralara yakın geçerse, doğrusu ben de gidip görmek isterim Osman Bey'i, Anadolu'nun artık kuvvetli bir siyasî başa ve komutana mutlaka ihtiyacı var, Moğollara tâbi Selçuklu, ne yazık ki parça parça dağılıyor, dirlik düzenlik bozulmuş, halk perişan ki ne perişan, yürürken gözlerimle şahit oldum, maalesef yoksulluk diz boyu.

– Bizler de öyle düşünüyoruz, dedi içlerinden biri.

Sonra laf lafı açtı; üç derviş, dinlenmek için bu köyde konaklamışlar, köy halkı misafirperver, iyi insanlarmış, ertesi gün yolcu olacaklarmış. Onlar konuşurken, köylülerden biri, yoğurtla yapılmış bir çeşit çorba getirdi, yanında ekmek ve soğan vardı. Onlar çorbalarını içerken, köylüler birer ikişer toplanmaya başladı. İçlerinden en yaşlı olan derviş, Yunus'a izah etti:

– Biz üç gecedir, böyle toplanıp sohbet ediyoruz, dedi, köy halkı bizi dinlemekte, soruları olursa soruyorlar, bizler de elimizden geldiğince cevap vermeye çalışıyoruz, ancak bu akşam senin de huzurunda, yalnız olmak dileriz, çünkü yaradılışı konuşmak istiyorduk, bilhassa Elest Bezmi'ni. Bu konuda senin de bildiklerini bize anlatmanı istiyoruz. (Köylülere döndü.) Kardeşlerim, dedi, yeni bir misafirimiz daha var, mümkünse bu akşam bizi yalnız bırakmanızı isteriz. Eğer sorulmamış sorularınız varsa, buyurun biz çorbamızı içerken konuşalım.

Köylülerden biri:

– Benim sorum dinimizle ilgili değil, dedi, sizler de biliyorsunuz ki, çekik gözlüler bizleri kırdı geçirdi, hepimiz fakirleştik, acaba devletimizde bir umut var mıdır, yeniden toparlanabilecek miyiz, yoksa böyle böyle telef olup gidecek miyiz?

Yaşlı derviş, iç geçirdi:

– Biz üçümüzün, dedi, yola çıkış sebebimiz de budur. Anadolu halkının yeni bir kurtarıcıya ihtiyacı var. Söğüt taraflarını bilir misiniz, işte oraları kendilerine yurt verilen bir Kayı aşireti vardır. Başları, Uç Beyi Ertuğrul Gazi idi, fakat işittiğimiz kadarıyla ölmek üzeredir. Ardından oğlu Osman Bey'in geleceğini ummaktayız. Ertuğrul Gazi, Allah ondan razı olsun, kendisine verilen toprakları genişletmiştir, hatta bu Söğüt'ü de, Bizanslardan almış, verilen yurda, yurt katmıştır. Uzun zamandan beri, belki elli yıldır aşiretinin başındadır, hayırlı bir düzen kurmuştur. Oğlu Osman Bey'in de kendisinden geri kalmayacağını ummaktayız, o hâlde gidip Osman Bey'in dirliğine, emrine katılmakta fayda vardır. Biz böyle düşünürüz, dedi.

Bir başkasının ise zekâtla ilgili soruları vardı; yaşlı derviş onları da cevapladı.

Çorbalar ve ekmekler bitmişti, birisi sofrayı topladı, başka soruları olmayan köylüler de, dört dervişin bulunduğu odayı terk ettiler.

– Ey garip derviş, dedi dervişlerin en yaşlısı, sana demin de söyledim, biraz Elest Bezmi'nden bahsaçalım dedik bu gece, ne dersin, önce sen konuş, seni dinleyelim bakalım.

Önce misafiri konuşturmak, bir nezaket ve ona duyulan saygı meselesiydi, ayrıca Yunus'un bilgisini tartmak da istemişlerdi.

Yunus'un aklından "Acaba bu gazi dervişler, hakikatten haberdar mı, neyi ne kadar bilirler ki? Ben ne şekilde konuşmalıyım?" diye geçti bir an, sonra, "Bildiğimi kısaca söyleyeceğim." diye karar verdi. Oysa sırlar öyle ulu orta herkese açılmazdı, açılırsa da karşıdakinin bilgi seviyesi mutlaka göz önünde bulundurulurdu. Yunus, yanlış yaptı.

– Hep biliriz ki Cenab-ı Hak, şu gözlerimizle görüp göremediğimiz, aklımızla ve gönlümüzle bilip bilemediğimiz varlık âlemini, kendisinin bilinip tanınması için yaratmıştır. Yine hep biliriz ki varlık tektir ve O da, yalnız Rahman ve Rahim Allah'tır! Ve eşya âlemi, yani görüp göremediğimiz her şey, Yaradan'dan zuhur etmiş olan çok çeşitli gölgeler ve çok çeşitli hayallerden ibarettir.

– Yoo, dedi yaşlı gazi derviş; bir dakika dur bakalım; bu senin söylediğin sözleri, ancak bir kişi, aşkla, kendinden geçmişse söyler. O bir sarhoşluk hâlidir ve o kişi kendine gelince, secdeye kapanır ve Yaradan'ından bağışlanma diler.

Yunus, hata ettiğini anladı ama artık çok geçti, söz ağzından çıkmıştı bir kere, düzeltmeye de çalışmadı, yalnız bağır basıp baş eğdi; "Eyvallah gazi-derviş" dedi ve devam etti:

– İşte bizler, insan ruhları; Elest Bezmi'nde, Yüce Allah'ın; "Ben sizin Rabb'iniz değil miyim?" sorusuna "Kâlu belâ" demeden önce, O'nunla birlikte idik, çünkü O'ndan zuhur etmiş bulunuyoruz. Bunu bir şair, şöyle anlatmış:

Ol dost ile pazarımız fülan vaktten berü degil
Severidük ma'şukayı henüz gelmeden cihâna.

Öyle sanıyorum ki, bizim bütün sıkıntılarımız, Nur Dağı'nda, Elest zamanının güzelliğini tattıktan sonra, buraya şu dünyaya indirilip, maddeye bağımlı kılınmamızdan dolayıdır.

Yunus susup bekledi, kimseden ses çıkmadı, ancak yaşlı derviş:

– Devam et garip derviş, dedi.

Yunus yutkundu, devam etti:

– Eyvallah, ilk uyanışımız Elest Bezmi'nde olduğuna ve tekrar oraya döneceğimize göre, bizim asıl vatanımız, Elest Bezmi'dir. O şair bunu şöyle anlatmış:

Bu dünyaya gelen kişi, âhir yine gitse gerek
Misâfirdir, vatanına bir gün sefer itse gerek.

Evet burada, hep beraber misafiriz kardeşler. Sevgili Peygamberimiz der ki; "Vatan sevgisi imandan gelir." Seven, sevdiği için çalışır, bizler de aslî vatanımız için çalışırız yani sadece O'na kulluk ederiz. (Yine durdu, yine gazi dervişlerden ses çıkmadı, devam etti.) Eveeet, şimdi Elest Bezmi'ne bakalım, orada iki tip ruh mevcuttu: dostlar ve inkârcılar. Dostlar, sevenler "Evet" demiş, öbürleri ismi üzerlerinde, inkâr etmişlerdi. Eğer sıkılmadınızsa, yine şiir okuyayım size:

Elesti bi-Rabbiküm! Hak'tan nida gelicek
Mü'minler "Belî" diyüp ettiler ikrârını
Kâlu belî denildi münkir-muhip bilindi
O demden duta geldi câhiller inkârını.

– Evet, bu olabilir, dedi yaşlı gazi-derviş.

– Bu okuduğun şiirler kimin, diye sordu, gençlerden biri.

– Sanırım Yunus Emre diye biri varmış ki.

Yaşlı derviş, onun gözlerinin içine bakıp sözünü kesti:

– O sensin! Neden bizden sakladın kimliğini?

Yunus, inkâr etmedi:

– Eyvallah, lâkin garip de benim ismimdir, dedi, (İçini çekti, devam etti.) aslında varlığımız, ruhumuz orada değil mi, biz hepimiz bu dünyada garip değil miyiz?

Bu sefer, yaşlı derviş içini çekti:

– Bu bizim hakikatimiz, dedi, lâkin Elest bahsini burada keselim, sana rastlamamız bizim için çok hayırlı oldu, (Ta gönlünün içinden bir nara fırladı.) Allah, ne büyüksün! (Sakinleşti.) Bize şiirlerini oku, lâkin sarhoşluk şiirlerini değil, aşk şiirlerini! Beni anlıyor musun Yunus Emre?

Gözlerinde türlü ışıklar oynaşırken söylemişti bunu yaşlı derviş. Yunus o ışıkların derinliğine varınca anladı ki, o da onlardandı, Vahdet-i Vücud'a inanıyordu, fakat her nedense genç dervişlerin bunu bilmesini istemiyordu. Yunus boyun büktü, iyice düşünerek seçtiği şiirlerinden okudu onlara; genç dervişlerden biri yazdı durdu. Sabah namazına kadar şiir okundu. Gönüller coştu, gözyaşları aktı, duygu dolu bir gece geçirdiler.

Sabah namazından sonra, köylülere veda ettiler, bir yere kadar hep beraber yürüdüler, sonra ayrıldılar. Üç derviş tepelere doğru vururken, Yunus güneye döndü.

Denize doğru yürürken bir gün, kalbi Tapduk'un hasretiyle o kadar incelip, o kadar yanmaya başladı ki, Yunus bulunduğu yere çöküverip, sesli sesli ağladı: "Sensin yanımda olan, sensin içimde olan ama bu hasret nedir böyle?" diye düşündü. Sonra, "Var mı ayrılık gayrılık, ne biçim düşünüyorum ben!" dedi ve bir zamanlar kendisi için söyleyeceğini düşündüğü bir mısraı, Tapduk için söyledi: *"Ete kemiğe bürünmüş, Tapduk diye görünmüş."* Sonra bir başka mısraı daha geldi aklına: *"Sensin bu gözümde gören, sensin dilimde söyleyen."* O, demiyor muydu ki: "Ben insanın gören gözü, işiten kulağı, konuşan dili olurum."

Yunus kalktı, yürümeye başladı, kalkmıştı ama gözyaşları dinmemişti. Seher vaktine kadar sürdü bu hâl.

Ve ay ışığının parladığı bir gece, dalgın yürürken, birden duruverdi; gözlerine inanamadı, boğazı kurumuş, kalbi deli deli çarpmaktaydı. İşte tam karşısında, işte ay parçalanmış ve yıldızların tümü, şıkır şıkır birbirleriyle oynaşmaktaydılar, yerde, şu toprağın üzerinde! Elinde olmadan başını yukarı kaldırdı, hayır, hepsi yerli yerinde, gökte! "Deniz öyle bir yaldızlanırmış ki..." Böyle bir şeyler söylememiş miydi Aziz bir kere. Yunus ağzı bir karış açık, önünde uzanan ve dalga dalga

dalgalanan gümüş yola baktı, o zaman işitti denizin okşayan sesini, burnuna kokusu geldi. Yürüdü, farkında olmadan, "Ne güzelsin Rabb'im, ne güzelsin!" diye fısıldıyordu. Kıyıya doğru yaklaştı, oturdu elleriyle dokundu ışık damlalarına, elleri yaldızlandı bu kez… Aşkı da böyle parlamakta mıydı acaba gözlerinde? Böyle kıpır kıpır olduğunu biliyordu da… Öyle oturup seyretti denizi. Canı çekilmiş, kollarından, bacaklarından bir yerlere akıp gitmişti, öyle gevşekti Yunus, huzur içindeydi! Uykusu gelir gibi oldu fakat şiddetle reddetti uyumayı, sadece seyretti. Gözlerini bile kırpmak istemiyordu, o bir ancık bile ayrılmak istemiyordu, bu ay, yıldız, deniz kavuşmasından. Sersemlemişti.

Ay çekildi, yıldızlar söndüler teker teker. Geriye bir büyük, büyük laciverdimsi su kaldı. Yunus sabah namazını kıldı, ona denizi gösterdiği için hamdetti Allah'a. Sonra denizin grileşmesini, morarıp kızarmasını seyretti. Şimdi bir büyük, büyük ayna gibiydi deniz; sakin, kımıltısız… Gönlünden bir beyit geçti:

Dervişler uçan kuşlar
Deniz kenârın kışlar...

Sahi şu işi yapsa mıydı, yollardan vazgeçip, deniz kenarında kışlasa mıydı!? Böyle şeyler düşündü ve derken soyunup donu ile girdi suya, uzun uzun yüzdü. Bir büyük ak kuşun kanatları gibiydi kolları, suları sıvazlıyordu… Gün ışığında, gerçekten çok büyük, fazla büyük mavi-yeşil tuzlu bir suydu deniz. O kadar! Yakınında bir tepe vardı. Yunus, hızlı hızlı tırmandı, daha yüksekten bakmak istiyordu. Yukarıya, daha yukarıya, en üstüne çıktı, oturdu. Şimdi, aşağıdakine nazaran daha geniş görünüyordu su. Uzun uzun düşündü. Aziz; "Maviye benzer, yeşili andırır, sonsuz uzanıp giden bir suymuş." demişti. Ve neticede, karara vardı: Hayır, hayır! Sonsuza uzanmıyordu

onun da bir kıyısı vardı ve en önemlisi gördüğü görebildiği kadardı... Kendi görüş gücüyle sınırlı idi…

Sınırlıydı deniz, asla sonsuz değildi. "Ya sonsuz diye bir şey var mıdır, onu görebilir miyiz?" Kendi sordu, kendi cevap verdi: "Şu iki gözümüzle göremeyiz elbet fakat o da kendimizle sınırlı, sonsuz, bizim gönlümüzün algılayabildiği ile sınırlı… Hak aşkı ise öyle değil, onun sınırı yok! Bir tek onun sınırı yok! Yürü git gidebildiğin kadar, otur, nefeslen... Kalk yine yürü, bitip tükeneceği yok, onun kıyısı yok, çünkü sen yürüdükçe, gönlün de genişleyecektir.

Hakk'a âşık gönlün de sınırı yok!

Tapduk, "Git bakalım, gör denizi." derken; bu sınırı ve bu sınırsızlığı mı kastetmişti acaba? "Öyledir," dedi Yunus içinden; "Sultan'ım her zaman serbest bıraktı beni, kendim bulayım, kendim değerlendireyim istedi. O, kapıyı açtı sadece… Ve işte ben gördüm, anladım ki, Hak aşkına şu dünyadan bir misal bulmak, mümkün değildir!"

Derken Yunus kalktı, son bir kez yukarıdan baktı denize, tepeden yavaş yavaş aşağıya indi yürüdü. Bir uzun süre deniz kıyısını takip etti. Gözleri yerdeydi: çünkü güneşin, denizi boyadığı türlü parlak renkleri içinde barındıran midyeleri, deniz kabuklarını topluyordu. Renkler vardı, renklerden içeri, deniz vardı denizden içeri… Parmaklarıyla kabukları sevip okşadı, sonra onları vatanları denize attı. Gönlünden; *"Yedi deniz suyu n'ider susamış âşık canına / Şeyhim yüzü gerek bana, gördükçe baş indirmeğe*" diye geçiyordu.

Çok köyler, kasabalar geçti, her gittiği yerde insanlarla karşılaştı, bazen sadece yol sorabildi, bazen uzun uzun konuştu, biliş oldu. Ona bir tas çorba ikram edenler, eline bir lokma ekmek tutuşturanlar oldu, evlerine yemeye davet edenler oldu, yeni bir gömlek armağan eden de… Kimi zaman da konuştuğuna

şiirler okudu, gönlünden verdi o da. Kendilerini çeşit çeşit milletten, çeşit çeşit dinden kabul eden insanlardı bunlar; Yunus'un Arapçası ve Farsçası işe yarıyordu..

Antakya şehrinin iç mahallelerinden birinde bir eve çağırdılar bir akşam, kuru fasulye aşı ve pilav ikram ettiler. Sonra "Bir derviş misafirimizdir." diye konu komşuya haber saldılar, böylece büyücek odada çevresine derlenenler çok oldu. Onun konuşmasını beklediler; Yunus gönül şiirleri, Hak aşkı şiirleri okudu. İçlerinden bir adam:

– Güzel şiirler bunlar dedi, ama sen bize şu gönülden bahset.

– Gönül, dedi Yunus, muhakkak ki, Hakk'ın tecelli makamıdır, çünkü O, onu yer bellemiştir kulunda. Bu yüzden gönül yıkmak, çok büyük bir günahtır. Unutmayın, *"Gönül Çalap'ın tahtı, gönüle Çalap baktı / İki cihân bed-bahtı kim gönül yıkarısa"* demiş bir şair. Buna rağmen gönül kimi zaman tatmin olmaz, kimi zaman hastalanır, katılaşır ve kibirlenir, kimi zaman da mühürlenir ve kendisinden haber vermez. Bize düşen, bu gönlü arıtmak ve onu Cenab-ı Hakk'ın tahtı olmaya lâyık bir duruma getirmektir. bir Hak şairi demiş ki; *"Giderdim gönlümden kini, kin tutanun yoktur dini."*Ve aşk şarabını içen gönül, asla ölmez. O, Mevlâ ile diridir. Kâbe bu dünya için ne ise gönüller de manevi dünya için odur. Âşık yüzü, bu dünyadan geçip, öze dönmüştür, çünkü hakikat bilgisini yalnız gönlünde bulur. Bu dünyada sonsuzluk özlemi ile yananlar, kendilerini aşmak, kabuktan geçmek zorundadırlar.

Yunus'un durup, nefes almasını fırsat bilen biri, sordu:

– Kendini aşmak ne demek?

– İster gönül deyin, ister nefis, işte onun arıtılması, temizlenmesidir.

– Nasıl yaparız ki bunu?

– Cenab-ı Hakk'ı çok çok anarak ve kötü huylardan, O'nun istemediği davranışlardan; yalandan, gıybetten, haksızlıktan

kaçmaktır meselâ, başka, evet bir mısra okudum demin, kinden temizlenmektir, öfkeden, hiddetten temizlenmektir. Hasetten uzaklaşmaktır, böyle şeylerden işte… Ve bütün bunların yerine o gönüle sevgi koymaktır. Allah'ın düzeni, aşk üzerine kurulmuştur. O hâlde Tanrı'nın yarattığı her şeye karşı sevgiyle donanmalıyız; vermeyi, severek kendimizden vermeyi öğrenmeliyiz, "ben"den geçip, "sen" demeyi öğrenmeliyiz. İyiye, doğruya dönmeliyiz, bütün bunlar için ve bilgilenmek için çalışmalıyız. İşte kendini aşmak budur.

– Peki gönül, kısaca insan diyelim, Tanrı'nın tecellisidir, gördüğümüz her şey de Tanrı'nın tecellisi midir?

– Evet, öyledir, çünkü ikilik yoktur, tevhid vardır ve İslâmiyet tevhid dinidir. Kâmil insan, bu tecelli bilgisini de aşıp, aslına kavuşmak ister. Aslına kavuşmak, Allah'ın varlığında eriyip yok olmaktır.

– Bu sözler bize ağır geliyor derviş, dedi konuklardan biri, kafamız almıyor her bir şeyi. Bak nefis temizlemeyi ve onu iyi şeylerle doldurmayı anlayabiliriz de... Yapabilmek çok zordur.

– Lâkin bu yolda çalışmanız lâzımdır.

– Çalışırız, çalışırız ama sen bize, cennetten cehennemden bahset, onlara eriyor kafamız çünkü. Nasıl kazanırız cennetimizi onu anlat, kıyamet gününü anlat.

– Peki anlatayım.

dedi Yunus ve biraz önce söylediklerini daha da basitleştirerek tekrar anlattı, tecelliden bahsetmedi, Hak aşkından bahsetmedi, Allah'ın insana koyduğu kuralları anlattı. Cennet ve cehennemden, Tanrı'nın ödüllerinden ve cezalarından bahsetti, kıyamet gününün Kur'an'daki tasvirlerini anlattı.

Onlar öyleydiler ki, din adına yasaklara ve korkuya ihtiyaçları vardı. Yunus, korkunun en azını verdi onlara, pek tatmin olmadılar ama "Bu derviş de böyle" deyip, onu ve dediklerini kabul ettiler.

Yunus artık çok fazla eğlenmedi köylerde, kasabalarda, yola çıkalı bir yıl olmuştu, daha Şam'a gidecek ve ondan sonra geçtiği yollardan dönüp Tapduk'una, dergâhına kavuşacaktı. Gezisine çıkarken dönüşte yeni yollar denemeye karar vermişti ama artık pek zamanı kalmamıştı, en iyisi bildik yerlerden dönüp, dergâha bir an evvel ulaşmaktı. Fakat bir kasabadan geçerken, dükkânının önüne oturmuş, bulgur aşı yemekte olan biri, yemeğini onunla paylaşmaya çağırdı, Yunus kıramadı adamı, yediler, biraz sohbet ettiler. Adam; "Bazı hocalar da geldi kasabamıza, mutlaka seni onların yanına götürmeliyim." deyip, biraz da sanki çeke çeke götürdü Yunus'u. Yunus, "Hayırdır inşaallah" dedi içinden, çünkü gitmeyi hiç canı çekmiyordu.

İki hoca da Şam'dan gelmişler, Halep'e gitmek için burada kervan bekliyorlar, kasabanın en büyük camisinin imamının evinde kalıyorlardı. Bu eve gittiler, geniş bir odaya alındılar, hocalar minderlerde oturuyorlardı, yanlarında İmam Efendi; kasabanın birkaç hatırlı zatı… Halktan bazı kişiler ise yerde kilimlerin üstüne edeple oturmuşlardı. İçeri giren adamla Yunus'a, şöyle bir selâm verip, konuşmalarına devam ettiler. Daha ziyade şeriat kuralları üzerine konuşuyorlardı, sözleri ağır ve ağdalıydı. Halktan kişiler onları pek anlamıyor, ancak ses çıkarmadan dinliyorlar, fakat soru soramıyorlardı. Neden sonra, hocalardan biri Yunus'a baktı:

– Derviş, dedi, görüyorum ki bizim sohbetimize geldin, konuştuklarımızı senin anlayacağını pek sanmıyorum, lâkin mademki gelmişsin, sen de kendinden haber ver bakalım, ne diyeceksin?

Yunus, bağır basıp; "Eyvallah" dedi ve o gün seher vakti, gönlünden gelen uzun şiiri okudu:

Gönlüm düştü bu sevdaya,
Gel gör beni aşk neyledi!
Başımı verdim kavgaya,
Gel gör beni aşk neyledi!

Ben yürürüm yana yana,
Aşk boyadı beni kana,
Ne âkilim ne divane,
Gel gör beni aşk neyledi!

Mecnun oluben yürürüm,
Dostu düşümde görürüm,
Uyanır melûl olurum,
Gel gör beni aşk neyledi!

Aşkın beni mest eyledi,
Aldı gönlüm, hast'eyledi,
Öldürmeye kast eyledi,
Gel gör beni aşk neyledi!

Gâh eserim yeller gibi
Gâh tozarım yollar gibi,
Gâh akarım seller gibi,
Gel gör beni aşk neyledi!

Hocalardan biri, "Tamam tamam" deyip, Yunus'u susturdu ve dinleyenlere dönüp:

– Bunlar, dedi, tövbe estağfurullah Allah'a âşık olduklarını iddia eden, meczup kişilerdir. Tam bir deli gibi saldırgan olmazlar, dilencilikle geçinir, şurada burada ya böyle şiir okurlar, ya da ilâhi söylerler, zararsızdırlar, ancak onların fikirlerini ve iddialarını kendilerine bırakıp, bulaşmamak gerekir. Haa Allah rızası için biraz yemek verilebilir, bunda mahzur yoktur. Ancak fikir ve iddialarından, ölümden kaçar gibi kaçmak

lâzımdır. (Yunus'a döndü.) Tamam, şiirini okudun, şimdi git mutfağa sana yiyecek bir şey versinler, ziyafete kon!

Birkaç kişi güldü, hoca, sözüne devam etti:

– Karnını doyur, sonra çek git, bir daha bu kasabada görmeyeyim seni, sonra ayaklarını kırarım! (Yanında oturan İmam Efendi'nin kulağına eğildi.) Bunları biraz korkutmakta fayda vardır, dedi.

Yunus kalktı, bağır bastı, çıktı odadan, onu oraya getiren adam da kalkmıştı. O da Yunus'un arkasından çıktı odadan ve sordu Yunus'a:

– Mutfağa uğramayacağız, değil mi?

– Uğrayacağız, dedi Yunus, bir lokma ekmek almazsak, gururumuza kapılmış oluruz!

Sokakta bir süre susup yürüdüler, nihayet adam gayet mahcup bir tavırla özür diledi:

– Seni oraya götürdüğüm için beni bağışla derviş, bilemedim. Bu din adamları arasındaki ayrılığa gayrılığa da hiç aklım ermez benim…

– Cahillik ve birtakım hırslar! dedi Yunus. Ayrıca bir kişi çok okumuş, bir bilgin olsa bile, Allah'tan ve O'nun hakikatinden ve rahmetinden gafil olabiliyor, bizlere düşen, öyle kişiler için hayır dua etmek, başka bir şey değil.

– Evet, herhâlde, dedi adam, ancak öyle dua etmeyi, senin gibi derviş kişiler başarabilirler galiba, ben doğrusu edemem. Neyse derviş, o okuduğun şiirin devamı var mıydı, lütfedip okur musun bana?

– Evet vardı, ama onu bırak sana başka bir şey okuyayım.

Ve Yunus, o anda gönlünün akılla tekleşip söylediği şiiri, dile getirdi:

Yâr yüreğim yâr, görki neler var,
Bu halk içinde bize güler var!

Ko gülsün, Hak bizim olsun
Gâfil ne bilir, Hakk'ı sever var.

Bu yol uzaktır, menzili çoktur,
Geçidi yoktur derin sular var.

Girdik bu yola aşk ile bile,
Gurbetlik ile bizi salar var.

Yunus içini çekti, adama döndü:

– Bilir misin, dedi, beni gurbete salan hocamdır. O, benim "aradığımı" insanlar içinde bulmamı arzu etti.

– Nereye gidiyorsun, derviş?

– Allah kısmet ederse, Şam'a.

– Birkaç gün bende misafir kal.

Yunus, tekrar içini çekti:

– Sen iyi bir adamsın, dedi, hoş bir gönlün var, günün birinde derviş edeceksin onu, belli... Lâkin kalamam, yol uzun vakit az, gelecek yıl bu zamanlar Sultan'ımın yanında olmalıyım, müsaade iki yıl, onun için hiçbir yerde eğlenmeden yürüyüp gitmem lâzım.

– Geceleri hiç uyumaz mısın derviş?

– Bakma sen bana, uyusam da olur, uyumasam da, iş ki geç kalmayayım dergâha.

Adam, Yunus'u kasaba sınırına kadar yolculadı:

– Duandan beni de eksik etme, dedi.

Yunus durdu, sarıldı adama, sırtını sıvazladı, sonra:

– Sen de unutma, dedi, bir gün gönlünü derviş edeceksin.

Nihayet Şam'a ulaştı Yunus! En büyük zorluğu, çölü geçerken yaşamıştı; günlerce aç kaldığı, bir insan yüzü dahi göremediği olmuştu. Ancak bir kere, nereden nasıl belirdiğini bilmediği bir pınarla karşılaştı, suyu küçücük bir dere yapmıştı

önünde. Yunus kana kana içti ve yüzünü gördü suyun aynasında, saçı sakalı birbirine karışmış, gözlerinin feri sönmüştü. O anda, halvetinde, gönlündeki Nur'unun anlattığı yolcu geldi aklına; ses işitmedi ama kendi kendine dedi ki: "Kalk! Yürü!"

Ancak Şam'dan Konya'ya, Konya'dan Şam'a giden kervanlarla karşılaşmış olması, onu ölümden kurtardı. Konya'dan gelen kervanda ekmek su gibi aradığı, Tapduk'tan bir habercikti. Sağlığı nasıldı, gözlerinde iyiye doğru bir gelişme var mıydı? Ne yazık kimse tanımıyordu onu, gençten biri, "Bir kör şeyhten" bahsedildiğini işitmişti. Lâkin onun da adını sanını bilmiyordu. Yüreği kanadı Yunus'un, o kara elmas gözlerin artık görmemesini, aklına, gönlüne sindiremiyordu… O heybetli adam; yüzünde Muhammedî nuru gördüğü adam, şimdi sadece yürüyebilmek için bir kişinin yardımına mı muhtaç olmuştu?! "Ah Allah'ım, doğrusunu yalnız sen bilirsin" diye düşündü Yunus, fakat gözlerinden akıp sakallarına karışan gözyaşlarına engel olamadı.

Ay ve yıldızların şu alçak kum tepesinin hemen üstünde parladığı, aydınlık ve serin çöl akşamlarında Yunus, kumların üstüne arkaüstü yatıp, göğü izlerken, sanki yine halvetteydi, sanki yine bir şekilde kendisi kaybolmuş, Tapduk çekiyordu tespihini: Lâ ilâhe illallah! Yunus'un dudakları, kendisinden habersiz söylüyordu: Lâ ilâhe illallah!.. Ve Yunus yerden göğe ağıyor, ağıyor, derin lacivertle buluşuyor, ay ve yıldızlar parmaklarının arasından kayıp kayıp geçiyorlardı. İçindeki özde, yerde gökte, Yunus'un gördüğü her yerde, görmediği her yerde, kum tanesince küçükte, göklerce büyükte, yıldızlarda ayda, şerde ve hayırda; evvelde ve sonda, insan içinde, yalnız ve Tek vardı. Bir tek Allah vardı! Böyle gecelerin birinde, gönül belki de en güzel şiirini söyledi:

Severim ben seni candan içeri,
Yolum vardır bu erkândan içeri.

Şeriat, tarikat yoldur varana,
Hakikat meyvası ondan içeri.

Dinin terk edenin küfürdür işi,
Ol ne küfürdür, imandan içeri.

Beni bende demen, bende değilim,
Bir ben vardır bende, benden içeri.

Beni benden Alan'a ermez elim,
Kim kadem basa sultandan içeri.

Süleyman kuş dilin bilir dediler,
Süleyman var, Süleyman'dan içeri.

Tecelliden nasip erdi kimine,
Kiminin maksudu bundan içeri.

Senin aşkın beni benden alıptır,
Ne şirin dert bu, dermandan içeri.

Miskin Yunus gözü tuş oldu sana,
Kapıda bir kuldur, sultandan içeri.

Şam'da, bu medreseler, camiler, kiliseler, havralar şehrinde, Arap, Ermeni, Yahudi, Bizanslı, Selçuklu hatta Dürziler vardı. Bu yüzden olsa gerek, çok renkli, çeşitli baharat kokularının bu renklerde parladığı, fakat sanki sır içinde sırlı bir şehirdi. Tarih içinde o kadar el değiştirmişti ki… Bazı yerlerde bilhassa Emeviye Camii civarında halvetini hatırladı Yunus. O bu yerleri, öyle oturmuş tevhid çekerken görmüştü çünkü. Demek daha görüp bilmeden öyle bir aşkı varmış ki bu şehre... Yahut bazı insanlar, bazı durumlarda, gönül arzularını

önlerinde buluveriyorlardı. Moğollardan izler; yıkıklar, yanıklar arasında yükselen camiler, medreseler, saraylar; üzerlerindeki süslemeler, ince zevklerin yansımalarıydı. Yunus, niyet ettiği gibi yaptı; önce Emeviye Camii'nde, Allah rızası için iki rekât namaz kıldı, vakit namazını beklerken, camide iki ikiz derviş ve birkaç medrese öğrencisiyle tanıştı; konuştular, kafa ve gönül birliği içindeydiler. Dervişler Dîdar aşkında, öğrenciler ilim yolundaydı. Yunus'a; Anadolu'ya, bilhassa Mevlâna'ya dair pek çok sual sordular. Onlar da gidip Konya'yı görmek istiyorlardı. O ikiz dervişler, birinin ismi Hasan, diğerininki Hüseyin'di, Yunus'la beraber dönüp, Konya'ya gitmeye karar verdiler. Yunus, onları götürmeyi memnuniyetle kabul etti. Neden sonra öğrencilerin, Yunus'un karnının aç olabileceği, üstündeki bu tozlanmış, kirlenmiş giysilerini yıkamak isteyeceği akıllarına geldi.

Yunus da ikiz dervişlerin kaldığı Berâniye Medresesi'nin avlusuna yerleşti. Onu hamama götürmüşler, yıkanıp temizlenmiş, giysilerini yıkamıştı. Kendini çok iyi hissediyor, gönlünden Tapduk'a, buradaki yaşantısını anlatıyordu. Acep Tapduk duyuyor muydu? Yunus, duyduğuna emindi! İkiz dervişlerle hep beraberdiler; bazen ârifler meclisine dalıp, edeple oturup dinliyorlar, söz kendilerine verilirse, konuşuyorlar, Yunus bazen şiirler okuyor bazen dervişlerin arasına karışıp, cezbeye kapılıp, "Ya hû" çekiyorlardı.

Hemen hemen cahil bir kimseyle karşılaşmamıştı Yunus. Bunu ikizlere ifade edince; "Seni biz gezdiriyoruz da, ondan," dediler, "kendi başına kalsaydın bak ne cahiller meclisine katılırdın! İşin kötüsü, kendini bilgin sanan cahiller meclisine." Yunus en çok, böyle insanlardan çekindiğini anlattı. Yoksa herhangi cahil, fakat öğrenmeye meyli olan pek çok köylüyle anlaşmış, bildiğini öğretmeye çalışmıştı. "Öğretmek de vermektir,"

demişti bir gün Tapduk, "verileceklerin en güzeli bilgidir, siz veren el olunuz." Yunus arkadaşlarına Tapduk'tan bahsediyor, onun mana âlemini anlatıyordu daha çok.

Kendini âlim zanneden cahiller ve öğrenmeye meyli olmayan cahillerin gönülleri, taştan da daha katı idi! Onlar dünyevî şeylerden başka bir şeyle ilgilenmezler aslında, tıpkı baykuş gibidirler! Ve hakikati göremedikleri için köstebeğe benzerler! Onlar öğrenmeye bir çaba göstermedikleri ve düşünüp üretemedikleri için belki de murdardılar ve sinekle pervâneyi hatırlatmakta idiler!

İkizler, Yunus'un bu hayvan benzetmelerine çok gülüyor; "Nasıl da, ne de güzel yakıştırıyorsun." diyorlardı. Yunus genellikle onlara kendinden beyitler okuyor ve son noktayı koyuyordu:

Görmez misin sen arıyı, her bir çiçekten bal eder
Sinek ile pervânenin yuvasında bal olmaya.

Hasan, Hüseyin ve Yunus, üçü gönül birliğindeydiler; kendilerine söz verilen meclislerde bazen birinin başladığına, öbürü devam ediyor, Yunus da bir beyit veya şiirle son noktayı koyuyordu. Bazen Yunus başlıyor, onlar devam ediyorlardı, kendileri şiir söyleyemedikleri için Yunus'u gıptayla dinledikleri oluyordu, ama haset etmiyorlardı.

Bir gün, yine bir hocalar meclisine çağrıldılar. Yunus'un canı gitmek istememişti, kendini bir yokladı; hayır pek faydalı bir toplantı olmayacaktı, ayrıca Yunus kınanacaktı! Gönlünün böyle söylemesine rağmen, Yunus daveti kabul etti, bir tek kişinin bile imanına iman katabilirse yahut bir cahili bir nebze doğru yola çekebilirse, hizmet yapmış olabilirdi. Bunun için her nereye çağrılırsa, gitmeye değerdi. Fakat bu sefer?! Yunus çok kuşkuluydu. "Bari," diye düşündü, "gerçeği olduğu gibi açık açık söyleyeyim, ne derlerse desinler."

Hocalar sedirlere kurulmuşlar, genç öğrenciler ise yerde kilimin üstünde edeple oturuyorlardı. Yunus'la ikiz dervişler de yere oturmayı tercih ettiler.

Önce biraz Şam'dan, biraz Anadolu'dan konuştular, Moğol zulmünden bahsettiler. Sonra bir hoca, genzini temizleyip, gözlerini Yunus'a dikti:

– Garip derviş, dedi, bilhassa sen buraya geldikten sonra, şurada burada gezinip dilenen dervişlerde bir şımarıklık hasıl oldu. Doğrusunu istersen, yıllardan beri, bizler onları incitmedik, onlar da hadlerini bildiler, ulu orta konuşmadılar, kimsenin aklını çelmeye çalmadılar, delilikleriyle, deli kaldılar! Onları, meczupturlar diye, kaale almadık! (Öksürdü ve devam etti.) Yani anlayacağın, pek bir kimseye bir zararları dokunmadı, biz işitmedikse bilmem, gerçi bu şehirde olup bitenleri biliriz; neyse biz de onların bu ilim irfan şehrinde yaşamasına ses çıkarmadık, lâkin herkes kendi yerini ve haddini bilmelidir, bizler böyle düşünürüz. Şimdii, sen geldin, bir büyük ilim irfan yuvası medresenin bahçesinde yaşamaya başladın, buna da ses çıkarmadık. Fakat sözlerin ve şiirlerin halk arasında yayılmaya başladı ve bunun üzerine senin ve şu iki arkadaşının abes sözleri önem kazandı, birçoklarının zihninde; "Ya dediklerinde hakikat varsa?" diye bir şüphe belirdi. İşte bu olmadı garip Yunus. Biz, düzen bozulmasın isteriz; sense geldin, düzeni bozdun, meselâ bir "ledün ilmi" tabiri, ağızdan ağıza dolaşmaya başladı. Ne diyorsun, de bakalım.

Yunus, sanki kadının önündeymiş gibi bir duyguya kapıldı. Gönül dedi ki, "Ben seni uyarmıştım!" Yunus hafifçe gülümsedi:

– Efendim, dedi, ledün ilmi, gönül yoluyla Tanrı'dan vasıtasız bilgi almaktır. Bunu hep biliriz ve dahi takdir edeceğiniz gibi pek kıymetlidir, bulunmaz bir mücevherdir. Ancak herkese nasip olmaz, nasip olması için, bağrı yanık gözü yaşlı bir

Allah âşığı olması lâzım gelir fakat yine de her âşığa kısmet olmayabilir.

– Yaa, demek öyle, bak sen şu işe!

diye gülerek alay etti hocalardan biri, diğerlerinin kaşları çatılmıştı, Yunus devam etti:

– Oysa, ledün ilmi, Varlık muammasını çözecek biricik yoldur. Bizlerde Allah fikri, Esmaü'l-Hüsna'ya, yani O'nun güzel isimlerine bağlıdır, bu isimleri belli bir sırayla zikrederiz. Bu, tevhide yani vücut birliğine inanan her dervişte böyledir. İnsan gönlü, içsel idrak merkezidir, dolayısıyla, Varlık hakikatinin, gönülde idrak edilebileceğini biliriz. İnancımız, Allah'ın Tek ve Mutlak Varlık olduğudur, O aynı zamanda mutlak güzel, mutlak faildir ve gönül, Hakk'ın tecelli yeridir… Teslimiyetimizi böyle bilin.

– Böyle inanmak, teslimiyet değil, meczupluktur! Sen insanı da, ne bileyim tabiatı da, aklına gelen her şeyi de Allah'ın bir belirişi, tezahürü olarak kabul ediyorsun!

Öğrenciler arasında gülüşmeler oldu; Yunus gayet sakin:

– Evet, dedi, bunun aksi bir düşünce şirktir, o Mutlak Varlık'a ortak koşmaktır!

Hocalardan biri, Yunus'la ilk konuşana döndü:

– Arz etmiştim, dedi, hiç olmazsa vahdet-i şuhûdcular, bu sözleri ancak vecd hâlinde arada sırada söylerler ve sonra akılları başlarına gelince, tövbe ederler. Bu vahdet-i vücudcular ise işte böyledir, ne Allah'tan ne kuldan utanırlar!

Hoca, öfkeyle Yunus'a döndü, dedi ki:

– Ene'l-Hak, diyen Mansur'un başı alınmıştı, bilmez misin!

Bir "Aah" çekti Yunus, dedi ki:

– Ya Hû, efendim, böyle bir bilgi uğruna baş verilir.

– Bak işte ağzıyla itiraf etti! diye kükredi adam: Siz vahdet-i vücudcuların asıl maksadı budur zaten! Kargaşa çıkarıp, saf insanları aldatmak, onları tahrik etmek ve neticede yüce İslâm

dinini bölmek, onu içinden çıkılmaz hâle düşürmek. Evet, yerlere düşürmek İslâm dinini! (Durdu, derin ve sesli, içini çekti.) Ama boş bir gayret! Ne mutlu ki, bizler sizlere rağmen, İslâm dininin koruyuculuğunu yüklendik ve yapıyoruz.

– Muktedir Allah, yüce dinini korumaya yeterlidir, dedi Yunus, (Biraz da eğlenerek) O'nun kudretinden şüpheye düşüp, din koruyuculuğunu yüklenmeyin!

Adam, öfkeden mosmor:

– Bir de bana küstahlık, ha! Defol buradan, dedi, sen de ledün bilgin de, derhal defol!

Yunus'la, ikizler, sokağa çıktıkları zaman derin bir nefes aldılar, onlara göre içerideki hava cidden kirlenmişti, temiz havaya ihtiyaçları vardı.

Hüseyin:

– Tövbe estağfurullah, eğer Allah'a küstahlık yapılsaydı, sanki kabul edecekti ama kendisine küstahlık yapmana tahammül edemedi! dedi.

– Yaşlılara aldırma sen, dedi Yunus.. O gülen öğrenciler için üzüldüm ben, daha çok gençler, beyinleri ne türlü bir yobazlıkla besleniyor. Onlara demek isterdim ki…

İçinden geleni söyledi Yunus:

Âşık olan kişiler deli olagen olur.
Aşk nedir bilmeyenler, ona gülegen olur.

Sakın gülme sen ona, iyi değildir sana,
Kişi neye gülerse, başa gelegen olur.

– Doğrudur, pek doğrudur, dedi Hasan, Allah'ın düzeninde; ne ekersen onu biçersin!

Bu toplantı ve edilen laflar, camilerde, medreselerde epey konuşuldu; epey tartışma yaşandı, kimi dervişleri haklı buldu,

kimi hocaları… Yunus'un ziyaretçileri artmıştı; davetler de fazlalaştı, bazıları kavga etti, bazıları tasdik. Yunus bildiği doğruların özlerini, kısaca anlatmaktan vazgeçmedi. Bir erenin davetinde, "devir" meselesini sordular. Yunus, dedi ki:

– Kâinat aşkla yaratıldığı için, ruhun tekâmülü aşkla gerçekleşir, şu bildiğimiz kısacık ömür yetmeyebilir buna, o hâlde insan kemal noktasına gelinceye kadar, on sekiz bin âlemi devreder. Bu arada bu dünyaya da tekrar uğradığı olur, olmayabilir de.

Sonra; eşyanın, nesnelerin aslını sordular, Yunus dedi ki:

– Nesneler âlemine de, vahdet gözüyle bakılması gerektir elbette… Nesnenin hakikati ve özü de Tek'tir fakat tezahürü çeşitlidir. Meselâ insanın kendisine ait müstakil bir vücudu yoktur. Vücut, yalnız ve yalnız tek Allah'ındır! Benliğini terk eden kişi, vücudun kendisine ait olmadığını bilecek ve görecektir. Bir şair, bir şiirinde; *"Al gider benden benliği, doldur içime Sen'liği"* diye yalvarmıştır Hakk'a, diye devam etti.

Kur'an ve sünnetten sordular; Yunus dedi ki:

– Din bir nizamdır, tasavvufta, Kur'an ve sünnet esastır. Kur'an ve sünneti terk ederek âşık olunmaz. Kâmil insan olabilmek için, örnek alınması lâzım gelen tek insan, âlemlere rahmet olarak yaratılan ilk nur; Hazreti Muhammed'dir.

– Duyduk ki, çok güzel şiirler okurmuşsun, bize de oku, dediler; Yunus okudu:

Bu cihâna gelmeden Mâşuk ile bir idim,
Kul huva'llah sıfatlı bir bî-nişân nûr idim.

Ol dem ki dirlik idi, Hak ile birlik idi,
Ol pâyânsız devirde ne Mûsâ ne Tûr idim.

Bile idim Hazret'te ol bî-kıyas Kudret'te
Ne şerikim var idi, ne kimseye yâr idim.

Yer gök yaratılmadan, kâlû belâ denmeden,
Levh-kalem çalınmadan Mirâc'a kâdir idim.

Nice kez geldim gittim, delim sûret yarattım,
Bu şimdiki devrede Yunus'a aldar idim.

Eren ayağa kalktı, Yunus'a sarıldı:

– Demek garip âşık, garip derviş dedikleri, bizim Yunus Emre imiş, dedi.

Yunus'u bıraktı, çevresindekilere döndü:

– Yunus Emre'nin şiirleri daha önce bana ulaşmıştı, işte güzel şiirler okuduğunu sandığınız derviş, bizzat o şiirlerin yazarı imiş, dedi.

Böylece isminin açıklanmış olması, birden Yunus'a öyle bir ün sağladı ki, davetler ve ziyaretler pek fazlalaştı, etrafı saygı ve sevgi hâlesiyle çevrildi. Bu kadar itibar, Yunus'a fazla geldi, kaçmak istedi. İkiz dervişlere:

– Benim dönme zamanım geldi, dedi, burada da Baba Tapduk mânisin saçtık elhamdülillah! Fakat nedense bana itibar ederler; bu demektir ki, dönüş yolu göründü, zaten vakit de bu vakitti. Diyorum ki, yarın sabah namazından sonra yola çıkalım, ancak varıp yetişirim tekkeye.

Hüseyin boyun büktü:

– Seninle, Konya'ya, sonra da dergâhına gelmeye karar vermiştik ama önce buralarda adı Konya kadar meşhur olan Ayıntap'a da uğramak isteriz biz, hocamız öyle buyurdu çünkü, Ayıntap'ta kışlayıp, bahara sizin oralara gelmeyi düşünürüz.

Hasan dedi ki;

– Bilirsin hoca sözü yere düşürülmez, beraber yola çıkalım, ancak biz Ayıntap'a ayrılalım.

Yunus, ikiz dervişlerin hocalarını tanımıştı; ak sakallı, ak saçlı bir pirifâni idi, Yunus'la gönüldaş olmuşlardı.

– Sözünde, mutlaka sizler için bir hikmet vardır, öyle yapmalısınız, dedi.

– Sen de oraya gelemez misin?

– İsterdim, dedi Yunus, keşke daha önce yola çıksa idik, belki bir başka sefere. Çünkü biliyorsunuz Sultan'ım bana iki yıl mühlet vermişti; o gün bugündür bir buçuk yıl dolmak üzere, kaldı altı yedi ayım ki, ancak dönebilirim tekkeye, gerçi nedense dönüş yolları pek güvenli gelmiyor gönlüme ama bakalım Allah ne gösterir…

– Bir hafta evvel buradan bir kervan ayrıldı Konya'ya, dedi Hasan, keşke ona yetişse idin. Şimdi artık en az bir iki ay sonra kalkar yeni kervan.

– Gelirken yolun büyük bir kısmını yürüdüm, dedi Yunus, bu sefer tam yürümek isterim, dağda dost bulduğum köyler var, onları da ziyaret etmek isterim.

IV
Âşık Yunus, Dîdar Yolunda

Ayıntap kavşağında ayrıldı ikiz dervişler ve Yunus yalnız başına, geldiği yollardan geri dönmeye başladı. Bu kez daha çok tanış buldu kendine, kimileri onu geçirmek bahanesiyle yoldaş oldular... Uzun, kısa yolları birlikte tükettiler; sorular sordular, cevaplar aldılar ve azıklarını Yunus'la paylaştılar.

Dağlara sardıkça Yunus, yalnız kaldı, bir kadın, eline azık torbası tutuşturmuştu. Onu boynuna bağladı, torbayı sırtına attı, sopasına dayanıp yürümeye devam etti ve içinden Tapduk'la konuştu durdu. Ona Şam'ı anlattı, rastladığı insanları, doğa manzaralarını, denizi anlattı. Onun hasretinden gönlü yanıktı, diyordu ki;

"Bunca yol gezdin bunca insan gördün ama Dîdar'ı göremedin, dersen gönül Sultan'ım ve sorarsan şu yollar boyunca ve konakladığın yerlerde gördüğün insanlar, sana saygı sevgi gösterenler, sana gülenler, seni kovanlar, türlü çeşit insanlar, iyiler, kötüler, dertler sefalar hakkında ve kendin hakkında ne söylersin, dersen gönül Sultan'ım; derim ki, tevhid inancım hiç solmadı, solmak ne demek güçlendi, derim. İnsanlar dersen, hepsini Yaradan'dan ötürü sevdim ya da hoş gördüm derim, derim ki:

Elif okuduk ötürü
Pazar eyledik götürü
Yaratılanı hoş gördük
Yaradan'dan ötürü…

Nefesimi kesen güzellikler, nefesimi kesen büyükler gördüm derim; ama derim, hepsi Tanrı'nın nuru idi. Belki bizlere kıyas olsun diye böyleydi, çünkü hiçbiri Mutlak Güzel'le boy ölçüşemezdi, hiçbiri o sınırsız Mutlak Büyük'le boy ölçüşemezdi. Şu bize verdiği, şu bize tattırdığı kadarı bile, kişinin başı üzerinedir ve kişi ancak yalnız O'na hamdedebilir.

İnsana gelince; şu içinde yaşadığı zamana, türlü hâllerine bakıp hüküm vermektense, içindeki Öz'e güvenip, ona, geleceğini hayal ederek, muamele etmek gerektir. O, gözleri binbir maviden ışıyan dilencinin tıpkı bana yaptığı gibi. Mavi dilencinin bana o zaman verdiği dersi, ancak anlayabildim Hazret'im… Ve insana gelince, derim ki gönül Dost'um; o, aşkla yaratılmış olduğundan ve içindeki aşk özünden ötürü, sevme yeteneğine sahiptir, yaşayıp geçtiği devirlerde, işte bu yeteneğini geliştirebilirse... Günü gelecek ve o, mutlak Sen'in Doğru Yol'unda yürüyecekti. Çünkü hayat, bir "devirler" dizisidir ve çok uzundur. İyi kötü, dert sefa; insanın kendine göredir, onun zihin ve gönül bakış açısına göredir, görecedir Şah'ım. Çünkü insan; ancak kendi mizacına ve kendi bilgisine göre bakar, gerçeği, kendine göre görür. Her kişinin, iyimserlik, kötümserlik ve bunların arasındaki tonlara göre kısaca kendisinden kaynaklanan bir özel durumu vardır. Bir alaca yaprağın diğer alaca yaprağa benzemediği şu dünyada, başka türlü olması da mümkün değildir. Ve her kişi Sultan'ım, kendi yalnızlığı içinde bilerek yahut bilmeyerek aslî vatanını özlemektedir. İnsanlar, yalnız içlerindeki aşk özünden ve bir ana ile babanın çocukları olma durumundan benzerdirler, kardeştirler ve Allah'ın rahmeti tümünü kaplar. Onlar ne kadar gönüllerinde tomurcuklanmış sevgiye dönerlerse, o kadar Rahman'a yaklaşacaklar ve mutlu olacaklardır.

Kendi hakkımda ise ne söyleyeyim efendim, ben de kim bilir hangi devirlerden sonra, geldiğim şu dünyada içimde

özü bulunan aşkı nihayet fark eden, aşk yolunda, tevhid yolunda kısaca dersem, o Bir'in yol'unda yürüyen yüzü kara, bir fakir insanım, aşk elinden Yunus-ı biçareyim!.. Göremedim O'nun yüzünü, lâkin hiç de umutsuz değilim.

Yunus, gittikçe soğuyan havada, bazen kar yağışı altında tırmanmaya devam etti. Bir buçuk yıl önce hocalık yaptığı köye ulaşmaktı niyeti. Hava o kadar soğuk ve Yunus o kadar yorgundu ki, bir lahza oturup dinlenmek istedi, oturur oturmaz da uykusu geldi. Yunus, donmanın, uykuyla başladığını bilirdi fakat uykunun çekiciliğinden de kurtaramıyordu kendini, zorlukla ayağa kalktı, yalpaladı, tekrar oturdu, tekrar kalktı; "Ölmek, öyle Allah'a kavuşmadan ölmek olabilmezdi!" Yunus bir gayret kalktı, bir gayret yürüdü tekrar. Dergâhtan ayrılışından beri geçirdiği maceralar, insanlar, yerler bir bir aklına geldi; hepsinden ayrı ayrı etkilenmişti, fakat hepsinde, her yerde kalbi hep yanmıştı, özlem ateşiydi bu, başka bir şey değil. Yunus tırmanmaya devam etti, her adımda biraz daha yorularak...

Onu, pek zorlu bir kar fırtınasının sonunda, güneşin pırıl pırıl parladığı bir gün, avcılar buldular; yarı donmuş bir hâldeydi ve bir ağacın kovuğuna sığınmaya çalışmıştı. Onu buldular, tanıdılar ve kendilerince bir sedye yaptılar, üzerine yatırıp acilen köye yetiştirdiler.

Yunus, gözlerini, ocağında gürül gürül odunlar yanan, sıcak bir odada açtı; imam olarak yetiştirdiği Hüseyin yanı başındaydı, birbirlerine gülümsediler. Hüseyin, dayanamayıp Yunus'un göğsüne atıldı, ağlamaya başladı:

– Ah garip derviş, deniz seven garip derviş, diyordu, seni öyle getirdiklerini görünce öldün sandım, cesedini taşırlar sandım, çok korktum. Seni o kadar özlemiştim ki...

Yunus, göğsünün üstünde duran bu esmer başı, sevgiyle okşadı:

– Allah yardım etmiş, baksana bulmuşlar beni, dedi.

– Soyduk seni, kusura kalma, çünkü bütün vücudunun karla ovulması gerekiyordu, öyle yaptık, sonra sarıp sarmaladık, bu benim odaya taşıdık, akşama ateşin çıktı, sayıkladın.

– Ya, ne dedim?

– Allah, Rabb'im dedin... Görklü yüzün göster bana, dedin… Dedin işte... İki gündür de uyuyorsun, neyse şimdi gözlerini açtın ya... Çok şükür.

– Eh ayağa kalkayım bari, dedi Yunus.

Hâlâ Yunus'a sıkı sıkı sarılmış, başı göğsünde duran Hüseyin'in aklı başına geldi, hemen kalktı:

– Bak uyanırsın diye, çorba yaptırdım bizimkine, dedi, ocağın üstünde asılı durur bakraç.

– Seninkine?

– Evlendim, dedi Hüseyin, (Gözleri pırıl pırıl fakat mahcup gülümseyerek) eh imam olunca, istediğim kızı verdiler!

Birkaç gün dinlendikten sonra yola çıkmaya hazırlanan Yunus'u bırakmadı köylüler, sıkı dayandılar bu sefer:

– Bahara cesedini buluruz gayrı dediler, çünkü çıktıkça daha da soğur hava, karın buzun dehşeti, bir de aç kurtlar vardır şimdi oralarda. Şimdi yola çıkmak, kendini bile bile ölüme salmaktır ki, başka bir sebebi yoktur. Bir dervişe yakışır mı, kendini öldürmek?

"Doğru söylerler." diye düşündü Yunus, ancak Tapduk'a zamanında varamamak içini acıtmaktaydı, gözleri doldu, sonra iki damla yaş yanaklarına düştü.

– Seni ağlatmak istemedik garip derviş, istersen kalk git ama, ancak... yani...

diye ağızlarından geveledi̇ler tekrar… Yunus sordu:

– Ne kadar beklemem lâzımdır?

– Bahara inşallah, dedi Hüseyin, karlar erirken, kardelenler baş gösterirken. Seni yalnız da bırakmayız o zaman. Gelirken kervanla gelmişsin, pek de iyi fark etmemişsindir, çok dar geçitler, çok derin uçurumlar vardır; tehlikelidir yollar anlayacağın. Bahara yola çıkarken inşallah, sana bir de kılavuz buluruz, hatta ben bile yaparım kılavuzluk, iyi bilirim dağları çünkü.

Yunus boyun büktü, bu da güzel Allah'ının bir takdiri idi demek; hocaları, Hasan'la Hüseyin'i bırakmamıştı ya… Demek Yunus'un bu köyde, bir zaman daha geçirmesi lâzım geliyordu. Bir işe mi yarayacaktı, yoksa Dîdar'ı burada mı görecekti, o yer, bu ıssız, küçük dağ köyü müydü?

– Kalırım, dedi Yunus, yalnız Hüseyin'de yatmayayım, yeni evlileri rahatsız etmeyeyim.

– Sana, dediler, geçenlerde Allah'ına kavuşan Bekir Dayı'nın evini verelim. Bir göz odacığı vardır, ocağı iyidir tamir gerekmez. Kilimi yatağı içindedir, daha kimse dokunmamıştır.

Günler geçtikçe, köyün erkekleri, yatsıdan sonra Yunus'un tek odasında tıkış tıkış oturup, onu dinlemeye başladılar. Soruları çok ve çeşitliydi. Allah'ın düzeninden, Asya'dan akın akın gelen ve dağlarda yazlayan Türkmenlerden, soydan soptan, Tatarlardan ve dervişlikten soruyorlardı. Yunus, dili döndüğünce, bildiklerini, dosdoğru anlattı. Bir gece:

– Hatunların da soruları olmalı, isterseniz bir akşam, yahut gündüz onlarla da konuşurum, dedi. Aklında annesinin ve Zehra'nın sualleri vardı. Nedense bu dağ köyünde onları daha çok hatırlar olmuştu, Aygülü geliyordu gözünün önüne, onun oğlu; "Acaba dönüş yolunda olduğum için mi, onlar gelir aklıma, yoksa fena bir iş mi geldi başlarına?" diye kendi kendine soruyor, gönlünü yokluyor, yokluyor, sağ ve sağlıklı olduklarını sezdiriyordu gönlü ona.

Bir gün ikindiden sonra, kadınlar da toplanıp geldiler, Yunus'a yeni bir gömlek, yeni bir şalvar, yufka ekmeği, ballı hamur

getirdiler ve utangaç utangaç sordular, sordular. Onlar, cennet ve cehennem konularını daha çok merak ediyorlardı. Cennete gitmek için derviş mi olmak gerekiyordu? Kocasına çok itaat eden bir kadın, namaz kılmasa da cennete gider miydi? Kadın kocasına asi olursa, Allah'a mı asi sayılırdı, ya kadın cennete, koca cehenneme giderse ne olacaktı, çocuklar ölünce melek mi olurlardı? Cehennemin ateşini kim yakıyordu ve şeytana ve cinlere ait pek çok sual… Melekler kadın mıydı, erkek mi?

Yunus, saçma, iyi kötü demeden, büyük bir ciddiyetle her soruyu tek tek cevapladı. Kadınlar çekilip gittikten sonra, Zehra'nın, annesinin ve hatta Aygülü'nün bile daha mantıklı sorular sorduklarını düşündü. Daha küçücükken, annesine âyetlerin manasını açıkladığını hatırladı, nasıl da sevinirdi kadın. Onun ruhu için bir Yasin okudu.

Yunus'u asıl şaşırtan ve de sevindiren olay, Hüseyin'le ilgiliydi. Bir gün genç adam, utana sıkıla Yunus'a, artık imamlığın kendisine yetmediğini, dinin daha derinlerine inmek, sırların anlamlarına ermek istediğini söyledi. Meselâ o da Yunus gibi bir derviş olmak istiyordu, daha başka, daha değişik insanları tanımak istiyordu! Yunus, onda kendi gençliğini buldu sanki, gülümsedi. Uzun uzun dervişliğin anlamını anlattı ona fakat; "Hele sen önce Kur'an'ın mânâsını çözmeye çalış." dedi. Böylece yine Yunus hoca, Hüseyin öğrenci oldu. Hoca öğrencisine fazla derinlere inmeden Kitap'ı açıklamaya başladı. Hüseyin, ille Yunus'un Sultan'ına gitmek, ondan el almak ve tıpkı Yunus gibi bir âşık derviş olmak istediğini söylüyordu. Yunus, genç adamın kendisini örnek aldığını görünce, biraz rahatsız oldu.

– Bak, dedi, benim anladığım tasavvufta, Kur'an ve sünnet esastır, Kur'an'ı örnek alır ve sünnete uyarız ve de kâmil insan olmak için örnek alınacak insan; fahr-i âlem Muhammed Mustafa'dır. Kişi bu yola adımını atınca, önce hocasıyla

özdeşleşir, bir olur, sonraki adımlarında Hazreti Muhammed'e ulaşır.

– Ve sonra Allah'a, dedi Hüseyin, (Derin bir nefes alarak) çok zor olmalı, diye ilâve etti.

– Düşündüğünden de zor, dedi Yunus ve o da derin bir nefes aldı. Gönlü dedi ki:

Âşık aşkın yükün çeker, yücelerden yüce çıkar
Aşk yükünü şöyle bil ki; çekmedi yüce dağlar.

Artık karlar erimeye, beyazlı, morlu, pembeli nazlı kardelenler baş göstermeye başlamıştı…

Hüseyin ve köylülerden birkaçı, önce dağ tepelerine tırmanıp, uzakları gözlediler, yolun tam açılıp açılmadığına baktılar ve üzülerek, artık gidebileceğini söylediler Yunus'a.

Dokunaklı bir ayrılış oldu, gözyaşları aktı, ona taşıyabileceğinden fazla armağan verildi, Yunus kabul etmedi. En çok üzülen Hüseyin'di, o hıçkırarak ağlıyor ve gelen yaza mutlak tekkeye gidip Yunus'u bulacağını söylüyordu. Uzun bir süre onunla beraber yürüdü köylüler ve tekrar vedalaştılar.

Yunus, yoluna devam etti.

Eriyen karlar, dağdan aşağıya incecik dereler oluşturuyor, güneş ışıkları işte bu sularla oynaşıyordu. Yunus'un aklına, denizin ayla, yıldızlarla kavuşması geldi, yosun kokuları sardı çevresini bir an. Sonra pırıl pırıl, çam kokan dağ havasını çekti ciğerlerine, "Dergâhıma dönüyorum çok şükür" dedi. Yosun kokusu uzaklaştı, kayboldu. "Rabb'im her bir şeyi ne de güzel, dantel dantel örerek vermişsin bize. Denizin güzel, dağın bir ayrı güzel. Ay ışığın güzel, güneş ışığın bir ayrı güzel. Çölde dağ tepe oluşturan, rüzgârla savrulup bozulan kum tanecikleri bile ne kadar güzeldi. Gerçi burnuma, kulağıma doluşmalarından rahatsız oldum ama beni uyardılar o kum tanecikleri, yoksa açlıktan bir yere kıvrılıp uyuyup kalırdım! Onlardan kaçmak için hızla yürüyüp, kervanlara

ulaştım, evet beni yürümem, acele etmem için uyardılar!" diye düşündü. Acaba ta ezel bezminde, "seçilenlerin" yolları da baştan çiziliyor muydu? Kader denen şey, bu muydu? Seçilenler, çizilen kadere ille de uymak mecburiyetinde miydiler? O zaman insanın, bir bitkiden farkı neydi? Ve… Ya diğer insanlar, özellikle işaretlenmeyenler? Akıl ve hür irade, kime ne şekilde fayda sağlıyordu? Yunus düşündü, düşündü…

Sonra bir karara vardı; "Seçilmiş olsun olmasın," dedi kendi kendine, "her insanın, her seçimine ait kendine has bir yolu vardır, seçimlerimize göre bu yollar da değişir, işte kader olan budur, bu yollardır! Fakat seçimde özgürüz, aklımızla özgürüz; baştan işaretlenmiş bile olsak. Eğer doğru seçimler yapabilirsek, yapabilecek bilgimiz varsa…" Meselâ o, sadece köylüsü için buğday istemeye gitmişti ve orada demek kendisi için iki yol vardı: Ya Hacı Bektaş'ın müridi olacaktı ya da Tapduk'un! Kendisi bilincinde olmadan, Tapduk'u seçmişti. Eğer erkân hakkında biraz daha bilgisi olsaydı, herhâlde bilinçli bir seçim olurdu. Kimi seçerdi? "Elbet Tapduk'u" diyemiyordu, bilmiyordu çünkü o zamanki Yunus'un kimi tercih edeceğini. Belki de Hacı Bektaş'ın ününün etkisinde kalır, onu seçerdi. Bilinçsizdi fakat şimdi biliyordu ki, "doğru olan"ı seçmiş. Gülümsedi Yunus: "Demek bazen de seçtiriyorlar" dedi kendi kendine. Fakat şüphesiz, Hacı Bektaş'ı seçmiş olsa bile, orada da bir yol uzanıyordu kendisi için. "Aslında seçim bile değildi benimkisi" diye düşündü. Erenler hakkındaki bilgisinin kıtlığından, Hacı Bektaş'ın, hem kendisine nefes, hem köylüsüne buğday verebileceğini düşünememişti. Hayatta tesadüfler olmayacağına göre; yoksa "düşündürtmediler" mi? Öyle ise Hacı Bektaş'ın dergâhında zaten yolu yok muydu? "Allah'ım," dedi kendi kendine, "bizlere akıl ve hür irade, hür seçim verdin ama şu yaşadığımız ömrün ne kadarını Sen, ne kadarını biz yapıyoruz?"

Eğer bir eren olursa, bilebilecek miydi bu sualin cevabını? Fakat olabilecek miydi bir eren? Yunus'un ensesinden kuyruk sokumuna kadar sırtında ürpertiler dolaştı, dolaştı...

Vakit geçti, hava kararmaya başladı, bir de ayaz çıkmıştı, Yunus abasına sıkı sıkı sarıldı, ona "Karanlıkta yol alma, dağ bu belli olmaz, ne oyunları vardır." demişler, "Geceyi geçirmek için müsait bir yer ara, orada uyu, sabaha devam et yoluna." diye sıkı sıkı tembih etmişlerdi. "Müsait bir kaya oyuğu ya da sadece kaya bulsam, ona sırtımı dayayıp…"

Bir süre daha yürüdü, nihayet istediği gibi bir kaya buldu, geniş bir oyuğu vardı. O kadar genişti ki, Yunus rahatça sığabildi içine, böylece rüzgârdan korunmuş oldu. Köylülerin verdikleri azık torbasını açtı, içinde bolca bazlama ve keçi peyniri vardı, rahat su içebilsin diye bir de toprak kupa koymuşlardı. Yunus, köylüleri sevgiyle düşündü, ne de iyi insanlardı. Su içeceği kupayı düşünmeleri, gerçekten büyük bir incelikti! Gözlerinden yaşlar gelmesini engelleyemedi. Doğrusu kendisine güldükleri yahut azarladıkları zaman, üzülüp de ağlayamıyordu ama bir güzellik ya da bir iyilik yaptıkları zaman dayanamıyordu işte, fazla duygulanıyordu. Tek tek köyün insanları geçti içinden, sonra kendi köyü, Zehra, çocukları, torunları… Ve tabii Tapduk! Zaten hiç gönlünden çıkmıyordu ki, diğer şeyleri düşünürken, o bazen saklansa da; işte böyle birdenbire beliriveriyordu karşısında. Bu kez yapraklanmaya başlayan ağaçlarıyla koskoca dağlardan bile yüce göründü gözüne, kara elmas pırıltıların sıcak sıcak dolaştıklarını hissetti üzerinde. Sanki o gelince, diğer herkes, her şey kaybolu-vermişti! Ve Yunus, yine Sultan'ı ile konuşmaya başladı; özlemdi derdi, başka bir şey değil!

Rüyasında Bodur Musa'yı gördü, üzerinde sırma işli yeşil ipekten bir ferace vardı ve sanki boyu uzamış, Yunus'a yetişmişti, hatta belki daha da uzundu! Gülümseyip durdu, lâkin konuşmadı. Elini

uzattı Yunus'a, Yunus da ona, eller kavuştu... Yunus uyandı! Hayra yordu rüyasını, sırma işli yeşil kaftan ve boy uzaması, elbet Bodur Musa'nın erdiğini söylüyordu, Yunus'a el uzatması ise "Sen de geleceksin arkamdan" demekti! Öyle miydi sahiden? Doğrusu dergâhta iyi rüya tabir eden dervişler vardı. Yunus onlardan biri olmaya pek heveslenmemişti, çünkü o zaten uyumadan da rüyalar içindeydi fakat en iyi tarafı, bütün bu rüyalarını hep hayra yormasıydı, kötüyü, çirkini, bozuğu hiç aklına getirmeyişiydi. Eğer başına kötü bir şey gelirse, kendisine bir ders vermek, o zamana kadar fark etmediği bir şeyi göstermek için olurdu ki, bunda da elbet büyük hayırlar gizliydi. Çünkü Allah'ın düzeninde geri dönüş yasası işlerdi, iyilik yaparsan iyilik, kötülük yaparsan kötülük bulurdun! Konulara göre dallanıp budaklanırdı bu yasa, her konuya göre çeşitlenebilirdi ama temel madde hiç değişmezdi; ne ekersen, onu biçerdin! Belki bu dünyada ve hemen değil, devredip geçtiğin bir başka âlemde!

Bir gece evvel, o kaya kovuğunun içinde hep Tapduk'la konuşup durmuştu ama Tapduk'un özlemi yine gönlünü yakmış, kavurmuştu. Gece mısralar dolaşmıştı kafasında; sabaha toparladı onları. Şöyle söylemişti gönül:

Acep şu yerde var m'ola şöyle garip bencileyin,
Bağrı başlı gözü yaşlı şöyle garip bencileyin?

Kimseler garip olmasın, hasret oduna yanmasın,
Hocam kimseler olmasın şöyle garip bencileyin.

Söyler dilim ağlar gözüm, gariplere göynür özüm,
Meğer ki gökte yıldızım, şöyle garip bencileyin.

Niçe bu derdile yanam, ecel ere bir gün ölem,
Meğer ki sinimde bulam, şöyle garip bencileyin.

Bir garip ölmüş diyeler, üç günden sonra duyalar,
Soğuk su ile yuyalar şöyle garip bencileyin.

Hey Emre'm Yunus bî-çâre, bulunmaz derdine çâre
Var imdi gez şârdan şâra, şöyle garip bencileyin.

Seher vakti uyanmıştı ve o gün akşama kadar, namazları dışında hiç durup dinlenmeden yürüdü durdu. Böyle sıkı yürüyüşle, üç gün sonra, dağın hemen alt yamacında bir köye ulaştı.

Artık işi kolaydı, düzlüğe çıkmıştı. İçinde, Söğüt taraflarına uzanıp, şu anlata anlata bitiremedikleri Osman Gazi'yi görmek, onunla konuşmak için büyük bir arzu uyanmıştı. Akıl diyordu ki:

"Kuzum zaten geciktin gecikeceğin kadar, vur git Söğüt'ün yoluna, Osman Gazi'yi, alperenleri gör, derviş-gazileri gör, tanış ol. Sen sevgi ile yaklaş, onlar sana kendilerinden haber versinler, Sultan'ına, dergâhına götür bütün havadisleri. Kim bilir belki Edebalı'nın elini öpmek de mümkün olur."

Gönül diyordu ki:

"Senin götüreceğin havadisler zaten kulağına gitmiştir şeyhinin. Yollarda daha fazla vakit harcama, bir an önce dön yuvana."

Böyle düşünceler içindeyken Yunus, meyve ağaçlarının pembeli beyazlı çiçek açtığı bir köyün yamacından geçiyordu ki, kendisine seslenen bir kadın sesiyle duraladı; "Derviş efendi, derviş efendi" diye bağırıyordu kadın. Yunus döndü, tanıdık bildik bir kimse değildi. Nihayet yetişti kadın ona, nefes nefese, elini kapıp öpüp başına koydu ve dedi ki:

– Yollarını gözlüyordum a derviş efendi, üç bahar mı geçti, beş bahar mı bilemem, ama seni bekliyordum!

– Hayırdır inşallah bacım, ne istiyorsun ki?

– Beni tanımadın mı?

– Hayır!

– Yoksa sen tüccarlar kervanı ile geçmedin mi bu köyden?

– Geçtim, galiba burada bir şeyler satmışlardı.

Kadın iç çekti, boyun büktü:

– Eh doğru, beni nereden hatırlayacaksın ki, işte sen o kervanla buradan geçerken, biricik oğlum, yetim oğlum çok hastaydı, ateşlenmişti, öksürükleri hiç durmuyordu, artık ümit kesmişlerdi ondan. Oysa ben... Neyse lafı uzatmayayım, kervan kalabalığı arasından seni seçtim, bu derviştir, o, Allah'ıma yakarırsa, oğlum yaşar dedim ve sana koştum, hâlimi anlattım. Sen dualar ettin, bana da, "Merak etme hatun, oğlun yaşayacak, üzme artık kendini, çocuğa iyi bak, iki üç yıl sonra buradan geçerken görürüm oğlunu." dedin. Ben de içimden Tanrı'ya yakardım ve dedim ki; "Rabb'im, eğer oğlum İsmail yaşarsa, bu dervişe bir gömlek dikip, dönüş yolunu gözleyeceğim." Çok şükür iyileşti İsmail, toparlandı. Ben de gömleği diktim, sonra işte böyle her gün yolunu gözledim. Şimdi bana izin ver, hem sana bir azık hazırlayayım, hem de gömleği getireyim. Bir de isterim ki, İsmail de gelsin senin ellerinden öpsün.

Kadınla Yunus konuşurlarken, oralarda oynayan iki üç çocuk, koşup bir dervişin köye geldiğini haber vermişlerdi.

Yunus; "Eyvallah hatun! Sen git, ben de şu taşın üstüne oturur seni beklerim." derken, baktı ki köyün içlerinden bu tarafa bir kalabalıktır gelir. Yunus oyalanmak istemiyordu, lâkin ne yapsın; "Demek bu insanlarla da konuşmam gerekmiş." diye düşündü. Selâm sabah edip, hâl hatır sorulduktan sonra, içlerinden, uzunca boylu, kırlaşmış saçlarına sakalına rağmen; yaşlı göstermeyen biri:

– Dervişim, dedi, Hayme Kadın, hem kendi gözledi yolları hem herkese gözlettirdi, yani anlayacağın, bütün köylü seni bekliyordu. Meğer sen de şöyle kenardan geçip gitmek istermişsin! Hiç olur mu; konuğumsun başım üste, haydi kalk, bizim eve gidiyoruz. Bilir misin bu köyde senin duanı bekleyen kaç kişi var? Müsaade et, hepsi gelip ellerini öpüp duanı alsınlar.

Yunus ister istemez kalktı, adamla beraberce yürüdüler, kalabalık da arkalarından geldi. Adamın kerpiçten yapılmış güzel bir evi vardı. Yunus, bu kalabalıkla eve girmeyi istemedi:

– Hava pek güzel, dedi, şöyle dışarda oturalım.

Toprağın üstüne oturup bağdaş kurdu fakat adam:

– Seni kuru topraklarda oturtaman, deyip minder getirtti.

Yunus dedi ki:

– Topraktan geldik, toprağa gideceğiz a yâren, bırak alışalım biraz! Zaten gezgin derviş ne demektir? Toprakla haşır neşir olan, onunla tekleşen, değil midir? Toprak, anamız babamız değil midir?

– Doğru söylersin dervişim lâkin benim misafirimken mindere oturman lâzımdır. Sana ayıp değildir bu, bana ayıptır!

Yunus; "Eyvallah" deyip mindere oturdu.

Sonra gelenlerle neredeyse kadınlı erkekli bütün köy, Yunus'un önünde toplandı. Bazılarının sorusu vardı, bazıları dua istiyordu.

Sorular daha ziyade İslâmî kurallar üzerineydi, dua isteyenler de dertlilerdi. Yunus, hepsinin gönlünü almaya çalıştı. Vakit ikindiye ulaşırken, artık kalkıp yola çıkmayı düşünüyordu ki, ev sahibi:

– Dervişim, dedi, içerde soframız hazırlanmıştır. Tenezzül edip soframıza otur, lokma edelim.

O zaman farkına vardı Yunus, gerçekten acıkmıştı. Köyün birkaç yaşlı erkeğiyle birlikte içeri geçip sofraya oturdular. Ev sahibi:

– Sofrayı içeri alışımızın sebebi, dedi ev sahibi, sana bir şey danışmak isteyişimizdendir, çok gezdiğine göre, çok da bilirsin.

– Estağfurullah, dedi Yunus, sorun bakalım.

– Biz buraya göçeli fazla olmadı, belki on yıl. Yer verdiler, yerleştik ama güvenliğimiz yoktur, bu yüzden dirliğimiz de pek yok. Şu Söğüt taraflarında yurt tutan Türkmenler var ya, acaba köyce gidip onlara katılalım mı, diyoruz, fakat sen ne dersin bu işe? Orada istediğimiz dirliği bulabilir miyiz acaba?

Bir an Yunus; kendisinin köylü ile beraber Söğüt'e yürüdüğünü düşündü, olur a, niçin olmasındı? Gönül ne derse desin, aklının söylediğini yapmış olurdu! Fakat bu dirlik arayan adamlara, doğrusunu da söylemek gerekirdi.

– Onların yanında dirlik düzenliğin var olduğu söylenmektedir, doğrudur, dedi. Fakat orada bir bakıma güvenli olursunuz da, bir bakıma yine güvensiz! Çünkü orası bir uç beyliğidir ve Bizans'a pek yakındır. Derler ki, orada yaşayanların her an gazaya; akına hazır olması lâzımdır. Çünkü ha bire yurtlarını genişleten, pek diri, pek uyanık, yiğit Türkmenler'dir.

– İşte aradığımız da bu. Çoluk çocuğumuz güvende olsun yeter bize. Biz de akına, her türlü gazaya katılırız. Anadolu'ya göçüşümüz boşuna değildir. Biz de elimiz erdiğince, yurt edinmeye yardım etmek isteriz ki, kanımızla suladığımız bu toprakları, ileride çocuklarımıza gönül rahatlığıyla bırakabilelim.

– O hâlde, yola düşmekte fayda var.

– Düşecektik, düşecektik de, işittik ki Osman Bey, Karacahisar dolaylarına yeni bir akına çıkmıştır. İşte bunun sonucunu bekleriz, belki Söğüt'e değil de Karacahisar'a gideriz, Osman Bey'le bir görüşelim hele.

– Demek Osman Bey akındadır, dedi Yunus düşünceli düşünceli.

İkindiyi, köylülerle beraber köyün mescidinde kıldılar. Sonra, Yunus müsaade istedi, "Hiç olmazsa bu gece burada kal." diye ısrar ettiler. Yunus, bir an evvel dergâhına yetişmek istediğini söyledi. O zaman ona bir heybe hediye ettiler, bir gözüne Hayme Kadın'ın diktiği gömleği, diğerine de azığı koydular, selâmetle uğurladılar Yunus'u.

Aklı susmuş, gönlü arkadaşlık ediyordu ona ve diyordu ki:

"Ben sana demedim mi, hiçbir yere uğrama, doğru Tapduk'a koş. Görüyor musun oraya boşuna gidecekmişsin, Osman Bey yokmuş!"

Böylece Yunus, Söğüt'e uğramaktan vazgeçti, köyüne doğru hızlı adımlarla yürümeye başladı.

Aylar birbirini kovaladı, bahar yaza, yaz sonbahara döndü! Yollarda pek çok insanla tanış oldu. Kimi zaman davet edildiği bir köyde, yumuşak yün yatak üzerinde yattı. Kimi zaman bir ağaç altında, kuru toprağın üzerinde… Aç kaldığı da oldu, epey tok olduğu da. Bazen çok iyi karşılandı, bazen suratına bakan olmadı. Bir kasabanın yamacında gençler, "Pis dilenci! Defol!" diye onu taşladılar. Yunus, kanayan ayaklarına bakıp, gül yüzlü Muhammed'e de Taif'te atılan taşları hatırladı ve onun için ağladı. Fakat kendisine yapılan her türlü davranışı, söylenen her sözü, sorulan her soruyu, gönül hoşluğu ile alıp kabul etti; ne küsüp darıldı, ne de yapılan iltifatlardan kendine bir pay çıkardı. Gönlünde taşıp duran sevgiyi dağıtmaya çalışıyordu o, ne olursa olsun; onu övgülerle kabul etseler de, ona aldırmasalar yahut onu kovsalar da, iyi yahut kötü davransalar da, Yunus'un gözlerindeki sevgi ışıklarından etkilendiler. Herkes, gönlü yettiği kadarını aldı. Kalan sevgi, kara toprağa, masmavi göğe, çiçeklere, dağlara, taşlara, ırmaklara dağıldı. Yunus, bir aşk selini ardınca sürükleyip yürüdü, yürüdü.

Ömrü boyunca dalgalanıp duran gönlü durulmuş, heyecanları erimiş, endişeleri hatta soruları yok olmuştu. Yunus baştan ayağa "aşk", Yunus baştan ayağa "teslim", Yunus baştan ayağa, "sabır"dı gayrı. Başka hiçbir duyguya, düşünceye yer kalmamıştı gönlünde ve aklında. Aşkı, nefsini yakıp kül etmiş, Yunus yürüdükçe, çeşit çeşit insanlarla tanış oldukça, bu küller dağılıp savrulmuştu. Yunus yürüyordu, ağzında mısralarla:

Tapduk'un tapusunda, kul olduk kapısında,
Yunus miskin çiğ idik, piştik elhamdülillah.

Ve çok uzaklarda, ufukta yıllarca kuru ağaçlarını kestiği bildik dağ görünüverince, Yunus heyecandan boğulacak gibi oldu, eğilip toprağı öptü.

Bütün gece yürüdü, seher vakti erişti dergâha. Kapısında bir durup nefeslendi, dönüp geldiği yola baktı, köyü gördü. Kendi evini seçmeye çalıştı, seçemedi. O sırada Anabacı'nın sesini işitti.

– Hoş geldin Derviş Yunus, diyordu.

Yunus sevinçle irkildi, baktı; kadıncağız sanki daha da yaşlanmıştı bu geçen üç-üç buçuk yılda, koşup elini öptü, sonra onun ellerini kendi kocaman avuçları arasına aldı:

– Anacığım, dedi çok özledim, hasretten yandım kavruldum, ama geciktim işte, acaba Hazret'im beni bağışlar mı?

– Bilemem ki Yunus, dedi, artık çilenin bittiğine hükmederse, bağışlar seni, öyle sanırım… Bilmem ki kulağına erişti mi Derviş Yunus, artık gözleri hiç görmez oldu. Şimdi gidip onu dışarı çıkaracağım, sen de gel bakalım.

Tekkedekiler sabah namazı için uyanmaya başlamış, çevre, ses ve hareket dolmuştu. Anabacı'nın arkasında sessizce yürüyen Yunus'u fark eden çıkmadı. Kapıya geldiler, Anabacı, "Dur" diye işaret edip, içeri girdi. Yunus bir durdu, sonra kendini eşiğin üstüne attı. Sultan'ı üzerine bassın, öyle fark etsin onu istiyordu. Gerçekten de kapı açıldı, bir eli karısının omuzunda, Tapduk göründü. Bir adım attı, bir şey fark etti, hemen çekti ayağını, karısına sordu:

– Hatun nedir, kimdir bu?

– Yunus, dedi kadın çekinerek.

– Haa, dedi Tapduk gülümseyerek; bizim Yunus mu?

– Evet, dedi kadın neşeyle.

– Kalk ayağa Yunus, dedi ve ilâve etti, hatun sen kal evde, artık Yunus götürür beni.

Yunus önce onun elini öptü, gözyaşlarıyla ıslattı bu eli ve alıp koluna koydu, ikisi beraber yavaş yavaş yürümeye başladılar. İşte o zaman çevredekiler fark etti onları; "Yunus dönmüş" avazı dolaştı, koşup geldiler ve edeple Tapduk'la Yunus'un arkasından yürümeye başladılar mescide doğru.

Namazdan sonra, Yunus'la Tapduk, selâmlıkta halvet oldular.

Yunus, ancak öğlene doğru, derviş arkadaşlarının yanına gitti; hepsiyle selâmlaşıp kucaklaştılar fakat Bodur Musa ile sarılışları bir başka oldu, daha bir sevecen, daha bir özlemli... Yunus:

– Bodur Musa, dedi, seni düşümde görmüştüm, hele bir gözlerimin içine bak!

Bakıştılar. Yunus:

– Sen de! dedi.

– Evet! cevabını aldı, tekrar kucaklaştılar.

Yunus sevgiyle:

– Ve çekip gidip insanların arasına dalmadın, dedi.

– Ben yalnızlığımda buldum, hep burada kalacağım, anca çekip gidecek olan biri vardır, o da sensin! dedi Bodur Musa.

Yunus bir düşündü:

– Hayır, dedi, hayır. Kırk yaşımı bu dergâhta idrak ettim ve hiç şüphem yoktur ki, burada hizmetim de tam kırk yılı bulacaktır, bir yıl bile eksik olmaz, fakat sonra?.. İşte onu bilemem.

– İçime doğuyor, dedi Bodur Musa, senin kırkıncı yılını burada beraberce göreceğiz.

– Evet, Bodur Musa, evet erenim, burada, beraberce göreceğiz.

O gece, misafirlerle yapılacak büyük toplantı günüydü. Kalabalık doldurdu meydanı. Yunus, Sultan'ını kolunda getirdi.

– Evlâtlar, dedi Tapduk, bu gece sohbet yapmayacağım, bu

gece, Yunus Emre'nindir… O, gezip gördüğü yerleri, tanıdığı insanları anlatacak, ama önce gönlünü konuştur Yunus, oku bakalım bize.

Ve Yunus; *"Severim ben seni candan içeri / Yolum vardır bu erkândan içeri"* diye başladı, okudu bitirdi. Sonra, baştan sona hikâye etti macerasını.

Daha sonra zikir yaptılar.

Zikir bitti, herkes dağılırken, Tapduk:

– Yunus, dedi, sabaha az kaldı, sen artık eve gitme de, bu gece burada eski hücrende otur bekle namazı, beni Musa çıkarır, haydi git evlâdım.

Yunus, Şah'ına ve dergâhına kavuşmanın sevinci içindeydi, hafiflemişti. Bir kuş gibi girdi hücresine, gönlü kanatlanmıştı bir kez... Ömründe hiç bu kadar sevinçli olduğunu hatırlamıyordu, karanlığa gözlerini alıştırırken, dışarıda hâlâ devam eden sesleri dinledi bir süre.

Sonra sesler kesildi. Ve birden şaşırdı Yunus, hücresi aydınlanıyordu, anlayamadı önce, çevresine bakındı, ışığın şiddetinden hiçbir şey göremedi. "Nur bu!" dedi, o zaman nefesi kesildi, kalbi gümbür gümbür atmaktaydı ve Hakk'a Hak ile yalvardı: "Ya Rabb'im, dedi Ya Rabb'im!" Başka bir şey söyleyemedi... Ve nurun birbirine geçen bilinmedik parlak renkleri arasında, tam karşısında kendisini gördü Yunus, boylu boyunca! Mansûr'un "Ene'l-Hak" sedası, yüreğini parçalayıp, diline kadar geldi, Yunus sustu! Işık o kadar fazlalaştı ki, bir an Yunus, elinde olmadan gözlerini kapatmak zorunda kaldı.

O an göz kapaklarının ardında ne gördü bilinmez, arkasından itilmiş gibi yere düştü, secdeye vardı:

"Hamdederim... Hamdederim" dedi.

Haziran 2000, Tanaşa - Kasım 2001, Ankara

Şiirler ve Tasavvufî Terimler İçin
SÖZLÜK

A
âdâp: Âdetten, tasavvufta menzil ve meratip alma.
ağ: Ak.
ağmak: (Göğe doğru) Yükselmek.
ağı: Zehir.
ahî: Kardeş, fütüvvet ehli, Yunus'ta tarikat kardeşi.
ahu: Ceylan, karaca.
Âkil: Aklı başında.
Aldar: Aldatır.
ana: Ona.
anda: Orada.
ârif: Bilen, bilgili, irfan sahibi.
arkuru: Eğri, karşı, ters, aykırı.
assı: Faydalı.
ayıtmak: Söylemek.
ayruk: Ayrı, başka, gayri.

B
bahr: Deniz.
balkımak: Parlamak, ışıldamak, çakmak.
baş: Yara, Yasa.
başlu: Yaralı.
bedbaht: Mutsuz.
beka: Devam, sebat, bâkilik.
bile: İle.
bî-nişan: Nişansız.
bunda: Burada.
bünyâd: 1. Temel. 2. Yapı, bina.

C
ceht: Çalışma, çabalama
cezbe: Tarikat ehlinin kendinden geçme hâli.
cümle: Hep, bütün.

Ç
çeri: Asker.
Çalap: Allah.

D
dâd: Adalet.
dâra gelmek: İdam edilmek, dârağacına gelmek.
delim: Çok, fazla, ziyade.
derviş: Sufî, mutasavvıf, mürit.
Dîdar: 1. Yüz. 2. Cenab-ı Hakk'ın müminlere vadettiği görünüşü, tecellisi.
divane: Deli.
dölenmek: Dolaşmak.
döymez: Tahammül etmez, dayanmaz.
don: Giysi, elbise.
duru: Kalktığı zaman.
dülger: Yapıların kaba tahta ve ağaç işlerini yapan usta.
dün ü gün: Gece gündüz.

E
edep: İyi terbiye, nezaket, usluluk, zariflik.
efgân: Bağırıp çağırma, feryat.
Ene'l-Hak: Ben Hakk'ım.
esrimek: Sarhoş olmak.
eydür: Söyler.

F
Fahr-i âlem: (Âlemin iftihar kaynağı olan) Hz. Muhammed.
fani: Geçici, son bulucu.
fenâ: Yokluk.
firak: Ayrılık, ayrılma.

G
ger: Eğer.
gevher: Mücevher.

giryan: Ağlayan.
gönelmek: Yönelmek, yüzünü döndürmek.
görklü: Güzel, mübarek.
göynümek: İçin için yanmak.

H
hacet: Dilek.
hezen (hezan): Kalın ağaç kiriş veya kirişin üzerine dikine konulan ağaç.
hezer: Çekinme, zarar verecek şeyden korunma.
himmet: Manen yardım etmek, çalışma, gayret etme.
hod: Kendi, esasen, bizzat.
hon: Han, sofra, yemek.

İ
ibret: Ders.
icazet: Bir erenin, yetişmiş ve ehliyetini ispat etmiş bir müridine izin vermesi.
icazetname: Erenin müridine verdiği yazılı belge.
ihvan: Bir tarikata mürit olanlara verilen isim, kardeş.
irfan: İlâhî bir feyiz olarak kâinatın sırlarını bilmek.
is: Sahip.
ivaz: Karşılık, bedel.

K
kadem: Ayak.
Kadir: Tükenmez kudret sahibi olan Allah'ın bir isim-sıfatı, kuvvet sahibi.
kakımak: Öfkelenmek.
kaknus: Küllerinden yeniden doğan kuş.
kâmil: Bütün, tam, noksansız, olgun.
kamu: Bütün, hep, hepsi.
kanda: Nerede.
kandan: Nereden.
karavaş: Cariye, yardımcı kız.
kâr etmek: Etki etmek.
kargı: Mızrak.
kasir: Kısa, ufak, küçük boylu.
keleci: Söz, manalı söz.
kemine: Pek küçük.
kesret: Çokluk.

key: İyice, hakkıyla, iyi, pek adamakıllı.
kıyl ü kal: Dedikodu, kuru laf.
kuçmak: Kucaklamak.
külli: Bütün, hep.

L
ledün: Allah'ın sırlarına ait manevi bilgi.

M
ma'ni: Mana, anlam.
mağrip: Batı.
mahbub: Sevilen.
mahfil: Toplantı yeri.
mahi: Balık.
maşrik: Doğu.
meded: Yardım.
melâl: Sıkıntı, gam.
meratip: Manevi yolculuk.
meydan: Bir tekkede dervişlerin oturup sohbet yaptıkları salon.
meyhane: Mürşidin bulunduğu tekke veya mürşidin gönlü.
miskin: Allah karşısında aczini, yokluğunu bilen gönül eri.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma.
Münker-Nekir: Kabirde sorgu yapan meleklerin ismi.
murg: Kuş.
mürit: Tarikata giren ve erene bağlanan derviş.
mürşit: Doğru yolu gösteren, irşat eden, kılavuz, tarikat şeyhi.
mürvet (mürüvvet): Yiğitlik, mertlik.

N
nâgâh: Ansızın, birdenbire.
nâr: Ateş.
nebi: Peygamber.
nefes: Mânen yardım etmek.
nefha: Nefes, üfürme. **İlâhî nefha:** Tanrı'nın içimize üflediğini söylediği nefes.
nefis: Benlik.
nöker: Hizmetçi, hizmetkâr.

O
od: Ateş.

Ö

özge: Başka.

P

pâyân: Son, nihayet, uç, kenar
pervaz: Uçma, uçuş.
peymâne: Şarap kadehi.
piyâle: Kadeh.

R

Rahman: Allah'ın bir sıfat-ismi, çok acıyan, esirgeyen, merhamet eden.
rahmet: Acıma, esirgeme, koruma, yargılama.

S

saki (tasavvufta): İnsanda Allah aşkını uyandıran kimse.
sâlik: Bir tarikata girmiş bulunan. (Yolcu, Allah'a giden yolu tutana, seyr hâlinde bulunduğu sürece verilen isim).
sayru: Hasta.
semâ: Dönme, ayin, devran.
sergüzeş (sergüzeşt): Macera, serüven.
server: Baş.
seyr-ü sülûk: Hakk'a ermek için bir mürşidin öncülüğünde ve denetiminde çıkılan manevi yolculuk.
sıdk: Doğruluk, gerçeklik.
sımak: Kırmak, bozmak, bozguna uğratmak.
sin: Mezar, kabir.
sizmek: Sızmak, akmak.
suret: Şekil, yüz, resim, tarz, biçim.
sülûk: Bir yola girme, mânevi yolculuk yapma, tarikata girme.

Ş

şadan: Neşeli.
şâr: Şehir.
şem: Mum.
şem'a: Mum.
şerik: Ortak.
şol: Şu.

T
tamu: Cehennem.
tecelli: Görünme, belirme, Allah'ın sır ve kudretinin, eşya âleminde ve canlılarda görünmesi.
tekke: Dergâh, mürşidin ve dervişlerin yaşadığı, gelip gittikleri yer.
Tûr: Hazreti Musa'nın ilâhî tecelliye mazhar olduğu dağ.
tuş: Benzer, denk, eş.
tuş: 1. Taraf, yön, cihet. 2. Rast gelme, karşısında duran.

U
uçmağa varmak: Cennete gitmek.
uçmak: Cennet.
umman: Deniz.
uş: İşte.

V
vasıl: Hakk'a eren kişi.
vecd: Kendini kaybedercesine ilâhî aşka dalma hâli.
Vedud: Tanrı'nın bir isim-sıfatı; seven, sevginin kaynağı.
velî: Ermiş, seven, dost, sahip.
virâne: Yıkık, harap yer.
vird: Dervişlerin belli zamanlarda okuduğu dualar.

Y
yavu kılmak: Kaybetmek, ortadan kaldırmak.
yeltemek: Arzu uyandırmak.
yitti: Yetti.
yumak: Yıkamak.
yuyucu: Yıkayıcı.

Z
zahid: Sofu, kendini sadece dine veren.
zahm: Yara.
zâri: Ağlamak.
zebâne: Alev.
zuhur: Görünme, baş gösterme, meydana çıkma.